

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu

Salla Mikkonen

“Missä joukoissa seistään?”

Gramscilaisessa viitekehyksessä toteutettu kriittinen
diskurssianalyysi Maailmanpankin, Kiinan ja
Venezuelan asemoitumisesta kehityspolitiikassa

Pro gradu -tutkielma
Kansainvälinen
politiikka
Toukokuu 2012

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu

MIKKONEN, SALLA: "Missä joukoissa seistään?" Gramscilaisessa viitekehyksessä toteutettu kriittinen diskurssianalyysi Maailmanpankin, Kiinan ja Venezuelan asemoitumisesta kehityspolitiikassa

Pro gradu -tutkielma, 142 s.

Kansainvälinen politiikka

Toukokuu 2012

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Maailmanpankin, Kiinan ja Venezuelan asemoitumista kehityspolitiikassa kehitysavun antajina. Tarkastelen myös kehityspolitiikan vakiintuneen rakenteen mahdollista murrosta. Työssäni käytän gramscilaisita suuntauksista eniten näkemyksiä, jotka pohjautuvat Robert W. Coxin ja Stephen Gillin edustamiin suuntauksiin sekä hyödynnän työni pohjana Arne Ruckertin neogramscilaisella viitekehyksellä tekemiä tutkimuksia. Käyttämäni kriittinen diskurssianalyysi puolestaan pohjautuu Norman Faircloughin näkemyksiin.

Toteutan tutkimukseni kriittisellä diskurssianalyysillä gramscilaisessa viitekehyksessä vertaamalla tarkastelemieni toimijoiden virallisissa julkilausumissa esiin tulevia köyhyyden vähentämisen diskursseja. Tarkastelen developmentalismin, uusliberalismin, osallistamisen ja globaalin osallistamisen diskursseja. Niiden katson perustuvan arvojärjestyksille, jotka olen johtanut kehityspolitiikan teoreettis-poliittisesta keskustelusta. Liittämällä esiintyvät diskurssit gramscilaisuuteen pohjautuvalla historiallisen materialismin metodilla kontekstiin, analysoin kehityspolitiikkaa toimintakenttänä ja toimijoiden asemoitumista siinä. Gramscilaisuudesta käytän muun muassa käsitteitä transnationaali johtajien luokka, transnationaali historiallinen blokki, transformaatio ja arkiajattelu.

Nykyisen kehityspolitiikan vakiintuneen rakenteen eli historiallisen blokin katson rakentuneen YK:n vuosituhatvuoteiden ja kestäväen kehityksen tavoitteiden ympärille. Tutkimuksessani tarkastelen rikkooko Kiinan ja Venezuelan mahdollinen yhtäaikainen rooli kehittäjinä ja kehitettävänä kehityspolitiikan vakiintunutta rakennetta. Tarkastelen myös, miten Maailmanpankki reagoi mahdolliseen murrokseen ja miten toimijat oikeuttavat toimijuuttaan kehityspolitiikassa.

Analyysini johtopäätöksenä on, että Kiinan johtava luokka on lähentynyt Maailmanpankin edustamaa transnationaalia johtajien luokkaa ja tullut entistä vahvemmin kehittäjäksi. Samalla Kiinan kaksoisrooli kehittäjänä ja kehitettävänä on väistynyt. Venezuela on puolestaan jäänyt edelleen kehitettävän rooliin sen popularistisen kehityspolitiikan pyrkimyksistä huolimatta. Siitä on tullut myös yhä enemmän Kiinan kehityspolitiikan kohde. Muutokset ovat tapahtuneet Kiinan äänimäärän lisääntyttyä Maailmanpankissa ja Venezuelan erottua muodollisesti Maailmanpankista.

Kiina ja Venezuela oikeuttavat toimijuuttaan kehityspolitiikassa Maailmanpankista poiketen moraalisisilla perusteilla ja narratiivisilla myyteillä, etenkin vetoamalla kehittyvien maiden väliseen yhteistyöhön ja solidaarisuuteen. Erityisesti Kiinan kohdalla tulisi kuitenkin nähdä näiden eettis-moraalisten oikeutusten taakse ja Kiinaa tulisi jatkossa tarkastella kehittäjänä kehityspolitiikassa sen muuttuneen roolin ja vahvistuneen kansainvälisen aseman mukaisesti. Kehityspolitiikassa perinteisesti pelkästään kehittyneitä maita koskeneet valvontamekanismit tulisivat ulottaa myös Kiinan koskeviksi sen tultua yhä vahvemmin kehittäjäksi kehityspolitiikassa, huolimatta sen kansainvälisestä kehittyvän maan statuksesta.

Analyysini lopputuloksena on, että kehityspolitiikan vakiintunut rakenne ei ole muuttunut, sillä Kiinalla ja Venezuelalla on nykyisin kehityspolitiikassa vai yksi vahvempi rooli. Sen sijaan toimijoiden valta-asema ja niiden väliset suhteet ovat muuttuneet kehityspolitiikan vakiintuneen rakenteen sisällä. Maailmanpankki on onnistunut transformaation keinoilla ja etenkin lisäämällä Kiinan edustusta Maailmanpankin sisällä säilyttämään kehityspolitiikan vakiintuneen rakenteen ja lisäämään kehityspolitiikkansa kannatusta. Samalla on onnistuttu myös saamaan Kiina tukemaan entistä vahvemmin Maailmanpankin ajamaa kehityspolitiikkaa. Tämä voi tulevaisuudessa edistää Maailmanpankin toteuttaman osallistavan uusliberalismin vakiintumista hegemoniseksi arkiajatteluksi kehityspolitiikan historiallisen blokin sisällä.

Asiasanat: Maailmanpankki, Kiina, Venezuela, kehityspolitiikka, gramscilaiset teorit, kriittinen diskurssianalyysi

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1. OMA KIINNOSTUS AIHEESEEN JA VALMIUS KONTEKSTIN YMMÄRTÄVÄÄN TULKINTAAN	3
1.2. TYÖN RAKENNE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	5
2. GRAMSCILAINEN VIITEKEHYKSEEN: TEOREETTISEET LÄHTÖKOHDAT	7
2.1. POSTPOSITIVISTINEN SUHDE EMPIRIAAN JA HISTORIALLISEN MATERIALISMIN MERKITYS TUTKIMUKSESSA	9
2.2. KRIITTINEN SUHDE VALITSEVIIN RAKENTEISIIN JA EMANSIOPAATIOPIRKYKIMYKSET TIEDOSTAMALLA	11
2.3. LUOKAT, HEGEMONIA JA HISTORIALLINEN BLOKKI GRAMSCILAISITTAIN NÄHTYINÄ.....	13
2.4. PREMISSIEN VAIKUTUS RATIONALISUUTEEN JA ARKIAJATTELUN KRIITTIKKI.....	16
3. TUTKIMUKSESSA KÄYTETTÄVÄT GRAMSCILAISET KÄSITTEET	18
3.1. TRANSNATIONAALI JOHTAJIEN LUOKKA JA JOHTAVAT LUOKAT SOSIALISTISISSA MAISSA	19
3.2. TRANSNATIONAALI HISTORIALLINEN BLOKKI JA KEHITYSPOLITIIKASSA VALLITSEVAN BLOKKIN EI-HEGEMONINEN TILA	20
3.3. PASSIIVISEN VALLANKUMOUKSEN MUOTONA TRANSFORMAATIO	23
3.4. UUSIEN NÄKEMYSTEN YHTEISKUNNALLISTAMINEN ARKIAJATTELUN AVULLA JA EETTIS-MORAALISET OIKEUTUKSET KEHITYSPOLITIIKASSA	24
4. TUTKIMUKSEN KONTEKSTI: KEHITYSPOLITIikka NYKYISESSÄ MAAILMANJÄRJESTYKSESSÄ..	26
4.1. YHTEISET PÄÄMÄÄRÄT KEHITYSPOLITIIKASSA: KESTÄVÄ KEHITYS JA YK:N VUOSITUHATTAVOITTEET.....	29
4.2. MAAILMANPANKKI KEHITYSPOLITIIKAN VAKIINTUNUT, MUTTA KRITISOITU TOIMIJA	31
4.3. KIINAN NOPEA KEHITYS JA VAHVISTUNUT LÄSNÄOLO KEHITYSPOLITIIKASSA.....	33
4.4. VENEZUELA UUDEN SOSIALISTISEN MALLIN SANANSAATTAJA	34
5. KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI TULKITSEVANA METODINA	37
5.1. INTERTEKSTUAALISUUS JA OLETUKSET	39
5.2. ARVOJÄRJESTYKSIIN PERUSTUVAT OLETUKSET KÖYHYHDEN VÄHENTÄMISESSÄ.....	40
5.2.1. <i>Developmentalisen arvojärjestys perustana kehittäjien luokan diskurssille.....</i>	<i>42</i>
5.2.2. <i>Uusliberalismin arvojärjestys Maailmanpankin hegemoniapyrkimyksen diskurssin perusta.....</i>	<i>44</i>
5.2.3. <i>Osallistamisen ja globaalien osallistamisen arvojärjestykset perustana kehityspolitiikan vakiintuneita ajatuksia ja rakenteita kritisoiville diskurssille.....</i>	<i>46</i>
5.3. EETTIS-MORAALINEN OIKEUTUKSEN TAVOITTELU LEGITIMOIMISEN ERI STRATEGIOILLA	47
5.4. AINEISTON ESITTELY.....	48
6. ANALYYSI: INTERTEKSTUAALISUUS TOIMIJOIDEN KEHITYSPOLITIIKASSA	51
6.1. INTERTEKSTUAALISUUS YK:N VUOSITUHATTAVOITTEISIIN	52
6.2. INTERTEKSTUAALISUUS KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN	54
6.3. YHTEENVETO: TOIMIJOIDEN YHTENEVÄT NÄKEMYKSET KEHITYSPOLITIIKAN PÄÄMÄÄRISTÄ JA TOIMIMINEN SAMAN HISTORIALLISEN BLOKKIN PUITTEISSA	56
7. ANALYYSI: ARVOJÄRJESTYKSET TOIMIJOIDEN KEHITYSPOLITIIKASSA	58
7.1. TOIMIJA KEHITYSPOLITIIKASSA HISTORIALLISEN MATERIALISMIN KAUTTA NÄHTYINÄ.....	59
7.1.1. <i>Suhteissa tapahtuneet muutokset historiallisen materialismin kautta nähtyinä</i>	<i>63</i>
7.2. DEVELOPMENTALISMIN ARVOJÄRJESTYS: KEHITTÄJIEN DISKURSSI	68
7.2.1. <i>Kiinan ja Venezuelan developmentalismin diskurssi suhteiden muututtua.....</i>	<i>76</i>
7.3. UUSLIBERALISMIN ARVOJÄRJESTYS: MAAILMANPANKIN HEGEMONISEN AGENDAN DISKURSSI	80
7.3.1. <i>Kiinan ja Venezuelan uusliberalismin diskurssi suhteiden muututtua</i>	<i>91</i>
7.4. OSALLISTAMISEN ARVOJÄRJESTYS: HEGEMONISTA AGENDAA KRITISOIVA DISKURSSI?	95
7.4.1. <i>Kiinan ja Venezuelan osallistamisen diskurssi suhteiden muututtua.....</i>	<i>102</i>
7.5. GLOBAALIN OSALLISTAMISEN ARVOJÄRJESTYS: KEHITYSPOLITIIKAN VAKIINTUNEITA VALTASUHTEITA HAASTAVA DISKURSSI	106
7.5.1. <i>Kiinan ja Venezuelan globaalien osallistamisen diskurssi suhteiden muututtua</i>	<i>111</i>
8. YHTEENVETO ESIINTYVISTÄ DISKURSSIESTA: HAASTAVATKO VAI TUKEVATKO KIINA JA VENEZUELA MAAILMANPANKIN KEHITYSPOLITIikka TAI SEN KEHITYSPOLIITTISTA ASEMAA?	114
8.1. YHTEENVETO DISKURSSIEN MUUTOKSISTA: OVATKO KIINAN TAI VENEZUELAN LINJAUKSET KEHITYSPOLITIIKASSA MUUTTUNEET SEN JÄLKEEN KUN NIIDEN SUHDE MAAILMANPANKKIIN ON MUUTTUNUT?	117
9. EETTIS-MORAALISET OIKEUTUKSET KEHITYSPOLITIIKAN TOIMIJUUDELLE	119
10. JOHTOPÄÄTÖKSET: ONKO KEHITYSPOLITIIKAN VAKIINTUNUT RAKENNE MUUTTUMASSA JA MISSÄ JOUKOISSA SEISTÄÄN?	125
10.1. MISSÄ JOUKOISSA TOIMIJA SANOVAT SEISOVANSAA?	127
11. LÄHDELUETTELO	130

1. JOHDANTO

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen Maailmanpankin, Kiinan ja Venezuelan asemoitumista kehityspolitiikassa ja kehityspolitiikan vakiintuneen rakenteen mahdollista murrosta. Toteutan tutkimukseni kriittisellä diskurssianalyysillä gramscilaisessa viitekehyksessä. Analysoin ja vertaan toisiinsa näiden toimijoiden virallisissa julkilausumissa esiin tulevia köyhyyden vähentämisen diskursseja niiden toimiessa kehitysavun antajina. Perustelemalla ensin mihin arvojärjestyksiin tietyt diskurssit perustuvat ja sisältyvät, tarkastelen mille teoreettis-poliittisille arvojärjestyksille Maailmanpankin, Kiinan ja Venezuelan viralliset linjaukset köyhyyden vähentämisessä kehitysavun antajina perustuvat ja haastavatko vai tukevatko näiden kolmen eri toimijan näkemykset toisiaan. Liittämällä diskurssit gramscilaisuudesta nousevalla historiallisen materialismin metodilla kontekstiin, analysoin kehityspolitiikkaa toimintakenttänä ja toimijoiden asemoitumista siinä.

Tutkimuksellani haluan selvittää, ovatko kaikki nämä toimijat kehityspolitiikkaa määrittäviä tahoja eli kehittäjiä, onko niistä toinen tai molemmat kehityspolitiikan kohteita eli kehitettäviä vai toimivatko Kiina ja Venezuela yhtä aikaa kehittäjinä ja kehitettävinä kehityspolitiikassa. Tutkimuskysymykseni on: rikkooko Kiinan ja Venezuelan mahdollinen yhtäaikainen rooli kehittäjänä ja kehitettävänä kehityspolitiikan vakiintunutta rakennetta eli transnationaalia historiallista blokkia, jossa kehittäjät ja kehitettävät on perinteisesti erotettu toisistaan. Samalla tarkastelen sitä, miten kehityspolitiikan mahdollinen murros vaikuttaa vakiintuneen rakenteen ylläpitäjään, Maailmanpankkiin, ja miten Maailmanpankki reagoi haasteeseen. Tarkastelen myös sitä, miten toimijat oikeuttavat toimijuuttaan kehityspolitiikassa, eli miten ne eettis-moraalisesti perustelevat mahdollista rooliaan kehittäjänä.

Ankkuroin tutkimukseni Maailmanpankin tämänhetkisiin köyhyyden vähentämisen strategioihin, joista on muotoutunut vakiintunut osa nykyistä kehityspolitiikkaa ja välillä myös itsestään selvänä pidetty lähtökohta köyhyyden vähentämisen keinoille. Strategiat on linjattu kaikkein selvimminkin teoksessa *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies* (PRS-käsikirja), jonka Maailmanpankki on toimittanut vuonna 2002. Tarkastelen myös, miten esitettyjä strategioita on muokattu 2000-luvun kuluessa käyttämällä täydentävänä aineistona *Handbook on poverty and Inequality* (vuoden 2009 käsikirja) teosta vuodelta 2009. Näitä strategioita vasten vertaan Kiinan ja Venezuelan virallisissa julkilausumissa esiintyviä kehityspolitiikan linjauksia. Kiinan ja Venezuelan osalta käytän aineistoa jaottelevana kriteerinä Maailmanpankin ja niiden suhteissa tapahtuneita muutoksia 2000-luvulla, eli Kiinan äänimäärän lisäystä Maailmanpankissa vuonna 2010 ja Venezuelan muodollista eroa Maailmanpankista vuonna 2007. Täten aineistoni koostuu murroskohtia edeltäneestä, murroskohtaan liittyvästä aineistosta ja suhteiden muutoksen jälkeen tuotetuista virallisista

linjauksista. En kuitenkaan pyri etsimään suoraviivaisia syy-seuraussuhteita keskinäisten suhteiden muutoksen ja kehityspolitiikan sisällön mahdollisen muutoksen välillä. Rajaamalla aineistoa näin tarkoitukseni on pikemminkin sitoa tutkimukseni entistä tiukemmin kontekstiin ja historiallisiin tapahtumiin, mikä on oleellista gramscilaista viitekehystä käytettäessä. Toisaalta pystyn tarkastelemaan paremmin, onko kehityspolitiikassa tapahtumassa todellista muutosta vai onko kyse ennemminkin hetkellisistä virtauksista.

Kehityspolitiikasta on toisen maailmansodan jälkeen muodostunut oma kansainvälisen politiikan ala, jossa vauraammille on mielletty velvollisuudeksi auttaa kehittyviä maita.¹ Tällä hetkellä kehityspolitiikkaan ovat muotoutuneet globaalit toiminnan raamit ja tavoitteet kolmannen sukupolven ihmisoikeuksien, YK:n vuosituhattavoitteiden (MDG) ja kestävän kehityksen käsitteistön kautta. Kolmannen sukupolven ihmisoikeuksissa on määritelty oikeus kehitykseen. YK:n vuosituhattavoitteissa ja kestävässä kehityksessä tavoitteissa köyhyyden vähennystä pidetään oleellisena, jotta niissä toivottavaksi määritelty kehitys toteutuisi.² Sekä kehittävät että kehitettävät maat ovat omaksuneet nämä raamit kehityspolitiikan vakiintuneeksi ympäristöksi ja tavoitteidensa ankkureiksi. Kuitenkin, vaikka asetetut tavoitteet ovat yhteneviä, näkemykset keinoista tavoitteen toteuttamiseksi voivat vaihdella.

Kehityspolitiikassa on valtiollisten toimijoiden rinnalla toiminut organisaatioita, kuten Washington konsensus –instituutiot, joihin myös Maailmanpankki kuuluu.³ Maailmanpankki siirtyi 2000-luvulle tultaessa sen toteuttamaan kehityspolitiikkaan kohdistuneen kritiikin⁴ seurauksena toteuttamaan CDF:n (Comprehensive Development Framework) mukaista kehityspolitiikkaa. Siinä aiemmin toteutetusta kritisoidusta yhden mallin kehityspolitiikasta siirryttiin osallistamista korostavaan, maakohtaiset erot huomioivaan kehityspolitiikkaan.⁵ Jälleen on kuitenkin esitetty kritiikkiä sen suhteen, onko aiemmin vaikuttaneista opeista todella luovuttu vai toteutetaanko lainojen ehdollistamista ja yhden mallin kehityspolitiikkaa nykyään uusin keinoin.⁶ Samaan aikaan Kiina ja Venezuela ovat vaurastuneet ja tulleet mukaan kehityspolitiikkaan kehitysavun antajina. Niitä on kuitenkin siteerattu vastuuttomiksi toimijoiksi kehityspolitiikassa, koska ne eivät ehdollista lainojaan ja niiltä puuttuu systemaattiset keinot kehitysavun käyttötarkoitusten valvomiseksi.

¹ Koponen 2007, 60–62, Thomas 2000b, 5.

² Hakapää 2010, 174–175, UN Documents 1987, Millennium Development Goals: Goal 1, ”Need to be done”.

³ Washington konsensus -instituutioilla tarkoitetaan yleensä Maailmanpankkia ja Kansainvälistä valuuttarahastoa (IMF). Myös tässä tekstissä käsitteellä viitataan näihin kahteen instituutioon.

⁴ Ks. esim. Stiglitz 1998.

⁵ Ks. esim. Fisher–Wolfensohn 2000.

⁶ Ks. esim. Ruckert 2006, Gold 2005.

Samalla niiden kehitysapu on katsottu lähinnä niitä itseään hyödyttäväksi.⁷ Toisaalta, uusien toimijoiden tulo mukaan kehityspolitiikkaan on horjuttanut Washingtonin instituutioiden valtaa kehityspolitiikassa, sillä vastaanottajat voivat nykyään saada kehitysapua muilta tahoilta paremmilla ehdoilla tai ehdoilla.⁸ Edellä esitetyn vastakkainasettelun ja pintapuolisen kehityspolitiikan valta-asemien tarkastelun varjoon jää kuitenkin paljon ja ehkä juuri se oleellisin, eli onko kehityspolitiikka tällä hetkellä laajemmassa murroksessa. Tätä muutosta kehityspolitiikan luonteesta voidaan pyrkiä piilottelemaan, jotta vanhat valta-asetat eivät tulisi haastetuiksi. Toisaalta hyvinkin erilaisten toimijoiden toimintaan voi kätkeytyä yllättäviä samankaltaisuuksia, jotka on vain esitetty toisistaan poikkeavalla tavalla.

1.1. Oma kiinnostus aiheeseen ja valmius kontekstin ymmärtävään tulkintaan

Diskurssianalyysiä metodina käytettäessä on hyvä arvioida analyysin tekijän pätevyyttä tutkimuskohteensa tulkitsijana, koska diskurssianalyysiin liittyy suuri mahdollisuus virhetulkintoihin. Hyvän diskurssianalyysin tekeminen edellyttää kulttuurin tuntemusta, samoin kuin kielellistä valmiutta ja historian tuntemusta, sillä diskurssianalyysin aineisto, kirjoitetut tai muunkaltaiset luettavissa olevat tekstit, on aina kirjoitettu jollekin ja jotakin varten.⁹

Olen huomannut palaavani usein saman teemaan, nimittäin Washington konsensus -instituutioiden kritiikkiin.¹⁰ Olen myös huomannut, että olen kiinnostunut nimenomaan kehityspolitiikasta ja siihen kätkeyvästä vallasta ennemmin kuin puhtaasta valtapolitiikasta sen perinteisemmässä muodossa. Tästä syystä pro gradu -tutkielmani keskittyy juuri kehityspolitiikkaan kätkeytyviin piirteisiin ja siihen, miten toimijat oikeuttavat toimijuuttaan kehittäjinä. Kehityspolitiikan varsinaisesta toteuttamisesta puolestaan olisi kenties mahdotonta tutkia pro gradu -tutkielman puitteissa jo aineistollisista syistä, ainakaan näin monen toimijan osalta. Tästäkin syystä keskityn eri toimijoiden strategioiden tarkasteluun samalla tiedostaen sen tosiasian, että ne eivät välttämättä kuvaa sitä, miten kehityspolitiikkaa todellisuudessa toteutetaan. Ne kuitenkin kuvaavat sitä, millaista kuvaa toteutetusta kehityspolitiikasta halutaan antaa. Tästä johtuen olen myös rajannut tarkasteluni koskemaan vain Maailmanpankkia enkä tarkastele kaikkia Washington konsensus -instituutioita. Katson Maailmanpankin olevan ensisijaisesti se elin, joka tekee poliittisia linjauksia tämän isomman kokonaisuuden sisällä.

⁷ Ks. esim. Corrales 2009; De Zoysa–Newman 2008; Moisés 2007.

⁸ Corrales 2009, 97–99, 101; De Zoysa–Newman 2008, 414.

⁹ Neumann 2009, 63–64.

¹⁰ Luulen, että suurin syy tähän on sillä että olen asunut useita kertoja eri puolilla Latinalaista Amerikkaa. Jo ensimmäistä kertaa kymmenen vuotta sitten minulle konkretisoitui se, miten paljon Washington konsensus -instituutioilla ja Yhdysvalloilla on ollut vaikutusta alueen historiaan. Tätä ei ole suinkaan unohdettu Latinalaisessa Amerikassa, vaikka meillä siitä harvemmin puhutaan.

Tutkimukseni on mielestäni relevantti ja uutta tarjoava, sillä useissa saman aihepiirin tutkimuksissa näitä eri toimijoita on tarkasteltu kontekstista irrotettuna ja keskinäiset historialliset suhteet sivuuttaen. Pyrin välttämään tätä gramscilaisen teorian avulla. Gramscilaista teoriaa käytettäessä tarkastelun tulee aina olla nimenomaan kontekstiin sidottu, eikä pelkistyä pelkästään esimerkiksi diskurssien tarkasteluun. Keskeistä on myös pohtia ongelmia gramscilaiseen tapaan sen sijaan, että siirtäisi Gramscin näkemykset valmiina vastauksina nykyhetken tilanteisiin. Gramsci vastustikin käsitteiden ja yleisten oletusten siirtoa suoraan ajasta ja kontekstista toiseen.¹¹

Myös useissa tutkimuksissa on havaittavissa kielitaidon tai kulttuurintuntemuksen puute. Toivon oman kokemukseni ja taitojeni auttavan näiden esteiden ylipääsemisessä. Asuin Hongkongissa vuosina 2008–2009 yhdeksän kuukautta.¹² Siellä asuminen ja useat vierailut Mannerkiinassa konkretisoivat minulle Kiinan epätasaisen kehityksen ja moninaisuuden, mutta samalla myös puolueen vahvan aseman Kiinassa. Ennen kaikkea kuitenkin tiedostin sen, miten sidottua länteen oma tulkintani Kiinasta on ja miten vaikeata omasta näkökulmasta on luopua. Vuonna 2011 asuin Venezuelassa viisi kuukautta. Venezuela on tällä hetkellä ristiriitaisuuksien maa, jossa neutraalia tai luotettavaa tietoa on miltei mahdotonta löytää.¹³ Uskon, että ilman siellä viettämääni aikaa olisin tulkinnut monia Venezuelaan liittyviä diskursseja virheellisesti ymmärtämättä niiden sisäpoliittista kontekstia ja propagandapitoisuutta. Myös tavallisten venezuelalaisten eriävien näkemysten kuuleminen auttoi näkemään asioita laajemmin. Hallituksen luoma kuva yhtenäisestä Venezuelasta elää vahvimmin Venezuelan ulkopuolella. Kuitenkin lähes jokainen venezuelalainen on joko presidentti Chávezin puolella tai häntä vastaan. Tästä ennakoasetelmasta käsin kaikki hänen hallintoon liittyvä nähdään joko hyvänä tai pahana. Harmaan sävyjä on hyvin vähän.

Gramscilaisia ajatuksia mukaillen olisi myös jokseenkin turhaa tutkia Kiinan ja Venezuelan pehmeää valtaa tai kehityspoliittisia diskursseja, jos ne eivät antaisi tällä hetkellä kehitysapua tai niillä ei olisi uskottavia resursseja kehityspoliittikkansa toteuttamiseksi. Tämä on myös seikka, miksi

¹¹ Hall 1992, 32, 34.

¹² Hongkongissa vuonna 2008 opiskellessani kiinnostuin Kiinan kehityspoliitikasta, nimenomaan kehitysavun antajana. Silloin asiasta puhuttiin vielä varsin vähän ja lähinnä vain uhkakuvien kautta, enemmänkin pinnalla oli Kiinan olympiaisännöisyys ja Tiibetin kysymys. Kuitenkin aiheen opiskelu uudenlaisesta perspektiivistä auttoi näkemään laajempia yhteyksiä Kiinan sisäiseen politiikkaan ja tapakulttuuriin. On myös loogista, että Kiinan kehityspoliittikka nähdään Kiinasta katsottuna aivan eri tavalla, samoin kuin useat historian tapahtumat.

¹³ Ensimmäisenä lentokentällä maahan saapuvaa vastassa on koko seinän kokoinen sosialistista voittokulua ja hyvinvointia julistava mainos, matkalla lentokentältä tietä reunustaville vuorenrinteille kohoavat köyhydestä kertovat vaikuttavat hökkelislummit, joissa asuu tällä hetkellä Caracasin väestön enemmistö. Heillä on vähän tekemistä hyvätuloisen Caracasin eliitin kanssa, joka viettää aikaansa tämän sosialistisen maan ylellisissä ostoskeskuksissa. Oppositioimielinen lehdistö kirjoittaa päivittäin turvattomuudesta, inflaatiosta, asuntopulasta ja valtionlaitosten toimimattomuus. Hallitus puolestaan nostaa esille sankaritarinoita, köyhien elämää parantaneita projekteja ja Latinalaisen Amerikan kansojen yhteenkuuluvuutta. Tämä kaikki tekee Venezuelasta tutkimuskohteena erittäin haastavan.

olen päättänyt tutkimaan näitä toimijoita. Niillä molemmilla on uskottavat resurssit kehityspolitiikkansa toteuttamiseksi ja ne kaikki antavat kehitysapua. Historiallinen konteksti ja asetelma on myös työssäni mielestäni kiehtova, etenkin jos sen sitoo gramscilaisuuteen. Pääasiallisesti nimittäin tarkastelen kahden sosialistisen maan mahdollisuutta haastaa hyvin liberalistisena pidetty hallitseva toimija kansainvälisellä tasolla. Antonio Gramsci taas perusti teoriansa sen tarkastelulle, miten sosialististen liikkeiden oli mahdollista haastaa fasistinen järjestys Italiassa. Toisaalta, tarkastelemieni sosialististen maiden sisäistä tilannetta voisi pitää jossakin mielessä lähellä totalitääristä järjestystä. Ei ole myöskään itsestään selvää, että ääri-liberalistisen tai sosialistisen tahon kehityspoliittiset strategiat olisivat täysin toisistaan poikkeavia kansainvälisellä tasolla.

Näin ollen tutkimukseni lähtökohtana olevaa intressiä voi pitää emansipaation mielessä hyvinkin gramscilaisena: en pyri tekemään moraalista arvotusta oikeasta tai väärästä toimijoiden tai toimintatapojen kohdalla vaan tavoitteeni on tuoda esille ja paljastaa kehityspolitiikkaan kätkeytyviä piirteitä, samoin kuin toimijoiden samankaltaisuuksia ja eroja sosialismi-kapitalismi kahtiajaon yli.

1.2. Työn rakenne ja tutkimuskysymykset

Työssäni tarkoitan kehityspolitiikalla yleisellä tasolla sitä aihepiiriä, johon keskityn kansainvälisten suhteiden tarkastelussa. Toisaalta kuitenkin Maailmanpankin, Kiinan ja Venezuelan kehityspolitiikalla tarkoitan näiden maiden poliittista linjaa ja strategioita kehityksestä, etenkin suhteessa kolmansiiin maihin. Näiden tahojen kehityspolitiikan katson siis sisältävän linjaukset siitä, mitkä keinot kukin taho katsoo oleelliseksi toivotun kehityksen saavuttamisessa. Samalla linjaukset toimivat perustana niille ehdoille, joilla kehitysapua annetaan. Työssäni ymmärrän käsitteen kehitysapu laajasti tarkoittaen sillä kaikkea materiaalista apua, jotka tarkasteleman toimijat antavat kehityspolitiikkansa nimissä. En siis tee eroa lainojen ja lahjoitusten välillä, koska aineistollisistakin seikoista¹⁴ johtuen tämä olisi liian haasteellista ja myös epärelevanttia suhteessa työni tutkimuskysymyksiin.

Stuart Hallin näkemyksen mukaan tietystä poliittisesta suhdanteesta ei voi tehdä teoreettisesti neutraalia kuvausta, sillä kuvaukset sisältävät aina jotakin teoriaa.¹⁵ Näin ollen haluan tuoda heti tutkimukseni alussa esiin oman subjektiivisuuteni ja sen, mistä lähtökohdista tarkastelen

¹⁴ Kiinan tai Venezuelan ei tarvitse raportoida antamastaan avustuksesta kansainvälisille tahoille, koska ne ovat kehittyviä maita. Lisäksi maiden linjan mukaan toimivien pankkien antamien lainojen tietoihin on vaikea päästä käsiksi muuten kuin toisen käden tiedon kautta, jota myöhemmin työssäni hyödynnän.

¹⁵ Hall 1992, 331.

tutkimuskohdettani. Siksi esittelen teorianani käyttämän gramscilaisuuden ennen tutkimuskohteeni tarkastelua. Tiettyjen ilmiöiden tarkasteluun ja täten tiettyjen käsitteiden käyttöön olen kuitenkin päätenyt juuri nykyisen historiallisen tilanteen kautta eli tutkimuskysymykseni ja käyttämäni käsitteet ovat nousseet kontekstista. Gramscilaisten teorioiden kautta voisin tarkastella monia muitakin ilmiöitä, mutta aineistoni ja tutkimuskohteeni huomioimalla tarkastelen juuri sitä, mikä on kehityspolitiikassa tällä hetkellä ajankohtaista ja tulevan kehityksen kannalta tulisi huomioida paremmin.

Gramscilaisen metateorian ja tutkimuksessa käytettävien käsitteiden esittelyn jälkeen siirryn tutkimukseni kontekstin esittelyyn ja metodin esittelyyn. Käytän työssäni kriittistä diskurssianalyysia tulkitsevana metodina. Siinä oleellisia työkaluja ovat intertekstuaalisuus ja poliittis-teoreettisille arvojärjestyksille perustuvat arvo-oletukset, jotka näkyvät teksteissä tiettyinä diskursseina. Jotta voin pohjata diskurssianalyysini poliittis-teoreettisille arvojärjestyksille, minun tulee selvittää niiden sisältö perusteellisesti. Olen siis johtanut kehityspolitiikassa vaikuttavat arvojärjestykset yleisestä keskustelusta ja kehityspolitiikan teoreettisesta perustasta etenkin käyttäen Maailmanpankin linjauksia sinä normina, johon muiden tahojen kehityspolitiikkaa vertaan. Käytän työssäni myös gramscilaisuudesta nousevan historiallisen materialismin metodologia, joka toimii läpi tutkimukseni selittävänä metodisena työkaluna. Sen avulla pystyn hahmottamaan tutkimuksessani tarkastelemieni diskurssien ympäristön ja tarkastelemieni toimijoita kehityspolitiikan yhteydessä. Sen avulla tuon diskurssianalyysillä toteuttamani analyysin lomassa kontekstin osaksi tutkimustani. Analyysin olen jaotellut niiden murroskohtien avulla, jotka ovat tapahtuneet Kiinan ja Venezuelan suhteissa Maailmanpankkiin. Tutkimuksessani on oleellista, että käytän diskurssianalyysini aineistona kunkin tahon itse tuottamia virallisia julkilausumia, jotta voin hahmottaa tarkastelemieni toimijoiden itse tuottamat poliittiset strategiat. Historiallisen materialismin analyysissä käytän myös muita kuin tahojen itse tuottamia lähteitä laajemman perspektiivin takaamiseksi.

Tutkimuksellani haluan selvittää, muotoilevatko kaikki toimijat kehityspolitiikkansa perinteisen kehittäjä-kehittettävä -raamin mukaisesti. Developmental ismin diskurssin kautta tarkastelen, käyttävätkö kaikki toimijat perinteisiä kehittäjille ominaisia diskursseja. Kehityspolitiikan tämänhetkisen rakenteen mahdollisesta murentumisesta taas puolestaan voi kertoa se, jos Kiina tai Venezuela käyttää sekä kehittäjän että kehitettävän diskursseja yhtäaikaisesti, koska tällainen kaksijakoinen rooli ei ole kehityspolitiikassa tavanomaista.

Aiempaan tutkimukseen nojaten¹⁶ merkinä nykyisen rakenteen ylläpidosta ja pyrkimyksestä vakiinnuttaa hegemoninen rakenne kehityspolitiikkaan pidän Maailmanpankin uusliberalistisia diskursseja. Työssäni tarkastelen uusliberalistiseen arvojärjestykseen perustuvien diskurssien kautta tukevatko vai haastavatko Kiina ja Venezuela tätä näkemystä kehityspolitiikassa ja osana köyhyden vähennystä. Oleellista on myös tarkastella haastavien näkemysten sisältöä ja sitä, miten Maailmanpankki on mahdollisesti reagoinut niihin käyttäen apunaan transformaatiota. Tätä tehdessä kiinnitän huomiota osallistamisen ja globaalin osallistumisen arvojärjestyksille perustuviin diskursseihin.

Saan analyysiini myös yhden lisäulottuvuuden tarkastelemalla ensin sitä, mille arvojärjestyksille kunkin toimijan kehityspolitiikka pohjimmiltaan kiinnittyy olettamusten kautta ja ovatko kehityspolitiikan linjaukset muuttuneet sen jälkeen kun toimijoiden keskinäisissä suhteissa on tapahtunut muutoksia sekä siirtymällä lopuksi tarkastelemaan sitä, miten tarkastelemani toimijat kehystävät omaa toimijuuttaan kehityspolitiikassa. Nimittäin vaikka linjaukset kehityspolitiikasta olisivatkin loppujen lopuksi yllättävän samanlaista, voidaan niitä pyrkiä oikeuttamaan ja esittää erilaisin perustein. Tämän tavoitteen kautta haluan siis paljastaa sen, mitä todella kätkeytyy erilaisten perustelujen taakse, eli missä joukoissa kehityspolitiikassa seistään huolimatta siitä, miten omaa seisomista esitetään.

2. GRAMSCILAINEN VIITEKEHYS: TEORETTISET LÄHTÖKOHDAT

Antonio Gramscin¹⁷ poliittinen teoria pelkistetään usein keskittyvän lähinnä valtion sisäisen toiminnan tarkasteluun. Kuitenkin muun muassa Coxin tulkinnan mukaan Gramsci katsoo teoriansa perustuvan sosiaalisille suhteille ja niin ikään kiinnittävän huomiota myös kansainvälisiin tapahtumiin ja suhteisiin, myös tarkasteltaessa ei-valtiollisia toimijoita maailmanpolitiikassa perinteisten valtiotoimijoiden rinnalla.¹⁸ Gramscilaisten teorioiden avulla on katsottu mahdolliseksi tutkia muun muassa globaalia epätasaista kehitystä ja epätasaisen kehityksen kansainvälisiä

¹⁶ Esim. Ruckert 2006.

¹⁷ Antonio Gramscin ja hänen kirjoittamien *Vankilavihkojen* tarina on varsin poikkeuksellinen Gramscin henkilöhistorian ja kirjoitusolosuhteiden takia. Gramsci joutui Mussolinin ajan oikeistolaisessa Italiassa vankilaan kommunistisen puolueen jäsenenä. Yleisen syyttäjän mielestä Gramscin aivojen toiminta oli estettävä kahdeksikymmeneksi vuodeksi. Koska Gramsci eli viimeisiin vuosiinsa asti eristettynä ja vangittuna, hän ei kyennyt tuomaan näkemyksiään enää omiana aikanaan suurelle yleisölle tiedettäväksi. Gramsci kuitenkin jatkoi ajatustyötä ja kirjoitti vankilassa olonsa aikana useita vihkoja, niin kutsutut *Vankilavihkot*, täyteen ajatuksiaan. Gramsci ei kuitenkaan voinut tarkistaa kaikkien alkuperäisten lähteidensä tarkkaa sisältöä kirjoittaessaan. Etenkin monet vasemmistolaiset teokset olivat vankilassa kiellettyjä. (Böök 1979, 33, 18.) Gramsci viittasikin moniin teoksiin salanimellä sensuurin takia ja merkitsi itselleen muistiin, että teosten tarkka sisältö tulisi tarkistaa myöhemmin (Gramsci 1979, 33.) Näin ollen Gramsci tuli vahingossa kenties myös luoneeksi uusia tulkintoja aiemmista teksteistä ja rikkoneeksi rajoja mahdollisesti enemmän kuin hänellä itsellään oli tarkoitus.

¹⁸ Cox 1983, 125, 133, 140.

seurauksia.¹⁹ Gramscilaisia teorioita onkin viime vuosina hyödynnetty aiempaa enemmän kehityspolitiikan tutkimuksessa.²⁰

Gramscilaisen näkemyksen mukaan teoriat eivät ole koskaan neutraaleja, koska ne on aina kirjoitettu jollekin ja jotakin tarkoitusta varten. Tästä johtuen niiden syvemmälle ulottuvat perspektit on hyvä tunnistaa teorioiden pintakuohun lisäksi.²¹ Täten mielestäni on oleellista selvittää myös gramscilaisuuden ja käyttämieni käsitteiden juuret. Gramsci nimittäin nojasi ajatuksensa useiden muiden ajattelijoiden töille ja useat Gramscin ajatuksille nykyisin teoriansa perustavat saattavat omaksua Gramscin näkemyksiä vain joiltain osin. Kuitenkin Gramscin ajatuksille pohjaavat teoriat jakavat tietyt samat näkemykset, joita on ryhdytty ajan saatossa kutsumaan gramscilaisiksi. Koska tämä yhteinen syvemmälle ulottuva ajattelutapa ei toistu samanlaisena kokonaisuutena muissa eri lähtökohtiin nojaavissa teorioissa, gramscilaisuus tulisi ymmärtää metateoreettisena lähtökohtana. Siinä on vaikutteita konstruktivismista, marxilaisuudesta ja monista muista elementeistä, mutta itse asiassa niistä muodostettu synteesi on varsin omatakeinen, myös verrattuna muihin postpositivistisiin teorioihin.²²

Gramscilaisilla teorioilla on myös ollut merkittävä vaikutus kansainvälisten suhteiden kriittisiin ja marxilaisiin teorioihin, erityisesti tuomalla mukaan tarkasteluun realismille vaihtoehdoisen tavan ymmärtää hegemoniaa.²³ Usein kuitenkin kansainvälisiä suhteita tutkittaessa Gramscilaisista teorioista hyödynnetään vain suppeasti kansainväliseen poliittiseen talouteen (IPE) keskittyneiden teoreetikoiden näkemyksiä. Näin sivuutetaan Gramscilainen laajempi potentiaali käsitteellistää kansainvälistä politiikkaa esimerkiksi ottamalla tarkasteluun kansalaisyhteiskuntaa koskevia asioita. Owen Worthin mukaan gramscilaisten teorioiden soveltamisen ja käyttötapojen laajentaminen olisikin tarpeen kansainvälisiä suhteita tutkittaessa, jotta sillä voidaan paremmin tulkita monimutkaistunutta globaalia politiikkaa ja etenkin siinä tapahtuvia valtasuhteiden muutoksia sekä ideologioiden vaikutuksia.²⁴ Olenkin koonnut teorianosuuden laajasti eri gramscilaisten suuntausten pohjalta, omaksumatta mitään tarkkaan rajattua suuntausta tai koulukuntaa. Kuitenkin, lopulta jouduin tekemään valintoja auktoriteettien välillä, jotta tutkielmassani käyttämieni käsitteiden sisällössä ja soveltamisessa ei olisi ristiriitaa ja koska tutkin juuri johtavia luokkia kehityspolitiikassa. Eniten hyödynnänkin Gramscin tekstien lisäksi juuri IPE teoreetikoiden

¹⁹ Morton 2007, 598, 616–619.

²⁰ Kt. Esim. Cambell 2008; Hart 2010; Ruckert 2006; Ruckert 2009.

²¹ Cox 1981, 87.

²² Muun muassa Aram Ziai päätyy tähän tulokseen verratessaan gramscilaisuutta, feminististä teoriaa ja strukturalismia. Niitä on kaikkia kutsuttu kansainvälisten suhteiden teoriakentässä yhteisnimellä postpositivistisiksi teorioiksi, mutta niillä on kuitenkin toistaan poikkeavia metateoreettisia lähtökohtia. (Ziai 2010.)

²³ Worth 2010, 373–374. Hegemoniasta tarkemmin mm. luvussa 2.3.

²⁴ Worth 2010, 373–375.

kirjoituksia, Robert W. Coxin²⁵ kirjoituksia ja hänen kirjoitusten pohjalta jalostuneita tulkintoja, etenkin Steven Gillin, Adreas Bielerin ja Adam Mortonin tekstejä. Maailmanpankkia analysoitaessa gramscilaisten teorioiden läpi nojaan eniten Arne Ruckertin teksteihin. Olen kuitenkin halunnut sisällyttää teoriaosuuteeni myös erilaisia näkemyksiä gramscilaisuuden sisällöstä juuri laajemman ymmärryksen saamiseksi esimerkiksi hegemonian ja muiden käsitteiden perustan ymmärtämiseksi.

2.1. Postpositivistinen suhde empiriaan ja historiallisen materialismin merkitys tutkimuksessa

Ziain mukaan gramscilaisen metateorian idea löytyy Robert W. Coxin usein siteeratusta lauseesta ”teoriat ovat aina olemassa jollekin ja jotakin varten”²⁶, sillä siinä hylätään positivistinen idea arvovapaasta tutkimuksesta ja objektiivisuudesta.²⁷ Gramscilaisuudessa tiedettä ei nimittäin pidetä arvovapaana: ”Kaikissa teorioissa on perspektiivejä, jotka vaihtelevat ajan ja tilan mukaan, erityisesti sosiaalisen ja poliittisen ajan ja tilan mukaan”²⁸. Metateoreettisella tasolla tulee kuitenkin huomioda, että vaikka postpositivistiset teoriat hylkivät positivistien vaatimaa selkeää empiiristä tutkimusohjelmaa, ne eivät pyri eroon empiirisestä tutkimuksesta ylipäänsä. Näkemykset empiirisen tutkimuksen kriteereistä kuitenkin eroavat positivistien kanssa.²⁹

Gramscilaisuuteen sisältyykin oletus neutraalien faktojen olemassaolosta ontologian tasolla, eli havainnoitaessa sitä, mistä maailmamme koostuu. Nämä samat tosiasiat voidaan kuitenkin tulkita ja esittää eri tavoin omaksutusta ideologisesta lähtökohdasta riippuen. Tai olemassa olevasta voidaan huomioda vain se, mikä on oleellista omaksutun näkemyksen kanssa.³⁰ Tästä johtuen emme koskaan voi tarkastella empiiristä todellisuutta täysin suoraan vaan tulkintaamme vaikutta aina jokin perspektiivi. Näin ajateltuna tarpeeksi vahva ja vakuuttava ideologia voi estää näkemästä asioita tietyllä tavalla, saada asiat näyttäytymään tietyllä tavalla tai ainakin vaikuttaa niiden tulkintaan.

Kansainvälisen politiikan klassisissa teorioissa intressien katsotaan usein kumpuavan jostakin oletetusta rakenteesta,³¹ kiinnittämättä huomiota ideoiden merkitykseen intresseissä. Gramscilaiset teoriat haastavat tämän näkemyksen ja sen sijaan ideoilla nähdään olevan suurempi merkitys

²⁵ Cox on ollut 1980-luvulta lähtien merkittävä gramscilainen teoreetikko kansainvälisten suhteiden alalla. Juuri hänen kirjoituksiinsa perustuvaa suuntausta kutsutaan usein uusgramscilaisuudeksi tehdessä eroa muihin gramscilaisiin teorioihin.

²⁶ Cox 1981, 87.

²⁷ Ziai 2010, 33–34, 39.

²⁸ Cox 1981, 87.

²⁹ Postpositivistisille teorioille yhteistä on kriittinen suhtautuminen positivistiseen epistemologiaan, ontologiaan ja metodologisiin oletuksiin, jotka voidaan pelkistää objektivismiksi, empirismiksi ja naturalismiksi. (Ziai 2010, 33–34, 39.)

³⁰ Ziai 2010, 35, 40–42.

³¹ Esim. realismissa oletetaan anarkia, mikä määrittää valtioiden intressejä.

intressien muotoilussa. Kuitenkaan historiallista tilannetta unohtamatta, gramscilaiset teoriat nostavat myös esille kysymyksen siitä, miksi juuri tietyt ideat saavuttavat vankan kansainvälisen aseman.³² Tällainen tarkastelu on mahdollista, koska gramscilaisissa teorioissa yhdistyvät kognitiivisen ja konstruktivistisen teorioiden vahvuudet.³³ Näiden teorioiden elementit yhdistämällä tullaan historiallisen materialismin lopputulokseen, jossa ideoiden täytyy liittyä materiaaliseen organisaatioon, joka ylläpitää, kehittää ja suojelee idean teoreettista ja ideologista rintamaa.³⁴ Näin ollen, merkittävää ei ole pelkästään diskurssien vahvuus vaan myös sosiaalisen tukiverkoston kontrolli sekä organisaatioiden ja verkostojen materiaaliset resurssit, jotta tietyistä ideasta voi tulla merkittävä ja se voi saavuttaa valta-aseman.³⁵

Gramscilainen historiallinen materialismi voidaankin ymmärtää historiallisena kontekstina, jonka kautta tarkastelussa yhdistyvät ideat, instituutiot ja materiaallinen konteksti. Mielellisten mallien avulla ihmiset käsittävät toimintansa, materiaallinen maailma taas puolestaan rajoittaa sitä, mitä ihmiset voivat tehdä, mitä he kuvittelevat voivansa tehdä ja mitä erilaisesta toiminnasta ajatellaan. Historiallisen materialismin lähestymistavan tavoitteena on löytää yhteys mielellisten mallien ja materiaallisen maailman välillä.³⁶ Gillin näkemyksen mukaan historiallinen materialismi eroaa empirismistä ja positivismista juuri siinä, että siinä ajattelun katsotaan olevan dialektisessa suhteessa sosiaaliseen: muutos sosiaalisessa kokonaisuudessa aiheuttaa muutoksen ajatteluun, ja toisin päin.³⁷

Gramscin vankilavihkoja voidaan lukea oppaana siitä, miten epistemologia, teoria ja metodologia saadaan nivotuksi yhteen ja miten niitä tulisi ajatella kokonaisuutena eikä vuorottelevina elementteinä tutkimuksessa.³⁸ Bielerin ja Mortonin käsityksen mukaan onkin suositeltavaa, että gramscilaisilla teorioilla tehtävä tutkimus aloitettaisiin kartoittamalla vallitsevat tuotannon rakenteet

³² Bieler 2001, 97, 99.

³³ Gramscilaisissa teorioissa on yhteistä kognitiivisten teorioiden kanssa näkemys ideoiden kausaalista vaikutuksista toimintaan, eli niiden tulemistä yleisesti hyväksytyksi perustaksi toiminnalle. Kognitiivisten teorioiden anti huomioidaan myös tarkastelemalla ideoiden käyttöä legitimoimiseen, mikä taho tuo ideoita esille ja sitä, miksi jotkin ideat saavuttavat yleisesti hyväksytyt aseman, kun taas toiset näkemykset epäonnistuvat siinä. Kognitiivinen näkemys kuitenkin ymmärtää ideat annettuina pohtimatta sen enempää, miten ideat ovat rakentuneet tai mahdollisuutta ideoiden muuttumiseen vuorovaikutuksen tuloksena. Eli toimintaa ohjaavien skeemojen katsotaan ikään kuin syntyvän ilman sen kummempaa prosessia ja olevan joiltakin osin muuttumattomia. Konstruktivistisessä teoriassa ideat ymmärretään kollektiivisesti rakentuneina, eli intersubjektiviivisen määrittelyn aikaansaannoksina. Ideat eivät ole toiminnasta irrallisia ilmiöitä, vaan yhteisesti vuorovaikutuksessa tuotettuja sosiaalisen toiminnan muotoja, ikään kuin jaettuja toimintamalleja. (Bieler 2001, 94–96.) Ne ovat yhtä lailla osa sosiaalista todellisuutta kuin materiaalisia kapasiteetteja. (Wendt sit. Bieler 2001, 96.) Konstruktivistisellä teoriolla tehdyssä analyysissä kuitenkin yhä usein ideat erotetaan materiaalisesta rakenteesta niin, että materiaallisen rakenteen tarkastelu jätetään taka-alalle. (Bieler 2001, 95–96.)

³⁴ Bieler 2001, 93–94, 96–97.

³⁵ Adler sit. Bieler 2001, 96–97.

³⁶ Cox 1985, 51–52.

³⁷ Gill 2008, 22.

³⁸ Jubas 2010, 224.

kunakin hetkenä vaikuttavien sosiaalisten voimien hahmottamiseksi. Tämän jälkeen on hyvä siirtyä empiiriseen analyysiin, jotta saadaan selville, mitkä sosiaaliset voimat pyrkivät muodostamaan hegemonisen projektin ja minkä ideoiden ympärille. Kolmanneksi on oleellista selvittää, miten nämä transnationaalit voimat tulevat kansainvälistetyiksi tietyissä muodoissa ja miten niitä mahdollisesti vastustetaan.³⁹ Myös Stuart Hall muistuttaa teksteissään, että usein muutoksia ja rakenteiden murroskohtia etsiessä täytyy ilmiöitä tarkastella laajemmin historiassa.⁴⁰

Gramscilaisuudesta nousevalla historiallisen materialismin lähestymistavalla minun on mahdollista ottaa tutkimuskohteeni kontekstiin sitominen luontevaksi osaksi tutkimustani ja samalla käyttää historiallisen materialismin lähestymistapaa selittävänä metodisena työkaluna läpi tutkimukseni, niin tutkimuksen kontekstin esittelyssä kuin diskurssianalyysin yhteydessä. Näin diskurssianalyysin kautta tekemäni johtopäätökset selittyvät myös paremmin. On myös hyvä tuoda esille, että painottamaani neogramscilaista suuntausta on kritisoitu siitä, että se välillä unohtaa gramscilaisen ajattelun juuret pelkistämällä tarkastelun liiaksi pelkästään ideatasolle.⁴¹ Tämän heikkouden välttämiseksi työssäni katson historiallisen materialismin hyödyntämisen metodisena välineenä oleelliseksi.

2.2. Kriittinen suhde valitseviin rakenteisiin ja emansiopaatiopyrkimykset tiedostamalla

Coxin mukaan teorianvalintaa tulisi ohjata se, mikä katsotaan teorian tarkoitukseksi.⁴² Teoria voi nimittäin palvella kahta erillistä tarkoitusta. Ensinnäkin, se voi toimia oppaana ratkaistaessa tiettyä ongelmaa, joka asetetaan valitun teorian mukaisesti. Tällöin teoriaan ei kyseenalaisteta lähtökohtana. Toisaalta, teoria voi toimia reflektioivana ja kriittisenä lähtökohtana tiedostamalla selkeästi se, mihin valittu perspektiivi itse asiassa perustuu. Tällöin saavutetaan paremmat valmiudet eri teorioiden välisten suhteiden hahmottamiselle ja toisaalta taas mahdollisuus saavuttaa uutta perspektiiviä valittuun perspektiiviin. Näin myös avautuu mahdollisuus valita uudelleen erilaisten validien perspektiivien väliltä, jolloin eri asiat nousevat ongelmallisiksi aina valitusta lähtökohdasta riippuen. Näistä kahdesta teorialle mahdollisesta tarkoituksesta, nousee kaksi eri asioihin keskittyvää teoriaa: ongelmanratkaisuun pyrkivä teoria ja kriittinen teoria.⁴³

Kriittisessä teoriassa lähtökohtaisesti kysytään, miten vallitseva järjestys alun perin rakentui. Kriittisen tarkastelun kohteena ovat instituutiot ja valtasuhteet, joiden alkuperää ja niissä

³⁹ Bieler–Morton 2003.

⁴⁰ Hall 1992, 38.

⁴¹ Morton 2011.

⁴² Cox 1985, 53.

⁴³ Cox 1981, 88.

mahdollista käynnissä olevaa muutosta tarkastellaan. Kriittinen teoria kyseenalaistaakin ensitöikseen kokonaisuutena sen, mikä ongelmanratkaisuun⁴⁴ pyrkivässä teoriassa otetaan analyysin lähtökohdaksi. Tavoitteena on ymmärtää kokonaiskuvaa ja muutoksen prosesseja, joissa on mukana sekä yksittäisiä että kokonaisia elementtejä.⁴⁵ Kriittinen teoria on yhtenevä historiallisen lähestymistavan kanssa. Kumpi on parempi lähestymistapa, ongelmanratkaisuun pyrkivä vai kriittinen teoria, riippuu tutkimuskohteesta. Kuitenkin, ongelmanratkaisuun pyrkivä teoria pyrkii tekemään yksittäisistä tapauksista yleistyksiä ja yleispäteviä sääntöjä, kriittinen teoria etsii kehittämismahdollisuuksia jossain tiettyssä kontekstissa, mikä tarkoittaa mahdollisuuksia muuttaa vallitsevaa rakennetta.⁴⁶

Cox tuo esille, miten nimittäin Gramscin mukaan se, mikä kulloinkin on olemassa, on vanhan ja uuden muuttuva yhdistelmä, kulttuurisuhteiden hetkellinen tasapaino, joka vastaa samalla yhteiskunnallisten suhteiden tasapainoa.⁴⁷ Instituutiot samoin kuin toimintamallit tulee ensisijaisesti ymmärtää niiden luojien muuttuvien mentaalisten prosessien kautta. Cox näkeekin instituutiot ihmisten kollektiivisesti luomina, ei yksittäisten toimijoiden aikaansaannoksina. Ne ovat kollektiivisia vastauksia yhteisesti havaittuihin ongelmiin ja ne tuottavat tiettyjä toimintamalleja. Ne eivät ole olemassa samassa mielessä kuin ihmiset ovat olemassa, mutta ihmisten toimiessa niin kuin ne olisivat todellisia ne tulevat uudelleen tuotetuiksi. Samalla ne kuitenkin muodostavat osan siitä sosiaalisesta materiaalisesta toimintaympäristöstä, jossa historiallinen toiminta tapahtuu.⁴⁸ Tämä tuo esille gramscilaisen ajatuksen, että kaikkea tulisi aina tarkastella kontekstissa, ei vai joidenkin erillisten mittareiden mukaan. Todelliset muutokset vallitsevissa oloissa vaativatkin todellista muutosta voimasuhteissa, ei vain muutosta termeissä, joilla samoista vallitsevista oloista puhutaan.⁴⁹

Cox tiivistää näkemyksensä toteamalla Marxia lainaten, että ihmiset tekevät historiaa, mutta eivät itse valitsemissään olosuhteissa. Jotta olosuhteisiin tai tapahtumiin voisi vaikuttaa, on tärkeää ensin ymmärtää valmiina vallitsevat olosuhteet, joissa toiminta on mahdollista. Rakenteiden muuttaminen

⁴⁴ Ongelmanratkaisuun pyrkivässä teoriassa vallitsevat valtasuhteet ja instituutiot otetaan annettuna toimintaympäristönä. Tavoitteena on saada vallallaan oleva kokonaisuus toimimaan ratkaisemalla jokin tietty, juuri tässä järjestelmässä esiin nouseva ongelma. Oletuksena on vakaus järjestelmässä. Ongelmanratkaisuun pyrkivän teorian vahvuus on kyky rajata jokin tietty ongelma, jolloin sitä voidaan tutkia syväluotaavasti. Heikkoutena on historian vaikutuksen sivuuttaminen ja lähestymistavan konservatiivisuus. (Cox 1981, 88–89.) Ongelmanratkaisuun pyrkivä teoria on yhtenevä positivistisen näkemyksen kanssa. (Cox 1985, 53.)

⁴⁵ Cox 1981, 88–89.

⁴⁶ Cox 1985, 53.

⁴⁷ Gramsci 1979, 111.

⁴⁸ Cox 1985, 51–52.

⁴⁹ Gramsci 1979, 83.

lähteekin siis ensisijaisesti ympäröivien rakenteiden ymmärtämisestä.⁵⁰ Kulloinkin vallalla olevan rakenteen tunnistaminen on kuitenkin haasteellista. Rakenteen kehitystä ja vaiheita voidaan analysoida vasta kehitysprosessin jälkeen. Prosessin aikana tulisi esittää vain hypoteeseja, jotka selkeästi ilmaistaan hypoteeseiksi. Näin tehtävällä analyysillä pystytään välttämään hetkellisten virtausten tai erehdysten tulkitseminen muutoksiksi rakenteessa. Pintailmiöt pitää erottaa ja sivuuttaa tarkastellessa todellista muutosta rakenteessa.⁵¹

Gramsci suhtautui varsin kriittisesti siihen, että tieteelle tai tutkimukselle voisi muotoilla joitakin objektiivisia mittareita. Tutkimuksen tieteellisyyden arvottaminen tulisi jättää itse tieteentekijöiden vapaaseen harkintaan, sillä ulkoa tulevilla mittareilla voi olla jokin muu agenda kuin tutkimuksen tieteellisyyden takaaminen.⁵² Ziain tulkinnan mukaan Coxin mielestä teorioita voi kuitenkin arvottaa parempiin ja huonompiin. Teoria on sitä kykeneväisempi saavuttamaan laajemman aikaperspektiivin ja sitä sivistyneempi, mitä paremmin sen relativistisuus tiedostetaan. Tästä seuraa, että lopulta kriittinen teoria on vähemmän relativistinen kuin ongelmanratkaisuun pyrkivä teoria, koska sitä käytettäessä ollaan tietoisia teorian juurista. Juuri refleктоimalla saavutetaan suurempi neutraalisuus ja objektiivisuus.⁵³ Tässä mielestäni piilee gramscilainen ajatus emansipaatiosta: ajatusta rajoittavista ja ohjaavista ideologioista vapaudutaan kun niistä tullaan tietoiseksi kriittisen historian nojaavan refleksiivisen tarkastelun kautta. Tiedostamisen kautta on mahdollista lisätä objektiivisuutta ja kykyä kritisoida vallitsevia oloja. Täyttä objektiivisuutta ei kuitenkaan koskaan saavuteta, sillä empiirisen tutkimuskohteen ja tulkinnan välissä on kuitenkin aina jokin ideologia. Kriittisellä tarkastelutavalla voi kuitenkin pyrkiä lähemmäs objektiivisuutta, täysin sitä koskaan saavuttamatta. Gramscin mielestä objektiivinen merkitsee aina ”inhimillisesti objektiivista”, joka puolestaan on sama asia kuin ”historiallisesti subjektiivinen”.⁵⁴ Ajatuksemme ei ole siis koskaan täysin vapaa vaan aina tulkitsemme asioita aina jostakin näkökulmasta, joka on kytköksissä omaan aikaamme.

2.3. Luokat, hegemonia ja historiallinen blokki gramscilaisittain nähtynä

Gramscilaisissa teorioissa käytetään monia samoja käsitteitä kuin useissa kansanvälisen politiikan teorioissa, mutta käsitteillä tarkoitetaan eri asioita. Gramscilaisuudessa käsitteillä kuten hegemonia ja historiallinen blokki on varsin omaleimainen sisältö. Tästä johtuen katson tarpeelliseksi avata ja selkeyttää heti alkuvaiheessa, mitä näillä käsitteillä tarkoitetaan.

⁵⁰ Cox 1985, 50–51.

⁵¹ Gramsci 1979, 114–115.

⁵² Emt, 56.

⁵³ Ziain 2010, 42.

⁵⁴ Gramsci 1979, 68, 70.

Gramscilaisuudessa luokka tulee ymmärtää historiallisena kategoriana eikä staattisena analyttisena kategoriana. Luokkaidentiteetti rakentuu historiallisessa prosessissa. Tietoisuus luokasta syntyy tässä ja nyt eikä objektiivisten määritelmien kautta.⁵⁵ Gramscin näkemykset muista klassisista marxilaisista näkemyksistä eroaakin siinä, että Gramsci ei katso politiikan heijastavan valmiiksi omaksuttuja kollektiivisia poliittisia identiteettejä ja niistä seuraavaa kamppailua, vaan politiikka tuotetaan aina uudestaan ja uudessa tilanteessa.⁵⁶ Täten eri sosiaalisiin luokkiin kuulumisen vaihtelee ajasta ja tilanteesta riippuen, samoin kuin luokkien väliset suhteet. Gramsci ei katso myöskään maailmankatsomuksen määräytyvän tietyn sosiaalisen aseman, esimerkiksi perinteisen luokkajaon mukaan. Pikemminkin ajatustyöllä on vaikutusta luokkajakoon. Maailmankatsomukseltamme kuulumme aina johonkin tiettyyn ryhmittymään, jolla on tietty yhteinen tapa toimia ja ajatella. Voimme toki omaksua monia maailmankatsomuksia, mutta silloin maailmankatsomuksemme ei ole kriittinen eikä yhtenäinen vaan sattumanvarainen ja hajanainen.⁵⁷ Kuitenkaan Gramscin mukaan luokkajakoa ei voi tehdä pelkästään älyllisen toiminnan perusteella, vaan merkittävää on tarkastella mihin tietyt ryhmät sijoittuvat yhteiskunnallisten suhteiden yleisessä kokoonpanossa. Historiallisella kontekstilla samoin kuin tuotantotekijöiden hallinnalla on merkitystä.⁵⁸ Myös luokan olemassaolo saadaan selville historiallisella tarkastelulla analysoimalla luokan sijoittumista tuotannon⁵⁹ prosessissa.⁶⁰

Gramscilaisessa teoriassa historiallisen blokin katsotaan määrittävän ne puitteet, toimintatavat ja mahdollisuudet, jotka ovat mahdollisia sen vakauttaman rakenteen sisällä. Historiallinen blokki pitää kuitenkin ymmärtää juurikin rakentuneena ja luotuna, tietyssä historiallisessa tilanteessa vallitsevana rakenteena, jota voidaan muuttaa tai korvata se kokonaan uudella historiallisella blokilla.⁶¹ Hallin näkemyksen mukaan historiallisessa blokissa ei ole kyse vakaasta ja yhtenäisestä hallitsevasta luokasta vaan siitä, miten moninaisista yhteiskunnallisista voimista ja liikkeistä tulee joukko strategisia liittoutumia.⁶² Coxin näkemyksen mukaan puolestaan historiallinen blokki ei voi olla olemassa ilman hegemonista sosiaalista luokkaa ja on ilmiönä ensisijaisesti kansallinen. Kun

⁵⁵ Bieler–Morton 2004, 90.

⁵⁶ Hall 1992, 41.

⁵⁷ Gramsci 1979, 35–36, 127.

⁵⁸ Gramsci 1979, 125.

⁵⁹ Coxin teoriassa tuotantoa ei tule ymmärtää suppeasti ihmisten toiminnan taloudellisena sektorina, vaan laajempaan kokonaisuuteen; tapana ajatella kollektiivista elämää. Vaikka Cox pitääkin elämiseen vaadittavien perustarpeiden tuottamisen fundamentaalisenä toimintana kaikille ihmisryhmille, tuotanto Coxin teoreettisessa ajattelussa sisältää ideoiden, intersubjektiivisten tarkoitusten, normien, instituutioiden ja sosiaalisten toimintatapojen kehittämisen. Eli toisin sanottuna tuotanto käsittää koko sen historiallisen kokonaisuuden, jossa materiaalien hyödykkeiden tuotanto tapahtuu. (Sinclair 1996, 8–9.)

⁶⁰ Bieler–Morton 2004, 90.

⁶¹ Cox 1983, 131–132.

⁶² Hall 1992, 43.

hegemoninen luokka on myös dominoiva luokka tietyssä sosiaalisessa järjestyksessä, valtion⁶³ yhtenäisyys ja identiteetti säilyy blokin sisällä yhteisen kulttuurin levittämisen kautta. Uusi historiallinen blokki syntyy kun alisteinen luokka vakiinnuttaa uuden hegemonian jonkin toisen alisteisen ryhmän yli.⁶⁴

Gramscilaisuudessa hegemonia tulisikin ymmärtää jonkin luokan johtajuutena enemmän kuin valtioiden välisenä hierarkiana ja dominointina.⁶⁵ Hegemoniassa on oleellista sosiaalinen, poliittinen ja taloudellinen rakenne, joista omaksumisprosessissa eniten vastustusta kohdistuu poliittiseen rakenteeseen.⁶⁶ Coxin mukaan gramscilaisessa hegemoniassa ideologiset ja intersubjektiiviset elementit on liitetty perinteiseen valtasuhteiden tarkasteluun. Näin ollen gramscilainen hegemonia on käsitteenä laajempi kuin esimerkiksi neorealistinen hegemonia. Gramscilaisittain nähdyssä hegemonisessa järjestyksessä dominoiva taho tekee tarpeellisia myönnytyksiä, jotta alisteisessa asemassa olevat myöntyvät järjestelmälle. Myöntymysten, joiden perustana ovat universaalistetut periaatteet, seurauksena järjestelmää voidaan pitää yleisiä intressejä toteuttavana. Hegemoninen järjestys perustuu tietylle valtarakenteelle, jonka ylläpitämiseen se samalla myös tähtää. Hegemonisen järjestyksen perustana on yhteisymmärrys, joka erottaa sen ei-hegemonisesta järjestyksestä.⁶⁷ Täten hegemonia on eri asia kuin dominointi, sillä hegemoniaan sisältyy myöntymys.

Williamsin tulkinnan mukaan hegemonia ylittää käsitteenä myös ideologian, koska hegemoniassa ei ole merkittävää vain aatteiden tai uskomusten tietoinen järjestelmä vaan se, miten erilaiset hallitsevat merkitykset ja arvot tulevat osaksi elettyä. Hegemonia on siis elämän eri osa-alueisiin ulottuvien käytäntöjen ja odotusten kokonaisuus. Siinä yhdistyvät tuntemuksemme ja toimintatapamme sekä se, miten hahmotamme itsemme ja maailman ympärillämme. Se on samanaikaisesti rakennettujen että rakentavien elementtien järjestelmä, joiden arvojen kokeminen käytännössä vahvistaa hegemoniaa. Siksi hegemonian tunnetaan pohjautuvan todellisuuteen. Samalla se toimii tiedostamatta sinä rajoittava tekijänä, joka tekee eron mahdollisen ja mahdottoman välillä. Aito hegemonia on kuitenkin aina prosessi, jonka pakot ja rajoitukset muuttuvat. Hegemoniaa ei siis ole passiivinen, muuttumaton hallitsemismuoto vaan kaiken kattavan sosiaalinen ja kulttuurinen muodostuma. Se ei kuitenkaan voi toimia, jos se ei nouse konkreettisesta todellisuudesta ja samalla kata koko tätä todellisuutta. Sitä on myös uusinnettava, puolustettava ja

⁶³ Valtio tulee ymmärtää Gramscin näkemyksen perinteitä kunnioittaen laajassa mielessä, eli kansallisvaltion ja sosiaalisten voimien kokonaisuutena.

⁶⁴ Cox 1983, 132, 168, 174.

⁶⁵ Overbeek sit. Morton 2011, 153.

⁶⁶ Rucker 2006, 39.

⁶⁷ Cox 1985, 55–56.

muokattava, sillä siihen kohdistuu jatkuvasti ulkoista painetta.⁶⁸ Tämä ilmentää sitä ajatusta, jonka mukaan käsitteet ja intersubjektiiviset merkitykset eivät voi rakentua ilman, että ne ovat suhteessa ympäröivään todellisuuteen.⁶⁹

2.4. Premissien vaikutus rationalisuuteen ja arkiajattelun kritiikki

Vaikka Gramsci haluaakin eroon determinismistä⁷⁰, pyrkii hän kuitenkin hahmottamaan jotakin säännönmukaisuutta. Gramsci ei halua tehdä tätä siinä mielessä, että hän hahmottaisi deterministisen lain tai syy-seuraussuhteiden yleispätevän lain. Hän haluaa pikemminkin osoittaa, että historian saatossa syntyy suhteellisen pysyviä voimia, joiden voidaan katsoa vaikuttavan tietyllä säännöllisyydellä ja automaattisuudella. Oleellista tässä on käsite premissi, eli idea, joka asettaa kollektiiviselle tietoisuudelle konkreettisia tavoitteita ja luo uskomusten kokonaisuuden. Siihen tulee sisältyä materiaaliset edellytykset, jotta kollektiivisen tahdon antama virike on mahdollista toteuttaa, mutta myös kulttuurien vaikutus premissin toimintaympäristönä tulee huomioida. Kun premissi on todellinen ja toimiva, vallitsee välttämättömyys historiallis-konkreettisisessa ja abstraktissa muodossa. Välttämättömyyden käsite kytkeytyy suoraan säännöllisyyden ja järjenumukaisuuden käsitteisiin. Toimivan premissin ansiosta ihmisten mielissä vallitsee aktiivisesti muuttunut tietoisuus. Premissiä ja välttämättömyyttä jäljittämällä saadaan käsitys kunkin historiallisen tilanteen järjellisydestä tai järjettömyydestä. Se, mikä ymmärretään välttämättömyydeksi, muuttuu premissiä muuttamalla.⁷¹ Tämän perusteella voisi todeta Gramscin nähneet syy-seuraussuhteet historiallisesti rakentuneina, mutta kuitenkin läsnä olevina.

⁶⁸ Williams 1977, 126–127, 130.

⁶⁹ Ehkä konkreettinen esimerkki helpottaa historiallisen blokin ja hegemonian käsitteen ymmärtämistä. Voimme ajatella historiallista blokkia pullona, jota katsomme ulkopäin ja jonka sisällä todellisuus on. Pullon pinnan voi ajatella vaihtelevan eri puolilla, esimerkiksi olevan erivärinen tai sameampi toisesta suunnasta katsottuna. Näin pullon sisältö, todellisuus, näyttää eriltä eri suunnista tarkasteltuna. Voimme ajatella vielä, että pullon sisälle kurkistaminen on estetty korkilla. Täten katsomme todellisuutta aina pullon läpi jostakin perspektiivistä nähtynä, emme koskaan suoraan. Hegemonian voisi puolestaan ajatella keinoksi, jolla kaikki pulloa katselevat on saatu katsomaan pulloa samasta suunnasta ilman tarvetta tarkastella sitä eri suunnista. Hegemonia murenee, kun tarve nähdä pullo eri suunnista kasvaa liian suureksi ja katsojat jakautuvat eri puolille pulloa tarkastelemaan todellisuutta. Historiallinen blokki taas puolestaan muuttuu, kun tarkastelun kohteena oleva pullo vaihtuu kokonaan. Tämä esimerkki on tietenkin yksinkertaistus, eikä kata kaikkia gramscilaisuuden monia vivahteita, mutta voi kuitenkin yksinkertaisuudessaan selkeyttää käsitteiden välisiä suhteita ja sisältöä. (Esimerkki keksitty kollektiivisesti opiskelukavereiden kanssa.)

⁷⁰ Gramsci suhtautuu kriittisesti fatalismiin, joka viittaa käsitykseen siitä, että historia kulkee tiettyä päämäärää kohti ja selittyy tästä päämäärästä. Myös päämäärään uskottaessa tapahtuu tahtoperäistä toimintaa ja pyrkimystä muuttaa historian kulkua, mutta tämä toiminta tapahtuu salassa ja piilotetusti. Jos fatalismiin uskovasta ryhmästä tulee johtava ryhmä, usein fatalismista luovutaan ja sitä pidetään ennemminkin uhkaavana vaarana muiden ryhmien sitä harjoittaessa. Tämä johtuu siitä, että käsitys yhteiskunnallisen olemisen muodosta on muuttunut kohteesta vastuulliseksi toimijaksi, jolla on merkitystä historiaa muokatessa. Tässä tulee huomata, että vain käsitys ja tuntemus toimijuudesta muuttuvat, ei varsinaisesti toiminnan mahdollisuudet. Näin ollen paljastuu mekaanisen determinismin heikkous. Jos sivistyneistö omaksuu determinismin tietoisesti valmiiksi filosofiakseen, siitä tulee passiivisuuden ja aivottoman itseriittoisuuden syy, johon ei sisälly oletusta siitä, että vallitsevat olot voisivat tai niiden pitäisi muuttua. Gramscin mielestä tällainen deterministinen ajatus marxilaisissa teorioissa pitäisi myös hylätä, koska se ajan mittaan heikkoutensa takia myös horjuttaisi marxilaisen ajattelun uskottavuutta. (Gramsci 1979, 49–50, 57.)

⁷¹ Gramsci 1979, 84–85, 87.

Kollektiiviset oletukset vaikuttavat toimintaan, joten tuntemalla kunkin historiallisen kontekstin mahdollisesti premissit on mahdollista ennustaa toimintaa tai ainakin määritellä, mikä on järkevää ja mikä järjetöntä suhteessa tarkastelun kohteena olevaan historialliseen tilanteeseen. Näin ajateltuna premissiä muutettaessa myös se, mitä pidetään lainalaisena, muuttuu.

Se, miten suuret joukot sitoutuvat johonkin tiettyyn maailmankatsomukseen tai ideologiaan ilmentää ajattelutapojen järkipärisyyden ja historian kritiikkiä: mielivaltaisilla järjestelmillä on tapana kaataa historiallisen kilpailun seurauksena, mutta kuitenkin historialliseen tarpeeseen vastaavat maailmankatsomukset voivat saavuttaa suosiota vaikka ne olisivatkin logiikaltaan puutteellisia.⁷² Tämä ilmentää sitä, miten myös rationaalisuus ymmärretään rakentuneena ja kontekstiin sidottuna. Kuitenkin rationaalisuus nähdään jaettuna, sillä samaan ryhmään kuuluvat jäsenet, jotka jakavat saman premissin ja välttämättömyys käsitteen näkevät samat asiat oleellisina ja pyrkivät samoihin tavoitteisiin. Mielestäni tässä kuitenkin gramscilainen teoria unohtaa subjektiivisuuden ja tarkastelee tavoitteita ja toimintaa ryhmätasolla yhteisen ymmärryksen kautta. Sama toiminta nähdään ilmentymänä jaetusta rationaalisuudesta, sillä luokan jaettuja ideoita pidetään rationaalisuuden selittäjänä. Kuitenkin samaan toimintaan on mahdollista päätyä varsin eri syistä, eli eri tavoin rakentuneiden rationaalisuuksien kautta. Gramscilainen teoria ei varsinaisesti erottele tällaista vaihtoehtoa, vaan rationaalisuus ymmärretään luokan sisällä jaettuna. Tässä myös esille tulee se, että gramscilainen teoria on juuriltaan marxilainen teoria: yksilölliset erot massojen sisällä tukahtuvat. Tutkimukseni kannalta tämä ei kuitenkaan ole ongelma, koska tutkin näitä toimijoita juuri yhtenäisinä toimijoina, enkä keskity niiden sisäiseen valtataisteluun tai johtavien luokkien sisäisiin eroihin.

Gramscilaista viitekehystä käytettäessä onkin oleellista tarkastella, millaiselle ajattelulle vallallaan olevat premissit ja maailmankuvat perustuvat. Gramscin mukaan filosofiaa sinänsä ei tulisi ymmärtää älymystön etuoikeutena.⁷³ Gramscin mukaan kuitenkin yhden filosofian elementin sisällä, arki ajattelun ja arvostelukyvyn kesken, vallitsee ristiriita. Arki ajattelu (*senso comune*) ei ole kriittistä tai johdonmukaista kuten arvostelukyky.⁷⁴ Gramsci suhtautuukin hyvin kriittisesti arki ajatteluun ja pitää sitä filosofiaan rajoittuneempana, sillä filosofia on älyllinen järjestelmä,

⁷² Gramsci 1979, 55.

⁷³ Kaikki ovat omalla tavallaan filosofeja, sillä filosofia on läsnä niin **kielessä**, joka on tiettyjen näkemysten ja käsitteiden muodostama kokonaisuus, **arkiajattelussa ja arvostelukyvyyssä**, samoin kuin **kansanuskossa**. Nämä kolme elementtiä muodostavat filosofia luonteen ja rajoitteet. Se on sinällään kaikkien saatavilla, mutta sen sisältö voi kuitenkin vaihdella. (Gramsci 1979, 34–35, 38.)

⁷⁴ Böökin teoksessa Gramsci 1979, 34.

arkiajattelu pelkästään sen osa. Filosofia on myös laajemman olemuksensa takia arkiajattelun kritiikkiä.⁷⁵

Gramscin näkemyksen mukaan jokaisella sosiaalisella luokalla on oma arkiajattelu, joka viime kädessä pitää sisällään syvimmit käsitykset elämästä ja moraalista sekä vallitsevat ja usein implisiittiset näkemykset maailmasta. Arkiajattelu on aina sidoksissa ympäröivään maailmaan ja rakentuu ajan ja paikan mukaan. Näin ollen se ei ole jotakin staattista ja muuttumatonta vaan alati muuttuvaa. Myös tieteelliset löydöt ja filosofiset suuntaukset rikastuttavat arkiajattelua läpäistessään sen. Arkiajattelu sijoittuu puhtaan kansanuskon ja toisaalta tieteelliseen ajatteluun pohjautuvan filosofian väliin - sitä voidaankin pitää filosofian kansanuskona (folklore of philosophy).⁷⁶ Arkiajattelua voidaan näin ollen pitää vastakohtana kehittyneelle ja yhtenevälle maailmankatsomukselle (world view), joka perustuu filosofialle.⁷⁷

Toisaalta kuitenkin osaksi arkiajattelua tullaan yleensä passiivisesti, omaksumalla sen ympäristöstä ilman sen suurempaa prosessia. Täten sitä määrittää pysähtyneisyys ja vähäinen kehitys. Gramsci suhtautuikin arkiajatteluun negatiivisesti ja piti sitä logiikaltaan puutteellisena vaatien sen sisäisten epäkohtien muovaamista.⁷⁸ Arkiajattelun kohdalla tärkein elementti onkin kenties epärationaalisuus, jonka kautta samaan ajatukseen uskotaan vankkumatta, vaikka se haastettaisiin.⁷⁹ Arkiajattelukäsitteen kautta on havaittavissa Gramscin pyrkimys hylätä näkemys objektiivisesta totuudesta ja tiedosta. Gramscin käsitys tietämisestä on hyvin relativistinen. Samalla tulee esiin jälleen gramscilainen emansipaatiopyrkimys: tiedostamisen ja kriittisen ajattelun kautta tullaan lähemmäksi objektiivisuutta ja saavutetaan mahdollisuus muutokseen ja valintaa eri näkemysten välillä

3. TUTKIMUKSESSA KÄYTETTÄVÄT GRAMSCILAISET KÄSITTEET

Stuart Hallin näkemyksen mukaan Gramscilta ei kannata etsiä välineitä jonkun arvoituksen ratkaisemiseen vaan keinoja esittää oikeanlaisia kysymyksiä tietyssä tilanteessa herättämällä pohtimaan sitä, mikä on erityistä kussakin tilanteessa.⁸⁰ Tätä ajatusta mukaillen olen päätenyt valitsemaan käyttämäni käsitteet, sillä mielestäni juuri niiden avulla kykenen parhaiten tarkastelemaan kehityspolitiikkaa nykyhetkessä ja tuomaan esiin jotakin poikkeuksellista siinä.

⁷⁵ Gramsci 1979, 37–38.

⁷⁶ Gramsci sit. Liguori 2009, 124, 122.

⁷⁷ Liguori 2009, 122.

⁷⁸ Emt, 124, 126.

⁷⁹ Gramsci 1979, 52–53.

⁸⁰ Hall 1992, 33.

3.1. Transnationaali johtajien luokka ja johtavat luokat sosialistisissa maissa

Coxin mukaan kansainvälisen tuotannon yleistymisen seurauksena on huomionarvoista ajatella globaaleja luokkarakenteita kansallisten luokkarakenteiden rinnalla. Muodostumassa olevien kansainvälisten luokkarakenteiden huipulla on valtionrajat läpäisevä transnationaali johtajien luokka (transnational managerial class). Sillä on oma ideologia, strategia ja kollektiivisten toimien instituutiot. Keskeisiksi organisaatioiksi transnationaalille johtajien luokalle Cox luettelee muun muassa Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF), joiden tehtävänä on määrittellä kehykset ajatuksille ja ohjeistukset toiminnalle. Luokan toiminta on kansainvälisellä tasolla tapahtuvaa, mutta se tunkeutuu myös kansallisten rajojen sisäpuolelle ja vaikuttaa kansallisella tasolla. Luokan jäsenet eivät ole pelkästään globaalilla tasolla toimivia tahoja vaan myös kansallisen tason toimijoita, jotka hallinnoivat kansainvälisesti suunnattuja sektoreita maan sisällä ja ovat linkittyneitä kansainväliseen tuotantojärjestelmään.⁸¹ Keskeistä on pyrkimys säilyttää nykyinen järjestys, johon pyritään keskeisten instituutioiden kautta. Vaikka tällä luokalla on juurensa Yhdysvaltojen aiemmassa hegemoniassa ja amerikkalaisessa kulttuurissa, siitä on kuitenkin tullut transnationaalinen.⁸² Globaali tuotanto, vaihto ja rahavirrat on laajentanut luokan ulottuvuutta kansainvälisesti, myös kehitysmaihin ulottuvaksi.⁸³ Transnationaalista luonteesta huolimatta luokan jäsenten näkemykset ovat kuitenkin yllättävän homogeenisiä.⁸⁴ Transnationaalien johtajien luokan -käsitettä on kritisoitu siitä, että se perustuu liiaksi pelkästään metanarratiivisille oletuksille selittämättä sitä, miten tällainen luokka on todellisuudessa rakentunut.⁸⁵ Koitankin tutkimuksessani huomioida tämän tekijän ja valottaa luokkaan sosiaalistumista historiallisilla tekijöillä ja katsauksella siihen, miten eri luokat voivat tulla lähemmäs tai osaksi toisia luokkia.

Coxin mukaan taloudellinen hallinta sosialistisissa maissa on oma erikoistapauksensa. Tuotanto on keskitetty yhden puolueen hallinnan alaisuuteen, joka toimii aina kokonaiskuvan ohjaamana. Tästä johtuen kaikki merkittävät tavoitteet linkitetään yhdeksi kokonaisuudeksi, jonka tulee edetä dominoivan ryhmän eli keskusjohdon haluamaan suuntaan. Historiallisesta tilanteesta riippuu, muodostuuko dominoivasta ryhmästä yhtenäinen luokka eli saako se rakennettua riittävän vahvan yhteenkuuluvuuden. Globaalissa toiminnassa keskusjohto ryhtyy vastavuoroiseen suhteeseen transnationaalien johtajien luokan kanssa valikoimillaan osa-alueilla. Samoin myös yhteistyöhön tietyissä projekteissa ryhdytään, mikäli keskusjohto katsoo sen itseään hyödyttäväksi. Kuitenkin keskusjohto varoo, ettei transnationaalien johtajien luokan johtajuuden dynaamisuus ulotu sen maan

⁸¹ Cox 1981, 111.

⁸² Cox 1987, 359–360.

⁸³ Gill 2008, 93.

⁸⁴ Cox 1987, 359–360.

⁸⁵ Ks. esim. Worth 2011, 378.

sisäpoliittisiin asioihin. Näin ollen keskusjohto pyrkii säilyttämään tietyn etäisyyden ja veto-oikeuden yhteistyössä, jotta sen oma johtajuus ei heikkenisi.⁸⁶

Tutkimuksessani tarkasteluni kohteita ovat transnationaali johtajien luokka, jota Maailmanpankki edustaa, ja kahden sosialistisen maan, Kiinan ja Venezuelan, virallinen hallitus. Pääasiallinen tarkastelun kohteeni on, mikä on edellä esittämiä dominoivien ryhmien asema nykyisessä kehityspolitiikassa, eli ajavatko ne kehittäjien vai kehitettävien kehityspolitiikkaa vai molempia yhtäaikaaisesti. En kuitenkaan keskity tarkastelemaan sitä, miten kukin dominoiva ryhmä on rakentunut tai mikä niiden asema on suhteessa alistaisiin ryhmiin, vaikka toki taustojen kartoitus on jossakin määrin tarpeen. Etenkin Kiinan ja Venezuelan kohdalla on hyvä huomioida sisäpoliittinen tilanne ja se, onko dominoivasta ryhmästä muodostunut yhtenäinen johtava luokka. Tämä nimittäin vaikuttaa suhteisiin transnationaaliin johtajien luokan kanssa ja toisaalta Kiinan ja Venezuelan hallitusten väliseen yhteisyyteen, samoin kuin ryhmän mahdollisuuteen saavuttaa lisää valtaa kansainvälisellä tasolla. Yhteistyön hyödyllisyydellä tai haitallisuudella suhteessa sisäisiin asioihin on myös vaikutusta siihen, millaiseksi johtavien luokkien väliset suhteet globaalilla tasolla muotoutuvat. Tämä taas heijastelee niiden asemaa nykyisessä kehityspolitiikassa.

3.2. Transnationaali historiallinen blokki ja kehityspolitiikassa vallitsevan blokin ei-hegemoninen tila

Kehityspolitiikan nykyistä vakiintunutta rakennetta kykenen tarkastelemaan gramscilaiseen teoriaan kuuluvan historiallisen blokin käsitteen kautta. Luokkajakojen analysoiminen ja hahmottaminen onkin tärkeää, jotta voin tarkastella kansallisia historiallisia blokkeja ja niiden mahdollisuuksia laajeta kehityspolitiikan transnationaaliksi historialliseksi blokiksi. Samalla pystyn tarkastelemaan kansainvälisellä tasolla nykyistä järjestystä ja sitä mahdollisesti haastavia järjestyksiä.

Mortonin mukaan hegemonia voi toimia kahdella tasolla: se voi rakentaa historiallista blokkia kansallisella tasolla, mutta se voi myös toimia välineenä laajentaa tiettyä tuotannon mallia kansainväliselle tasolle. Kuitenkin oleellista tässä koko prosessissa on hegemonian kiinnittyminen kansallisella tasolla, koska hegemonia aina rakentuu tiettyssä historiallisessa blokissa. Kuitenkin, kun hegemonia viedään kansainväliselle tasolle, muut tuotannon mallit voivat tulla sitä haastaviksi ja muovaaviksi.⁸⁷ Tästä syystä maailmanjärjestyksen muuttaminen alkaakin pitkästä prosessista, jossa uusi historiallinen blokki täytyy vakauttaa ensin kansallisella tasolla.⁸⁸ Coxin mukaan dominoivan sosiaalisen luokan saavutettua hegemonian ensin kotimaassa, sitä voidaan laajentaa

⁸⁶ Cox 1987, 367–368.

⁸⁷ Morton 2011, 154.

⁸⁸ Cox 1983, 141.

tietyn sosiaalisen järjestyksen ulkopuolelle viemällä kansainväliselle tasolle siihen liittyvä tuotannon sosiaalinen suhde.⁸⁹ Eli siis onnistuminen ensin jonkin maan kontekstissa on edellytys saman politiikan laajentamiseksi kansainväliselle tasolle. Adam Morton mukaan Maailmanpankki ja IMF olivat niitä keskeisiä instituutioista, joilla Yhdysvaltojen johtamaa uusliberalistista maailmanjärjestystä laajennettiin muihin maihin ulottuvaksi ja pidettiin yllä kansainväliselle tasolle toisen maailmansodan jälkeen. Gilliä lainaten Morton kuitenkin tuo esille, että tällöin itse asiassa kansainvälisestä historiallisesta blokista muodostui transnationaali historiallinen blokki. Gillin mukaansa transnationaali historiallinen blokki voi syntyä myös ilman kansallista hegemoniaa, tästä esimerkkinä Euroopan rahaliitto. Tällöin transnationaalisessa historiallisessa blokissa ei ole kuitenkaan kyse hegemoniasta vaan ylivallassa.⁹⁰ Gill käyttääkin mieluummin termiä valtion tuleminen transnationaaliksi kuin nojaa Coxin termiin valtion kansainvälistymisestä.⁹¹

Kuitenkin Morton näkee että sekä Coxin että Gillin näkemykset kansainvälisen tason historiallisista blokeista viime kädessä kiinnittyvät valtioihin. Vaikka valtioiden autonomia on vähentynyt kansainvälisissä suhteissa, on valtioilla edelleenkin merkittävä rooli. Näin ollen valtioita ei voida sivuuttaa valtasuhteita tarkasteltaessa sillä valtasuhteita ei tulisi käsitellä erillään poliittisesta kontekstista. Täten painostusta Coxin ja Gillin näkemysten välillä ei tulisi käsittää väärin vaikka Gillin näkemyksessä valtioiden rinnalla nähdään vahvemmin muitakin toimijoita kuin valtiot.⁹² Oleellista minun on siis tarkastella, millainen asema Kiinan ja Venezuelan dominoivalla ryhmällä on kansallisella tasolla, jotta voin tarkastella olisiko näiden toimijoiden mahdollista laajentaa hegemoniaansa transnationaalille tasolle. Tämä vaatii osaltaan niiden sisäpoliittisen tilanteen tarkastelua, jotta voin hahmottaa voisiko toinen niistä tai ne molemmat nousta haastamaan nykyistä transnationaalia historiallista blokkia kehityksessä.

Coxin näkemyksen mukaan hegemonia on olemassa, kun hallitseva valtio tai hallitsevat sosiaaliset voimat pitävät yllä asemaansa tarttumalla universaalistettuihin periaatteisiin. Periaatteiden universaaleiksi muodostuminen edellyttää, että riittävä joukko alisteisessa asemassa olevia valtioita tai sosiaalisia tahoja on hyväksynyt saman periaatteen.⁹³ Eli toisin sanoen mieltänyt sen legitimiiksi. Bielerin mukaan legitimiin aseman saavuttaminen ideoille liittyy intersubjektiivisiin merkityksiin: strategiat ovat onnistuneita niissä tapauksissa, kun hegemonisen projektin perustana olevat ideat vastaavat intersubjektiivisesti tuotettuja merkityksiä ja täten näyttäytyvät loogisina.⁹⁴ Ruckertin

⁸⁹ Cox 1983,137; Cox 1987, 149–50.

⁹⁰ Morton 2011, 156, 158.

⁹¹ Gill 2008, 94.

⁹² Morton 2011, 162.

⁹³ Cox 1993, 264 sit. Rucker 2006, 39.

⁹⁴ Bieler 2001, 98.

mukaan kehityspoliitikassa ei tällä hetkellä vallitse hegemoniaa. Kuitenkin, Maailmanpankin nykyisin harjoittama osallistava uusliberalismi voi toimia tehokkaana keinona hegemonian saavuttamiseksi. Osallistava uusliberalismi voi jatkossa toimia mekanismina vakiinnuttaa haluttuja kehityspoliittisia näkemyksiä institutionalisoiduiksi linjauksiksi ja näin viestiä valtionraajat läpäisevän johtajien luokan yrityksestä vakiinnuttaa uusi hegemoninen uusliberalistinen maailmanjärjestys kehityspoliittikkaan transformaation keinoin.⁹⁵ Myös Gillin mukaan transnationaalien johtajien luokka on avainasemassa muodostumassa olevassa transnationaalissa historiallisessa blokissa, jonka ydinajatuksiset ja intressit ovat yhdistyneet etenevään transnationaalisuuteen globaalissa poliittisessa taloudessa.⁹⁶ Tutkimukseni lähtökohtana onkin, että kehityspoliitikassa dominoiva sosiaalinen luokka on transnationaali johtajien luokka, joka on muovannut ja rakentanut kehityspoliittikan transnationaalia historiallista blokkia. Myös Gillin näkemyksen mukaan aikamme transnationaalissa blokissa on ennemmin kyse yhdysvaltojen johtajuudesta kuin hegemonisesta järjestyksestä.⁹⁷

Williamsonin mielestä hegemonian haastaminen ja vaihtoehtoiset poliittiset ja kulttuuriset pyrkimykset eivät ole tärkeintä vaan itsessään vaan ne kertovat myös jotakin hegemoniasta, nimittäin sen, mikä hegemoniassa vaatii muokkausta tai valvontaa.⁹⁸ Mielestäni myös tämän ajatuksen kautta on mahdollista todeta, että haastavat hegemoniset agendat kertovat myös jotakin nykyisestä vakiintuneesta rakenteesta kehityspoliitikassa, vaikka sen sisällä ei toistaiseksi vallitsisikaan hegemoniaa. Lähdenkin tutkimuksessani liikkeelle ajatuksesta, että Kiinan ja Venezuelan tuleminen mukaan kehityspoliittikkaan on paljastanut kehityspoliittikan vakiintuneessa rakenteessa jotain uutta, nimittäin rakenteellisen kahtiajaon kehitettävien ja kehittäjien välillä, johon ei aiemmin ole kiinnitetty huomiota.

Näin ollen on hyvä huomioda, että kenties tärkeimpänä määrittävänä elementtinä kehityspoliittikan nykyisessä transnationaalissa historiallisessa blokissa on toimijoiden jakaminen kehittäjiin ja kehitettäviin, eikä niinkään yhtenevät näkemykset kehityspoliittikan tavoitteista. Työssäni tarkastelenkin, rikkooko Kiinan ja Venezuelan mahdollinen toimiminen yhtäaikaaisesti sekä kehittäjänä että kehitettävänä kehityspoliittikkaan vakiintunutta järjestystä. Tämä voi nimittäin haastaa sen, mikä käsitetään nykyisen transnationaalien historiallisen blokin puitteissa mahdolliseksi tietystä asemassa oleville ryhmälle. Tai toisaalta, onko niiden toiminnassa jotakin, joka pikemminkin vahvistaa ja myötäilee nykyistä vakiintunutta järjestystä kehityspoliitikassa.

⁹⁵ Ruckert 2006, 36–40, 43–44, 61–63.

⁹⁶ Gill 2008, 93.

⁹⁷ Emt, 13–14.

⁹⁸ Williams 1977, 130.

Mielenkiintoista on siis tarkastella, käyttävätkö eri toimijat kehittäjien diskurssia eli developmentalismin diskurssia, johon liittyy moraalinen velvoite auttaa kehitysmaita ja kehitysmaiden ymmärtäminen kehityksen kohteina. Tämän diskurssien katson pohjautuvan developmentalismin arvojärjestyksille, jonka johdan poliittis-teoreettisesta keskustelusta. Kehityspoliitiikan historiallisen blokin murentumisesta taas puolestaan voi kertoa se, jos Kiina tai Venezuela käyttää kehittäjän diskurssin kanssa yhtäaikaaisesti kehitettävän diskurssia. Mielenkiintoista on tarkastella myös sitä, miten Maailmanpankki mahdollisesti suhtautuu tällaiseen päällekkäisyyteen, jos sellaista ilmenee.

3.3. Passiivisen vallankumouksen muotona transformaatio

Passiivisen vallankumouksen muotoja ovat ceasarismi⁹⁹ ja transformismi. Ne liittyvät ei-hegemoniseen tilaan ja niihin keinoihin, joilla vallitsevaa järjestystä ylläpidetään ilman todellisia muutoksia valtasuhteissa, eli miten hallitseva taho tekee vastarintaa haastaville voimille. Transformaatio toimii tässä strategiana, jolla pyritään vahvistamaan dominoivan luokan asemaa estämällä luokkajaolle muodostuneen organisoidun vastavoiman kyky vakiinnuttaa sosiaalista ja poliittista valtaa. Tähän pyritäessä mahdollisesti haastavia ideoita pyritään sisällyttämään dominoivan luokan näkemyksiin ottamalla ne osaksi käsitteistöä. Kuitenkin samalla muutetaan haastavien käsitteiden alkuperäistä sisältöä niin, että käsitteille annettu uusi sisältö, joka on linjassa dominoivan ryhmän pyrkimysten kanssa. Passiivisen vallankumouksen keinojen avulla historiallista blokkia voidaan muovata ilman että sitä korvataan kokonaan uudella rakenteella. Näin historiallisen blokin sisään muodostuneet vakiintuneet oletukset säilyvät suhteellisen muuttumattomina.¹⁰⁰

Merkittävää on esimerkiksi se, miten Maailmanpankki saattaa transformoida Kiinan pyrkimyksiä, esimerkiksi antaessaan sille yhä suuremman roolin itse Maailmanpankin sisällä. Maailmanpankki saattaa myös pyrkiä transformoimaan Kiinan ja Venezuelan esittämät haastavat näkemykset kehityksestä osaksi uutta osallistavan kehityksen linjaa, jotta nykyinen kehityspoliittinen järjestys pysyisi suhteellisen muuttumattomana. Tarkastelussani voi käydä ilmi, että Kiina tai Venezuela haastaa osallistavan uusliberalismin tarjoamalla vaihtoehtoisia uskottavia malleja kehitykselle. Tällöin Maailmanpankin voi olla vaikea jatkossa saavuttaa hegemonista asemaa kehityspoliitiikan sisällön määrittäjänä, ellei se onnistu transformaatioissa, eli sulauttamaan haastavia näkemyksiä osaksi linjaansa. Näin ollen Maailmanpankin kyky transformoida haastavia näkemyksiä osaksi sen linjaa on oleellinen ja sen tarkastelu on merkittävässä asemassa myös tutkimuksessani. Oleellista

⁹⁹ Ceasarismi voi olla edistyksellistä, jos se johtaa järjestyneempää kehitykseen, mutta toisaalta taantumuksellista, jos se stabilisoi nykytilanteen ilman muutosta. Tällöin siinä on kyse vanhojen luokkajakojen ja rakenteen ylläpitämisestä ilman kykyä saavuttaa lisää suosiota halutulle järjestykselle.

¹⁰⁰ Cox 1983, 129–131, 141.

onkin siis tarkastella haastavien näkemysten sisältöä ja sitä, miten Maailmanpankki on reagoinut niihin. Tätä tehdessä kiinnitän huomiota uusliberalismin ja sosialismin arvojärjestyksistä kumpuaviin diskursseihin sekä osallistamisen ja globaalien osallistamisen arvojärjestyksille perustuviin diskursseihin.

3.4. Uuusien näkemysten yhteiskunnallistaminen arki ajattelun avulla ja eettis-moraaliset oikeutukset kehityspolitiikassa

Gramsci katsoo, että suurelle joukolle eli alisteisille ryhmille sivistyneistön kehittynyt ajattelu on tuntematonta tai jää vain arki ajattelun tasolle. Se kuitenkin ulottaa vaikutuksensa myös kansan tasolle ulkoisena poliittisena voimana, hallitsevia luokkia yhdistävänä tekijänä, joka toimii keinona alistaa kansa ulkoiselle hegemonialle. Hegemonialla pystytään rajoittamaan kansojen omatakeista ajattelua. Täten sivistyneistön korkean tason ajattelu ei ole kimmoke uudelle ajattelulle arki ajattelulle tasolla.¹⁰¹ Viime kädessä arki ajattelu onkin oleellinen osa hegemoniasta taisteltaessa. Hegemonia ei kuitenkaan voi perustua arki ajatteluun pohjatuvalle ajattelulle. Gramsci katsoo, että ainoastaan koherenssille ja tiedostavalle filosofialle perustuvasta maailmankatsomuksesta voi tulla hegemoninen. Arki ajattelulla ei viime kädessä ole tätä potentiaalia hajanaisuutensa takia. Kuitenkin, uusi hegemonia voidaan vakiinnuttaa vain kun vallitseva arki ajattelu on haastettu. Arki ajattelua voidaan transformoida, tai korvata kokonaan uudella arki ajattelulla, mutta sitä ei voida kuitenkaan poistaa.¹⁰² Arki ajattelu rakentaa myös virheellistä kuvaa siitä, että tällä hetkellä vallitseva on aina ollut olemassa. Täten siihen kätkeytyy konservatiivisuutta.¹⁰³ Arki ajattelu onkin suuri este vaihtoehtoisille ajattelutavoille, sillä vanha arki ajattelu täytyy haastaa ja kyseenalaistaa uuden synnyttämiseksi. Uuden arki ajattelun synnyttäminen on osa uuden haastavan hegemonisen järjestyksen luomista – muutos kuitenkin lähtee liikkeelle siitä, että hallitsevasta arki ajattelusta tullaan tietoisiksi.¹⁰⁴

Gramscin mukaan se, miten ja miksi uudet maailmankatsomukset leviävät ja saavat suosiota kansan keskuudessa tapahtuu hyvin pitkälle yhteiskunnallisilla (poliittisella) perusteilla. Kuitenkin, välittömästi sen jälkeen kuin uuden maailmankatsomuksen pääsuunta on valittu, sen leviämisessä on suuri vaikutus arvovallalla ja organisaatioihin liittyvillä tekijöillä.¹⁰⁵ Uuden luominen ei edellytä joidenkin poikkeavien, omaperäisten löytöjen tekemistä, vaan jo tiedostettujen asioiden kriittistä levittämistä, eli paljastettujen totuuksien ”yhteiskunnallistamista”. Ison ihmisjoukon saaminen

¹⁰¹ Gramsci 1979, 59–60.

¹⁰² Liguori 2009, 130–132.

¹⁰³ Gramsci sit Liguori 2009, 126.

¹⁰⁴ Liguori 2009, 124, 127, 129.

¹⁰⁵ Gramsci 1979, 50–52.

ajatteluun yhteneväisesti on paljon suurempi älyllinen saavutus kuin pienen joukon tietoisuuteen jäävä uusi mullistava neronelemaus. Kerran vakuutettu kuulija pysyy myös helpommin kannassaan kuin vaihtaa uuteen maailmankatsomukseen, vaikka alkuperäiset perustelut unohtuisivatkin. Gramscin mielestä pyrkimyksessä korvata vanhat maailmankatsomukset ja vallitsevat arki ajattelun uskomukset on oleellista haastavan maailmankatsomuksen perustelujen jatkuva toistaminen, sillä se on kaikkein tehokkain vaikuttamiskeino kansan ajatteluun. Lisäksi uutta maailmankatsomusta ei pidä viedä vaan eliitille, vaan kaikille kansankerrostumille. Tämä toteutetaan niin, että eliitti pysyy yhteydessä kansaan.¹⁰⁶

Analyysissa tarkastelenkin, pyrkivätkö Kiina tai Venezuela synnyttämään uusia, haastavia maailmankatsomuksia tai premissejä muuttamalla sitä, mikä koetaan kehitykseksi ja välttämättömäksi sen saavuttamiseksi. Toisaalta premissien sisältöjä tarkastelemalla eri toimijoiden kehityspolitiikassa voi ilmetä hyvinkin yhteneviä piirteitä. Tähän tavoitteeseen liittyy myös varsin gramscilainen emansipaatiopyrkimys: pyrkimys paljastaa eri arvo-oletuksiin kätkeytyviä oletuksia ja itsestään selvyysinä esitettyjä asioita, joiden logiikka on kenties kuitenkin puutteellinen, eli perustuu vain terve järki -ajatteluun.

Gramscin näkemyksen mukaan sosiaalisen ryhmän ylivoimaisuutta korostetaan kahdella saralla, nimittäin johtajuudessa ja intellektuellissa ja moraalisisessa johtajuudessa. Näistä jälkimmäiseen liittyy liittolaisten johtamista.¹⁰⁷ Siirryttäessä kohti hegemoniaa ja historiallista blokkia luotaessa on erotettavissa kolme tietoisuuden tasoa. Ekonomis-korporatiivisella tasolla tiedostetaan jonkin tietyn ryhmän erityiset intressit. Solidaarisuuden taso ulottuu koko sosiaaliseen luokkaan, mutta säilyy pelkästään taloudellisella tasolla. Hegemonian tasolla taas johtavan luokan intressit tuodaan harmoniaan alisteisten luokkien intressien kanssa ja nämä intressit sisällytetään ideologiaan, joka ilmaistaan universaalein ehdoin.¹⁰⁸

Tutkimukseni kannalta onkin merkittävä tarkastella niitä perusteluja, joita kukin taho esittää kehityspolitiikassaan ekonomis-korporatiivisen ja solidaarisuuden tasojen ylittämiseksi pyrkimyksessään siirtyä hegemoniselle tasolle. Tarkastelen, millaisia eettis-moraalisia perusteluja eri toimijat esittävät ja etenkin millaisia haastavia eettis-moraalisia oikeutuksia Kiina ja Venezuela esittävät suhteessa Maailmanpankkiin. Tahdon myös tuoda esille mahdollisia samankaltaisuuksia eri toimijoiden eettis-moraalisissa perusteluissa kehityspolitiikassa toimimiselle, esimerkiksi

¹⁰⁶ Gramsci 1979, 37, 52–54.

¹⁰⁷ Gramsci sit. Morton 2011, 159.

¹⁰⁸ Cox 1983, 132–133.

perustellaanko kehittäjänä toimimista samoilla perusteilla tai mistä johtuen sitä perustellaan eri tavoin.

4. TUTKIMUKSEN KONTEKSTI: KEHITYSPOLITIIKKA NYKYISESSÄ MAAILMANJÄRJESTYKSESSÄ

Vaikka absoluuttiseen totuuteen ei ole koskaan mahdollista päästä käsiksi, historiallisella materialismilla on mahdollista lähestyä sitä. Näin vältetään gramscilaisen ajatuksen mukaisesti ottamasta analyysin lähtökohdaksi jotakin oletettua rakennetta. Tutkimuksen kohteena onkin ensisijaisesti rakenteen hahmottaminen, ja siksi kunkin hetken maailmanjärjestystä tulee analysoida kokonaisuutena.¹⁰⁹ Näin ollen on hyvä avata gramscilaista näkemystä siitä, millainen nykyinen maailmanjärjestys on. Myös kehityspolitiikkaa tarkasteltaessa minun tulee siis ymmärtää laajemmin se kokonaisuus, mihin se sisältyy. Eli luoda katsaus nykyiseen maailmanjärjestykseen, kehityspolitiikan asemaan siinä ja tarkasteleminen toimijoiden sijoittumiseen kehityspolitiikassa. Näin pystyn paremmin hahmottamaan myös analyysiosiossa sen materiaalisen ympäristön, jossa tarkastelemani diskurssit ovat luotu ja missä niitä ylläpidetään. Historiallisen materialismin perspektiivin kautta maailmanjärjestys-käsitteellä ei viitata johonkin normatiiviseen rakenteeseen. Ennemmin se tulisi ymmärtää analyttisenä terminä, joka viittaa nykyiseen historialliseen kontekstiin ja sen moniin ulottuvuuksiin.¹¹⁰ Nykyisen maailmanjärjestyksen hahmottamiseksi hyödynnän eniten Stephen Gillin näkemyksiä ja laajennan sitä, mitä jo teoriaosuudessa on sanottu nykyisestä maailmanjärjestyksestä ja kehityspolitiikan tilasta.

Gramscilaisuuteen sisältyvällä historiallisen materialismin mukaisella tarkastelulla on hyvä kiinnittää huomiota vallitsevaan maailmanjärjestykseen niin alhaalta ylöspäin kuin ylhäältä alaspäin. Kussakin historiallisessa tilanteessa ollaan kiinnostuneita enemmän liikkeestä ja virtauksista kuin hallinnasta. Historiallinen materialismi eroaakin siinä empirismistä ja positivismista, että siinä katsotaan, että muutos ajatusten tasolla on samalla muutosta sosiaalisessa kokonaisuudessa. Näin sillä on vaikutusta muihin sosiaalisiin prosesseihin.¹¹¹ Historiallisen materialismin metodologisena ytimenä on näkemys, että arvio nykyisestä maailmanjärjestyksestä vaatii kauaskantoisen ja globaalin tarkastelutavan. Historialla ei näin ollen oleteta olevan jotakin päättymiskohtaa ja mahdolliseksi mielletyt rajoitukset nähdään uudelleentuotettuina kollektiivisella toiminnalla. Näistä lähtökohdista käsin voidaan tarkastella historiallista jatkuvuutta,

¹⁰⁹ Gill 2008, 23–24.

¹¹⁰ Emt, 24–25.

¹¹¹ Emt, 20, 22.

transformaatiota ja poliittista toimijuutta. Tästä syystä tarkastelun kohdetta tulisi tutkia teoreettisesti niin paikallisella kuin globaalilla tasolla, eikä vain jostakin suppeasta näkökannasta käsin.¹¹²

Gramscilaisuudessa kuitenkin kehoitetaan välttämään ottamasta jotakin tiettyä käsitystä maailmanjärjestyksestä tutkimuksen lähtökohdaksi. Toisaalta kuitenkin nähdään, että valittu perspektiivi ja käytetyt käsitteet vaikuttaa aina tutkimuskohteen tulkintaan. Tämä on mielestäni jokseenkin ristiriitaista. Nimittäin jos hyödynnän työssäni gramscilaista teoriaa, oleellista on kaikesti hyödyntää myös aiemmin tehtyä tutkimusta, jolloin tutkimukseni lähtökohtaisesti nojaa johonkin valmiiseen, ennalta tuotettuun käsitykseen maailmanjärjestyksestä. Mielestäni kuitenkin aiemman gramscilaisella teorialla tehdyn tutkimuksen hyödyntäminen osana työtäni on varsin oleellista, jotta pääsen analysoimaan itse kehityspolitiikassa tapahtuvia virtauksia, enkä jää liiaksi pohtimaan nykyisen maailmanjärjestyksen tilaa. Tiedostan kuitenkin, että tutkimukseni kautta piirtyvä kuva nykyisestä maailmanjärjestyksestä voi olla erilainen, kuin millaisena se aiemmassa tutkimuksessa on näyttäytynyt.

Maailmanjärjestyksessä Gillin mukaan vuodesta 1945 lähtien aina 1960-luvulle asti vallitsi aikakausi, jota hän nimittää Pax Amerikaksi.¹¹³ Sen Gillin mukaan loi toisen maailmansodan jälkeen vallinnut kansainvälinen historiallinen blokki, joka perustui fordismiin ja Yhdysvaltain New Deal -mallin, jossa korostui korporatismi ja valtion harjoittama suunnittelu, kansainvälistämiseen. Lisäksi blokin sisältöön vaikuttivat historialliset tekijät, maailmansodan aikaiset tapahtumat ja voimavarojen jakautuminen sen aikana ja sen myötä.¹¹⁴ Pax Amerikassa Yhdysvallat pyrki rakentamaan hegemoniaa suhteessa Eurooppaan ja jossakin määrin myös suhteessa Japaniin. Johtajuutta perusteltiin universaaleina esitetyillä intresseillä, kuten läntisen sivilisaation turvaamisella ja puolustamisella sekä yleisen hyvän tuottamisella koko ei-kommunistiselle leirille. Yhdysvaltojen hegemoniaa pyrittiin saavuttamaan poliittisin keinoin ja kansainvälistämällä Yhdysvalloissa vakiintunutta tuotannon mallia sekä Yhdysvaltojen historiallista blokkia. Gillin mukaan kuitenkin 1980-luvulta lähtien tämä kohtalaisen hegemoninen sosiaalisten voimien järjestelmä on lähtenyt purkautumaan passiivisen vallankumouksen vaiheiden myötä. 1990-luvun loppu ilmensi vaihetta kapitalististen uusien rakenteiden taistelussa ja 2000-luvulla kysymys hegemoniasta on muuttunut eri historiallisten blokkien väliseksi taisteluksi.¹¹⁵

¹¹² Gill 2008, 42. 129–130.

¹¹³ Kts. aiemmin vallinneet maailmanjärjestykset esim. Gill 2011, 80–92.

¹¹⁴ Gill 2011, 92–93.

¹¹⁵ Gill 2008, 25, 59–61, 63–64, 73–75, 80–81, 83, 87.

Gill katsookin, että aiemmin vallinnut kansainvälinen historiallinen blokki joutui kriisiin ja sen osittaisen hajoamisen myötä tilalle on muodostunut uusi Yhdysvaltojen johtajuuteen nojaava transnationaali blokki. Gillin mukaan vallitsevassa transnationaalissa historiallisessa blokissa uusliberalistisilla ajatuksilla ja myyteillä on suuri merkitys. Hän kuitenkin katsoo, että jossakin määrin uusliberalistisille ideoille perustuvat hegemoniapyrkimykset ovat epäonnistuneet. Vaikka transnationaali historiallinen blokki on saavuttanut johtajuuden globalisaation uudessa kontekstissa, johtajuus ei kuitenkaan ole yltänyt hegemonian tasolle. Sitä on nimittäin haastettu monelta taholta, mikä on herättänyt epäilyksiä siitä, onko nykyinen Yhdysvaltojen johtajuus kestävä. Gill pitää kuitenkin uutta perustuslaillisuutta (new constitutionalism) transnationaaliin historialliseen blokkiin liittyvänä keinona, jolla rajoitetaan demokraattista hallintaa talouspolitiikassa ja saadaan lukittua tulevia hallituksia sitoutuneeksi uusliberalistiseen kehikkoon. Tällöin vaihtoehdot taloussuuntaukset saadaan näyttäytymään mahdottomina sulkemalla ne harkinnan ulkopuolelle tekemällä niistä laittomia, esimerkiksi sosialismiin nivoutuva kansallistaminen on useissa yhteyksissä laitonta.¹¹⁶

Tämänhetkistä historiallista rakennetta on ajan ja muutosvoimien saatossa jo transformoitu. Tässä ei kuitenkaan Gillin mukaan ole kyse Yhdysvaltojen vaikutusvallan vähentymisestä, vaan ”hegemonian kriisistä”, siinä mielessä kuin se voidaan ymmärtää transformaation tarpeeksi vallan rakenteissa johtajuuden säilyttämiseksi. Gramscilaisten näkemysten käyttö nykyistä maailmanjärjestystä tarkasteltaessa onkin tullut yhä hyödyllisemmäksi arvioitaessa nykyisen järjestyksen tulevaisuutta. Gillin mukaan tämän hetkessä maailmanjärjestyksessä onkin kyse vahvempien, etenkin Yhdysvaltojen, harjoittamasta ylivallassa ja alisteisten pyrkimyksestä haastaa tätä uusilla vastarinnan muodoilla. Täten jos nykyistä maailmanjärjestystä ja siinä tapahtuvaa liikehdintää tarkastelisi pelkästään perinteisen hegemoniakäsityksen kautta, oleellisia piirteitä voisi jäädä havaitsematta. Oleellista onkin kiinnittää huomiota transformatioon ja siihen, miten hegemoniaa pyritään rakentamaan ja haastamaan. Lisäksi gramscilaisella teoriolla tehdyssä analyysissä päästään laajempaan ymmärrykseen maailmanjärjestyksestä, sillä historian ei katsota etenevän sykleissä, eikä toimijoilla oleteta olevan lähtökohtaisesti jotakin pysyvää identiteettiä, toisin kuin useissa muissa teoriasuuntauksissa.¹¹⁷ Viime vuosien talouskriisien aiheuttamat murrostilanteet ja etenkin Kiinan muuttunut asema kansainvälisissä suhteissa puhuvat myös sen puolesta, että gramscilainen tarkastelutapa soveltuu hyvin tutkimuskohteeni tarkasteluun mahdollisesti muuttuvassa maailmanjärjestyksessä.

¹¹⁶ Gill 2008, 27, 71, 79, 126–127.

¹¹⁷ Emt, 73–75, 80–81, 83, 87, 119–121.

Yhdysvalloista lähtöisin olevan mallin laajentamiseen transnationaaliksi liittyy myös kansainvälisiä instituutioita, jotka toimisivat säätelevinä tahoina taloudelliselle laajentumiselle ja siirtomaavallan purkamiselle. Kapitalistisessa kosmopolitanismissa edesauttajana nähdään toimineen muun muassa Bretton Woods -instituutioiden.¹¹⁸ Myös Ruckertin mukaan kansainvälisillä instituutioilla on ainutlaatuinen asema nykyisessä ei-hegemonisessa maailmanjärjestyksessä ja niiden merkitys on suuri pyrkimyksissä muodostaa tulevaa hegemonista järjestystä. Tämä ainutlaatuinen asema linkittyy instituutioiden ideologiseen johtajuuteen kehitystä koskevan tiedon tuottajina ja taloudellisten resurssien hallintaan. Maailmanpankilla on merkittävä rooli kummallakin saralla.¹¹⁹ Näin ollen maailmanjärjestyksen muutos liittyy myös kehityspolitiikkaan ja kehityspoliittisiin instituutioihin, etenkin tarkastelemaan Maailmanpankkiin. Työssäni keskitynkin sen tarkasteluun, miten nykyisessä maailmanjärjestyksessä Maailmanpankki pyrkii transformoimalla vahvistamaan transnationaalisen blokin hegemoniapyrkimyksiä kehityspolitiikassa ja miten Kiina ja Venezuela näitä mahdollisesti haastavat.

4.1. Yhteiset päämäärät kehityspolitiikassa: kestävä kehitys ja YK:n vuosituhattavoitteet

Kehityksen ja köyhyyden käsitteet ovat nykyisen kehityspolitiikan perustana. Kehityksen määrittelyssä täytyy ottaa huomioon sekä käsitteen sisällön määrittely että käsitteen tehtävän ja rakenteen määrittely. Tällöin saadaan selville, mitä kehityksellä kulloinkin tarkoitetaan, ymmärretäänkö kehitys päämääränä vai keinona ja käsitetäänkö kehitys itsestään tapahtuvana vai jonain, johon kehitystoiminnalla päämäärätietoisesti pyritään.¹²⁰ Kehitys ei ole kuitenkaan prosessina välttämättä positiivinen tai hyvää tuottava.¹²¹ Kehitys voi myös toimia kategorisena normina, joilla maita jaetaan joko kehittyneisiin maihin tai kehitysmaihin kuuluviksi. Ei ole siis olemassa yhtä kehityksen määritelmää ja määritelmät ovat jatkuvassa liikkeessä. Vaikka eri määritelmien keskinäinen arvottaminen on mahdotonta, on silti mielekästä tarkastella, miten eri määritelmiä käytetään ja mitä kehityksen nimissä tehdään.¹²² Vaikka kehitys käsitteenä on vakiintunut osaksi poliittista toimintaa, kätkee se sisälleen erilaisia määritelmiä kehityksen ideaalista ja ideaalin toteuttamistavasta, jotka linkittyvät yhteen kehityksen määrittelijän kanssa.

Köyhyys on ollut tiedostettu ongelma jo paljon ennen kehityksen käsitteen syntyä. Jossakin määrin voisi kuvitella kehityksen ja köyhyyden olevan toisensa poissulkevia, mutta käytäntö ja historia

¹¹⁸ Gill 2008, 26, 61–62.

¹¹⁹ Ruckert 2006, 40.

¹²⁰ Koponen 2007, 50.

¹²¹ Thomas 2000a, 24, 29–30, 41.

¹²² Koponen 2007, 52, 59.

ovat kuitenkin osoittaneet, että kehitystä voidaan toteuttaa ilman köyhyyden vähenemistä eikä kehitys aina paranna köyhien asemaa.¹²³ Vaikka kehityksen käsitteestä ja sisällöstä on ajan saatossa vallinnut eriäviä näkemyksiä, on köyhyyden vähentäminen ryhdytty mieltämään osaksi onnistunutta kehitystä. Nykyisin kun on siirrytty ongelmalähtöiseen kehitysajatteluun, köyhyyden vähentäminen on ollut kehityspolitiikan keskiössä.¹²⁴

Nykyiseen kehityspolitiikkaan on muotoutunut kohtalaisen vakaa rakenne kolmannen sukupolven ihmisoikeuksien, kestävän kehityksen ja YK:n vuosituhattavoitteiden kautta. Ihmisoikeuksissa on uutena lähestymistapana etenkin kehitysmaiden ajamana korostettu niin kutsuttuja kollektiivisia ihmisoikeuksia. Niissä korostetaan yksilön oikeuksien ohella kansojen ja ihmisryhmien kohtelua. Kollektiivisten ihmisoikeuksien lähtökohtana on YK:n peruskirjan periaate kansojen itsemääräämisoikeudesta. Kollektiivisia ihmisoikeuksia kutsutaan myös kolmannen sukupolven ihmisoikeuksiksi ja niihin kuuluvat muun muassa oikeus kehitykseen, rauhaan ja puhtaaseen ympäristöön.¹²⁵

YK:n Brundtlandin komissio määritteli vuonna 1987 kestävän kehityksen kehitykseksi, joka vastaa nykyhetken tarpeisiin vaarantamatta tulevien sukupolvien mahdollisuutta täyttää tarpeensa. Kestävään kehitykseen katsotaan kuuluvan sosiaalisia, taloudellisia ja ympäristöllisiä tekijöitä. Köyhyyden vähentäminen liittyy kestävään kehitykseen, sillä köyhyys nähdään merkittävänä ongelmana matkalla kohti kestävän kehityksen toteutumista.¹²⁶

YK:n vuosituhattavoitteissa ensimmäisenä tavoitteena on hävittää äärimmäinen köyhyys ja nälkä. Tavoitteeksi on asetettu kehitysmaissa äärimmäisessä köyhyydessä¹²⁷ elävien määrän puolittaminen vuoteen 2015 mennessä.¹²⁸ Työssäni tarkastelen, miten nämä globaalit tavoitteet näkyvät Maailmanpankin, Kiinan ja Venezuelan kehityspolitiikan linjauksissa. Oletukseni on, että ne kaikki perustavat tavoitteensa kehityspolitiikassa näille tavoitteille. Palaan tämän tarkasteluun kriittisen diskurssianalyysin keinoilla, etenkin intertekstuaalisuuksia etsimällä. Näin pääsen tarkastelemaan, käsittävätkö kaikkia toimijat samojen termien päämäärät samalla tavalla. Kuitenkin jo seuraavissa alaluvuissa tuo esiin viittauksia näihin tavoitteisiin historiallisen materialismin perspektiivin kautta nähtyinä.

¹²³ Thomas 2000b, 3–4.

¹²⁴ Koponen 2007, 56.

¹²⁵ Hakapää 2010, 174–175.

¹²⁶ Woodhaus 2000, 158; UN Documents 1987.

¹²⁷ Äärimmäisen köyhyyden raja korjattiin vuonna 2005 1,25 dollariin aiemmasta yhden dollarin päiväkohtaisesta rajasta.

¹²⁸ Millennium Development goals: goal 1.

4.2. Maailmanpankki kehityspolitiikan vakiintunut, mutta kritisoitu toimija

Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian talouden asiantuntijat suunnittelivat uudet hallinnon periaatteet maailmantaloudelle vuosina 1942–43. Neuvotteluiden tuloksena syntyivät Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF) sekä Kansainvälinen kehityksen ja jälleenrakennuksen pankki (IBRD). IBRD muodostaa yhdessä IDA:n (International Development Association) kanssa nykyisen Maailmanpankin ytimen. Maailmanpankista ja IMF:stä puolestaan käytetään vielä nykyisinkin yhteisnimeä Bretton Woods -instituutiot. Maailmanpankki on monenkeskinen pankki, joka tarjoaa lainoja ja luottoja kehityksen edistämiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi. Aluksi Maailmanpankin lainat olivat sodanjälkeiseen jälleenrakennukseen tarkoitettuja. Myöhemmin niillä siirryttiin tukemaan tiettyjä kehitysprojekteja.¹²⁹

Tutkimukseni kannalta on relevanttia hahmottaa alkuperäinen Washingtonin konsensus -idea ja siihen kohdistuneen kritiikin kautta Maailmanpankin siirtyminen toteuttamaan nykyistä CDF:n (Comprehensive Development Framework) mukaista kehityspolitiikkaa. Washingtonin konsensus oli John Williamsonin vuonna 1989 Washingtonin instituutioille ad hoc -periaatteella luoma käsitteistö Latinalaisen Amerikan talouskriisin tarpeisiin. Myöhemmin tästä normistosta kuitenkin muotoutui uusliberalistinen manifesti, jonka yleisemmin mielletään tarkoittavan Washingtonin konsensusta. Sekä Maailmanpankki että IMF pitivät tätä kehityspoliittiseksi normistoksi muotoutunutta konsensusta toimintansa perustana aina 1990-luvun lopulle asti. Rakennesopeutusohjelmien kautta Washington konsensus -instituutioiden oli mahdollista saada lainoja tarvitsevat maat seuraamaan normistoaan, sillä usein lainojen ehtona oli rakennesopeutusten toteuttaminen ja näin myös Washingtonin konsensuksen näkemysten toteuttaminen kehityspolitiikassa.¹³⁰

Yksi terävintä kritiikkiä Maailmanpankin linjaa kohtaan esittänyt oli silloin instituution pääekonomina toiminut Joseph E. Stiglitz. Hän kritisoi muun muassa sitä, miten Latinalaisen Amerikan maat, jotka olivat tiukimmin seuranneet Washingtonin konsensuksen instituutioiden kehitysmallia, olivat kehittyneet vähän verrattuna Aasian maihin, jotka suurelta osin olivat kehittyneet piittaamatta Washingtonin ohjeistuksista. Stiglitz toi myös esille sen, miten keinoista kehityksen lisäämiseksi oli tullut itse tavoitteita, kuten esimerkiksi yksityistäminen ja kaupan vapauttaminen. Samalla alkuperäiset tavoitteet, kuten tasa-arvon lisääminen ja köyhyyden vähentäminen, olivat jääneet varjoon.¹³¹ Kritiikin saattelemana myös Williamson peräänkuulutti

¹²⁹ Patomäki–Teivainen 2004, 41, 59–61.

¹³⁰ Ks. esim. Marangos 2009, 200–205.

¹³¹ Stiglitz 1998, 3–6.

siirtymistä Washingtonin konsensuksen jälkeiseen aikaan, jossa ei tulisi pyrkiä mihinkään yhtenevään konsensukseen.¹³²

2000-luvulle tultaessa Washingtonin konsensuksen instituutioiden oli ryhdyttävä itsekriittisiksi ja myönnettävä ongelmakohtia kehityspolitiikassaan, etenkin köyhyyden vähentämisen osalta. Oli virheistä oppimisen ja uudistamisen aika. Maailmanpankin ja IMF:n kehityspolitiikassa siirryttiin niin kutsuttuun post-Washingtonin konsensuksen aikaan ja toteuttamaan CDF:n mukaista kehitystä.¹³³ Siirtymisen tavoitteena oli muutos yhden mallin kehityspolitiikasta osallistamista korostavaan, maakohtaiset erot huomioivaan kehityspolitiikkaan.¹³⁴ Uuden näkemyksen mukaista kehityspolitiikkaa tuodaan esiin monissa Maailmanpankin julkaisuissa.¹³⁵

Bretton Woods -instituutioita on kritisoitu Washingtonin konsensuksen ajatusten toteuttamisen lisäksi siitä, että ne ovat olleet osasyllisinä kehitysmaiden tämänhetkiseen huonoon asemaan. Maailmanpankkia tarkasteltaessa tulee myös huomioida sen luonne liiketaloudellisena luotonantajana, jonka perimät korot ovat välillä yksityisiä pankkeja korkeampia. 1970-luvulta lähtien useiden maiden, etenkin kehitysmaiden, taloudelliset ja sen ohessa myös sosiaaliset ja poliittiset menettelytavat ovat olleet Bretton Woods -instituutioiden vaikutuksen alaisia. 1980-luvulla Maailmanpankki sovelsi joidenkin lainojensa ehtoina taloudellisen säännöstelypolitiikan toteuttamista (economic austerity as a conditions for loans). Huomattavasta globaalista vaikutusvallasta huolimatta Maailmanpankin päätöksenteossa vallitsee epädemokraattisuus: äänivalta instituution sisällä määräytyy rahoituksen mukaan, eli dollari per ääni periaatteella. Rahoitus määräytyy kunkin jäsenmaan suhteellisen taloudellisen vahvuuden mukaan. Nämä piirteet ovat nostattaneet kritiikkiä ja vaatimuksia päätöksenteon demokratisoimiselle oikeudenmukaisemman globaalien talouden toteutumiseksi.¹³⁶

Äärimmäisessä köyhyydessä elävien määrän vähentäminen puolella vuoteen 2015 mennessä on yksi kuudesta kehittyvän yhteisön valvottavissa olevista sosiaalisista tavoitteista, jotka Maailmanpankki on määritellyt osana uutta kansainvälistä kehitysstrategiaa.¹³⁷ Maailmanpankki on myös sitoutunut kestävän kehityksen ja kolmannen sukupolven ihmisoikeuksien toteuttamiseen.¹³⁸

¹³² Ks. esim. Williamson 1999.

¹³³ Ruckert 2006, 36–37.

¹³⁴ Ks. esim. Fisher–Wolfensohn 2000.

¹³⁵ Ks. esim. World Bank 2002, World Bank 2005.

¹³⁶ Patomäki–Teivainen 2004, 43–44, 59–61.

¹³⁷ Thomas 2000b, 4.

¹³⁸ Ks. esim. World Bank 2002.

4.3. Kiinan nopea kehitys ja vahvistunut läsnäolo kehityspolitiikassa

Kiina on sosialistinen maa, jota on sisällissodan jälkeen vuodesta 1949 johtanut Kiinan kommunistinen puolue (The Communist Party of China, CPC).¹³⁹ Kiinan menestys sen sisäisessä kehityksessä ja köyhyyden vähentämisessä on yllättänyt monet. Vuonna 1979 Kiina aloitti Deng Xiaopingin johdolla talouden reformin ja avautumisen. Maailmanpankin arvion mukaan Kiina on pystynyt nostamaan 300 miljoonaa ihmistä köyhyydestä vuosina 1979–2004.¹⁴⁰ Reilun kymmenen vuoden aikana Kiina on myös kohonnut maailman kolmanneksi suurimmaksi taloudeksi. Vaurastumisesta huolimatta Kiina määrittelee yhä itsensä kehittyväksi maaksi. Sisäiset ongelmat ovat maalle suuri haaste, samoin kuin oman paikkansa löytäminen kansainvälisessä politiikassa. Kiina on kuitenkin ottanut aktiivisen roolin pyrkimyksissä vähentää globaalia köyhyyttä ja edistää kehitystä.¹⁴¹ Muun muassa lisääntynyt yhteistyö Afrikan ja Latinalaisen Amerikan maiden kanssa on merkinä tästä.¹⁴² Pekingin julistuksesta kestävästä kehityksestä Kiina antoi selvän poliittisen merkin siitä, että se näkee kestäväen kehityksen tärkeyden ja mieltää kestäväen kehitykseen kuuluvan samat elementit kuin mitä Brundtlandin komissio on määritellyt siihen kuuluvaksi. Lisäksi Kiina on vahvistanut sitoutumistaan vuosituhattavoitteisiin köyhyyden vähentämisessä.¹⁴³

Kiinan julkilausumien mukaan Kiina pitää vapaata kauppaa ja globaaliin talouteen integroitumista tärkeinä kehityksessä ja köyhyyden vähentämistä.¹⁴⁴ Näkemykset siitä, mihin Kiina pyrkii yhteistyöllään kehitysmaiden kanssa vaihtelevat miltei ääripäiden välillä. Toisten mielestä Kiinan kehityspolitiikassa on kyse puhtaasta oman edun tavoittelusta, toiset katsovat kyseessä olevan globaalia velvollisuuksien täyttämistä Kiinan keinoin.¹⁴⁵ Toisaalta suhde voi olla myös Kiinaa ja Afrikan maita molempia hyödyttävä sekä luultua syvempi ja tiiviimpi, vaikka lännellä on usein tapana demonisoida Kiinan pyrkimykset Afrikassa sen omia etuja pönkittäviksi. Kiinakaan ei mielellään puhu kehitysyhteistyöstä vaan sanoo tekevänsä taloudellista yhteistyötä muiden kehittyvien maiden kanssa. Kiina ei myöskään pyri puuttumaan kumppaniensa sisäiseen politiikkaan. Puolestaan, tietyissä poliittisissa asioissa Kiina edellyttää uskollisuutta, kuten Kiinan sisäisiin asioihin puuttumattomuuden periaatteessa, esimerkiksi kysymyksissä Taiwanista ja Tiibetistä.¹⁴⁶

¹³⁹ The Central People's Government of the People's Republic of China 2004.

¹⁴⁰ Patomäki–Teivainen 2004, 60, 62. (Laskelmassa köyhyysrajana dollari päivässä.)

¹⁴¹ Fu Ying 2009.

¹⁴² Ks esim. Fu Ying 2009.

¹⁴³ Beijing Declaration on Sustainable Development 2008.

¹⁴⁴ Ks. esim. Chair statement 2009; Yang Jiechi 2009a; Dai Bingguo 2009a.

¹⁴⁵ Ks. esim. Ramo 2004; Moisés 2007.

¹⁴⁶ Haavisto 2010, 39–44.

Kiina on toistanut pitkään vaatimustaan siitä, että kehittyvien maiden näkyvyyttä ja sananvaltaa lisättäisiin kansainvälisissä instituutioissa.¹⁴⁷ Koska Kiina määrittelee myös itsensä kehittyväksi maaksi, vaatimukseen on sisällytynyt Kiinan aseman vahvistaminen kansainvälisissä organisaatioissa. Vuonna 2010 Maailmanpankki toteutti kaksi vuotta aiemmin aloitetun äänireformin toisen osan. Reformin pyrkimyksenä on lisätä kehittyvien maiden edustusta kansainvälisissä instituutioissa, jotta kansainvälinen dialogi paranisi ja kansainväliset instituutiot pystyisivät paremmin huomioimaan kehittyvien maiden tarpeet ja näkemykset. Etenkin pienempien köyhien maiden asemaa ja äänioikeuden merkitystä korostettiin. Kuitenkin ainut maa, jonka suhteellinen äänimäärä kasvoi merkittävästi, oli Kiina. Sen äännivalta nousi 2,77 prosentista 4,42 prosenttiin. Merkittävimmän äänimäärän tappion koki Japani, mutta myös useiden Euroopan maiden äänivalta pieneni. Yhdysvaltain suurinta 15,85 prosentin äänivaltaa ei pienennetty.¹⁴⁸

Muutoksen katsottiin heijastelevan maailmantalouden realiteetteja ja Kiinan aseman vahvistumista. Siltikään sitä ei pidetty kaikkien osapuolten taholta tyydyttävänä, sillä edelleen useat kehittyvät maat ovat aliedustettuna Maailmanpankin ryhmän instituutioissa.¹⁴⁹ On kuitenkin oletettavissa, että muutoksella Kiinan Maailmanpankkiin sijoittama rahallinen panostus kasvoi ja Maailmanpankin resurssit paranivat. Tutkimuksessani käytän aineistoa rajaavana historiallisena tapahtumana Kiinan äänimäärän kasvattamista Maailmanpankissa. Katson, että tämän tapahtuman myötä suhde Maailmanpankkiin muuttui ja tästä johtuen tarkastelen lausuntoja kehityspolitiikasta ennen ja jälkeen muutoksen, jotta saan selville onko kehityspolitiikan strategioissa tapahtunut muutoksia.

4.4. Venezuela uuden sosialistisen mallin sanansaattaja

Vuoteen 1978 mennessä Venezuelaan oli kehittynyt suhteellisen vakaa kahden puolueen järjestelmä. Vuonna 1998 maa koki äkillisen muutoksen sosialistiseksi valtioksi kun Hugo Chávez Frías valittiin Venezuelan presidentiksi ensimmäistä kertaa. Pedro Sanojan mukaan odottamattoman muutoksen takana oli osittain vuonna 1983 alkanut taloudellinen romahdus, mutta myös se, että kansa menetti uskonsa vallinneen elitistisen Punto Fijo –järjestelmän takana olleisiin ideoihin korruption ja monien sosiaalisten ongelmien lisääntyä. Chávezin nousun taustalla ollut bolivarianismi sen sijaan pystyi vastaamaan sen ajan odotuksiin materiaalisesta tarpeesta, köyhyyden vähennyksestä ja tasa-arvon lisäämisestä toimimalla pragmaattisena ja muovautuvana ideologiana kehittyen koko 1990-luvun. Vuoteen 1998 tultaessa tämän ideologian kautta

¹⁴⁷ Ks. esim. Dai Bingguo 2009b; Yang Jiechi 2009a.

¹⁴⁸ World Bank Group 2010, 1, Annex 1.

¹⁴⁹ Reuters 2010.

pääasiallisesti vastustettiin elitismia, korruptiota ja ulkovaltojen vaikutusta sekä uusliberalistista järjestystä ottamalla konkreettisia ruohonjuuritason asioita poliittiselle agendalle. Juuri tätä aktiiviseksi herännyt Venezuelan köyhempi kansanosa halusikin.¹⁵⁰ Bolivarianismina on pidetty myös nykyajan populismina ja autoritaarista valtaa lisäävänä järjestelmänä.¹⁵¹ Venezuelan bolivarianismiin yhdistyy lisäksi marxilainen ja katolinen ideologia, mikä tekee mielestäni siitä lähtökohdiltaan ideologisesti hyvin ristiriitaisen.

Chávez aloittaman bolivarilaisen vallankumouksen pääteemoja ovat kansallinen suvereniteetti, massojen osallistaminen politiikkaan suoran demokratian keinolla ja valtion omaisuuden jakaminen kansan kesken, kansan yhtenäisyyden palauttaminen ja pitkällä tähtäimellä Latinalaisen Amerikan yhtenäisyys Simón Bolívarin unelman mukaisesti.¹⁵² Chávezin suurista lupauksista yksi oli myös köyhyyden vähennys Venezuelassa.¹⁵³ Tähän on pyritty vuodesta 2003 lähtien hallituksen Misión-ohjelmien kautta. Vaikka osa ohjelmista liittyykin sotilaallisiin, hallinnollisiin tai ideologisiin tavoitteisiin, suurella osalla niistä on yhteys köyhyyden vähentämisen tavoitteisiin.¹⁵⁴ Venezuela hallitus on myös useissa poliittisissa julkilausumissaan sitoutunut kestävän kehitykseen ja YK:n vuosituhattavoitteiden toteuttamiseen. Jokaiselle maalle on katsottu oikeudeksi kehittyä. Venezuela on myös peräänkuuluttanut vahvempaa kansainvälistä osallistumista ja vastuuta, jotta tavoitteet saadaan saavutettua.¹⁵⁵

Venezuelan sisäistä köyhyystilannetta tarkasteltaessa on hyvä pitää mielessä, että suuri osa maassa tuotetusta tiedosta on väritynyttä, joko chavezistien, eli presidentti Hugo Chávezin kannattajien tai opposition puolelta. Esimerkiksi maan sisäisestä köyhyystilanteesta on vaikea löytää neutraalia tietoa, tilastoja tai mielipidemittauksia.¹⁵⁶ Venezuelan kohdalla kansainvälinen kehityspolitiikka ja pyrkimykset köyhyyden vähentämiseen ovat hyvin kietoutuneet maan sisäpolitiikkaan. Kansainvälisestä kehityspolitiikasta harvoin edes puhutaan erillään maan sisäistä kehitystavoitteista. Köyhyyden vähentämisestä onkin tullut hyvin politisoitunut kysymys Venezuelan sisäpolitiikassa ja

¹⁵⁰ Sanoja 2009.

¹⁵¹ Rieck 2008, 31.

¹⁵² Emt, 31.

¹⁵³ Wilpert 2003.

¹⁵⁴ Gobierno en Línea: Misiones.

¹⁵⁵ Venezuelan kannanotot YK:ssa vuosin 2002–2008.

¹⁵⁶ Esimerkiksi Francisco Rodriguez on kirjoituksissaan tuonut esille, miten eri tilastoja tarkastelemalla on mahdollista saada hyvin erilainen käsitys Venezuelan nykyisestä köyhyystilanteesta. Myöskään aloitettujen ohjelmien määrä tai niihin käytetyt resurssit eivät välttämättä korreloi niiden toimivuutta tai sisältöjen oleellisuutta. Usein myös köyhimmistä köyhimmät puuttuvat virallisista tilastoista. (Rodrigues, 2006; Rodrigues, 2008, 160–162.)

yksi kompastuskivi maan oppositioille Chávezin hallinnon haastamisessa sen ollessa kykenemätön esittämään uskottavia vaihtoehtoja hallituksen nykyisille köyhyden vähentämisen keinoille.¹⁵⁷

Täten luotettavan kokonaiskuvan saaminen on vaikeaa. Tilannetta kuvaa se, että Venezuelan hallituksen tuottaman tiedon mukaan niin köyhyys kuin äärimmäinen köyhyys ovat vähentyneet ja Venezuelan katsotaan täyttäneen suurimman osan YK:n vuosituhattavoitteista. Tämän katsotaan olevan juuri Chávezin hallinnon toteuttamien ohjelmien ansiota.¹⁵⁸ Opposition lehtikirjoituksissa puolestaan nähdään, että Chavezin hallinnolla olisi ollut kaikki tarpeelliset varat asettamiensa tavoitteiden täyttämiseksi. Kuitenkin käytettävissä olleet öljyvarat ovat menneet hallinnon ylemmän portaan omaan käyttöön köyhien aseman parantamisen sijaan. Kirjoituksissa kuitenkin tunnustetaan, että joidenkin ensimmäisten edistysohjelmien kautta saavutettiin tuloksia.¹⁵⁹ Tarkastelu on usein juuri näin värittyä Venezuelan kontekstissa: saavutuksia tai epäonnistumisia suurennellaan, riippuen lähteen poliittisesta sitoumuksesta. Totuus sijaitsee todennäköisesti jossain näiden ääripäiden näkemysten välissä.

El Nacional lehden mukaan vuonna 2010 Venezuelassa järjestettiin 3114 mielenosoitusta ja 98 nälkälakkoa, joiden teemana oli muun muassa työttömyys, peruspalvelut ja turvattomuus.¹⁶⁰ Vaikka lähde on hyvin oppositiomielinen ja luvut todennäköisesti suurenneltuja, mielenosoitukset ovat päivittäinen ilmiö Venezuelassa ja kertovat jotakin kansan tyytymättömyydestä. Myös inflaatio ja asuntopula ovat suuria haasteista Venezuelassa, minkä myös hallitusmieliset tahot ovat myöntäneet.¹⁶¹ Näillä on myös vaikutusta köyhyystilanteeseen ja siihen, miten köyhien määrä voi lisääntyä vaikka äärimmäisessä köyhyudessa elävien määrä vähentyisi.¹⁶² Kaiken kaikkiaan Venezuelasta on tullut poliittisesti ja sosiaalista hyvin kahtiajakautunut, mutta kuitenkin niin, että sosiaalinen asema ei välttämättä vaikuta suoraan poliittiseen kantaan.¹⁶³

Vuonna 2007 Chávez ilmoitti Venezuelan eroavan muodollisesti Maailmanpankista ja IMF:stä. Ero oli lähinnä symbolinen siitäkin syystä, että Venezuela oli jo maksanut lainansa Maailmanpankille.¹⁶⁴ Eroamisen syyksi nimettiin instituutioiden harjoittaman kehityspolitiikan epäoikeudenmukaiset ehdot kehittyville ja pienille maille. Samalla Venezuela ehdotti uuden

¹⁵⁷ Wilpert, 2003.

¹⁵⁸ Herrera 2008, 158; Valero 2010.

¹⁵⁹ El Nacional 2011a; Tal Cual 2011.

¹⁶⁰ El Nacional 2011b.

¹⁶¹ Ks. esim. Herrera 2008, 160; Misiones: Misión Vivienda.

¹⁶² Esimerkiksi inflaation seurauksena useiden ennen keskiluokkaan kuuluneiden tuntuu miltei mahdottomalta ylläpitää aiempaa elintasoaan. Toisaalta eliitin osalta asialla ei ole suurtakaan merkitystä. Näin tuloerot ovat kasvaneet maassa entisestään, millä on vaikutusta kokonaisvaltaiseen köyhyystilanteeseen.

¹⁶³ Ks. esim. BBC News, Caracas 2006.

¹⁶⁴ Rueda 2007.

alueellisen Etelän kehitys pankin perustamista, joka toimisi vaihtoehtoisena lainaajana Latinalaisen Amerikan maille.¹⁶⁵ Tutkimuksessani käytän aineistoa rajaavana historiallisena tapahtumana Venezuelan muodollista eroa Maailmanpankista vuonna 2007, koska silloin toimijoiden suhde konkreettisesti muuttui. Etelän kehitys pankin perustamista en voi pitää vielä tällaisena murroskohtana, koska sen varsinainen toiminta ei ole edelleenkään alkanut. Siihen liittyviä lausuntoja käytän kuitenkin kehityspoliittisten diskurssien löytämisessä.

Usein Kiinan kohdalla nostetaan esiin ihmisoikeusloukkaukset ja korruptio. Transparency international kansalaisjärjestön vuoden 2010 vähiten korruptoituneiden maiden listauksessa Kiina on sijalla 78. Venezuela löytyy samalta listalta sijalta 164, jättäen taakseen vain 11 enemmän korruptoitunutta maata.¹⁶⁶ Kansainvälinen huomio on harvoin kiinnittynyt kuitenkaan demokratiakehitykseen tai pikemminkin sen puutteeseen Venezuelassa. Vaikka työni kannalta Venezuelan sisäpolitiikka ei olekaan keskiössä, on kuitenkin hyvä huomioida, että vuoden 2009 lakimuutoksella julkisiin virkoihin vaaleilla valittujen henkilöiden jatkuva uudelleenalinta tuli mahdolliseksi. Tämä koskee myös presidentin virkaa, eli käytännössä katsoen Chávezin uudelleenalinta on mahdollista loputtomiin.¹⁶⁷ Vuonna 2004 oppositio keräsi nimiä listaan, jolla vaadittiin uutta kansanäänestystä presidentin virasta, eli kyseenalaistettiin Chávezin johtajuus. Chavistat kuitenkin leimasivat listan väärennetyksi. Siitä huolimatta tämä niin kutsuttu Tasconin lista on toiminut rekisterinä siitä, kuka on Chávezin vastustaja. Tämä on johtanut syrjintään muun muassa valtion viroissa.¹⁶⁸ Myös useat Chávezia vastustaneet ja etenkin korkeasti koulutetut venezuelalaiset ovat päätyneet maasta pois muuttoon.¹⁶⁹ Venezuelaa ja Kiinaa siis myös jossakin määrin yhdistää autoritääriäinen keskushallinto, tosin Venezuelan kohdalla tilanne näyttää olevan vielä Kiinaa huolestuttavampi ihmisoikeuksien osalta.

Mielenkiintoista onkin tarkastella, miten eri tavoilla Venezuelan ja Kiinan johtajat puhuvat keskinäisestä yhteistyöstä ja millaista kuvaa siitä kumpikin taho haluaa antaa muille toimijoille, etenkin Maailmanpankin transantionaalin johtajien luokan suuntaan.

5. KRIITTINEN DISKURSSIANALYYSI TULKITSEVANA METODINA

Metodina tässä tutkimuksessa käytän Norman Faircloughin näkemyksiin perustuvaa kriittistä diskurssianalyysiä. Sen keinoilla kiinnitän huomiota intertekstuaalisuuteen ja oletuksiin

¹⁶⁵ Reuss 2007.

¹⁶⁶ Transparency international 2010.

¹⁶⁷ Suomen ulkoasiainministeriö: Maatiedosto Venezuela 2011.

¹⁶⁸ Ks. esim. BBC News, Caracas 2006.

¹⁶⁹ Ks. esim. Newsweek 2009.

Maailmanpankin, Kiinan ja Venezuelan julkilausumissa koskien kehityspolitiikkaan ja etenkin köyhyyden vähentämistä. Lisäksi kiinnitän huomiota siihen, miten toimijuutta kehityspolitiikassa legitimoidaan. Aluksi kuitenkin esittelen Faircloughn edustaman suuntauksen perustan ja miten se nivoutuu työssäni yhteen gramscilaisten näkemysten ja historiallisen materialismin perspektiivin kanssa.

Fairclough määrittelee edustamansa suuntauksen kriittiseksi diskurssianalyysiksi, jossa tarkastelun keskiössä ovat jatkuvuus ja muutos rakenteiden tasolla. Näiden ilmiöiden havaitsemiseksi on oleellista tarkastella mitä yksittäisissä teksteissä tapahtuu. Teksteillä nähdäänkin olevan seurauksia, joskin seuraukset ymmärretään vaikutuksina enemmän kuin mekaanisina tai suoraan ennustettavissa olevina syy-seuraussuhteina. Diskurssit puolestaan ymmärretään erilaisina tapoina representoida. Tietyt diskurssit usein toistuvat erilaisissa tekstityyleissä, esimerkiksi puheissa tai tiedoksiannoissa.¹⁷⁰ Faircloughin näkemyksen mukaan kieli on aina osa sosiaalista kanssakäymistä ja dialektisessä yhteydessä muihin sosiaalisen kanssakäymisen muotoihin. Tutkimuksessa ei tulisi tehdä joko-tai -valintaa kielelliseen analyysin keskittymisen tai sosiaaliseen teoriaan nojaavan tulkinnan välillä. Onkin hyvin suotavaa, että diskurssianalyysi yhdistetään tutkimusta tehdessä sellaiseen metodiin, joilla diskurssit saadaan sijoitettua kontekstiin.¹⁷¹ Kontekstilla nimittäin nähdään olevan vaikutusta diskurssien sisältöön, vaikkakin puhetapojen katsotaan viime kädessä olevan seurasta valtataistelusta ja valtataistelussa asemoitumisesta. Näin ollen luokkaerojen ja niiden välillä käytävä kamppailu läpäisee myös diskurssit. Luokkaeroja myös tuotetaan uudelleen ja pidetään yllä diskurssien avulla.¹⁷² Ottamalla huomioon nämä kriittisen diskurssianalyysin lähtökohdat, näen diskurssianalyysin ja historiallisen materialismin perspektiivin yhdistämisen hedelmälliseksi työssäni, etenkin kuin tällaista metodien synteisiä suositteluaan kriittisessä diskurssianalyysissä. Mielestäni ne ovat metodeina toisiaan täydentäviä ja myös gramscilaista perspektiiviä tukevia.

Myös vertaamalla Faircloughn kriittisen diskurssianalyysin lähtökohtia laajemmin gramscilaisuuden lähtökohtiin, esimerkiksi ymmärrykseen todellisuudesta, objektiivisuudesta ja emansipaation merkityksestä, mielestäni ne teoriana ja metodina täydentävät toisiaan ja ovat lähtökohdiltaan yhteneviä. Fairclough pitää tiedostamista ensimmäisenä askeleena kohti emansipaatiota, mistä johtuen myös arki ajattelun tasolle ulottuvista oletuksista ja niiden juurista tulisi olla tietoinen.¹⁷³ Tieteenfilosofian tasolla Fairclough nimeää itsensä realistiksi, koska pitää

¹⁷⁰ Fairclough 2003, 2–3, 8, 31.

¹⁷¹ Fairclough 2001, 19; Fairclough 2003, 2–3.

¹⁷² Fairclough 2001, 1–2, 16, 28, 33.

¹⁷³ Ibid.

konkreettisia sosiaalisia tapahtumia, abstrakteja sosiaalisia rakenteita ja sosiaalisia käytäntöjä todellisina. Kuitenkin tietomme todellisuudesta on vaillinaista, sillä se muuttuu ja kattaa aina jollakin tapaa vain osan jostakin. Näin myös tekstien paljastama totuus on aina osittaista. Näistä lähtökohdista käsin Fairclough katsoo myös tulkinnan tapahtuvan jostakin perspektiivistä käsin, eikä pidä tekstien objektiivista analysointia mahdollisena. Olemme motivoituneita kysymään juuri tiettyjä kysymyksiä analyysia tehdessämme.¹⁷⁴

Juuri näistä perimmäisistä motiiveista ja niiden osittaisesta kätkemisestä Faircloughn suuntausta on kritisoitu. Eli suuntauksessa korostettua kriittisyyttä on kritisoitu siitä, että se ei ole tarpeeksi kriittinen omien lähtökohtiensa suhteen, etenkään metodin poliittisten sitoumuksien osalta. Poliittisella perspektiivillä on vaikutusta siihen, miten semanttisia rakenteita tekstissä tulkitaan ja mitä tulkinnassa painotetaan kielen tasolla. Näin ennalta valitun perspektiivin on nähty vaikuttavan liiaksi tutkimuksen lähtökohtiin ja samalla myös aineiston valintaan, jolloin tutkimus ohjautuu jo valmiiksi tiettyyn suuntaan. Lisäksi diskurssin määritelmän on katsottu olevan osittain häilyvä ja monitulkintainen. Metodin tasolla kriittistä diskurssianalyysia on puolestaan kritisoitu siitä, että se on viime kädessä vain tulkintaa, ei varsinaista paljastavaa analyysia.¹⁷⁵ Mielestäni myös gramscilaisissa teorioissa monet teoreettiset käsitteet, kuten hegemonia, ideologia, luokkajako ja historiallinen blokki, on perusteellisemmin ja kriittisemmin hahmoteltu kuin Faircloughn kriittisessä diskurssianalyysissä. Tästä syystä ja Faircloughia kohtaan esitetyn kritiikin tiedostaen käytän gramscilaisia näkemyksiä teoreettisten käsitteiden kohdalla. Sen sijaan käytän kriittistä diskurssianalyysia apuna tulkinnassa, kun taas historiallisen materialismin metodi on enemmän avuksi selittämisessä. Yhdistämällä nämä kaksi elementtiä gramscilaiseen teoriaan toivon pääseväni tutkimuksessani paljastavaan analyysiin tasolle.

5.1. Intertekstuaalisuus ja oletukset

Kriittisessä diskurssianalyysissä intertekstuaalisuudella tarkoitetaan yhteyttä erillisiin teksteihin, jotka on jollakin tapaa tuotu osaksi tarkastelun kohteena olevaan tekstiä. Intertekstuaalisuus voidaan ilmaista selvimmin suorilla lainauksilla toisista teksteistä. Kuitenkin sitä voidaan ilmentää myös hienovaraisemmin, esimerkiksi sisällyttämällä tekstiin kooste jossakin toisessa tekstissä esitetystä ajatuksesta tai viittaamalla johonkin erilliseen tekstiin. Tällöin vältetään käyttämästä täsmälleen samoja ilmaisuja, mutta intertekstuaalisuus on kuitenkin eksplisiittisesti olemassa.¹⁷⁶ Työssäni katson intertekstuaalisuuden olevan läsnä myös silloin, kun joihinkin yleisesti tunnettuihin

¹⁷⁴ Fairclough 2003, 8, 14–15.

¹⁷⁵ Poole 2010, 139–140, 146–147, 151.

¹⁷⁶ Fairclough 2003, 41.

käsitteisiin viitataan ilman niiden sisällön tarkempaa esittelyä tai lähteitä mainitsematta. Esimerkiksi vuosituhattavoitteiden ja kestävä kehityksen käsitteiden kohdalla pidän ilmeisenä, että niiden mainitseminen on intertekstuaalinen viittaus teksteihin, joissa nämä käsitteet on alun perin määritelty ja joiden pohjalta niiden käyttö juuri tietyssä merkityksessä on vakiintunut.

Intertekstuaalisuuteen liittyen analysoin myös sitä, miten muualla esitetyt väitteet kehystetään omassa tekstissä, etenkin liittyen yleistämiseen. Kun muiden mietteitä on tuotu osaksi omaa tekstiä, tehdään aina valinta siinä, miten kehystää tai käsitteellistää toisten sanoma. Eli missä valossa jokin esitetään.¹⁷⁷ Toisaalta analysoin myös sitä, minkälaisiin faktoihin vedotaan, kun omia käsityksiä ilmaistaan. Esimerkiksi viittaavatko toimijat numeeriseen tilastotietoon, jolloin eriävät mielipiteet näkyvät vai esitetäänkö kanta yleistyksenä, jolloin muut näkemykset on vaiennettu.¹⁷⁸

Teksteissä tehdään intertekstuaalisten viittausten ohella oletuksia (assumptions). Teksteissä sanottu on nimittäin aina suhteessa siihen, mikä jätetään sanomatta, mutta joka oletetaan ja jota pidetään kiistattomana pohjana sanotulle. Mikään teksti ei voi viime kädessä sanoa kaikkea, joten oletukset ovat tarpeellisia. Vaikka myös intertekstuaalisuuteen liittyy oletuksia, oletukset ovat toisaalta vastakohtaisia intertekstuaalisuuden kanssa. Oletuksiin nimittäin kuuluu erilaisia implisiittisyyden muotoja, kuten ennako-oletukset, loogiset päätelmät tai seuraamukset ja ehdotukset. Näitä oletuksia tehtäessä teksteissä ei välttämättä kerrota, mistä alkuperäiset ajatukset ovat lähtöisin, eli intertekstuaalisuus on häivytetty. Näin ollen intertekstuaalisuuden ja oletusten välillä vallitsee kontrasti. Intertekstuaalisuudella tuodaan esille vuoropuhelun mahdollisuus tekstien välillä ja mahdollisuus esittää eriäviä mielipiteitä. Oletuksilla puolestaan vähennetään vuoropuhelun mahdollisuuksia esittämällä tietyt asiat kiistattomina lähtökohtina, sillä eriävät mielipiteet on vaiennettu näennäiseksi yksimielisyydeksi. Näin siirrytään konfliktista konsensukseen, eli saadaan aikaan kirjoitettuja tekstejä, joissa ei ole havaittavissa eriävien mielipiteiden intertekstuaalisuutta. On yleistä, että teksteissä osa asioista on alistettu vuoropuhelulle ja eriäväisyyksien mahdollisuudelle intertekstuaalisuutta käyttäen, kun taas osassa asioista suljetaan vuoropuhelun ulkopuolelle oletusten avulla.¹⁷⁹

5.2. Arvojärjestyksiin perustuvat oletukset köyhyyden vähentämisessä

Tutkimuksessani on oleellista keskittyä yhteen oletusten muotoon, arvo-oletuksiin. Arvo-oletukset ovat oletuksia siitä, mikä on hyvää tai haluttua. Niiden ei tarvitse aina näkyä tekstissä kielellisesti

¹⁷⁷ Fairclough 2003, 53.

¹⁷⁸ Emt, 48, 53.

¹⁷⁹ Emt, 39–41, 43–44, 47.

rakennettuina kunhan lukija pystyy jäljittämään ja tunnistamaan ne arvojärjestykset, joihin tekstissä ilmenevät oletukset nojaavat. Näin ollen tekstien tulkitseminen arvo-oletusten läpi edellyttää tietoa ja kykyä tunnistaa oletusten perustavana olevat arvojärjestykset. Yhteys diskursseihin syntyy siitä, että arvojärjestyksen ja niihin nojaavien oletusten voidaan katsoa kuuluvan tiettyyn diskurssiin. Toisin sanottuna, tietty diskurssi voi pitää sisällään vakiintuneita oletuksia siitä, mitä on olemassa, mikä on mahdollista, mikä on toivottavaa ja niin edelleen. Tällöin diskursseja voidaan pitää ideologisina.¹⁸⁰

Oletuksista johtuva implisiittisyys on tekstien läpitunkeva osa, jolla on yhteys myös hegemoniapyrkimyksiin. Kaikki yhteenkuuluvuuden, yhteisöllisyyden ja solidaarisuuden muodot perustuvat merkityksille, jotka ymmärretään samalla tavalla ja joita ei täten kyseenalaisteta. Kapasiteetti harjoittaa valtaa, dominointia tai hegemoniaa pitää sisällään kyvyn muovata merkittävästi yhteisesti hyväksytyjen merkitysten luonnetta ja sisältöä. Matkalla kohti hegemoniaa onkin oleellista saavuttaa joillekin väitteille universaali asema. Tekstien voidaan nähdä tekevän ideologista työtä tähän päämäärään pyrittäessä kun niissä otetaan joitakin asioita annettuina, eli kun ne nojaavat oletuksille.¹⁸¹ Solidaarisuuden tunteen lisäämiseksi arki ajatteluun perustuvien oletusten voidaan nähdä auttavan valtasuhteiden ylläpidossa, vaikkakin vaikutussuhde voi vaihdella asteittain.¹⁸² Mielestäni Faircloughin näkemys hegemoniasta ja diskurssien merkityksestä hegemoniapyrkimyksissä on yhtenevä gramscilaisten näkemysten kanssa. Puolestaan pyrkimyksessä saavuttaa universaali asema jollekin väitteelle näen yhteyden gramscilaiseen arki ajattelun käsitteeseen.

Kehityspoliitikassa ja köyhyiden vähentämisessä vaikuttaa monia erilaisia arvojärjestyksiä. Tästä johtuen rajaan tutkimustani niin, että käytän Maailmanpankin kehityspoliittista linjaa ikään kuin normina, johon vertaa mahdollisesti haastavia näkemyksiä. Näin vältyn eksymästä tutkimukseni ytimestä turhan kauas, mikä olisi mahdollista, jos pyrkisin esittelemään kaikki kehityspoliittikkaan mahdollisesti vaikuttavat arvojärjestykset. Tästä johtuen ensisijaisen tärkeää minun on esitellä ja johtaa poliittis-teoreettisesta keskustelusta ne pääasialliset arvojärjestykset, joihin Maailmanpankin köyhyiden vähentämisen pyrkimykset nojaavat. Liittämällä nämä arvojärjestykset osaksi suurempaa keskustelua minun on mahdollista hahmottaa syvällisemmin, mihin kukin arvojärjestys kiinnittyy ja mitä kukin arvojärjestys sulkee pois näkemyksessään. Näin pystyn mielestäni tarkastelemaan kriittisemmin esiin nousevia diskursseja. Otan analyysia tehdessäni kuitenkin myös

¹⁸⁰ Fairclough 2003, 56, 57–58.

¹⁸¹ Emt, 45–46, 55, 58.

¹⁸² Fairclough 2001, 70.

huomioon mahdollisuuden, että joitakin esille nousevia diskursseja ei voi suoraan pelkistää esille nostamiini arvojärjestyksiin tai niiden vastaisiksi.

Eli kriittisen diskurssianalyysin avulla tarkastelen, ovatko esiin nousevat diskurssit yhteneviä valtavirran eli Maailmanpankin linjausten kanssa. Tämän selvittämiseksi on oleellista esitellä neljä arvojärjestystä. Niitä ei tule ymmärtää toisiaan poissulkevinä, ennemminkin mahdollisesti, mutta ei välttämättä rinnakkaisina. Nämä neljä arvojärjestystä ovat developmentalismi, uusliberalismi, osallistaminen ja globaalin osallittaminen. Siirryn näiden tarkasteluun seuraavaksi.

5.2.1. Developmentaliskmin arvojärjestys perustana kehittäjien luokan diskurssille

Toisen maailmasodan jälkeistä aikaa on kutsuttu developmentaliskmin ajanjaksoksi, jonka katsotaan alkaneen Harry S. Trumanin pitämästä puheesta vuonna 1949. Tässä puheessa Truman totesi, ettei vanhalle imperialismille ole enää sijaa, vaan alikehittyneiden alueiden oli päästävä osaksi tieteellistä ja teollista parannusta sekä kasvua. Vaikka kehitys ideana onkin paljon vanhempi, syntyneessä näkemyksessä uutta oli kehityksen näkeminen siirtymisenä pois alikehityksestä kohti Yhdysvaltojen ja Länsi-Euroopan tarjoamaa mallia kehittyneestä valtiosta.¹⁸³

Osana developmentaliskmin syntyä voidaan pitää myös muutosta siinä, mikä ymmärrettiin kehityskäsitteen tehtäväksi ja sisällöksi. Uudessa näkemyksessä kehityksen rakenteen nähtiin koostuvan kolmesta osittain päällekkäisestä ulottuvuudesta. Ensinnäkin, kehitys on päämäärä eli jokin ideaali, johon kietoutuu ajatus jatkuvasta parannuksesta ja kasvusta ideaalin saavuttamiseksi. Toiseksi, kehitys ymmärretään empiirisenä yhteiskunnallisena prosessina eli kehittymisenä, jolloin sitä voidaan arvottaa ideologisesti ja tutkia yhteiskuntatutkimuksen keinoin. Kolmanneksi, kehitys on kehitysinterventio eli jonkin kohteen kehittämistä. Kehitysinterventiolla ymmärretään myös kaikki se, mitä kehityksen toimijat tekevät kehityksen nimissä. Siinä kehitystä pidetään tietoisena, hyvää tarkoittavana toimena, joka on rationaalisesti suunniteltavissa.¹⁸⁴ Näiden ulottuvuuksien yhdistyessä kehitykselle syntyy positiivinen arvolutaus. Tästä muodostuu moderni kehityksen käsite, jossa kehityksellä nähdään olevan hyvää tarkoittava vaikutus. Näkemyksessä siis katsotaan, että hyvää tarkoittavalla, rationaalisesti toteutetulla ja ideaaliin tähtäävällä kehitysinterventiolla on mahdollista saavuttaa toivottua yhteiskunnallista kehitystä. Ideaali voi kuitenkin vaihdella, samoin kuin näkemys kehityksen toimijoista ja menetelmistä kehityksen toteuttamiseksi.¹⁸⁵

¹⁸³ Thomas 2000b, 5.

¹⁸⁴ Koponen 2007, 50–51; Thomas 2000a, 24, 29–30, 41.

¹⁸⁵ Koponen 2007, 59–60.

Developmentalismien myötä kehityksestä tuli suunnannäyttävä kohti edistystä ja sivistystä. Tästä seurauksena kehityskäsitteen ympärille on syntynyt niin kutsuttu developmentalistinen kompleksin. Developmentalismien kompleksilla käsitetään kaikki ne toimijat, instituutiot, rakenteet, käytännöt ja ajatusmallit, jotka oikeuttavat olemassaoloon ja voimaansa modernin kehityksen käsitteellä. Näin myös siirtomaiden ja siirtomaavalttojen välinen suhde perustui uudelle pohjalle, kehittämiselle. Uutta oli myös ei-siirtomaavalttoina toimineiden maiden ja kansainvälisten järjestöjen mukaantulo kehitykseen.¹⁸⁶

Developmentalismiin liittyy myös moraalinen oikeutus kehitykselle, sillä kehityksessä katsotaan olevan kyse yhteisvastuusta oman edun tavoittelun sijasta. Näin developmentalismien myötä kehityksistä tuli kehityksen kohteita, joita kehitetään ulkoisilla kehityksinterventioilla ja ne saavat rahallista apua kehitykseen, kun ne toteuttavat kehittäjien hyväksi katsomaa kehityspolitiikkaa. Itse asiassa 'kehityksistä' käsitettä ei ollut ennen developmentalismien syntyä. Developmentalismien diskurssissa kehitys on hegemoninen käsite. Hegemonisena käsitteenä sitä ei kyseenalaisteta sinänsä, vaikka sen määrittelyä käydään keskustelua, eli siitä, mikä on kehitystä. Seurauksena siitä, että kehitys on developmentalismien hegemoninen käsite, otetaan joitakin oletuksia ja arvoja annettuna, kuten esimerkiksi oletus siitä, että se, mikä on kulloinkin määritelty kehitykseksi, on aina muutosta parempaan, pois alikehityksestä.¹⁸⁷

Työssäni analysoin käyttävätkö kaikki tarkastelemani toimijat diskursseja, jotka pohjautuvat developmentalismien arvojärjestykseen ja näkemykseen kehityksestä. Kaiken kaikkiaan tarkastelen, näkevätkö kaikki toimijat kehityksen itsessään muutoksena parempaan. Tutkin myös näkevätkö toimijat kehityksen jonakin, joka liittyy moraaliseen vastuuseen ja velvollisuuteen. Developmentalismien arvojärjestykseen pohjautuvia diskursseja etsimällä kykenen selvittämään, onko kaikilla analysoimillani toimijoilla yhteneväinen, moderni kehityskäsitys. Samalla myös analysoin käyttävätkö ne developmentalismien kompleksin mukaista kehittäjien diskursseja. Developmentalismien arvojärjestyksen ja siihen nojaavien diskurssien käytön katsonkin kertovan toimijoiden sijoittumisesta kansainvälisessä luokkajaoissa, eli toimijoiden kuulumisesta joko kehittäjiin tai kehitettäviin.

¹⁸⁶ Koponen 2007, 60.

¹⁸⁷ Emt, 60–62.

5.2.2. Uusliberalismin arvojärjestys Maailmanpankin hegemoniapyrkimyksen diskurssin perusta

Uusliberalistiseen arvojärjestykseen köyhyiden vähentämisessä sisältyy ensisijaisesti usko siihen, että kasvu vähentää köyhyyttä. Kasvun toteutuminen perustuu ajatukselle, että yksilöt pyrkivät rationaalisilla toiminnalla ja valinnoilla aina maksimoimaan hyödyn. Täten puuttumista markkinoihin tulisi välttää, sillä markkinoita ohjaava ”näkyvä käsi”, kuten Adam Smith tämän voiman nimesi, takaa sen, että markkinat ovat itseohjautuvia: ihmiset toimivat yhteisen hyvän eteen samalla kun ne tavoittelevat omia maksimaalisia hyötyjään. Uusliberalistisen näkemyksen mukaan kasvun toteuttamiseksi makrotalouden sovellutuksilla tulee luoda otollinen perusta mahdollisimman vapailla markkinoilla. Tämä tulee toteutua sopivalla verotuksella, poistamalla kaupan esteitä ja yksityistämistä suosimalla.¹⁸⁸ Näin ollen uusliberalistiseen ajatuspohjaan yhdistyy vankka usko siitä, että kasvun hyödyt jakautuvat kehittyvässä yhteiskunnassa tasapuolisesti, ylhäältä alaspäin valuen, eli niin sanottu tihkumisvaikutus (trickle down effect) toteutuu.¹⁸⁹

Usko kausaaliseen suhteeseen kasvun ja köyhyiden vähentämisen välillä ei ole mitään uutta, etenkin kehitysteorioissa. Aluksi 50- ja 60-luvuilla vallinneet modernisaatioteoriat tukivat tätä ajatusta.¹⁹⁰ Modernisaatioteorioilla uskottiin kyettävän selittämään kaikkea kehitykseen liittyvää. Varhaisissa modernisaatioteorioissa kehityksen nähtiin etenevän lineaarisesti eri kehitysvaiheiden läpi kohti ideaalista länsimaiden edustamaa kehitystä.¹⁹¹ Seuraamalla tiettyjä oikeiksi katsottuja malleja ja edistyneiden teollistuneiden maiden esimerkkiä, kehitysmaista tulisi moderneja ja kehittyneitä valtioita. Pian kuitenkin modernisaatioteorioiden todettiin perustuvan pelkistetyille ja tapauskohtaisille erot unohtavalle näkemyksille kehityksestä. Siirryttiinkin näkemykseen, jossa kehitys ryhdyttiin näkemään edistyksenä. Tähän muutokseen linkittyi se, että kehitystä ryhdyttiin mittaamaan taloudellisella kasvulla eikä kehitysvaiheiden kautta. Myöskään tietyn hallitusmuodon omaksumista ei enää nähty kehityksen edellytyksenä.¹⁹²

Osa modernisaatioteorioiden kehitysnäkemyksistä kuitenkin säilyi osana ajattelua ja ne otettiin pintapuolisen muokkaamisen jälkeen osaksi valtaviiran näkemyksiä taloudellisesta kehityksestä. Yhtenä instituutiona ylläpitämässä uskoa oikeaoppiseen talouteen matkalla kohti kehitystä on toiminut Maailmanpankki.¹⁹³ Uusiksi oikeaoppisiksi malleiksi kehityksen toteuttamisessa

¹⁸⁸ Ks. esim. Thomas 2000a, 42–45; Teivainen 2002, 26–28.

¹⁸⁹ Stiglitz 1998; Thomas 2000a, 32.

¹⁹⁰ Thomas 2000a, 30.

¹⁹¹ Kiely 2005, 902.

¹⁹² Higgott–Robinson 1985, 18.

¹⁹³ Rigg 2003, 10–11.

miellettiin tietyt taloudelliset mallit, jotka noudattavat uusliberalismin näkemyksiä.¹⁹⁴ Uusliberalistisen arvojärjestyksen tärkeys on näkynyt monella tapaa Maailmanpankin julkilausumissa. Tästä merkinä voidaan pitää muun muassa Maailmanpankin vuonna 1990 antamaa lausumaa, joka korostaa kasvun merkitystä kehityksessä.¹⁹⁵

Vaikka tunnustettaisiinkin kasvun merkitys köyhyyden vähentämisessä, on suhtauduttava kriittisesti siihen, mitkä uusliberalistisen näkemyksen mukaisessa arvojärjestyksessä mielletään keinoiksi ja edellytyksiksi kasvun lisäämiseksi. On nimittäin huomattu, että useat uusliberalistisen mallin makrotalouden suositukset, esimerkiksi kaupan esteiden poistaminen, ovat lisänneet epätasa-arvoa ja köyhyyttä kehittyvissä maissa. Uusliberalistisen käsityksen kritiikiksi on myös esitetty näkemyksiä siitä, että kasvu ei välttämättä vähennä köyhyyttä tasapuolisesti tai halutussa paikassa. On siis mahdollista, että kasvun myötä rikkaat rikastuvat, mutta köyhät pysyvät köyhinä tai köyhtyvät edelleen.¹⁹⁶ Lisäksi kattavat tutkimukset ovat osoittaneet, että useat nykyiset vauraat maat ovat saavuttaneet talouskasvun ja köyhyyden vähentämisen toteuttamalla ainakin osittain protektionismia vahvempia talousmahteja vastaan.¹⁹⁷ Nykyisin huomioidaan, että mallin hyötyä tuottavat mekanismit eivät aina toimi ongelmitta, niiden seuraukset eivät ole kaikkialla samoja tai tulokset voivat olla ei-toivottuja. Täten vaihtoehtoista kehitysmallia on peräänkuulutettu, etenkin Aasian vuosien 1997–98 talouskriisin jälkeen, joka nostatti epäilyksi uusliberalistisen mallin hyvää tuottavia mekanismeja kohtaan.¹⁹⁸

Usein kuitenkin epäonnistumisia tiikumisvaikutuksessa on selitetty sillä, etteivät kehittyvät maat ole soveltaneet oikein tai tarpeeksi uusliberalistisen arvopohjan mukaisia näkemyksiä. Mallien ongelmakohtia ei ole siis tahdottu myöntää. Uusliberalistista versiota modernisaatioteorioista myös uusinnetaan ja pidetään yllä talouspolitiikassa päivittäin. Tämä on ymmärrettävää uusliberalistisen mallin oikeuttamisen kannalta, nimittäin jos saavutetun talouskasvun ei nähdä hyödyttävän myös köyhiä, uusliberalistinen arvojärjestys menettää merkityksensä kehityspolitiikassa.¹⁹⁹ Tutkimuksessani katson, että Maailmanpankin hegemoniapyrkimys rakentuu uusliberalistisen kehitysmallin ympärille, mikä ilmenee sen julkilausumissa uusliberalistiselle arvojärjestykselle pohjautuvissa diskursseissa. Maailmanpankin pyrkimyksenä on tehdä uusliberalistisen mallin mukaisesti toteutetusta kehityksestä universaalistettu malli kehityspolitiikan historiallisen blokin

¹⁹⁴ Higgott–Robinson 1985, 21.

¹⁹⁵ Thomas 2000b, 20.

¹⁹⁶ Ruckert 2006, 49, 56–57.

¹⁹⁷ Ks. esim. Chang 2002.

¹⁹⁸ Thomas 2000b, 20; Rigg 2003, 10, 30–31; Stiglitz 1998.

¹⁹⁹ Kiely 2005, 897–898, 903–905; Stiglitz 1998, 2–3.

sisällä. Työssäni siis tarkastelen, tukevatko Kiina ja Venezuela tämän mallin toteuttamista osana kehityspolitiikkaa tai haastavatko ne sen.

5.2.3. Osallistamisen ja globaalien osallistamisen arvojärjestykset perustana kehityspolitiikan vakiintuneita ajatuksia ja rakenteita kritisoiville diskursseille

Osallistamisen ajatus on ollut alun perin osa modernisaatioteorioita haastavaa kehitysnäkemyksiä. Ihmisistä ja heidän tarpeistaan lähtevä kehitysnäkemys oli alun perin vastavisiio kasvuun keskittyvälle kehitykselle.²⁰⁰ 1970-luvulle tultaessa Dundley Seers nosti esille kehityksen arvottamisen tärkeyden sen tarkastelussa, mitä kehitys on ja vaati, että kehityksen tulee pyrkiä hyödyntämään ja huomioimaan ihmisten koko potentiaali. Lisäksi kehityksessä tulee huomioida poliittinen aspekti ja marginalisoidut ryhmät. Korten on 1990-luvulla luonut näitä näkemyksiä kehittämällä vaihtoehtoisen kehityksen näkemyksen, joihin katsoi kuuluvan oikeudenmukaisuuden (justice), jolla taataan tarpeelliset elämän edellytykset kaikille ihmisille; kestävyys (sustainability), jolla painotetaan luonnonvarojen käyttöä niin, ettei tulevien sukupolvien tarpeiden täyttö vaarannu ja osallistamisen (inclusiveness), jonka kautta tulisi taata jokaisen ihmisen tunnustaminen ja kunnioittaminen osana perhettä, yhteisöä ja yhteiskuntaa.²⁰¹

Kritiikki uusliberalistisen arvojärjestyksen toimivuudesta köyhyyden vähentämisessä on saanut kuitenkin aikaan osallistamisen ajatuksen mukaantulon valtavirran kehityslinjauksiin. Kehitysjatteluun on täytynyt ottaa mukaan näkemys ruohojuuritasolta ylöspäin (bottom up) etenevästä osallistamisesta, jotta tukokset tihkumisen tyrehtyttämiseksi voidaan poistaa. On myönnetty, että talouskasvu ei yksin riitä köyhyyden vähentämisessä, vaan lisäksi tarvitaan muutosta hyvinvoinnin jakautumisessa.²⁰² Osallistamisen ajatuksen sisällyttämisellä nykyiseen kehitysjatteluun valtavirtaan ei kuitenkaan voida nähdä tähdättävän uusliberalististen näkemysten poissulkemiseen tai sen perusteiden haastamiseen. Enemminkin osallistamisen ajatusten voidaan nähdä valjastetun täydentämään uusliberalistisia näkemyksiä ja toimimaan välineenä uusliberalististen tavoitteiden realisoimisessa.²⁰³ Osallistamisen arvojärjestys on siis kenties otettu osaksi Maailmanpankin kehityspolitiikkaa lisääntyneen kritiikin aiheuttaneen painostuksen edessä, eikä siksi, että uusliberalistisessa mallissa olisi nähty syvällisempää epäkohtaa. Palaan tähän tarkasteluun analyysissäni.

²⁰⁰ Thomas 2000a, 33.

²⁰¹ Korten sit. Thomas 2000a, 33.

²⁰² Ruckert 2006, 49.

²⁰³ Ruckert 2006, 36–37, 61–63.

Työssäni tarkastelen, miten Maailmanpankki on ottanut osallistamisen osaksi kehityspolitiikkaansa ja onko se samalla transformoinut sen sisältöä, jotta se olisi yhteensopiva sen ajaman hegemonisen agendan kanssa. Samalla tarkastelen, miten Kiinan ja Venezuelan julkilausumisissa esitetään osallistaminen, eli halutaanko sen korostamisella haastaa Maailmanpankin hegemonista agendaa vai nähdäänkö se yhteensopivana uusliberalististen pyrkimysten kanssa.

Osallistamisen lisäksi on myös syntynyt toinen, sille läheinen suuntaus, jonka pyrkimyksenä on kiertää tihkumisvaikutuksen tukkeet lisäämällä osallistamista demokratisoimalla globaaleja valtasuhteita. Kutsun tätä suuntausta työssäni globaalien osallistamisen arvojärjestykseksi. Siinä on osallistamisen vaateiden lisäksi kyse globaalien hallinnan valtasuhteiden demokratisoimisesta tasapuolisen hyvinvoinnin toteuttamiseksi. Usein vaatimukset vallan uudelleenjaosta koskevat voimasuhteita kansainvälisissä järjestöissä, eli pyrkimyksenä on ollut muuttaa valtasuhteita ja äänivaltaa kehittyville maille suotuisemmiksi. 1970-luvulla YK:n yleiskokous pyrki talouden politisoimiseen ja julisti Uuden kansainvälisen taloudellisen järjestyksen (New International Economic Order, NIEO) toteutettavaksi. NIEO:lla vaadittiin perustavanlaatuisia muutoksia globaalien talouden hallintaan ja sääntöihin, jotta sosiaalisten oikeuksien turvaaminen priorisoitaisiin globaalien markkinavoimien edelle. NIEO oli ajankohtainen, kun se nousi kansainväliselle agendalle muun muassa öljykriisistä johtuneiden taloudellisten vaikeuksien takia. Sittemmin ajatus on jäänyt kansainvälisissä suhteissa jokseenkin taka-alalle.²⁰⁴

Maailmanpankin kohdalla kuitenkin vaatimukset tasapuolisuudesta päätöksenteossa eivät ole toteutuneet, vaan länsimaat ja etenkin Yhdysvallat hallitsevat yhä suurta osaa päätöksenteosta, vaikka Kiinan äänimäärää lisättiin vuonna 2010. Viime vuosina vaatimukset globaalista osallistamisesta ovat kuitenkin lisääntyneet. Tarkastelenkin työssäni, miten globaalien osallistamisen arvojärjestykseen perustuvat vaatimukset näkyvät Kiinan ja Venezuelan tuottamissa dokumenteissa, ja miten Maailmanpankki pyrkii mahdollisesti transformoimaan nämä haasteet. Etenkin tarkastelen sitä, onko Kiina luopunut globaalien osallistamisen vaatimuksesta suhteessa Maailmanpankkiin sen jälkeen kun sen suhteellista äänimäärää instituutiossa lisättiin. Eli onnistuiko Maailmanpankki transformoidaan sen hegemoniapyrkimystä haastaneen näkemyksen osaksi sen omaa linjaa.

5.3. Eettis-moraalinen oikeutuksen tavoittelu legitimoimisen eri strategioilla

Fairclough listaa neljä strategista tapaa, joilla legitimizeerata pyritään saavuttamaan. Legitimizeerata voidaan pyrkiä saavuttamaan vetoamalla auktoriteettiseen asemaan, eli niihin perinteisiin, tapoihin ja lakeihin, joille institutionaalinen auktoriteetti perustuu. Toisena tapana on rationaaliin

²⁰⁴ Teivainen 2002, 45, 190; McGrew 2000, 356.

perusteluihin vetoaminen, jolloin tuodaan esille toimijan pätevyyttä ja tietotaitoa. Kolmantena legitimoimisen strategiana voivat toimia moraaliset arvioinnit, jolloin vedotaan toimijan toiminnan perustana oleviin, hyvinä esitettyihin arvojärjestelmiin. Neljäntenä mahdollisena strategiana on myytteihin vetoaminen, jolloin myyttejä tuodaan esille erilaisten narratiivien avulla. Näistä rationalisointi on selkein legitimoimisen muoto ja sen avulla voidaan antaa kuvaa siitä, ettei muita vaihtoehtoja käytännössä ole. Usein legitimoimisen keinot ovat kuitenkin päällekkäisiä.²⁰⁵ Uskon, että kehityspolitiikkaan keskittyviä tekstejä analysoitaessa moraalinen legitimoiminen on vahvasti läsnä, sillä koko kehityspolitiikka osaltaan liittyy siihen, että kehittäjien tulisi olla moraalisesti hyväksyttäviä ja oikein toimivia. Mielenkiintoista on kuitenkin tarkastella, miten näitä eri legitimoimisen muotoja yhdistellään ja käytetään eri toimijoiden teksteissä. Eli miten omaa toimijuutta kehityspolitiikassa perustellaan oikeuttamisen kautta.

Uskon, että Maailmanpankin kohdalla teksteissä usein vedotaan rationaaliin perusteisiin. Venezuelan hallinnolle on puolestaan vakiintunut varsin populistinen puhetapa, jossa tarinoille ja myyteille annetaan paljon tilaa. Esimerkiksi Venezuelassa paljon käytetty Simón Bolívarin henkilökultti ja siihen liittyvät myytit voivat nousta esille myös kehityspolitiikassa. Kiinan kohdalla on mielenkiintoista tarkastella, millaisia maan historian ympärille kietoutuvia myyttejä sen kehityspoliittisissa linjauksissa ilmenee.

5.4. Aineiston esittely

Käytän diskurssianalyysissä kaikkien analysoimieni toimijoiden osalta aineistoa, jotka ovat niiden itse tuottamia ja toimijoiden nimissä julkaistuja. Täten oletuksenani on, että kaikkien kohdalta aineistoni koostuu virallista linjaa esittävistä teksteistä, jotka on tarkoitettu julkisiksi ja jotka ovat vapaasti luettavissa. En myöskään esimerkiksi Maailmanpankin kohdalla keskity sen enempää pohtimaan yksittäisten kirjoittajien asemaa instituutiossa. Mielestäni se, että jokin teksti on julkaistu Maailmanpankin nimissä on osoitus siitä, että näkemykset ovat linjassa Maailmanpankin suuremman poliittisen linjan kanssa. Aineiston olen kerännyt pääasiallisesti tahojen virallisilta verkkosivuilta, valmiina olevista teksteistä, eli aineistoni on niin sanotusti luonnollinen aineisto (naturally occurring data), jonka keräämisestä tutkimuskohde ei ole häiriintynyt.²⁰⁶ Olen aineistoa kerätessä ja rajatessa käyttänyt apunani intertekstuaalisuutta. Täten olen pystynyt ottamaan tarkasteluun tekstejä, joissa ei suoraan puhuta köyhyyden vähentämisestä vaan viitataan niihin kestäväen kehityksen tai vuosituhattavoitteiden kautta.

²⁰⁵ Fairclough 2003, 98–99.

²⁰⁶ Alasuutari 1999, 84.

Primaariaineistoni kautta en kykene tarkastelemaan, millaista kehityspolitiikkaa eri tahot todella toteuttavat. Kykenen vain tarkastelemaan niiden esittämää totuutta omasta kehityspolitiikastaan, ja juuri tämä onkin tutkimukseni kannalta oleellista. Tästä syystä en ole ottanut primaariaineistooni mukaan ollenkaan muiden tahojen, esimerkiksi Venezuelan opposition tai Washington konsensus – kriitikoiden, näkemyksiä tai kritiikkiä toteutetusta kehityspolitiikasta. En siis varsinaisesti ota kantaa siihen, ovatko lähteet luotettavia vai eivät todenmukaisuudessaan. Oleellisempaa minulle on tarkastella millaista kuvaa pyritään rakentamaan ja mitä keinoja edistämään. Kuitenkin täydennän diskurssianalyysillä tekemääni tutkimusta historiallisella materialismilla tekemääni kartoitukseen toimijoista ja niiden välisistä suhteista kehityspolitiikassa. Historiallisen materialismin aineistona käytän myös muuta kirjallisuutta kuin tarkastelemieni toimijoiden itse tuottamia aineistoja.

Maailmanpankin osalta pääasiallinen aineistoni on PRS-käsikirja²⁰⁷ (A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies) vuodelta 2002. PRS-käsikirjaa ei ole tarkoitettu luettavaksi ja noudatettavaksi kohta kohdalta, vaan se on tuotettu ikään kuin yhteen kokoavaksi raamiksi kehityksestä, jota kukin kehitystä toteuttava taho voi omista lähtökohdistaan hyödyntää. Silti PRS-käsikirjan johdannossa todetaan teoksen potentiaali muodostua kehityksessä vallitsevan konsensuksen tuottajaksi ja ylläpitäjäksi: ikään kuin kehityksen peruspalikoita tarjoavaksi kokonaisuudeksi, joka voisi olla useiden kehityspolitiikan toimijoiden, eikä pelkästään Bretton Woods -instituutioiden, hyödynnettävissä.²⁰⁸ Maailmanpankki ei ole tuottanut vastaavaa, yhtä kattavaa kehityspolitiikan keinoista kertovaa teosta, joten katson PRS-käsikirjan edustavan edelleen Maailmanpankin virallista linjaa. Sitä täydentämässä ja kertomassa Maailmanpankin kehityspoliittisten linjojen mahdollisesta muutoksesta 2000-luvun lopulle tultaessa käytän vuoden 2009 käsikirjaa köyhyydestä ja eriarvoisuudesta (Handbook on poverty and Inequality).

Kiinan osalta aineistoni ennen suhteissa Maailmanpankkiin tapahtunutta muutosta koostuu Kiinan ulkoministeriön verkkosivuillaan englanniksi julkaisemista virallisista julkilausumista vuodesta 2003 eteenpäin, kuitenkin painottuen vuoteen 2009 tekstien relevantin kehityspoliittisen sisällön takia. Suurin osa näistä julkilausumista koostuu Kiinan virallisten edustajien puheista. Osa aineistostani on myös samoilla Internet-sivuilla julkaistuja julistuksia ja kannanottoja. Vuoden 2010 jälkeen kuin Kiinan äänimäärää lisättiin Maailmanpankissa, Kiina on julkaissut aiempaa kattavampia dokumentteja sen poliittisesta linjasta. Hyödynnän näistä dokumentteja *China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010*, *China's Foreign Aid 2011* ja *China's Peaceful*

²⁰⁷ Koska tarkoitukseni on nostaa aineistostani esiin kehitykseen ja etenkin köyhyyden vähentämiseen liittyviä diskursseja, jotka pohjautuvat developmentalismin, uusliberalismin, osallistamisen, ja globaalien osallistamisen arvojärjestyksille, käytän PRS-käsikirjan 27;sta tekstistä 11 tekstistä, jotka ovat tutkimukseni kannalta merkittäviä.

²⁰⁸ PRS-Sourcebook 2002, Preface.

Development 2011, koska katson niiden liittyvän Kiinan kehityspolitiikan eniten. Näitä täydentämässä käytän julkilausumia vuosilta 2010 ja 2011. Kiinan onkin ryhtynyt vuodesta 2010 julkaisemaan laajempia dokumentteja ja kannanottoa kehityspolitiikkaansa liittyen. Aiemmin erillisissä teksteissä saatettiin esittää toisistaan poikkeavia asioita, mutta tällainen pragmaattisuus oli helpompi paketoita pieninä paloina annosteltuina ja eri kannanottoihin ripoteltuna. Uusissa, laajemmissa dokumenteissa tällainen useamman linjan politiikka on kuitenkin selvästi Kiinalle haasteellista: samassa dokumentissa saatetaan peräkkäisissä kappaleissa esittää ristiriitaisia, osin toisiaan kumoavia ajatuksia.²⁰⁹ Kiina myös julkaisee virallisissa tiedotteissaan paljon yksityiskohtaisempaa tietoa siitä, mille maalle, miten paljon ja mihin tarkoitukseen apua annetaan.²¹⁰ Myös avun eri muotoja on eritelty.²¹¹ Tosin, näiden tietojen paikkansapitävyyttä ei voi tarkistaa mistään, koska Kiina ei kehittyvänä maana raportoi tästä avusta kenellekään. Myös tarve perustella ja oikeuttaa annettua kehitysapua on selvästi lisääntynyt, ja kansainväliseen kritiikkiin vastataan aiempaa herkemmin.²¹²

Venezuelan osalta aineistoni ennen vuoden 2007 muodollista eroa Maailmanpankista koostuu Venezuelan edustajien puheista YK:ssa ja dokumenteista koskien sisäsyntyistä kehitystä sekä köyhyden vähennystä. Vuoden 2007 suhteiden muutoksen jälkeen tarkastelen Venezuelan sosialistista suunnitelmaa vuosille 2007–2013, etenkin dokumentin käsitellessä ulkopolitiikkaa. Lisäksi tarkastelen dokumenttia, jossa käsitellään Venezuelan näkemystä vuosituhattavoitteiden toteutumisesta, YK:ssa pidettyjä puheita 2007 vuoden jälkeen ja julkilausumia koskien Etelän kehityspankin perustamista ja projektin etenemistä. Venezuelan osalta aineistoni on espanjaksi, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Kiinan ja Venezuelan poliittista julkilausumista olen valikoinut aineistooni ne tekstit, joissa tulee selkeimmin kehityspoliittinen kanta esille. En ole katsonut julkilausumien määrän kasvattamista hirveän korkeaksi tarpeelliseksi, koska useissa Kiinan ja Venezuelan tuottamissa teksteissä on toistoa. Täten aineiston saturaatiopiste savutettiin jo pienemmällä aineiston määrällä.

²⁰⁹ Esimerkiksi vuoden 2011 dokumentissa *China's Peaceful Development* todetaan ensin, miten Kiinan tulee luottaa itseensä ja pysyä itsenäisenä kehitystä tavoitellessaan kiinnittäen ensisijaisesti huomiota sisäisiin tekijöihin. Seuraavassa kappaleessa kuitenkin todetaan, miten Kiinalla on oppinut historian saatossa, ettei se voi kehittyä suljetuin ovin vaan sen tulee ottaa aktiivisesti osaa kansainvälisellä kentällä muun muassa taloudelliseen globalisaatioon. (China's Peaceful Development 2011, osa I)

²¹⁰ Ks. esim. China Offers 14 mln USD emergency aid to drought-hit Horn of Africa 29.7.2011; China to provide grain to famine-plagued African nations 27.7.2011.

²¹¹ China's Foreign Aid 2011, Osa II.

²¹² Ks. esim. China does not pursue new colonialism policy in Africa 2011; "China-Africa co-op should be treated in 'objective, fair way'."; FM spokesman 2011; China says soft loans to Pacific island nations well-received 2011.

Taulukko 1: Yhteenvedo primääriaineistosta diskurssianalyysissä

	Maailmanpankki	Kiina	Venezuela
Aineisto ennen suhteissa tapahtuneita muutoksia	- PRS-käsikirja (2002), 11 artikkelia - Vuoden 2009 käsikirja - 4 kannanottoa	- Pekingin julistusta kestävästä kehityksestä (2008) - Puheet ja tiedoksiannot vuosilta 2003-2009, 30 kpl	- Venezuelan hallituksen dokumentit köyhyyden poistamisesta (2004), 2kpl - Venezuelan edustajien puheet YK:ssa vuosina 1999-2007, 8 kpl
Aineisto suhteissa tapahtuneiden muutosten jälkeen	<i>Sama aineisto edustamassa myös nykyistä linjaa.</i>	- China-Africa Economic and - Trade Cooperation (2010) - China's Foreign Aid (2011) - China's Peaceful Development (2011) - Puheet ja tiedoksiannot vuosilta 2010-2011, 16 kpl	- PPS: sosialistinen suunnitelma vuosille 2007–2013 (2007) - Dokumentit kehitystavoitteiden toteutumisesta (2010), 2kpl - Lausunnot YK:ssa vuoden 2007 jälkeen, 3kpl - Tiedotteet 5 kpl
Yhteensä	2 laajaa teosta 4 kannanottoa	4 laajempaa dokumenttia 46 lyhyttä puhetta /tiedoksiantoa	5 laajempaa dokumenttia 16 puheita / tiedoksiantoja

6. ANALYYSI: INTERTEKSTUAALISUUS TOIMIJOIDEN KEHITYSPOLITIIKASSA

Etsimällä intertekstuaalisuutta Maailmanpankin, Kiinan ja Venezuelan dokumenteista pyrin selvittämään kiinnittyvätkö toimijoiden pyrkimykset kehityspolitiikassa samoihin kansainvälisiin päämääriin (goals), eli määrittelevätkö nämä eri toimijat kehityspolitiikkaansa saman transnationaalisen historiallisen blokin puitteissa. Transnationaalinen johtajien luokan instituutiona Maailmanpankki on liittynyt kiinteästi nykyisen kehityspolitiikan historiallisen blokin rakentamiseen ja vaikuttanut sen sisältöön. Katson siis Maailmanpankin kehityspolitiikan päämäärien heijastelevan nykyisen kehityspolitiikan transnationaalisen historiallisen blokin päämääriä. Tästä lähtökohdasta käsin on mielenkiintoista tarkastella, toteuttavatko Kiina ja Venezuela kehityspolitiikkaansa Maailmanpankin kanssa yhtenevien päämäärien mukaan, eli toimivatko ne kehityspolitiikassa saman historiallisen blokin puitteissa. Tätä analysoin tarkastelemalla määrittelevätkö Kiina ja Venezuela kehityspolitiikkansa päämäärät samoiksi kuin Maailmanpankki.

Maailmanpankin PRS-käsikirjan alussa teoksen kerrotaan heijastavan ”köyhyyden vähentämiseen liittyviä hyviä kansainvälisiä käytäntöjä”, Comprehensive Development Frameworkin (CDF) ja vuosien 2001–2002 World Development -raportin käytäntöjä ja ajatuksia.²¹³ Nämä dokumentit puolestaan pohjautuvat kestävästä kehityksestä toteuttamiselle ja pyrkimykselle saavuttaa YK:n

²¹³ PRS-Sourcebook 2002, Preface.

vuosituhattavoitteen.²¹⁴ Näin ollen tulkitsemalla kansainvälisillä hyvillä käytännöillä Maailmanpankki viittaa kestäväan kehitykseen ja YK:n vuosituhattavoitteisiin. Tästä syystä olen myös valinnut kestävan kehityksen ja YK:n vuosituhattavoitteen niiksi kansainvälisiksi päämääriksi, joille katson kehityspolitiikan tämänhetkisen transnationaalisen historiallisen blokin rakentuneen ja joiden osalta tarkastelen intertekstuaalisuutta eri toimijoiden kehityspolitiikassa.

Kuten edellä esitetty, intertekstuaalisuus on teksteissä yleensä ekplisiittistä ja sitä voidaan ilmaista esimerkiksi suorilla lainauksilla, viittauksilla tai koosteilla. Tätä osa-aluetta tarkastelen etenkin etsiessäni yhteyksiä kestävan kehityksen ja YK:n vuosituhattavoitteiden käsitteisiin. Myös se, miten muualla esitetyt asiat on kehystetty osana omaa tekstiä ja millaisiin perusteluihin vedotaan, on oleellista. Näihin intertekstuaalisuuden tekijöihin kiinnitän enemmän huomiota, kun tarkastelen seuraavassa kappaleessa arvojärjestyksiin perustuvia diskursseja toimijoiden kehityspolitiikassa.

6.1. Intertekstuaalisuus YK:n vuosituhattavoitteisiin

Maailmanpankin köyhyyden vähentämistä ja vuosituhattavoitteita käsittelevillä internetsivuilla todetaan, että ”Maailmanpankki on sitoutunut auttamaan YK:n vuosituhattavoitteiden saavuttamisessa, koska nämä tavoitteet ovat yksinkertaisesti myös meidän tavoitteitamme.”²¹⁵ Näin ollen lukijalle on heti selvää, mistä alkuperäinen käsite on lähtöisin ja sen sisältö tarkistettavissa. PRS-käsikirjassa määritellään, että päämäärät köyhyyden vähentämisessä ovat niitä tavoitteita, joita maa tai yhteiskunta haluaa saavuttaa ja ne usein ilmaistaan ei-teknisessä, laadullisessa muodossa, esimerkiksi muodossa *köyhyyden vähennys*. YK:n vuosituhattavoitteiden nähdään tarjoavan esimerkin tämän tyylistä päämäärästä, samoin kuin indikaattoreista ja kohteista (targets), joita voidaan käyttää prosessin monitoroimiseen. PRS-käsikirjassa esitetään myös, miten useat maat ovat päässeet näistä kehityksen puitteista yhteisymmärrykseen. Kuitenkin tuodaan esille, miten maat voivat päätyä toteuttamaan eri asioihin kohdennettua kehityspolitiikkaa vaikka ne hyväksyisivätkin samat, YK:n vuosituhattavoitteiden mukaiset päämäärät kehitykselle.²¹⁶

Näin ollen YK:n vuosituhattavoitteiden päämäärät nähdään ikään kuin ylemmän tason puitteeksi kehityspolitiikassa ja niihin pyrittäessä näkemykset hyvästä reitistä voivat vaihdella. Näyttäisi myös siltä, että Maailmanpankki ei ole pyrkinyt transformoimaan käsitteen sisältöä. Vuoden 2009 käsikirjassa YK:n vuosituhattavoitteiden hyväksyminen on ilmaistu vielä enemmän niiden universaalia luonnetta korostaen todeten, että ”YK:n vuosituhattavoitteet sisältävät päämäärät,

²¹⁴ Ks. esim. World Development Report 2001/2002, 5–6; The World Bank 2010.

²¹⁵ World Bank kotisivut, MDG-osio ”The World Bank is committed to helping achieve the MDGs because, simply put, these goals are our goals”. (Tämä ja tulevat suomennokset ovat itse suomentamiani käännöksiä.)

²¹⁶ Prennushi et al. 2002, 108, 113.

indikaattorit ja tavoitteet, joita maailman maat ovat sopineet toteuttavansa”.²¹⁷ Täten erilaisten vaihtoehtojen mahdollisuus tavoitteiden määrittelyssä on häivytetty. Kirjassa myös perustellaan YK:n vuosituhattavoitteissa käytettyjen mittaustapojen käyttöä, jotta kansainvälinen vertailu köyhyyden vähennyksestä ja tavoitteiden saavuttamisesta on mahdollista.²¹⁸ Täten näitä normeja pidetään yhteisenä, globaalina normistona kehitysprosessien arvioinnissa.

Kiinan mielestä YK:n vuosituhattavoitteiden täyttymiseksi tulisi työskennellä hartaasti ja edistää köyhyyden vähentämistä globaalisti.²¹⁹ Kiinan kehityspolitiikassa pidetään tärkeänä YK:n vuosituhattavoitteiden täyttymistä ja kumppanimaiden auttamista niihin pääsemisessä etenkin köyhyyden vähennyksen osalta.²²⁰ Kiinan kehityspolitiikassa kestävä kehitys ja YK:n vuosituhattavoitteiden mainitsemista kehystä huoli siitä, miten talouskriisistä ja muista kehitysmaita koskettavista kriiseistä johtuen tavoitteisiin pääsemisessä pysytään aikataulussa, etenkin köyhyyden vähennyksen suhteen.²²¹ Vuonna 2009 Kiina totesi, että ”*Jos nykyistä trendiä ei hillitä ja käännetä vastakkaiseksi ajoissa, YK:n vuosituhattavoitteita ei saada saavutettua ajoissa ja myöskin vuosien varrella kehityksessä jo saavutetut menestykset mitätöityvät.*”²²² Tavoitteiden saavuttamisen haasteista puhuttaessa samassa yhteydessä usein mainitaan kansainvälisen yhteisön vastuu auttaa kehittyviä maita tavoitteiden täyttymisessä, kriisistä huolimatta. Täten sitoutuminen kansainvälisiin, yhdessä sovittuihin tavoitteisiin ja viralliseen kehitysapuun tulisi olla pysyvää haasteellisissakin tilanteissa.²²³ Useaan otteeseen myös YK:n vuosituhattavoitteet mainittaessa Kiina tuo esille, miten se on täyttänyt ensimmäisenä kehittyvänä maana vuosituhattavoitteiden köyhyyden vähentämisen tavoitteet etujassa ja menestyksekkäästi ja miten se on tehnyt parhaansa myötävaikuttaakseen kansainvälisiä toimia YK:n vuosituhattavoitteiden saavuttamisessa.²²⁴ Samalla kuitenkin muistutetaan, että Kiina on edelleen kehittyvä maa, ”*suurin kehittyvä maa*” (the biggest developing country)²²⁵ maailmassa.

Venezuela peräänkuuluttaa YK:n roolia kehityksen toteuttajana²²⁶ ja määrittelee kehityspolitiikkansa tavoitteet YK:n vuosituhattavoitteiden kautta eksplisiittisesti viittaamalla niihin

²¹⁷ Haughton–Khandker 2009, 251. ”The Millennium Development Goals consist of a set of goals, indicators, and targets that the countries of the world have agreed to pursue.”

²¹⁸ Haughton–Khandker 2009, 181–2.

²¹⁹ Wen Jiabao 2009b.

²²⁰ Wen Jiabao 2009c.

²²¹ Beijing Declaration on Sustainable Development; 2008; Li Kexin 2009.

²²² Dai Bingguo 2009b. ”If the trend is not curbed and turned around timely, not only will the United Nations Millennium Development Goals not be realized as scheduled, but the development achievements made over the years will also be nullified.”

²²³ Ks. esim. Hu Jintao 2009a.

²²⁴ Li Kexin 2009; Liu Jioyi 2009.

²²⁵ Yang Jiechi 2009b.

²²⁶ Ks. esim. Chávez 2000, 41.

useaan otteeseen.²²⁷ YK:n vuosituhattavoitteista Venezuela peräänkuuluttaa useimmiten tavoitetta vähentää köyhyyttä ja nälkää. Venezuela kuitenkin myös mainitsee usein muita tavoitteita, etenkin koulutuksen liittyen.²²⁸ Läsänä on kuitenkin Kiinan kaltaisesti huoli näiden tavoitteiden täyttymisestä sovitussa aikataulussa,²²⁹ mikä oikeastaan värittää koko Venezuelan kehityspolitiikkaa ja siihen liittyviä linjauksia. Kansainvälisen yhteisön, kehittyneiden maiden tai oikeastaan kaikkien mahdollisten tahojen tulee toimia, mitä pikemmin sen parempi.²³⁰ Teksteissä tuodaankin esille, että Kiinaa lukuun ottamatta tavoitteista ollaan paljon jäljessä.²³¹

Venezuela myös menee vaatimuksissa hiukan pidemmälle: pelkkä vähennys ei riitä, myös ongelmat köyhyyden vähennyksessä täytyy poistaa. Myöskään pelkästään ongelmien poistaminen ei riitä, vaan täytyy poistaa myös ne tekijät, jotka saavat aikaan ongelmat kuten köyhyys ja nälkä.²³² Koko Venezuelan kehityspolitiikan linjaus lähteekin siitä, että se kysyy miten onnistutaan täyttämään asetetut tavoitteet.²³³ Ja miksi asetettujen tavoitteiden täyttämässä ei ole jo onnistuttu, varsinkin kun Venezuelan näkemyksen mukaan maailmasta löytyvät tarpeelliset resurssit siihen jo tälläkin hetkellä.²³⁴

6.2. Intertekstuaalisuus kestäväan kehitykseen

Maaailmanpankin PRS-käsikirjassa kestävyys-käsitettä käytetään vähemmän kuin köyhyyden vähennyksen käsitettä ja osittain myös sille alisteisena. Käsitettä ei nimittäin mainita juurikaan itsenäisesti, vaan nimenomaan ennemminkin köyhyyden vähennyksen yhteydessä, esimerkiksi ”*kestävä köyhyyden vähennys*” (sustainable poverty reduction), ja siihen liittyvien käsitteiden, kuten osallistumisen (participation) ja hallinnon (governance) yhteydessä.²³⁵ Vuoden 2009 käsikirjassa intertekstuaalisuus kestävyiden käsitteeseen ei ole mainittavaa – sana kestävyys (sustainable) ja sen muunnokset mainitaan yhteensä vain 11 kertaa koko dokumentissa. Neljä kertaa näistä on sellaisessa asiansyhteydessä, ettei intertekstuaalisuutta voi nähdä olevan Bruntlandin komission tarkoittamaan käsitteeseen, kuusi kertaa maakohtaisten esimerkkien yhteydessä.²³⁶ Vain kerran käsite on osa varsinaista leipätekstiä, jossa linjataan köyhyyden vähentämiseen liittyviä hyviä

²²⁷ Ks. esim. Chávez 2000, 42; Chávez 2004, osa 1–3; Publicación del Ministerio de Comunicación e información 2004, 4–5.

²²⁸ Ks. esim. Chávez 2001, 54.

²²⁹ Ks. esim. Chávez 2004; Chávez 2005, 134.

²³⁰ Ks. esim. Chávez 2004.

²³¹ Chávez 2004, osa 4.5.

²³² Chávez 2004, osa 2.

²³³ Ks. esim. Chávez 2000, 42–3.

²³⁴ Ks. esim. Chávez 2004, osa 2.

²³⁵ Dongier et al. 2002, 303; Girishankar et al. 2002, 271, 275, 295; Tikare et al, 2002, 244.

²³⁶ Houghton–Khandker 2009, 119, 165, 176, 192, 153, 164.

keinoja. Tämä on todettaessa, että hyvin toimivat markkinat tuottavat kestävästä kasvua ja ovat hyväksi kehitykselle.²³⁷

Tämä on osittain ristiriidassa sen kanssa, mitä Bruntlandin komissio käsitteellä alun perin tarkoitti, sillä sen raportissa varoitetaan, että kehityksen ei tulisi kapeasti käsittää vai näkemystä siitä, mitä maiden pitäisi tehdä tullakseen rikkaiksi.²³⁸ Näin ollen Bruntlandin komission raportissa kestävyteen liittyvä kasvu ymmärretään laajemmin kuin pelkästään taloudelliseksi kasvuksi. Kuitenkin myös Bruntlandin komission raportissa nähdään kasvun elvyttäminen tarpeelliseksi köyhyyden vähentämiseksi, mikä on oleellista kestävästä kehityksen toteuttamiseksi. Kuitenkaan ei pitäisi tehdä joko tai –valintaa taloudellisten ja ympäristökysymysten välillä, vaan niiden pitäisi olla toisiaan tukevia. Täten kasvun keinoja, samoin kuin kansainvälisiä taloudellisia suhteita tulisi uudelleentarkastella niiden saattamiseksi kestävämmälle pohjalle.²³⁹

Maa- ja metsätalouden teksteissä näyttäisikin olevan kehittymässä trendi, jossa kestävyden käsitettä on ajan saatossa ryhdytty pelkistämään taloudelliseen muotoon ja sen kokonaisvaltainen merkitys on hälventynyt. Täten kestävästä kehityksen sisältöä on transformoitu niin, että se voidaan edelleen sisällyttää Maa- ja metsätalouden pyrkimyksiin, mistä seurauksena sen alkuperäiset ulottuvuudet ovat jääneet osaksi pimentoon. Myöskään käsitettä mainittaessa ei suoraan viitata Bruntlandin komission raporttiin, josta käsite on lähtöisin. Tämä tukee myös tulkintaa, että transformaatiota ja alkuperän häivytyksiä on tapahtunut.

Kiinan Vuoden 2008 Pekingin julistuksessa kestävästä kehityksestä Kiina katsoo, että haasteet kestävästä kehityksen toteutumiselle ovat lisääntyneet. Jotta kaikki hyötyisivät lopputuloksesta myös ympäristön osalta (win-win solutions), on edistettävä pyrkimystä löytää kaikkia hyödyttäviä toimintatapoja yhteistyötä vahvistamalla. Kiina katsoo, että itsenäisiä, mutta toisiaan tukevia pilareita kestävässä kehityksessä ovat taloudellinen kehitys, sosiaalinen edistys ja ympäristösuojelu. Näin ollen taloudelliseen kehitykseen pyrittäessä ei tulisi myöskään unohtaa ympäristötekijöitä. Kansainvälisesti sovitut tavoitteet, muun muassa YK:n vuosituhatvuotiset, pitää huomioida kestävässä kehitykseen pyrittäessä ja nykyisistä haasteista huolimatta YK:n vuosituhatvuotisiin pyrkimisiin nähdään tärkeänä, jotta kestävä kehitys toteutuu.²⁴⁰

Julistuksessa käy siis selvästi ilmi Kiinan sitoutuminen poliittisella tasolla kestävästä kehityksen kehitysnäkemykseen ja YK:n vuosituhatvuotisten toteuttamiseen. Kestävästä kehitystä ei pelkistetä

²³⁷ Haughton–Khandker 2009, 169.

²³⁸ Bruntlandin komission raportti 1987, 4.

²³⁹ Toykio Declaration 1987, osiot 1–3.

²⁴⁰ Beijing Declaration on Sustainable Development 2008, kohdat 2–4, 7-8, 12–13.

kuitenkaan vain köyhyyden vähennykseksi vaan ympäristöön liittyvät kysymykset on huomioitu laajasti. Näin ollen Kiina korostaa kestävässä kehityksessä ehkä jonkin verran enemmän ympäristötekijöitä kuin Maailmanpankki, joka pelkistää kestävyuden käsitettä vain taloudellisiin tekijöihin liittyväksi. ”Tasapainoa tulisi korostaa edistäessä kehitystä ja edistäessä ympäristökysymyksiä.”²⁴¹ Kuitenkin kestävyys käsitteenä liitetään myös ”kestävään kasvuun”, ”kestävään kansainväliseen järjestelmään” ja siihen, miten kaupankäynnin epävakaudet vaikuttavat kestävyuden toteutumiseen.²⁴² Kestävän kehityksen käsite on siis melko uskollinen sen alkuperäiselle sisällölle, mutta kuitenkin sitä joissakin yhteyksissä käytetään luomaan uskottavuutta niille osa-alueille, joita Kiina tahtoo korostaa kehityspolitiikassaan.

Venezuelan teksteissä kestävä kehitys mainitaan myös tavoitteena, etenkin viittaamalla YK:n vuoden 2002 Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokoukseen²⁴³ ja siellä sovittuun raamiin.²⁴⁴ Usein se kuitenkin liitetään joko köyhyyden vähennyksen toteamalla, että nykyinen kestävä ympäristöä kohtaava tuho ei voi jatkua sen yhteydessä²⁴⁵ tai viittaamalla nykyisen kansainvälisen järjestelmän kestävämyyteen.²⁴⁶ Näin ollen Venezuelan linja on uskollinen kestävä kehityksen alkuperäiselle sisällölle, mutta Kiinan tapaan se käyttää kestävyuden käsitettä kehityspolitiikkansa tiettyjen osa-alueiden tukemiseen ja painottamiseen.

6.3. Yhteenveto: toimijoiden yhtenevät näkemykset kehityspolitiikan päämääristä ja toimiminen saman historiallisen blokin puitteissa

Intertekstuaalisuutta analysoitaessa tulee esille se, miten Maailmanpankki on YK:n vuosittuhattavoitteiden kohdalla tehty selkeää priorisointia. Huomiota kiinnitetään ensisijaisesti ensimmäiseksi tavoitteeksi määriteltyyn köyhyyden vähennykseen, eikä niinkään vuosittuhattavoitteiden muihin osa-alueisiin, vaikkakin niitäkin sivutaan. Tämä on tietenkin myös oletettavaa nimenomaan köyhyyttä ja sen vähentämistä käsittelevissä teoksissa ja myös koska YK:n vuosittuhattavoitteissa ensimmäiseksi tavoitteeksi on nimenomaan määritelty köyhyyden vähennys. Kuitenkaan kasvusta puhuttaessa ei olisi välttämätöntä viitata pelkästään taloudelliseen kasvuun, vaan kasvuna olisi mahdollista pitää myös esimerkiksi lukutaidon lisääntymistä tai tietotaidon karttumista. Myöskin kestävyuden käsitteen transformointi talouteen kiinnittyväksi viittaisi siihen, että Maailmanpankin kehityspolitiikassa on jälleen korostumassa taloudellista kehitystä painottava

²⁴¹ Dai Bingguo 2009a.

²⁴² Ks. esim. Liu Zhenmin 2008.

²⁴³ Johannesburgissa kestävä kehitys määriteltiin yhtenevästi Bruntlandin komission raportin kanssa, jatkaen samaa perintöä kestävä kehityksen teeman ympärillä.

²⁴⁴ Ks. esim. Chávez 2002, 72.

²⁴⁵ Chávez 2005, 134.

²⁴⁶ Chávez 2004, osa 1.

linja. Arvojärjestyksiä analysoimalla voin jatkaa lähempää tarkastelua siitä, onko köyhyyden vähennys supistettu nimenomaan taloudelliseen perspektiiviin keskittyväksi vai otetaanko siinä esimerkiksi osallistamista korostamalla huomioon myös köyhyyden eri ulottuvuudet.

Kiinan julkaisemissa dokumentissa on useaan otteeseen eksplisiittisiä, intertekstuaalisia viittauksia niin YK:n vuosituhattavoitteisiin kuin YK:n Bruntlandin komission määrittelemään kestäväan kehitykseen. Kiina korostaakin YK:n johtajuutta kansainvälisen kehitysyhteistyön koordinoinnissa ja rakennettaessa kansainvälistä konsensusta kestäväan kehityksen asioissa.²⁴⁷ Näin ollen ei ole yllättävää, että Kiina käyttää kehityspoliittikkansa raamina käsitteitä ja tavoitteita, jotka on YK:n puitteissa rakennettu ja määritelty. Näistä vahvimmin nousevat esiin juuri kestäväan kehityksen käsite ja YK:n vuosituhattavoitteet. Kiinan kohdalla intertekstuaalisuutta analysoimalla ilmeneekin, miten myös Kiina määrittää kehityspoliittikkansa kehityspoliittikan tämänhetkisen vakiintuneen transnationaalisen blokin kautta, eli YK:n vuosituhattavoitteiden ja kestäväan kehityksen puitteissa, eikä pyri esimerkiksi tarjoamaan kehitykselle vaihtoehtoisia päämääriä. Kiina kuitenkin näiden käsitteiden yhteydessä nostaa esille oman asemansa kehitysmaana, eli käsitteiden käyttö ja intertekstuaalisuus on kehystetty siihen yhteyteen, että Kiina kehittyväan maana jakaa oman näkemyksensä näiden tavoitteiden tarpeellisuudesta ja mahdollisuudesta päästä niihin.

Myös Venezuela toteuttaa kehityspoliittikkaansa kehittyväan maana saman historiallisen blokin puitteissa kuin Maailmanpankki ja Kiina. Venezuela kuitenkin jossakin määrin haluaa korostaa, miten sen tarjoamat mallit ja näkemykset kehityksestä ovat toimivia ja hyviä, myös mitattuna YK:n vuosituhattavoitteiden ja kestäväan kehityksen normiston kautta. Näin ollen Venezuela oikeuttaa asemaansa ja toimijuuttaan kehityspoliittikkassa näiden yhdessä sovittujen normien kautta.

Näin ollen kaikki toimijat määrittelevät kehityspoliittikkansa pyrkimykset samalla tavalla, kestäväan kehityksen ja YK:n vuosituhattavoitteiden kautta. Mikään taho ei haasta tai kyseenalaista tätä normistoa, eikä sen tapaa mitata köyhyyttä. Samat päämäärät ja onnistumisen mittarit on esitetty eri toimijoiden teksteissä neutraaleina, yhdessä sovittuina tavoitteina, eikä niiden esittämiseen liity negaatioita tai haastamisia. Kaikki toimijat siis rakentavat kehityspoliittiset linjansa ja suosittelemansa keinot kestäväan kehityksen ja YK:n vuosituhattavoitteiden päämäärien mukaan. Tämä ei kuitenkaan vielä kerro siitä, millaista kehityspoliittikkaa ja missä asemassa nämä kolme eri toimijaa toimivat kehityspoliittikkassa. Seuraavaksi siirrynkään analysoimaan, missä asemassa toimijat ovat tässä yhteisessä kehityspoliittikan historiallisessa blokissa, kehittäjinä vai kehitettävinä, ja

²⁴⁷ Ks. esim. Beijing Declaration on Sustainable Development 2008, kohta 10; Li Kexin 2009.

eroavatko toimijoiden näkemykset niistä keinoista, joilla on mahdollista päästä näihin päämääriin, jotka kollektiivisesti on hyväksytty kehityspolitiikan raameiksi.

7. ANALYYSI: ARVOJÄRJESTYKSET TOIMIJOIDEN KEHITYSPOLITIIKASSA

Analysoimalla sitä, mitä kukin taho asettaa kehityspolitiikkansa ja köyhyyden vähentämisen kohteeksi (target) tavoiteltaessa samoja, yhteneviä päämääriä (goals), on mahdollista analysoida kehityspolitiikkaan vaikuttavia arvojärjestyksiä. Kohteiden valintaan nimittäin vaikuttavat kunkin tahon arvo-oletukset kehityksestä. Tämä tuo esille arvo-oletusten ja niistä koostuvien arvojärjestyksen implisiittisyyden teksteissä. Arvojärjestyksiä analysoimalla pääsen vertaamaan eri toimijoiden kehityspolitiikkaa keskenään ja tarkastelemaan miten Maailmanpankki, Kiina ja Venezuela sijoittuvat kehityspolitiikan vakiintuneessa transnationaalissa historiallisessa blokissa.

Maailmanpankki linjaa, että kehityspolitiikan kohteiden valinta auttaa priorisoimaan resurssien jakamista, niin että pääasiallinen huomio kiinnitetään kohteiksi määritellyille alueille. Kohteiden valintaprosessin tulisi olla osallistavaa (participatory), jotta niillä on sosiaalinen hyväksyntä ja tuki. Kohteiden valinta edellyttää kuitenkin jonkin verran tietoa siitä, millä keinoilla kohteisiin päästään.²⁴⁸ Tämä tuo hyvin esiin oletusten vaikutuksen kehityspolitiikassa: valittuihin kohteisiin vaikuttavat aina osaltaan implisiittiset oletukset siitä, miten kehitys toimii ja mikä on kehityksen kannalta oleellista ja toivottavaa. Minkä siis Maailmanpankki, Kiina ja Venezuela näkevät oleelliseksi ja toivottavaksi kehityksen toteutumisessa?

Seuraavaksi analysoin Maailmanpankin linjaa ja siinä tapahtuneita mahdollisia muutoksia ja painotuseroja 2000-luvun lopulle tultaessa, kiinnekohtana Maailmanpankin vuoden 2002 PRS-käsikirja ja vuoden 2009 käsikirja köyhyyden vähennyksestä. Maailmanpankin linjaan vertaan Kiinan ja Venezuelan kehityspolitiikan linjauksia ennen kuin niiden suhde Maailmanpankkiin muuttui (eli ennen Kiinan äänimäärän lisäystä Maailmanpankissa 2010 ja ennen Venezuelan muodollista eroa Maailmanpankista 2007) sekä suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen. Ennen diskurssianalyysin aloittamista tarkastelen historiallisen materialismin avulla toimijoiden välisiä suhteita kehityspolitiikassa ennen suhteissa tapahtuneita muutoksia, muutoksen hetkellä ja suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen.

²⁴⁸ Christiansen et al. 2002,133.

7.1. Toimijat kehityspolitiikassa historiallisen materialismin kautta nähtyinä

Maailmanpankin uudesta kehityspolitiikasta on kirjoitettu kriittisesti, koska muutosta aiempaan verrattuna ei ole kenties tapahtunut Maailmanpankin esittämällä tavalla.²⁴⁹ Arne Ruckertin mukaan kyse ei ole välttämättä yksiselitteisesti uusista tai vanhoista kehitysnäkemyksistä vaan ennemminkin uudenlaisista lähestymistavoista jatkuvuuden sisällä. Ruckert tuo mukaan keskusteluun käsitteen osallistava uusliberalismi (inclusive uusliberalism), jonka voidaan katsoa toteutuvan Maailmanpankin nykyisissä köyhyden vähentämisen strategioissa, osana CDF:n mukaista kehitystä. Osallistava uusliberalismi voi kuitenkin osoittautua pinnalliseksi kompromissiksi kritiikin vaientamiseksi ja samalla toimia aiempia keinoja tehokkaampana tapana tuottaa kehitysavun antajien, etenkin Maailmanpankin, mieleistä kehitystä köyhyden vähentämiseksi.²⁵⁰ Lisäksi siirtyminen post-Washingtonin konsensuksen ideologioihin voidaan tulkita yrityksenä helpottaa hegemonisen uusliberalistisen maailmanjärjestyksen leviämistä laajemmalle. Alkuperäisistä uusliberalistisista lähtökohdista ei ole luovuttu liiaksi, mutta samalla huomiota on kiinnitetty yhä enemmän köyhyden vähentämiseen ja valtioiden itsemääräämisoikeuteen. Täten osallistava uusliberalismi voi viestiä valtionrajat läpäisevän johtajien luokan yrityksestä vakiinnuttaa uusi hegemoninen uusliberalistinen maailmanjärjestys kehityspolitiikkaan transformoimalla.²⁵¹

Maailmanpankilla on myös todettu olevan merkittävää tietovaltaa sen kanssa yhteistyötä tekeviin maihin nähden ja näin kykenevän joissakin tapauksissa vaikuttamaan myös maiden sisäisiin asioihin. Tätä Maailmanpankki ylläpitää hallitsemallaan ja tuottamallaan tiedolla kehityksestä sekä kouluttamalla toimijoita yhteistyömaissa. Maailmanpankki on korostanut monikulttuurista luonnettaan. Maailmanpankissa työskentelevien tietopohja on kuitenkin osoittautunut yllättävän homogeeniseksi: suurin osa työntekijöistä on joko Yhdysvalloissa tai Iso-Britanniassa koulutuksen saaneita taloustieteiden asiantuntijoita. Tämä näkökohta vahvistaa entisestään Maailmanpankin uskollisuutta sen katsomalle taloustieteelliselle oikeaoppisuudelle (economic orthodoxy). Usein vastustus Maailmanpankin linjausten muutoksille on kummunnut juuri instituution sisältä.²⁵² Siksi Maailmanpankin sisäinen hallitseva näkemys oikeaoppisesta taloustieteestä tekee myös vaikeaksi uskoa todelliseen muutokseen perimmäisissä ajatusrakenteissa post-Washingtonin konsensuksen aikakaudeksi julistettuna aikana. Maailmanpankilla näyttäisi myös olevan tarvittavat resurssit, jotta sillä olisi edellytykset vakiinnuttaa haluamastaan kehitysnäkemyksestä arkiajattelua.

²⁴⁹ Ks. esim. Bienefeld–Ruckert 2009; Ruckert 2006; Ruckert 2009; Cammack 2009; Gold 2005.

²⁵⁰ Ruckert 2006, 36–40, 43–44, 61–63.

²⁵¹ Emt, 40.

²⁵² Emt, 60, 62.

Tilanteessa, jossa ei vallitse hegemoniaa, vaan ylivaltaa, ei-hegemonisella blokilla tai voimilla on johtajuus. Tämä taho harjoittaa dominointia siihen asti kuin koherenttia vastustusta ilmenee. Tällä hetkellä on vielä avoinna kykeneekö transnationaali historiallinen blokki laajentamaan vaikutusvaltaansa periferioihin asti. Merkittävää tässä on muun muassa se, miten Kiina jatkossa suhtautuu vieraaseen pääomaan ja blokin pyrkimyksiin. Täten nykyinen kehitys maailmanjärjestyksessä tarjoaa myös mahdollisuuden Gramscin esiin tuomalle vastahegemoniselle liikehdinnälle, etenkin eettis-poliittisella tasolla. Vastahegemonia tarvitsisi kuitenkin onnistuakseen suuret rahalliset resurssit, tietotaitoa ja informaatiota sekä jonkinasteista hallintaa tuotannosta ja tuotannon jakelusta.²⁵³ On siis tarpeellista luoda historiallisen materialismin avulla katsaus siihen, kykenevätkö Kiina ja Venezuela yhdessä tai erikseen haastamaan nykyistä johtajuutta kehityspoliitikassa, tai onko niillä siihen edes pyrkimystä. Intertekstuaalisuutta tarkastelemalla olen kuitenkin jo havainnut, että ne toimivat kehityspoliitikassa saman historiallisen blokin puitteissa, eli sitä ei sinänsä haasteta kokonaisuutena. Blokki ei ole kuitenkaan vielä vakiintunut hegemoniseksi.

Toisin kuin useiden muiden kehittyvien maiden kohdalla, Maailmanpankki ei ohjannut Kiinaa valitsemaan tiettyä taloudellista kehityspoliittikkaa, vaan kunnioitti Kiinan pragmaattisuutta sen kehityspoliittisissa valinnoissa. Esimerkiksi yksityistämisen mainitsemista vältettiin Kiinan tapauksessa. Kiinan talouskasvun katsotaan olleen ensisijaisesti keskushallinnon kontrollin turvin saavutettua kasvua, jolle oli Maailmanpankin hyväksyntä. Vasta 1990-luvun puolivälissä taloudellisen vakauden ja vahvan markkina-aseman saavuttamisen jälkeen Kiina teki merkittäviä sisäisiä uudistuksia ja siirtyi kohti vapaampaa markkinataloutta.²⁵⁴ Siltikin Kiina on globaaleihin markkinoihin integroitua omaksunut uusliberalistisia näkemyksiä taloudesta valikoiden ja vain sitä hyödyttäviltä osin.²⁵⁵ Tarpeellisiksi katsomissaan kehityspoliittisissa kysymyksissä Kiina kuitenkin luotti Maailmanpankin tarjoamiin tietoihin ja näkemyksiin, vaikka toteutti melko itsenäistä kehityspoliittikkaa. Tällä hetkellä Kiina luottaa maan sisäisen kehityksen osalta lähinnä Maailmanpankin teknisiin, institutionaalisiin ja käsitteellisiin innovaatioihin kehityskysymyksissä.²⁵⁶ Kiinan johtava luokka on siis ryhtynyt ja jatkanut yhteistyötä transnationaalien johtajien luokan kanssa siinä määrin kun se on katsonut sen hyödylliseksi.

Maailmanpankin teoksessa *China 2020: Development Challenges in the New Century* vuodelta 1997 tunnustetaan Kiinan nopea ja ainutlaatuinen kasvun sekä kehitys 2000-luvulle tultaessa. Teoksessa huomioidaan Kiinan onnistunut köyhyyden vähennys, mutta tulevinä mahdollisina

²⁵³ Gill 2008, 119–122, 125.

²⁵⁴ Bottelier 2007, 243–248, 252–258.

²⁵⁵ Liew 2005, 334.

²⁵⁶ Bottelier 2007, 239, 241–24.

kehityshaasteina nähdään eriarvoisuuden raju lisääntyminen, etenkin maaseudun ja kaupungin välillä. Vuonna 2009 vallinneen talouskriisin aikana Maailmanpankki tunnusti Kiinan kasvaneen merkityksen tasa-arvoisen kansainvälisen talouden toteuttamisessa ja köyhyyden vähentämisen eteen tehtävässä työssä.²⁵⁷

Financial Timesin tutkimuksen mukaan vuosina 2009 ja 2010 Kiina antoi kahden valtion alaisen pankkinsa kautta kehittyville maille enemmän lainoja kuin Maailmanpankki. Lainat ovat yleensä niiden saajille parempia ehdoiltaan kuin Maailmanpankin myöntämät lainat. Määrään sisältyy suuret öljyntuotantoon annetut lainat muun muassa Venezuelalle. Koska pankit eivät julkaise tietoa lainojensa kokonaismäärästä, Financial Timesin julkaisema tieto on koottu yksittäisten sopimusten yhteydessä annetuista lausunnoista, Kiinan hallituksen julkilausumista ja lainan vastaanottajien julkilausumista. Tästä johtuen raportin arvio lainojen kokonaismäärästä on todennäköisesti pienempi kuin lainojen määrä todellisuudessa. Koska pankit ovat Kiinan hallituksen kontrollissa, ne myös toteuttavat toiminnassaan Kiinan virallista poliittista linjaa. Tutkimuksen mukaan Kiinan antamat lainat heikentävät läntisten lainantajien asemaa ainoana mahdollisena kehitysmaiden rahoittajana. Mutta samalla kehitysmaat ovat myös tietoisia Kiinan lainojen riskeistä liittyen Kiinan harjoittamaan kauppapolitiikkaan, kiinnostukseen luonnonvaroista, eettisen puolen unohtamiseen ja turvallisuusriskeihin.²⁵⁸

Gill katsoo, että Yhdysvaltojen yrityksessä vakiinnuttaa (transnationaali) pääoman hegemonia Latinalaiseen Amerikkaan on ollut läsnä sekä kulttuurinen että talouspoliittinen puoli. Tätä projektia on edistetty eri aikoina erilaisten raamien kautta. Monroen opin jälkeen tulivat 1950–60 - lukujen modernisaatio-opit, tämän jälkeen 60-luvulta lähtien rakennesopeutusohjelmat, joiden osittaisesta toteuttamisesta Bretton Woods –instituutioita syytetään edelleen. Samalla markkinoiden rationaalisuutta on esitetty jonakin luonnollisena ja demokratiasta erotettavissa olevana. Gillin mukaan kaikki tämä on palautettavissa nykyiseen maailmanjärjestykseen, eli Yhdysvaltojen johtajuuteen perustuvaan transnationaaliin historialliseen blokkiin. Onkin hyvä huomioda, miten paljon vaikutusta Yhdysvalloilla on ollut ajan saatossa kehitysmaihin ja miten sen kannattamat tuotannon muodot ovat siirtyneet osaksi monia muita maita, esimerkiksi Latinalaisessa Amerikassa.²⁵⁹

Usein Venezuelan tarkastelu kehityspoliitikassa aloitetaan ikään kuin tyhjästä, tai näkemällä vain valtopoliitiikkaan liittyvää historiaa, vaikka käsiteltynä aiheena olisi kehityspoliittikka. Merkittävää

²⁵⁷ Zoellick 2009.

²⁵⁸ Financial Times 2011a, 1, 6.

²⁵⁹ Gill 2008, 71, 90–91.

on myös huomata, miten Venezuelan uudesta ulkopolitiikasta luodaan uhkakuvia, melko samaan tapaan kuin Kiinan ulkopolitiikasta noin kymmenen vuotta sitten. Keskiössä on vastakkainasettelu Yhdysvaltojen ja Venezuelan välillä, demokraattisen markkinataloutta kannattavan valtion ja autoritaarisen sosialistisen valtion välillä.²⁶⁰ Venezuelan mukaan tulo kehityspolitiikkaan katsotaan Washington konsensus –instituutioiden kannalta huonoksi myös siitä syystä, että Washingtonin lainoille on syntymässä kilpailevia vaihtoehtoja. Kuitenkin yhtenä merkittävänä seikkana usein esiin nostetaan se, miten Venezuela ei ehdollista kehitysapuaan ja miten tästä seurauksena on oman edun tavoitteluun pyrkivää kehityspolitiikkaa tai pahimmillaan korruption edistämistä, ja miten sen tarjoama kehitysapu on ensisijaisesti pahasta.²⁶¹ Chávezin ideologisena pyrkimyksenä nähdäänkin Washingtonin konsensuksen korvaaminen Etelä-Amerikan konsensuksella.²⁶² Venezuelan suhde Bretton Woods -instituutioihin on kuitenkin mutkikkaampi ja sillä on myös yhteys Washington konsensus -instituutioiden aiemmin harjoittamaan kehityspolitiikkaan ja sen epäonnistumiseen Latinalaisessa Amerikassa, samoin kuin nykyiseen suhteeseen Yhdysvaltoihin ja sen heijastumiseen maan sisäpolitiikkaan.

Maassa nousseen Yhdysvaltojen ja uusliberalismin vastustuksen ymmärtämiseksi onkin tärkeää hahmottaa eräs historiallinen tapahtumasarja, joka ei suoraan liity kehityspolitiikkaan, mutta on osaltaan vaikuttanut Venezuelan ja Yhdysvaltojen suhteisiin. Venezuelassa tapahtui vuonna 2002 sisäinen vallankaappaus, jossa presidentti Chávez syrjäytettiin hetkellisesti. Chávez syyttää Yhdysvaltoja kaappaukseen osallistumisesta ja opposition tukemisesta sekä kadulle kerääntyneiden mielenosoittajien ampumisesta. Kuitenkin syytökset Yhdysvaltojen osallisuudesta nousivat vahvimmin esiin vasta vuosia vallankaappauksen jälkeen.²⁶³ Todennäköisesti tällä oli suurempi yhteys Venezuelan sisäpolitiikkaan ja pyrkimykseen luoda kuvaa yhteisestä vihollisesta kahtijakautuvassa Venezuelassa kuin usein muistetaan. Suuri osa Yhdysvaltojen ja kapitalismin pahuudesta kertovasta retoriikasta jää kuitenkin pelkästään Venezuelan sisäiseksi eikä sitä noteerata tai oteta vakavasti kansainvälisesti. Vaikka en käytäkään vallankaappausta ja siitä seurannutta Yhdysvaltojen vastaisuutta murroskohtana analyysissäni, tämä tapahtumasarja on hyvä pitää mielessä. Sen kautta heijastuu hyvin, miten linkittynyttä Venezuelan ulkopolitiikka on maan sisäpolitiikkaan. Venezuelan kohdalla on myös mielenkiintoista todeta, miten sen kahtijakautunut sisäinen tilanne tuo esille sen, miten luokkataistelussa jokaisen on pitänyt valita puolensa, jotta ajattelusta ei ole tullut ristiriitaista ja sisäiseltä ristiriidalta on vältytty. Toisaalta kuitenkin

²⁶⁰ Ks. esim. Rieck 2008, Corrales 2009.

²⁶¹ Corrales 2009, 97–98, 101.

²⁶² Ratliff 2006, 76.

²⁶³ Chávez 2005; Chávez 2006; Maduro 2007; Chaderton 2008.

rationaaliset perustelut sille, miksi Chávezia oikeasti tuetaan voivat vaihdella omaneduntavoittelusta pelkoon.

Tällä hetkellä Venezuela luo kuvaa itsestään resursseja omaavana alueellisena valtana runsaiden öljyvarantojen avulla. Tällä halutaan myös horjuttaa näkemystä kehittyvien maiden riippuvaisuudesta kehittyneiden maiden resursseista. Samalla julistetaan, ettei Venezuela koskaan enää tule olemaan ulkoisten valtojen alaisuudessa. Potentiaalisenä ulkoisena alistaja nähdään uusliberalismi ja kaikki sitä edistävät tahot, mukaan luettuna Yhdysvallat ja Washington konsensus -instituutiot. Venezuelasta on tullut keskeinen osa Latinalaisen Amerikan maiden vasemmistoblokkia ja kansainvälisesti Yhdysvaltain vastaiset maat ovat usein Venezuelan ystäviä.²⁶⁴

7.1.1. Suhteissa tapahtuneet muutokset historiallisen materialismin kautta nähtyinä

Kiina määritteli vuonna 2011 pääasialliset tehtävät sen ulkomaanavun vahvistamiseksi ja parantamiseksi *uudessa tilanteessa* (new circumstances) ja ”Kiinan kehityspolitiikka siirtyi näin uuteen vaiheeseen”.²⁶⁵ Tekstissä ei kuitenkaan käy ilmi, mikä tämä uuteen vaiheeseen johtanut uusi tilanne on. Merkittävää on kuitenkin huomata, että vain vuotta aiemmin Kiinan asema Maailmanpankissa vahvistui. Katsonkin Kiinan äänimäärän kasvattamisen Maailmanpankissa olevan analyysiani jaotteleva suhteissa tapahtunut muutos. Vuonna 2009, ennen äänireformin toteutumista Maailmanpankissa Kiina totesi, että pyrkimyksissä kasvattaa kehittyvien maiden edustusta kansainvälisissä instituutioissa ”*Kiina aikoo, kuten aina, puhua Afrikan puolesta ja varmistaa Afrikan maiden intressit kansainvälisissä tilaisuuksissa*”.²⁶⁶ Kiina myös esitti vaateen, että kehittyvien maiden äänimäärää tulisi nostaa vähintään kolmella prosentilla Maailmanpankissa ja Maailmanpankin tulisi jatkaa reformia kohti tavoitetta yhdenvertaisesta äänivallasta kehittyneiden ja kehittyvien maiden välillä, niin pian kuin mahdollista.²⁶⁷

Kuten aiemmin todettu, näin ei lopulta kuitenkaan käynyt. Maailmanpankin äänireformissa kehityksimaista ainoana Kiinan äänimäärää lisättiin merkittävästi. Useat kehitysmaat olivat lopputulokseen pettyneitä. Kiina vaatii julkilausumassaan *China urges World Bank to give more say to developing countries* syyskuulta 2010, että Maailmanpankin tulee edistää uuden kansainvälisen taloudellisen järjestyksen syntyä ja antaa kehittyville maille enemmän äänivaltaa. Samassa julkilausumassa kuitenkin esitetään, että reformi onnistui tavoitteessaan nostaa kehittyvien maiden

²⁶⁴ Rieck 2008, 30, 34.

²⁶⁵ China's Foreign Aid 2011, Osa I. ”China's foreign aid thus entered a new stage.”

²⁶⁶ Wen Jiabao 2009c. ”China will, as always, speak up for Africa and safeguard the interests of African countries on international occasions.”

²⁶⁷ China urges IMF, World Bank to speed up voice reform 2009.

äänimäärää halutulle tasolle Kiinan äänimäärän kasvatuksella. Näin Kiinasta, kehitysavun entisestä vastaanottajasta, on tullut kolmanneksi suurin osakas Maailmanpankissa.²⁶⁸

Suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen Kiina on nähnyt tarpeelliseksi kasvattaa yhteistyötä Maailmanpankin kanssa kestäväen kehityksen ja tasapainotetun taloudellisen kasvun takaamiseksi.²⁶⁹

Kiina on myös ylistänyt Maailmanpankin pyrkimyksiä köyhyyden vähennyksessä ja sanonut antavansa tukensa Maailmanpankille kehityksen ja vaurauden lisäämiseksi.²⁷⁰ Lisäksi Kiina sanoo, että tulevaisuudessa se tulee käyttämään paremmin Maailmanpankin rahastoa ja taitoja, sekä syventämään oppiaan kehityksestä. Lisäksi tuodaan esille, miten Kiinan ja Maailmanpankin välinen yhteistyö on jatkunut jo viimeiset 30 vuotta.²⁷¹ Kiinan ja Maailmanpankin kerrotaan toteuttavan yhdessä laajaa yhteistyötä köyhyyden vähennyksessä ja kehitysprojekteissa niin Kiinassa kuin muissa maissa: ”Yhteistyö Kiinan ja Maailmanpankin välillä on hedelmällistä ja vastavuoroisesti molempia hyödyttävää.”²⁷²

Kiinan julkaisemassa tiedotteessa myös esitetään, miten Maailmanpankin johtaja Robert Zoellick on todennut, että kasvavasti multipolaarisessa maailmantaloudessa, Kiina on globaalien kasvun tärkeä napa ja kasvava lähde ideoissa ja innovaatioissa siitä, miten köyhyys saadaan poistettu.²⁷³

Näin katsottuna näyttäisi, että Kiinan johtava luokka on lähentynyt merkittävästi transnationaalien johtajien luokkaa. Tämän historiallisen muutoksen valossa onkin mielenkiintoista tarkastella, miten muutos on vaikuttanut Kiinan kehityspoliittisiin diskursseihin ja hyväksi katsomiin keinoihin kehityksessä. Kiinan kaksijakoinen rooli kehittäjänä ja kehitettävänä on myös mutkistunut: sen lisääntyneen edustuksen kautta Maailmanpankissa sen johto on tiivistänyt yhteistyötä transnationaalien johtajien luokan kanssa. Näin ollen myös Kiinan keskushallinnon luokan dominoiva rooli kehityksen mahdollistajana ja puitteiden luojana on globaalilla kentällä vahvistunut.

Venezuelan kohdalla on mielenkiintoista, että Maailmanpankki ei tuo millään tavalla ilmi Venezuelan muodollista eroa siitä. Tiedoksiannot koskien Venezuelaa ovat vain viime vuosina tyrehtyneet, eikä Maailmanpankki ole julkaissut mitään kannanottoa tai vastinetta Venezuelan erolle. Tämä viittaisi siihen, että Maailmanpankki olettaa suhteiden normalisoituvan jossakin vaiheessa ja Venezuelan palaavan sen jäseneksi vähin äänin. Venezuela julisti vuonna 2007 miten

²⁶⁸ China urges World Bank to give more say to developing countries 2010.

²⁶⁹ Senior Chinese officials meet World Bank chief 2011

²⁷⁰ Chinese Vice Premier calls for international cooperation to promote development 2010.

²⁷¹ Senior Chinese officials meet World Bank chief 2011.

²⁷² China to boost cooperation with World Bank; vice premier 2010. ”The cooperation between China and the World Bank is fruitful and mutually beneficial.”

²⁷³ World Bank president to visit China to discuss key challenges 2011.

se on maksanut velkansa Maailmanpankille ja IMF:lle ja miten se on näin vapautunut aiempien hallitusten aikaansaamasta alisteisesta suhteesta näihin instituutioihin nähden.²⁷⁴ Samalla Chávez julisti, miten hän ei enää matkusta Washingtoniin näiden instituutioiden tai minkään muunkaan takia. Samalla kuitenkin painotettiin, että vetäytyminen IMF:stä ja Maailmanpankista ei vaikuta Venezuelan ulkomaanmaksuihin, vaan Venezuela hoitaa jatkossakin kaikki velvollisuutensa.²⁷⁵ Näin ollen ero oli ensisijaisesti poliittinen, yksipuolinen julistus Venezuelan taholta, minkä ei kuitenkaan haluttu vaikuttavan kansainvälisiin suhteisiin laajemmin.

Toukokuussa 2011 Venezuelan hallitus antoi tiedoksiannon Etelän kehityspankin toiminnan aloittamisesta vielä kyseisenä vuonna. Tiedotteen mukaan pankin toiminnan katsotaan vahvistavan alueellinen taloudellinen itsenäisyys Latinalaisessa Amerikassa, joka on kärsinyt huomattavasti riippuvuudesta kansainvälisiin rahoitusinstituutioihin, kuten Maailmanpankkiin ja IMF:ään. Ajan mittaa pankin nähdään myös korvaavan Washingtonin antama rahoitus, sillä lainat perustuvat ajatukselle integraatiosta, yhteistyöstä ja solidaarisuudesta. Etelän pankin perustana oleva ajatus kieltää pääoman käytön niin, että se velkaannuttaisi tai orjuuttaisi lainan ottajaa, eli jotakin jäsenmaata. Enemminkin halutaan luoda perusta kestäväälle kehitykselle ja kasvulle.²⁷⁶ Etelän kehityspankki on kuitenkin ollut suunnitteilla vuodesta 2007, eikä konkreettisesta toiminnasta ole vielääkään merkkejä. Kuitenkin se on selkeä osoitus poliittisesta linjauksesta ja Maailmanpankin vastustuksesta. Tulee myös muistaa, että Washington konsensus –instituutiot tulevat häviämään rahallisesti, jos niiden lainat eivät tulevaisuudessa enää ole ensisijaisia tai ainoita vaihtoehtoja köyhille Latinalaisessa Amerikassa.

Venezuela on vuonna 2007 todennut, miten maassa olevat energiavarat voivat toimia perustana maan sisäisen kehitysstrategian onnistumiselle ja miten pitkällä tähtäimellä maalla voi olla merkitystä energiatuotannossa kansainvälisesti. Öljyllä nähdään olevan merkittävä vaikutus maan tulevaisuuteen. Maailmanlaajuinen kysyntä energianlähteille on lisääntynyt, etenkin Aasiassa ja Kiinassa, kun samaan aikaan kysyntä on suhteellisesti mitattuna laskenut Yhdysvalloissa. Kuitenkaan muiden maiden, etenkin kehittyneiden maiden, tarpeita ei voida täyttää, jos Venezuelan kansallisia intressejä ei ensin toteuteta. Lisäksi, Venezuelan täytyy luoda liittolaisuussuhteita, joiden puitteissa sen ei ole mahdollista pelkästään kehittää tuotantoa vaan edistää myös muuten koko sektorin toimivuutta. Öljy nähdään myös geopoliittisen strategian keinona ja aina puolustettavaa kansallista suvereeniteettia tukevana.²⁷⁷ Maailmanlaajuisessa

²⁷⁴ Venezuela liquidó su deuda con el Banco Mundial y el FMI 2007.

²⁷⁵ Retiro de Venezuela del FMI y BM no afecta compromisos externos del país 2007.

²⁷⁶ Venezuela en Noticias 2011a.

²⁷⁷ PPS 2007, 38–39.

geopolitiikassa Venezuela kannattaa multipolarisuutta ja ”uusien valtablokkien” synnyttämistä poliittisissa suhteissa, taloudessa ja kulttuurissa, etenkin geostrategisten intressien pohjalle. Venezuela tuokin esille, miten diplomatiata tulisi lisätä niiden valtioiden välillä, joilla on samat näkemykset kansallisesta itsemääräämisoikeudesta ja suvereniteetista. Myös energiatuotannon ympärille on mahdollista muodostua strategisia alliansseja. Venezuela mainitseekin yhteistyön Kiinan ja kehittyvien maiden kanssa tällä sektorilla.²⁷⁸

Kiina on myös tuonut esille, miten Venezuelan ja Kiinan kahdenvälinen suhde on lähentynyt ja maat ovat toteuttaneet onnistunutta yhteistyötä energian, maanviljelyn, kulttuurin ja infrastruktuurin saralla. Venezuelasta onkin tullut Kiinalle yksi merkittävimmistä kauppaja- ja sijoituskumppaneista Latinalaisessa Amerikassa. Tämä yhteistyö on hyödyllistä myös kokonaisvaltaisemmin kehittyvien maiden yhteistyölle ja kehittyvien maiden kokonaisvaltaiselle vahvuudelle. Yhteistyössä myönnetään myös olevan strateginen ulottuvuus. Myös Venezuela pyrkii Kiinan mukaan viemään kahdenvälisen suhteen uudelle, korkeammalle tasolle.²⁷⁹ Kiina ja Venezuela ovat myös tehneet useita sopimuksia Venezuelan öljy- ja sähköteollisuuden parantamiseksi. Vuonna 2010 Venezuelasta oli tullut Kiinalle viidenneksi suurin kauppakumppani Latinalaisessa Amerikassa.²⁸⁰

Chávezin rakentaessa Venezuelasta kuvaa alueellisena hyväntekijänä ja anti-imperialistisena valtana, idealistisesti monesti nojataan Kiinaan ja kumppanuuteen tämän sosialistisen menestysmaan kanssa. Venezuelan nähdessä Kiina ideologisena innoittajana, Kiinan ensisijaisena intressinä ovat Venezuelan runsaat öljyvarannot. Kiinaa pidetään kuitenkin hyvänä takuumiehenä, jos suhteet Washingtoniin vaikeutuisivat entisestään.²⁸¹ Venezuelan hallituksen julkaisuissa eri sektoreilla tapahtuvaa yhteistyötä Kiinan kanssa tuodaan esille miltei päivittäin. Yhteistyön nähdään perustuvan sosialististen maiden vastavuoroiselle ja molempia hyödyttävälle kumppanuudelle.²⁸² Financial Timesin artikkelin mukaan Venezuelan taloudessa ei ole enää mitään merkittävää sektoria, johon Kiina ei olisi osallistunut. Ulospäin annetaan kuvaa kumppanuudesta, mutta Kiinan Venezuelaan sijoittamat summat ovat hyvin suuria. Venezuela on kuitenkin epäsuorasti todennut, että takaisinmaksu voidaan tarvittaessa suorittaa öljyssä. Tämä voi kuitenkin johtaa Venezuelan kannalta hyvinkin tappiollisiin öljykauppoihin ja siihen, että Washingtonin sijaan Kiinasta tulee uusi velkoja.²⁸³ Suhde Kiinaan voi siis tulevaisuudessa muuttua vain Kiinaa hyödyttäväksi.²⁸⁴

²⁷⁸ PPS 2007, 44–45, 47.

²⁷⁹ China, Venezuela pledge to boost co-op 2010.

²⁸⁰ China, Venezuela sign agreements on oil, hydropower projects 2010.

²⁸¹ Ratliff 2006, 77–78.

²⁸² Ks. esim. Venezuela en Noticias 2011b.

²⁸³ Financial Times 2011b.

Tämän valossa voidaan todeta, että Venezuela on siirtynyt kauemmas transnationaalista johtajien luokasta, mutta siirtynyt lähemmäs Kiinaa lisääntyneen yhteistyön kautta.

Suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen Kiina viittaa edelleen YK:n vuosituhattavoitteisiin niinä päämäärinä, joihin sen ajamalla kehityspolitiikalla halutaan päästä.²⁸⁵ Jossakin määrin nämä tavoitteet on kuitenkin linkitetty taloudelliseen kehitykseen ja siihen, mikä nähdään taloudessa hyväksi.²⁸⁶ Myös sen asema kehittyvänä maana, joka on täyttänyt sille asetetut kehitystavoitteet, on säilynyt, samoin kun näkemys siitä, että YK:n kehitystavoitteiden täyttymiseksi on toimittava. Kiina pyrkii edelleen edistämään tasapainoisen ja kestävä kehityksen toteutumista myös suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen.²⁸⁷ Maiden tulisi kehittyä kestävä kehityksen reitillä ja edistää ihmisten ja luonnon harmonista kehitystä.²⁸⁸

Suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen myös Venezuela edelleen painottaa YK:n vuosituhattavoitteiden täyttämisen tärkeyttä. Uutena elementtinä suhteessa YK:n vuosituhattavoitteisiin Venezuela nostaa esille maan onnistumiset suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Muun muassa köyhyydessä ja äärimmäisessä köyhyydessä elävien määrä on vähentynyt merkittävästi ja peruskoulutuksen toteutuminen parantunut.²⁸⁹ Vuonna 2010 Venezuelan tiedotusministeriö on julkaissut helppolukuisen koosteen ”Venezuela cumple las Metas del Milenio – 2010” siitä, miten Venezuela on onnistunut YK:n vuosituhattavoitteiden eri osa-alueiden täyttämässä vuoteen 2010 mennessä. Dokumentissa korostuu Chávezin ja Venezuelan uuden hallinnon merkitys kehitystavoitteiden täyttämässä ja miten maassa toteutetut köyhyydenvähennyksen Misión-ohjelmat ovat saaneet merkittäviä parannuksia aikaan.²⁹⁰ Venezuela tuo myös esiin sen, miten toteutetussa kehityksessä ensimmäisen, toisen ja kolmannen sukupolven ihmisoikeuksien tulee toteutua ja miten Venezuelan mallissa näin on toimittu.²⁹¹ YK:n kehitystavoitteisiin tähtäävän kehityksen nähdään myös takaavan tämän.²⁹² Suhteiden muutoksenkin jälkeen myös Venezuelan ajamassa kehityksessä kestävä kehitys mainitaan useasti.²⁹³ Venezuela tuokin esille näkemyksen, että nykyinen malli kehityksessä ei ole kestävä, vaan vaarantaa elämän, maapallon ja rauhan. Nälkäongelman lisäksi demokratian ja ympäristön

²⁸⁴ Esim. Venezuelan talous voi kärsiä tulevaisuudessa merkittävästi, jos velkaantuminen Kiinalle estää sitä tekemästä markkinahintaisia kauppooja esimerkiksi öljystä muiden maiden kanssa.

²⁸⁵ Ks. esim. China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, foreword, Osa IV.

²⁸⁶ Ks. esim. China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, foreword.

²⁸⁷ China's Peaceful Development 2011, Osa I.

²⁸⁸ China's Peaceful Development 2011, Osa III.

²⁸⁹ Chaderton 2008, 209–211; Valero 2010.

²⁹⁰ Ministerio del Poder Popular para la Comunicación y la Información 2010.

²⁹¹ PPS 2007, 6.

²⁹² Chávez 2010, 4, teoksessa Ministerio del Poder Popular para la Comunicación y la Información 2010.

²⁹³ Ks. esim. PPS 2007, 6.

nähdään olevan uhattuina.²⁹⁴ Näin ollen peräänkuulutetaan kestävien tuottamisen- ja kulutuksen mallien vakiinnuttamista osana kehitystä.²⁹⁵

Vaikka painotukset ovatkin hiukan muuttuneet vuosien varrella, kehityspolitiikan päämäärät eivät ole muuttuneet niin paljon, että Kiinan tai Venezuelan voitaisiin katsoa tähtäävän joihinkin muihin päämääriin kuin YK:n kehitystavoitteisiin ja kestäväan kehitykseen. Köyhyiden vähennys on edelleenkin merkittävin osa-alue kehityspolitiikan pyrkimyksissä, tuettuna eri tavoin painotetulla kestävyiden pyrkimyksillä. Näin ollen sekä Kiina että Venezuela toteuttavat kehityspolitiikkaansa edelleen saman transnationaalisen historiallisen blokin sisällä kuin aiemmin. Juuri kestävyiden käsitteen ympärille näyttäisi kuitenkin olevan kehittymässä taipumus käyttää sitä tukemassa niitä osa-alueita, jotka katsotaan kehityksessä tärkeiksi, esimerkiksi talous tai nykyisen kansainvälisen järjestelmän kestävämyyden korostaminen.

7.2. Developmentalismien arvojärjestys: kehittäjien diskurssi

Etsimällä developmentalismien diskurssia pyrin selvittämään toimivatko Maailmanpankki, Kiina ja Venezuela kaikki kehittäjinä kehityspolitiikan historiallisen blokin sisällä. Toisaalta developmentalismien vastaisten arvojärjestysten esiintyminen voi kertoa myös niiden toisenlaisesta, mahdollisesti päällekkäisestä roolista. Päällekkäisten toimijuuksien ilmeneminen voi puolestaan kertoa kehityspolitiikan vakiintuneen rakenteen mahdollisesta murrostilasta, sillä kehityspolitiikassa toimijat on perinteisesti jaettu joko kehittäjiin tai kehitettäviin. Diskurssin pohjana olevan developmentalismien arvojärjestyksen mukaisia oletuksia ovat näkemykset siitä, että kehitys on siirtymistä pois alikehityksestä ja näin ollen hyvää ja toivottavaa. Kehitys myös nähdään jonakin ideaalina päämääränä, empiirisenä prosessina ja interventiona, eli siis kaiken kaikkiaan kehittämisenä. Kehittämiseen nähdään myös liittyvän moraalinen vastuu.

Maailmanpankki pyrkii PRS-käsikirjassa häivyttämään rooliaan kehittäjänä korostamalla maakohtaista omistajuutta ja osallistumista kehityksessä. Köyhiä ei pitäisi nähdä kehityksessä kohteina, vaan voimavaroina ja kumppaneina.²⁹⁶ Aiemman toimintamallin, jossa hallitukset johtivat kehitystä kehitysavun antajien tuella, nähdään vanhentuneen. Kehitystä tulisi toteuttaa useampien ja erilaisten toimintatapojen kautta. Kuitenkaan ulkoisten toimijoiden ei nähdä poistuneen kehitysprosessista, vaikkakin toimintatapojen uudelleenarviointi katsotaan tarpeelliseksi.²⁹⁷ Maailmanpankin nähdään toimivan kehityksessä prosessin helpottajana, ei sen liikkeellepanijana.

²⁹⁴ Chaderton 2008, 207.

²⁹⁵ PPS 2007, 13.

²⁹⁶ Dongier et al, 2002, 303.

²⁹⁷ Klugman 2002, 2.

Kuitenkin PRS-käsikirjan mukaan pankin henkilökunta voi helpottaa prosessia monella tasolla, mukaan lukien tarjoamalla tietoa hyvistä toimintatavoista kehityksessä.²⁹⁸

Yhteisökeskeisen kehityksen tulee myös Maailmanpankin mukaan olla jossakin tapauksissa rajattua, sillä yhteisten hyödykkeiden tarjoamisessa yleensä keskushallinnon ja markkinapohjaisen lähestymistavan toteuttaminen on hyödyllisempää.²⁹⁹ Täten taustalla tuntuu edelleen olevan ajatus siitä, että alikehitys ei ole toivottavaa, vaan maiden tulisi turvata tietyillä sektoreilla tietyt hyviksi katsotut puitteet ja rakenteet. Lisäksi todetaan, että lainojen antajat (donors) voivat myötävaikuttaa kehitysprosessiin vaatimalla kehittyviltä tahoilta systemaattista monitorointia ja arviointia kehityksestä. Esimerkiksi maakohtaisten köyhyyden vähentämisen strategioiden (PRSP) vaatiminen voidaan nähdä prosessin helpottamisena ja edesauttamisena Maailmanpankin taholta.³⁰⁰

Heti PRS-käsikirjan johdannossa todetaan, että on olemassa joitakin kehitykseen liittyviä peruselementtejä, jotka ovat samoja maasta riippumatta. Näiksi mainitaan muun muassa ymmärrys köyhyyden luonteesta ja sen syistä, köyhät erityisesti huomioonottavan (pro-poor) kasvun esteiden tunnistaminen ja kyky arvioida toimivatko linjaukset ja ohjelmat köyhyyttä vähentävästi.³⁰¹ Tämä tuo esille sen, miten kehityksellä oletetaan olevan jokin universaali luonne ja sitä pidetään siirtymisenä parempaan, johon tähdättäessä prosessia pitäisi pystyä arvottamaan. Kuitenkin tuodaan esille, miten prosessin kuluessa on myös oleellista arvioida ohjelmia ja linjauksia sen kautta, mikä vaikutus niillä on köyhiin ja ei-köyhiin kehitettävän maan kontekstissa.³⁰² Kehityksellä nähdään siis olevan vaikutuksia, mutta on myös tunnustettu, ettei pelkästään positiivisia tai yksiselitteisiä. PRS-käsikirjassa on siis luettavissa myös Maailmanpankin itsekriittisyyttä.

PRS-käsikirjasta käy kuitenkin monin paikoin myös ilmi, että Maailmanpankin näkemyksellä kehityksestä on positiivinen arvolataus. Maailmanpankki linjaa, että maiden kattavassa köyhyyden vähentämisen strategiassa tulisi käydä ilmi mikä on lähtötilanne, mitä halutaan saavuttaa, miten tavoitteisiin on mahdollista päästä, ja miten voidaan todetaan, että tavoitteisiin on päästy.³⁰³ Tästä ilmenee, miten kehitys nähdään empiirisenä prosessina, jota on mahdollista mitata ja arvioida. Mittaaminen on myös oleellista, jotta päätöksentekijät pystyvät näkemään, mikä on toiminut ja mikä ei köyhyyden vähentämisessä, eli saadaanko haluttu vaikutus aikaan.³⁰⁴ Eli onko juuri haluttu, oikeaksi katsottu kehitys toteutunut. Interventiot nähdään oleellisiksi työkaluiksi kehityksessä,

²⁹⁸ Tikare et al. 2002, 254.

²⁹⁹ Dongier et al. 2002, 304.

³⁰⁰ Prennushi et al. 2002, 125.

³⁰¹ PRS-Sourcebook, Preface vii.

³⁰² Wodon–Yitzhaki 2002, 93.

³⁰³ Emt, 7.

³⁰⁴ Prennushi et al. 2002, 117.

vaikka interventioiden laatu ja kohteet voivat vaihdella.³⁰⁵ Kehitys nähdään siis kehitysinterventioiden tuloksina.

Maailmanpankin vuoden 2009 käsikirjassa määritellään lisäksi, että köyhyyden mittaaminen on tärkeää, jotta köyhyyteen liittyvät asiat pysyvät agendalla ja poliittisessa sekä taloudellisessa päätöksenteossa.³⁰⁶ Eli huomion kiinnittäminen kehitykseen koetaan moraalisisista syistä tärkeäksi. Toisena syynä mittaamisen tärkeydelle esitetään se, että kotimaiset ja kansainväliset interventiot saadaan kohdennettua oikein, eli tiedetään ketä ja mitä kehitetään, ja mitä pitäisi priorisoida interventiossa. Kolmantena merkittävänä syynä nähdään se, että kehitysprosessia on mahdollista ennustaa ja arvottaa tiedon keräämiseksi tulevia projekteja varten.³⁰⁷ Näin tulee ilmi, että kehitys nähdään edelleen kehittämisenä, interventiona, jolla on kohteita, ja empiirisenä prosessina, joka etenee tiettyä tavoitetta kohti. Entistä vahvemmin kuitenkin katsotaan, että kehityksessä on jotakin universaalia opittavaa, jota voidaan soveltaa eri konteksteissa. Vuoden 2009 käsikirjassa tuodaan esille myös se, miten mittaaminen on tärkeää, jotta kehittyviä tahoja voidaan valvoa, eli nähdä tekevätkö ne tarpeeksi prosessin toteuttamiseksi.³⁰⁸ Tämä ilmentää myös uudelleen vahvistunutta kehittäjä-kehitettävä asetelmaa Maailmanpankin ymmärryksessä.

Kuitenkin on myös tärkeää ymmärtää, miten köyhyyttä voidaan vähentää. Tämän takia Maailmanpankin katsotaan suosivan maakohtaisten köyhyyden vähentämisen papereiden (PRSP) tekemistä. Niitä laadittaessa ja prosessin kulussa katsotaan tärkeäksi prosessin ”omistajuus” maakohtaisesti, ei ulkoisten tahojen puolesta, vaikkakin Maailmanpankki tyypillisesti vaatii, että prosessia seurataan.³⁰⁹ Tässä yhteydessä on hyvä todeta, että koska PRS-käsikirja toimii ikään kuin oppaana siitä, mitä maakohtaisiin köyhyyden vähentämisen strategioihin tulisi sisältyä. Näin ollen se sisältää jo itsessään implisiittisiä, vakiintuneita käsityksiä kehityksestä. Onkin vaikea kuvitella, että maiden itsensä valmistamat köyhyyden vähentämisen strategioita koskevat paperit voisivat olla täysin kirjan sisällöstä poikkeavia, jos ne haluavat saada Maailmanpankin hyväksynnän ja tulla Maailmanpankin rahoittamiksi. Täten prosessiin sisältyy pohjimmiltaan valtasuhde, jossa Maailmanpankki toimii kehittäjänä laittamalla prosessin liikkeelle ja asettamalla sille tietyt normit, vaikka Maailmanpankki esittää prosessin eri suuntaan etenevänä. Usein myös kehityspolitiikan nimissä pyritään piilottamaan juuri tällaisia valtasuhteita. Maailmanpankki kuitenkin tunnustaa, että maakohtaisten PRS-paperien laatimiseen tarvitaan paljon teknistä apua. Vuoden 2009 käsikirjan

³⁰⁵ Prennushi et al. 2002, 107, 119.

³⁰⁶ Haughton–Khandker 2009, 3–4.

³⁰⁷ Emt, 3–5.

³⁰⁸ Emt, 5–6.

³⁰⁹ Emt, 1–6.

keskeisenä tehtävänä nähdäänkin tarvittavan teknisen ja analyyttisen taidon välittäminen.³¹⁰ Näin ollen vuoden 2009 käsikirja uusintaa PRS-käsikirjan modernin kehityksen näkemyksiä, mutta samalla myös korostaa aiempaa enemmän Maailmanpankin roolia kehittäjänä ja opastajana siirryttäessä pois alikehityksestä. Maailmanpankki on selvästi kehittäjän asemassa kehityspolitiikan historiallisen blokin sisällä, ja lisäksi sillä on tietovaltaa kehitettäviin nähden. Tämä historiallinen tilanne nousee näin ollen esille myös diskurssianalyysin kautta, ei pelkästään tarkastelemalla Maailmanpankkia historiallisen materialismin keinoin. Tämä luo samalla myös hyvän pohjan hyödyntää developmentalismin diskurssien tarkastelua Kiinan ja Venezuelan kohdalla niiden kehityspoliittisen aseman selvittämiseksi.

Kiinan osalta developmentalismin kompleksiin liittyminen on monimutkaisempaa. Kiina sanoo useaan otteeseen olevansa kehittyvä maa.³¹¹ Silti Kiina ottaa yhä enemmän kehityksen mahdollistajan roolia asettamalla tavoitteita ja kiinnittämällä huomiota sen näkemiin epäkohtiin matkalla kohti ideaalin saavuttamista, eli kestävän kehityksen ja vuosituhattavoitteiden toteutumista. Kuitenkin toivottava kehitys on maakohtaista tai esimerkiksi ”*Afrikan tavan mukaista*” (African way) ratkaista siihen kohdistuvat ongelmat, ei siis tiettyjen universaalien vaiheiden läpi etenevää.³¹² Täten sanoudutaan irti universaalien kehitysmallien tai tiettyjen vaiheiden läpi etenevästä kehityksestä.

Kiina tuo myös vahvasti esille, että sen tarjoamaan apuun ei ole koskaan liittynyt mitään poliittisia ehtoja ja miten sen kehityspolitiikassa ei ole kyse sitä itseään hyödyttävästä uuskolonialistisesta suhteesta vaan kehitysmaiden välisestä kumppanuudesta, niin suhteessa Afrikkaan, Aasiaan kuin Latinalaisen Amerikkaan.³¹³ Täten Kiina torjuu siihen kohdistuneet syytökset oman edun tavoittelusta osana kehityspolitiikkaa ja korostaa kehityspolitiikassaan moraalista ulottuvuutta. Kehityksen tulisikin ensisijaisesti olla *kaikkia hyödyttävää* (win-win) ja perustua yhteiselle vastuulle.³¹⁴ Näin tarkasteltuna Kiinan rooli kehittäjänä ei ole ilmeinen, vaan ennemminkin se näyttäisi asettuvan kehittyvän maan rooliin kehityspolitiikan historiallisessa blokissa.

Kuitenkin Kiina myös tuottaa ja ylläpitää developmentalismin arvojärjestykseen liittyviä diskursseja monella tapaa. Myös edellä kuvattu moraalisen vastuun näkeminen osana kehittämistä ja yhteisen hyvän nimissä toimiminen kehityksessä liittyvät developmentalismin ajatuksen

³¹⁰ Ks. esim. Haughton–Khandker 2009, 2.

³¹¹ Ks. esim. China Becomes formal member of Inter-American Development Bank Group 2009; Yang Jiechi 2009b; Wen Jiabao 2009a; Unite as one and Work for Bright Future 2009.

³¹² China’s Views on the Development of Multipolarization 2003; Wen Jiabao 2009c.

³¹³ Yang Jiechi 2009b; Wen Jiabao 2009c; China Becomes formal member of Inter-American Development Bank Group 2009; Wen Jiabao 2009b.

³¹⁴ Yang Jiechi 2009a; Wen Jiabao 2009b; Unite as one and Work for Bright Future 2009.

perustaan. Kiina myös näkee, että kehittyvien maiden on päästävä osaksi tieteellistä ja teollista parannusta ja kasvua, toisin sanoen siirtyä pois alikehityksestä. Muun muassa Afrikan kohdalla nähdään oleelliseksi teknologian siirto alueelle ja väestön kouluttaminen teknisesti ja johtamistaidoiltaan päteväksi.³¹⁵ Myös omassa kehityksessä Kiina tuo esille sen, miten alikehityksestä on siirrytty pois: ”Kiina ei ole enää se sulkeutunut ja takapajuinen yhteiskunta, joka se oli 100 vuotta sitten, tai se köyhä ja pysähtynyt yhteiskunta, joka se oli 30 vuotta sitten”, vaikkakin nähdään, että monilla mittareilla mitattuna Kiina ei vielä yllä kehittyneiden maiden tasolle.³¹⁶ ”Kiina ja läntiset kehittyneet maat ovat kehityksen eri vaiheessa”.³¹⁷ Tässä tulee myös esille, miten Kiina näkee kehityksen myös empiirisenä prosessina, kehittymisenä, jota voidaan mitata ja verrata eri maiden välillä.

Kiina myös tuo esille, miten kehitykselle pitäisi luoda jossakin määrin universaalit raamit YK:n kautta. Kehitysyhteistyötä tulisi myös jouduttaa ja rakentaa sille kansainvälinen konsensus.³¹⁸ Kaikki tämä tukee developmentalismin arvojärjestystä, jolla kehityspolitiikassa maat on jaettu kehittäjiin ja kehitettäviin, ja kehittämiseen mielletty liittyvän tiettyjä, hyväksytyjä piirteitä. Kiina kuitenkin katsoo, että toimijuus kehityspolitiikassa on moninaisempaa kuin mitä perinteisesti on totuttu ajattelemaan. Eri toimijoille myös kuuluu erilaisia tehtäviä kehittämässä, eli kehityksinterventioissa, jotka toteutuvat kansainvälisen yhteisön toimintakentässä. Kiina erottelee ainakin kolme erilaista toimijaryhmää kehittäjinä: kansainväliset instituutiot, kehittyneet maat ja kehittyvät maat. IMF:n, Maailmanpankin ja alueellisten kehityspankkien tulisi kansainvälisinä instituutioina kehittää edelleen uusia avun keinoja, auttaa kehittyviä maita ylläpitämään taloudellinen tasapaino sekä edistää taloudellista kasvua ja kriisitilanteiden hallintaa kehittyvissä maissa.³¹⁹ Lisäksi todetaan, että kansainvälisten rahoitusinstituutioiden tulisi hyödyntää niiden hiljattain lisääntyneitä resursseja ennen kaikkea auttaakseen kehittyviä maita siirtymään pois köyhyydestä ja tarjota niille lainoja entistä joustavammin, sopivin ja tehokkaammin keinoin.³²⁰ Kehittyneillä mailla on puolestaan vastuu auttaa kehittyviä maita niiden tavoitellessa kehitystä.³²¹ Kehittyneiden maiden tulisi täyttää viralliset kehitysavusta antamat sitoumukset, eli kehitysapu tulisi korottaa Monterreyn konsensuksessa sovittuun 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta. Tarjottuun apuun ei tulisi myöskään liittyä poliittisia ehtoja. Myös mahdollisuutta antaa anteeksi tai mitätöidä

³¹⁵Wen Jiabao 2009c.

³¹⁶ Wen Jiabao 2009a. ”China is no longer the closed and backward society it was 100 years ago, or the poor and ossified society 30 years ago.”

³¹⁷ Wen Jiabao 2009d. ”China and developed countries are at different stages of development.”

³¹⁸ Yang Jiechi 2009a.

³¹⁹ Dai Bingguo 2009b; Hu Jintao 2009c.

³²⁰ Unite as one and Work for Bright Future 2009; Dai Bingguo 2009a.

³²¹ Li Kexin 2009; China urges developed countries to help developing countries in economic crisis 2009.

osaa kehittyvien maiden lainoja katsotaan aiheelliseksi harkita. Tämä on tarpeen kehitysmaiden kapasiteetin rakentamisessa ja YK:n vuosituhatavoitteisiin pääsemiseksi.³²²

Viimeisen ryhmän, kehittyvien maiden, tulee Kiinan mukaan ottaa ensisijainen velvollisuus omasta köyhyyden vähennyksestään. Köyhyyden vähennykseen tulisi pyrkiä kehityksen kautta ja tasapainottaa kehitys olemaan sekä taloudellista, poliittista, sosiaalista ja ympäristötekijät huomioivaa.³²³ Toisaalta, kehittyvien maiden välisen yhteistyön (*South-South cooperation*) syventäminen katsotaan tarpeelliseksi. Kehittyvien maiden tulisi lisätä yhteistyötä kaupankäynnissä ja investoinneissa, edistää keskinäistä vapaata kauppaa ja työskennellä yhdessä, jotta kasvu leviäisi uusille alueille. Kehittyvien maiden on myös tärkeää jakaa kokemuksia kehityksestä ja laajentaa kehittyvien maiden yhteisiä intressejä.³²⁴ Näin kehittyvät maat voivat oppia toistensa kokemuksista ja hyödyntää toistensa vahvuuksia. Ulkoiset paineet ovat yhteinen haaste kehittyville maille, mutta niitä voidaan helpottaa juuri kehittyvien maiden välisellä yhteistyöllä.³²⁵

Kiina onkin todennut, miten: ”*Kiina aktiivisesti edistää ja osallistuu kansainväliseen kehitysyhteistyöhön. Yhteisen kehityksen saavuttaminen on Kiinan ulkopolitiikan tärkeä pilari.*”³²⁶

Kiina myös sitoutuu kehittyvien maiden yhteistyön kehityksessä tekemään kaiken auttaakseen kehittyviä maita kumppanuuden ja molempia hyödyttävän yhteistyön merkeissä: ”*Kehittyvänä maana, Kiina on valmis kehittämään syvälle ulottuvaa yhteistyötä taloudessa, tieteessä, teknologiassa, koulutuksessa ja kulttuurin saralla, kantavana periaatteena tasa-arvo ja molempia osapuolia hyödyttävä kehitys. Kiina on valmis avustamaan mahdollisuuksiensa mukaan kehittyviä maita, joilla on vaikeuksia toteuttaa kehitystään. Tässäkin tapauksessa Kiinan apu perustuu vilpittömyyteen eikä sitä ole ehdollistettu.*”³²⁷

Kiina myös näkee, että koska se kuuluu *johtavien kehittyvien maiden* (leading developing countries) ryhmään, sen tulisi edistää solidaarisuutta ja pyrkimystä, että kansainvälisessä yhteisössä kiinnitetään enemmän huomiota kehittyvien maiden näkökantoihin. Kiina katsookin, että on tärkeää edistää Etelän maiden välistä yhteistyötä, ja Pohjoisen ja Etelän maiden välistä dialogia sekä

³²² Dai Bingguo 2009a; Chinese Foreign Minister Calls for International...2009.

³²³ Dai Bingguo 2009a.

³²⁴ Chinese Foreign Minister Calls for International...2009; Unite as one and Work for Bright Future 2009; Wen Jiabao 2009c.

³²⁵ Yang Jiechi 2009a.

³²⁶ Yang Jiechi 2009a. ”China actively promotes and participates in international development cooperation. To pursue common development is a major pillar of China's foreign policy.”

³²⁷ China's Stand on South-South Cooperation 2003. ”China is ready to conduct extensive and in-depth cooperation with the countries of the South in the area of economy, science and technology, education and culture on the basis of the principles of equality and mutual benefit, stressing practical results, diversity in forms and common development. China is ready to provide assistance to some developing countries having difficulties within its capabilities. Though China's assistance is limited, it is dispensed with sincerity and with no conditions attached.”

monenkeskisyyttä.³²⁸ Täten yhteistyö Etelän maiden kesken ja Pohjoisen ja Etelän maiden välillä nähdään luonteeltaan erilaisena.

Kiinan kehityspolitiikka on siis suurelta osin yhtenevä developmentalismin arvojärjestyksen kanssa. Kehitys nähdään muutoksena parempaan, eli siirtymisenä pois alikehityksestä, kehitykseen liittyy moraalinen vastuu, eikä se kumpua oman edun tavoittelusta ja kehitys nähdään empiirisenä prosessina. Kuitenkin Kiina painottaa kehityspolitiikassaan niin paljon maakohtaisuutta ja kansallista suverenitettä, sisäisiin asioihin puuttumattomuutta ja sen tarjoamien lainojen olevan ilman ehtoja, että mistään universaalista ideaalista Kiinan kehityspolitiikassa tuskin voidaan puhua. Lisäksi Kiina on vakiinnuttanut asemansa kehittyvänä maana. Tästä johtuen sen tekemä yhteistyö muiden kehittyvien maiden kanssa esitetään erilaisena kuin muiden kehittäjien, eli kehittyneiden maiden tai kansainvälisten instituutioiden. Lisäksi todetaan, että: *”Argumentti, jonka mukaan suuri valta välttämättä pyrkii hegemoniaan ei päde Kiinaan [...] Kiinan kehitys ei vahingoita eikä uhkaa ketään”*³²⁹ Näyttäisikin siltä, että ennen suhteissa tapahtunutta muutosta Kiinalla on sekä kehittäjän että kehitettävän kaksoisroolitus kehityspolitiikan historiallisen blokin sisällä.

Venezuelan koko kehityspolitiikka lähtee liikkeelle siitä, että se näkee nykyisessä kehityspolitiikassa kahtiajaon maiden välillä *”johtajiin ja johdettuihin, rikkaisiin ja köyhiin”* ja *”riistäjiin ja riistettäviin.”*³³⁰ Venezuela ei siis lähtökohtaisesti kiistä jakoa kehittäjiin ja kehitettäviin, vaikkakin suhtautuu tähän jakoon rakenteellisena ongelmana kehityksessä, ja vaatii muutosta sitä ylläpitävissä rakenteissa ja instituutioissa.³³¹ Vuonna 1999 Venezuela toi myös esille, miten maa sen luonnonrikkauksista huolimatta kuuluu kehittyviin maihin ja miten 80% Venezuelan kansalaisista on köyhiä.³³² Chávez kuitenkin esittää, miten tästä on olemassa mahdollinen ulospääsy uuden hallinnon demokraattisen tien avulla. Kuitenkaan ei nähdä mahdolliseksi, että mikään maa voisi ottaa osaa nykyisen modernin maailman kansainvälisiin suhteisiin koko potentiaalinsa avulla, ennen kuin se on sisäisesti voimistunut.³³³

Venezuela tuo useaan otteeseen esille, miten kehitystavoitteisiin pääsemiseksi vaaditaan ennen kaikkea poliittista tahtoa ja yhteistyötä, sillä tarvittavat resurssit ovat jo olemassa.³³⁴ Venezuela

³²⁸ Dai Bingguo 2009a.

³²⁹ Wen Jiabao 2009b. ”The argument that a big power is bound to seek hegemony does not apply to China.[...] China’s development harms no one and threatens no one.”

³³⁰ Chávez 2000, 44. ”Diferencias entre dirigentes y dirigidos, entre pobres y ricos, entre explotadores y explotados.”

³³¹ Chávez 2001, 65.

³³² Chávez 1999, 19.

³³³ Emt, 19, 29.

³³⁴ Publicación del Ministerio de Comunicación e información 2004, 5.

peräänkuuluttaa YK:n roolia ja vastuuta kehityksen toteutumisessa.³³⁵ Kehittyneiden maiden taas on ohjattava enemmän varoja kehitysapuun ja näin täyttää niiden kansainvälinen velvollisuus nostaa kehitysapunsa 0,7% tasolle. Kehittyneiden maiden osallistumisella nähdään olevan suurta vaikutusta etenkin kaikista köyhimpiin maihin ja alueisiin – jos kehittyneet maat laiminlyövät vastuunsa sillä on vuosittain miljoonien vaikutus kehitysapuun. Venezuela myös korostaa tämän vastuun täyttämisen merkitystä sillä moraalisella tekijällä, että köyhyys on edelleenkin suurin kuolinsyy kehittyvissä maissa. Tämän takia sen poistamisen eteen tulisi tehdä kaikki mahdollinen.³³⁶ Kuitenkin, usein teksteissään Venezuela syyttää kehittyneitä maita kehittyvien maiden hyödyntämisestä, moraalittomuudesta ja piittaamattomuudesta kehitysongelmia kohtaan.³³⁷ Venezuela peräänkuuluttaakin, etenkin G-15 ryhmän puitteissa, miten dialogia pohjoisen ja Etelän maiden välillä tulisi uudistaa ja ennen kaikkea pyrkiä löytämään uusia ratkaisuja.³³⁸

Vuodesta 2004 onkin esitetty, miten Venezuelassa toteutetussa varallisuuden uudelleenjaossa on onnistuttu ja miten se on toiminut köyhyiden vähennyksessä. Tässä suhteessa Venezuelan nähdään tekevän historiaa.³³⁹ Venezuela esittääkin oman menestyksensä saattamana mahdollisuutta siitä, että Venezuelassa toteutetuista malleista olisi mahdollista ottaa mallia muissa kehittyvissä maissa. Venezuela on myös valmis kansainväliseen yhteistyöhön solidaarisuuden nimissä, hyväksikäyttöä vastaan.³⁴⁰ Täten Venezuela katsookin tarpeelliseksi laajentaa perinteisen virallisen kehitysavun kehikkoa. Venezuelan taistelu nälkäongelmaa vastaan tarjoaa aidon esimerkin, miten kehityksen välineet on ohjattu niin, että ne vastaavat suurimpaan tarpeeseen – pyrkimyksenä ei ole vain tarjota hetkellistä apua, vaan saada apua tarvitsevat tahot jatkossa itse vastaamaan tarpeistaan.³⁴¹ Venezuela myös painottaa kehittyvien maiden välisen dialogin ja yhteistyön vahvistamista.³⁴² Venezuela tuo myös esille sen sitoutumisen Ryhmä-77:n³⁴³ toimintaan ja miten yhteistyötä sen kontekstissa on toteutettu muun muassa Kiinan kanssa.³⁴⁴

Eli Venezuela selkeästi näkee, että kehityspoliittisten toimien ja avun antamisen perustana tulee olla moraalinen velvoite auttaa. Tällä se myös perustelee omaa osallistumistaan keskusteluun kansainvälisestä kehityspoliitikasta: suuremman vastuun ja moraalin herättämiseksi. Etenkin vastuu

³³⁵ Ks. esim. Chávez 2000, 41.

³³⁶ Chávez 2004, osa 4.2, 10.8.

³³⁷ Publicación del Ministerio de Comunicación e información 2004, 4–5.

³³⁸ Chávez 2001, 62.

³³⁹ Publicación del Ministerio de Comunicación e información 2004, 6.

³⁴⁰ Chávez 2004, osa 4.2, 10.7.

³⁴¹ Arnaldo 2004, 123.

³⁴² Chávez 2001, 62.

³⁴³ Ryhmä-77 (G77) on kehittyvien maiden järjestö YK:ssa, jonka tarkoituksena on parantaa kehittyvien maiden taloudellista esemaa ja niiden neuvotteluvoimaa. Tällä hetkellä tähän löyhään järjestöön kuuluu 130 jäsenvaltiota.

³⁴⁴ Chávez 2002, 71–72.

nähdään kuitenkin olevan muilla mailla kuin Venezuelalla, sillä Venezuela toimii ennemminkin solidaarisuudesta, kehittyvän maan ominaisuudessa. Edistyksenä ja kehityksenä kehityspolitiikassa nähdäänkin parempien toimintatapojen kehittäminen ja muutos kehittäjien toiminnassa. Venezuela ei siis katso itse kuuluvansa tähän ryhmään vaan ennemminkin näyttäytyy nykyisten toimintamallien kritisoijana kehittyvän maan roolissa. Se ei siis sinänsä painota, että sillä on moraalinen velvoite toimia kehityspolitiikassa – oikeastaan muiden maiden moraalisia velvoitteita sitä vastoin korostetaan. Venezuelalla ei näin näyttäisi olevan kehittäjän roolia kehityspolitiikan historiallisessa blokissa. Ennen suhteissa tapahtunutta muutosta Venezuela tuo esille vain omaa menestystarinaansa ja potentiaalin kansainväliseen yhteistyöhön.

Kuitenkin Venezuelan kritiikki kehitettävänä olemiseen kertoo siitä, että Venezuela kenties pyrkii saamaan muutosta asemaansa kehityspolitiikassa. Pyrkimys tuoda esille niin kutsutun Venezuelan mallin onnistumista voi olla väline, jolla pyritään hakemaan suurempaa roolia ja sananvaltaa kehityspolitiikassa, huolimatta siitä, onko köyhyys todella vähentynyt Venezuelassa.³⁴⁵ Jos Venezuelan pyrkimyksenä on kansainvälistää malliaan kehityksestä, on oleellista eritellä ja avata sen ajaman mallin sisältöä tarkemmin ja sitä, miten se suhteutuu Maailmanpankin ja Kiinan näkemyksiin jo ennen suhteissa tapahtunutta muutosta. Tämän toteutan muiden arvojärjestysten tarkastelun kautta. Näin on mahdollista arvioida, voisiko Venezuela mahdollisesti tulevaisuudessa ottaa kehittäjän asemaa kehityspolitiikassa tai miten muut tahot mahdollisesti reagoivat sen kehityspoliittisiin linjauksiin.

7.2.1. Kiinan ja Venezuelan developmentalismin diskurssi suhteiden muututtua

Kiinan julkilausumissa tuodaan useaan otteeseen edelleen esille, miten Kiina on *suurin kehittyvä maa*, ja miten kehityksen edistäminen on Kiinan tehtävä.³⁴⁶ Vaikka Kiina on edelleen kehittyvä maa, sen oman kehityksen ohella Kiina on parhaan kykynsä mukaan tarjonnut apua muille kehittyville maille, näin täyttäen sille kuuluvat *kansainväliset velvoitteet* (international obligations).³⁴⁷ Näin halutaan siis tehdä selväksi, että kehityspolitiikassa nähdään olevan kyse moraalisesta vastuusta auttaa kehittyviä maita. Tällainen moraalinen korostaminen kehityspolitiikassa kuitenkin tukee developmentalismin arvojärjestystä, eikä ole näin ollen mitään uutta kehittäjälle Kiinan kannanotossa myös nimetään ne ongelmat, jotka Kiina näkee suurimmiksi Afrikan maille

³⁴⁵ Kuten historiallisen materialismin kautta tarkasteltuna olen kuitenkin esittänyt, näkemys siitä, onko Venezuela todellakin onnistunut vähentämään köyhyyttä on erittäin ristiriitainen. Vaikka äärimmäisessä köyhydessä elävien määrää onnistuttaisiinkin vähentämään, vaarana on myös, että köyhydessä elävien määrä kasvaa, jos aiemmasta keskiluokasta yhä enemmän väestöä vajoaa köyhyteen.

³⁴⁶ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, foreword.

³⁴⁷ China's Foreign Aid 2011, Preface.

YK:n vuosituhatvoittojen täyttämässä ja esitetään, miten Kiina pystyisi auttamaan näiden ongelmien voittamisessa.³⁴⁸ Tässä on kuitenkin jossakin määrin sivuutettu Afrikan maiden keskinäiset erot ja erilaiset tarpeet kehityksessä, joten maakohtaisuuden korostaminen näyttäisi olevan väistymässä ja tilanne tulossa developmentalismin kaltainen ajattelu kehittäjästä ja kohteena olevista kehitettävistä.

Eri maiden nähdään myös edelleen olevan *kehityksessä eri vaiheessa* (different stages of development), ja tästä seurauksena niiden tulisi suhteuttaa niiden velvollisuudet ja oikeudet meneillään olevaan kehitysasteeseen.³⁴⁹ Näin ollen Kiina voimistaa developmentalismin diskurssia näkemällä kehityksen siirtymisenä pois alikehityksestä. Toisaalta se myös paljastaa sen, että kehityksen myötä sen oma kehitysaste on muuttunut, mikä on johtanut muutoksiin siinä, mitä Kiina näkee sille itselle vastuuna ja oikeutena. Kiina tiivistää kehityspolitiikkansa perustan kattavassa dokumentissa ”China’s Foreign Aid” vuodelta 2011 seuraavasti: ”*Noudattaen tasa-arvoa ja vastavuoroista hyötyä, korostaen oleellisia tuloksia, ja ajan hengen mukaan pidättäytymistä poliittisten ehtojen asettamisessa vastaanottajamaille, Kiinan ulkomaanapu on kehittynyt malliksi, jolla on omaleimaisia tunnuspiirteitä.*”³⁵⁰ Näin Kiinan antama ulkomaanapu esitetään jotenkin erilaisena, perinteisestä poikkeavana. Kiinan ulkomaanavulla nähdään olevan pitkä jatkumo ja perustuvan nimenomaan historiallisille perinteille tasa-arvosta, vastavuoroisesta hyödystä ja eihdolistamisesta. Nämä ovat Kiinan kehitysavun kolme keskeistä teesiä. Näiden periaatteiden pohjalta toimivan Kiinan avun nähdään vastaavan paremmin sekä Kiinan nykyisen tilanteen tarpeisiin että vastaanottajamaiden tarpeisiin.³⁵¹

Kiina siis tuo esiin, miten sen apu on kehitykselle jotakin parempaa kuin mitä muilla on tarjottavana. Kiinan ulkomaanapu on kehittyvien maiden välistä yhteistyötä ja vastavuoroista apua kehittyvien maiden välillä. Kiinan kehityspolitiikan kolmea teesiä (tasa-arvo, vastavuoroisuus ja eihdolistaminen) korostetaan kaikissa vuosina 2010 ja 2011 julkaistuissa teksteissä koskien kehityspolitiikkaa. Näistä kolmesta teesistä vahvimaksi nousee vastavuoroinen hyöty. Kiina sanoo, ettei se koskaan käytä ulkomaanapuaan keinona puuttua vastaanottajamaan sisäisiin asioihin

³⁴⁸ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, Osa III.

³⁴⁹ China’s Peaceful Development 2011, Osa III.

³⁵⁰ China’s Foreign Aid 2011, Preface. ”Adhering to equality and mutual benefit, stressing substantial results, and keeping pace with the times without imposing any political conditions on recipient countries, China’s foreign aid has emerged as a model with its own characteristics.”

³⁵¹ China’s Foreign Aid 2011, Osa I.

tai saavuttaakseen poliittisia etuoikeuksia itselleen. Poliittisten ehtojen asettaminen avulle on myös poissuljettua.³⁵²

Kiina tuo myös esille yhteistyöhalukkuutensa muiden maiden ja kansainvälisten instituutioiden kanssa, jotta konsultaatio ja koordinaatio kehityksessä lisääntyisi, pyrkimyksenä edistää yhdessä rauhaa, kehitystä ja edistystä, etenkin Afrikassa.³⁵³ Kiina myös katsoo, että Etelän maiden välinen yhteistyö täydentää hyvin perinteistä pohjoisen ja Etelän välistä yhteistyötä.³⁵⁴ Tässä mielessä Kiina ei edes pyri haastamaan vakiintuneiden toimijoiden roolia kehityspolitiikassa, pikemminkin lisäämään vain omaa edustustaan niin kansainvälisten instituutioiden kautta kuin harjoittamalla omaa itsenäistä kehityspolitiikkaa. Nimittäin myös bilateraalin kehitysavun lisäksi Kiina esittää tehneensä parhaansa tukeakseen ja osallistuakseen kansainvälisten instituutioiden, kuten YK:n, avustusohjelmiin. Se on myös avoimin mielin tutkinut mahdollisuutta käytännön yhteistyöhön monenkeskisten organisaatioiden ja muiden maiden kanssa kehitysprojektien toteuttamisessa. Maailmanpankin kanssa Kiina on tehnyt tehokasta yhteistyötä koulutuksen sektorilla. Kiina näkeekin, että nykyään kehityspolitiikan ulottuvuuksia on laajennettu: ”*Kehittyvien maiden välinen yhteistyö on kehittymässä nopeasti, ja siitä on tulossa tehokas ja suotuista lisä Pohjoinen – Etelä yhteistyölle*”. Sekä kehittyvien maiden välisen että kehittyneiden ja kehittyvien maiden välisten yhteistyön nähdään pyrkivän samaan: globaalin köyhyyden lieventämiseen.³⁵⁵

Kiina on myös antanut lainoja anteeksi tai myöntänyt lainahelpotuksia maille, joilla on ollut suuria maksuvaikeuksia ja joilla on diplomaattiset suhteet Kiinaan. Maksun suorittamisessa voidaan myös soveltaa joustavia tapoja.³⁵⁶ Kiina nimesi aiemmin lainahelpotukset niiksi keinoiksi, joita kehittyneiden maiden tulisi kehityspolitiikassaan soveltaa. Nyt se kuitenkin itse on ottanut tämän keinon osaksi kehityspolitiikkaansa, vaikka sanoo olevansa kehittyvä maa. Kiina myös tekee selväksi, että sen kehityspolitiikkaa johtaa maan keskushallinto, ja Kiinan suurlähetystöt ja konsulaatit ovat vastuussa ulkomaanavun suorasta koordinoinnista ja hallinnoinnista.³⁵⁷ Tämä tuo esille sen, miten myös Kiinan kehityspolitiikassa on hyvin pitkälle kyse politiikasta, vaikka lainoja ei suoranaisesti ehdollistettaisikaan. Ne kuitenkin linkitetään diplomaattisuhteiden solmimiseen Kiinan kanssa, millä on taas puolestaan aina vaikutusta Kiinan kansainväliseen asemaan, esimerkiksi aina ajoittain esiin nousevissa Taiwanin ja Tiibetin kysymyksissä. Myös joustavat

³⁵² China’s Foreign Aid 2011, Osa I.

³⁵³ China-Africa Economic and Trade Cooperation foreword, 2010.

³⁵⁴ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, Osa VI.

³⁵⁵ China’s Foreign Aid 2011, Osa VI. ”South-South cooperation is developing rapidly, becoming an effective and beneficial supplement to South-North cooperation.”

³⁵⁶ Ks. esim. China’s Foreign Aid 2011

³⁵⁷ China’s Foreign Aid 2011, Osa V.

keinot lainojen maksussa viittaisivat siihen, että esimerkiksi Venezuelan ja muiden öljymaiden tai luonnonrikkaiden maiden kohdalla maksuvälineenä voisi käyttää näitä resursseja. Tämä ei vähennä kolonialistisia viitteitä Kiinan kehityspolitiikasta. Kiina kuitenkin sanoo antavansa apua Afrikkaan ”ystävyyden takia, ei resurssien takia.” Kiina tuo myös esiin, miten länsi sen mielestä harjoittaa kolonialismia kehittyvissä maissa. Kiina sen sijaan pyrkii vain auttamaan kumppanimaita hyödyntämään niiden resursseja. Kuitenkin selitys siitä, miksi Afrikka on niin merkittävä Kiinan kehityspolitiikassa, ontuu: ”Afrikka on tärkeä kohde Kiinan kehityspolitiikalle, koska alueella on eniten kehittyviä maita ja koska apu juontuu ystävyyydestä.”³⁵⁸

Kiina edelleen jossakin määrin erottelee erilaisia tehtäviä kehityspolitiikassa kehittyneille maille, kansainvälisille instituutioille ja kehittyville maille, etenkin sille itselleen.³⁵⁹ Näyttäisi kuitenkin siltä, ettei Kiina kykene enää varsinaisesti tekemään eroa sen kehittäjän roolin ja kehittyneiden maiden tai kehitysinstituutioiden kehittäjän roolin välillä, muuten kuin vetoamalla sen omaan kehitysmää- asemaan ja vastavuoroisen hyödyn teesiin. Sen verran paljon sen itselleen ottamat tehtävät kehityspolitiikassa ovat yhteneviä myös muiden kehittäjien tehtävien kanssa. Näistä perusteluista huolimatta on melko ilmeistä, että Kiinasta on tullut entistä selkeämmin kehittäjä kehityspolitiikassa ja sen tuplaroolitus näyttää väistyneen. Muille arvojärjestyksille pohjautuvia diskursseja tarkastelemalla pyrin kuitenkin selvittämään onko Kiinan kehittäjän roolissa ajama oma, itsenäinen kehityspolitiikka erilaista vai kenties tullut yhä yhtenevämmäksi Maailmanpankin harjoittaman kehityspolitiikan kanssa Kiinan johtavan luokan ja transnationaalien johtajien luokan lähennyttyä. Arvioitaessa Kiinan roolia ”erilaisena kehittäjä” tulee myös huomioida se, missä määrin Kiina sanelee toteutettujen projektien sisällön tai sijoituskohteet, eli onko sen kehityspolitiikassa kiistämistä huolimatta kolonialistisia piirteitä.

Vuonna 2010 Venezuela totesi, että tulokset YK:n vuosituhattavoitteiden saavuttamisessa ovat olleet pettymys ja tavoitteiden saavuttaminen on vakavasti uhattuna. Tähän liittyen Venezuela totesi, miten useimmat kehittyvät maat eivät ole täyttäneet niiden sitoumuksia 0,7% kehitysavusta.³⁶⁰ Näin ollen vastuun kantaminen nähdään edelleen kehittyneiden maiden velvollisuudeksi, ja sen laiminlyönnistä moralisoidaan. Köyhyyttä ei nähdä vain valtion sisäisenä

³⁵⁸ China’s aid to Africa for friendship, not resources 2011. ”China provides aid to Africa for friendship not resources” / ”Africa is an important destination for China’s foreign aid because the region has the highest density of developing countries and the help stems from friendship.”

³⁵⁹ Hu urges to help developing countries achieve development 2010.

³⁶⁰ Valero 2010.

ongelmana vaan jokaisen kansalaisen ongelmana, joka voi koskettaa meistä jokaista milloin tahansa.³⁶¹

Venezuelan puolestaan esitetään Presidentti Hugo Chávezin johdolla täyttäneen suurimman osan YK:n vuosituhattavoitteista. Niin köyhyyden kuin äärimmäisen köyhyydenkin esitetään laskeneen maassa huomattavasti vuoden 2009 loppuun mennessä: köyhyys laski vuoden 1998 49 % tasosta 24,2 %:iin ja äärimmäinen köyhyys vuoden 2003 29,8 %:sta 7,2n%:iin.³⁶² Tällä puolestaan mahdollisesti pyritään luomaan kuvaa siitä, että Venezuela on siirtymässä pois kehitysapua tarvitsevan valtion roolista, eli sillä on potentiaalia toimia jatkossa mahdollisesti kehittäjänä kehityspolitiikan historiallisessa blokissa. Venezuela tuokin esille, miten se myötävaikuttaa alueen ja maanosan ”sisarvaltioiden” pyrkimyksiin saavuttaa niille asetetut vuosituhattavoitteet. Venezuelan valtio haluaakin edistää alueellista integraatiota yhteistyön, solidaarisuuden ja täydentävyyden periaatteilla. Tällä pyritään eriarvoisuuden ja työttömyyden poistamiseen alueella.³⁶³ Venezuelan nähdään myös edistäneen huomattavasti Etelän maiden välistä yhteistyötä. Siinä oleelliseksi katsotaan, että dominoinnin ja ylivallan intressit ovat marginaalissa eivätkä toteudu samoin kuin kehittyvien maiden ja kehittyneiden maiden välisissä suhteissa. Etelän maiden välisen yhteistyön nähdään hyödyttävän alueen taloudellisia ja sosiaalisia prosesseja, sillä se poistaa markkinoiden väliintulon, mikä nähdään haitallisena. Vuonna 2008 Venezuela puhuu toistaiseksi vasta Latinalaisen Amerikan kehittyvien maiden yhteistyömahdollisuuksista.³⁶⁴ Kuitenkin on tullut ilmi, että myös Kiinan ja Venezuelan välillä on toteutettu yhteistyötä. Mikään yhteistyö ei kuitenkaan viittaa siihen, että Venezuelasta olisi tullut kehittäjä kehityspolitiikan historiallisen blokin sisällä – päinvastoin, Venezuelasta näyttäisi tulleen entistä vahvemmin Kiinan kehitettävä.

7.3. Uusliberalismin arvojärjestys: Maailmanpankin hegemonisen agendan diskurssi

Uusliberalismille perustuvaa diskurssia etsimällä haluan tarkastella 2010-luvulle siirryttäessä pyrkiikö Maailmanpankki rakentamaan uudelleen hegemonista järjestystä kehityspolitiikkaan uusliberalististen näkemysten kautta, kuten aiemmassa 2000-luvulla tehdyssä tutkimuksessa on esitetty. En siis referoi aiempia tutkimustuloksia osana analyysiani vaan toteutan diskurssianalyysin uudelleen valitsemani aineiston puitteissa. Haluan myös tarkastella tukevatko tai haastavatko Kiina tai Venezuela uusliberalistista näkemystä. Diskurssin pohjana ovat oletukset siitä, että kasvu vähentää köyhyyttä, markkinat ovat itseohjautuvia ja niiden toimintaan puuttumista tulisi välttää. Päinvastoin, markkinoiden vapaata toimivuutta tulisi edistää tekemällä makrotaloudesta

³⁶¹ PPS 2007, 7.

³⁶² Valero 2010.

³⁶³ Valero 2010.

³⁶⁴ Chaderton 2008, 211–213.

mahdollisimman suotuisa sen edellytyksille. Kasvun hyötyjen nähdään myös jakautuvan yhteiskunnassa tasaisesti, eli usko vaurauden tihkumisvaikutukseen on olemassa. Kehitys myös nähdään vaiheittain etenevänä, mitattavana ilmiönä, jossa on syy-seuraussuhteita. On myös hyvä kiinnittää siihen huomiota, mitkä loppujen lopuksi ovat kehityksen tavoitteita, jotta on mahdollista tehdä ero köyhyyden vähentämisen keinojen ja tavoitteiden välillä. Tämä senkin havaitsemiseksi, onko köyhyyden vähentämisen keinoista tullut lopulta jossain määrin itse tavoitteita kehityksessä.

Maailmanpankin PRS-käsikirjassa on useaan otteeseen havaittavissa diskursseja köyhyyden vähentämisestä liittyen uusliberalistiseen arvojärjestykseen. Dokumentissa todetaan muun muassa, miten ”Yksi tärkeimmistä tekijöistä köyhyyden vähentämisessä ja sosiaalisten indikaattoreiden parantamisessa on taloudellinen kasvu.” Taloudellisen kasvun nähdään myös kiistattomasti olevan yhteydessä vahvaan ei-rahalliseen parannukseen esimerkiksi koulutuksen ja terveydenhuollon saralla.³⁶⁵ Köyhyyden myönnetään kuitenkin myös olevan moniulotteinen ongelma, johon liittyy taloudellisen ulottuvuuden lisäksi paljon muita tekijöitä. Näin ollen ”[...]ratkaisut köyhyyden vähentämiseen eivät voi perustua pelkästään taloudellisiin käytäntöihin [...] Mutta siltikin, talouskasvu on edelleen merkittävin yksittäinen tekijä, joka vaikuttaa köyhyyteen, ja makrotalouden vakaus on ehdottoman tärkeä kiivaan ja kestävän kasvun toteutumiseksi. Makrotalouden³⁶⁶ vakauden tulee näin ollen olla avainasemassa köyhyyden vähentämisen strategioissa.”³⁶⁷

Kasvu yhdistettynä edistyksellisinä pidettyihin keinoihin kasvun jakamiseksi tasaisesti on vaikutukseltaan suurempi köyhyyteen kuin talouskasvu yksistään.³⁶⁸ Myös empiiristen esimerkkien kautta dokumentissa esitetään, miten tasa-arvoa ja tulonjakoa muuttamalla köyhät voivat hyötyä enemmän talouskasvusta.³⁶⁹ Tämä ei kuitenkaan poista sitä oletusta, että kasvulla nähdään myös yksistään olevan vaikutusta köyhyyteen, eli jonkinasteisen tihkumisvaikutuksen oletetaan tapahtuvan joka tapauksessa kasvun lisääntyessä. PRS-käsikirjassa mainitaankin, miten useat tilastolliset tutkimukset ovat löytäneet yhteyden talouskasvun ja köyhyyden vähentymisen välillä, ja

³⁶⁵ Cristiansen et al. 2002, 139, 143; Amnes et al. 2002, 4. ”One of the most important factors in reduction of poverty and improvement of social indicators is economic growth.”

³⁶⁶ Selventämiseksi hyväksi katsotun makrotalouden luonteesta todetaan, että pelkkä makrotalouden vakaus ei takaa kasvua, vaan useissa tapauksissa kasvu riippuu myös rakenteellisista keinoista, kuten esimerkiksi säänneltävyyden reformeista, yksityistämisestä ja kaupan vapauttamisesta, kuin myös muista uusliberalistista katsontakantaa tukevista reformeista. Hyväksi katsotaan myös, että kehittyvään maahan luodaan otolliset olosuhteet yksityisen sektorin investointeja varten kotimaisten ja ulkomaisten sijoitusten lisääntymiseksi. Tämä katsotaan hyväksi kasvun edistämiseksi. Niinpä kestävän kasvun onnistumiseksi päätöksentekijöiden on hyvä lähettää selkeä viesti yksityiselle sektorille maan harjoittamasta vakaasta makrotaloudesta sijoittajien luottamuksen voittamiseksi. (Amnes et al. 2002, 4–6, 8, 14–15.)

³⁶⁷ Amnes et al. 2002, 4. ”[...] solutions to poverty therefore cannot be based exclusively on economic policies [...] Economic growth, however, remains the single most important factor influencing poverty, and macroeconomic stability is essential for high and sustainable rates of growth.”

³⁶⁸ Amnes et al. 2002, 4–5.

³⁶⁹ Coudouel et al. 2002, 53.

että talouskasvu oli yhtä edullista niin rikkaille kuin köyhille. Vain harvoissa tutkimuksissa tasa-arvon lisäyksen nähdään olevan merkittävämpää kuin talouskasvu köyhyyttä vähennettäessä. Kuitenkin myönnetään, että kyse on yhteyden toteamisesta, ei kausaliteetista. Viitaten myös viimeaikaiseen empiriseen tutkimukseen todetaan, ettei tasa-arvon lisäyksen ja talouskasvun välillä ole toisiaan poissulkevaa vaikutusta, vaan tasa-arvon monimuotoinen lisääntyminen tehostuu nimenomaan kasvun myötä.³⁷⁰ Tässäkin käy kuitenkin ilmi se, että jo olemassa olevan eriarvoisuuden ei oleteta vaikuttavan siihen, että kasvun myötä eriarvoisuus voi itse asiassa kasvaa, ja näin hidastaa kehitystä, jonka nähdään olevan muuta kuin talouskasvu.

Kaupan vapauttamista³⁷¹ ja kansallisen talouden integroimista globaaliin talouteen pidetään merkittävinä tekijöinä talouskasvun luomisessa ja ylläpitämisessä. Tätä perustellaan useilla eri maiden konteksteissa tehdyillä tutkimuksilla: ”*Kaupankäynti näyttää luovan, jopa ylläpitävän kasvua.*” Dokumentissa todetaan myös, että ”*Vapaan kaupan voidaan olettaa olevan auttavan köyhiä kokonaisvaltaisesti, olettaen positiivisen yhteyden kaupan vapauttamisen ja kasvun välillä.*” Kaupankäynnin vapauttamisella tunnustetaan olevan lyhyellä tähtäimellä mahdollisesti negatiivisia vaikutuksia joidenkin köyhien asemaan, riippuen heidän ansioidensa lähteistä ja vapaan kaupan vaikutuksista köyhien kuluttamien hyödykkeiden hintaan.³⁷² Lyhyen tähtäimen mahdollisista haittavaikutuksista huolimatta talouskasvua edistäviä toimia pidetään hyvinä, koska niillä nähdään olevan positiivista vaikutusta pitkällä tähtäimellä. Vaikka sosiaalisen tasa-arvon lisäämistä korostetaan, todetaan myös, että ”*hyvin köyhissä maissa talouskasvu ennemmin kuin tulonjaon uudelleenorganisointi on avaintekijä pitkän tähtäimen köyhyyden vähennyksessä*”. Täten mahdollisten interventioiden potentiaalia ei pitäisi arvioida vain tasa-arvon kannalta, vaan huomioida niiden vaikutukset kasvuun, mikä puolestaan voi lisätä yleistä hyvinvointia yhteiskunnassa. Näin pitkällä tähtäimellä optimaalisia, eli vahvan kasvupotentiaalin omaavia, interventioita ei jätettäisi toteuttamatta. Pitkän tähtäimen vaikutuksiin vedoten todetaan, että ”*Maissa, jotka valmistelevat PRS-papereitaan, talouskasvu on tärkeämpi kuin tulonjaon uudelleenorganisointi hyvinvoinnin lisäämiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi.*”³⁷³

³⁷⁰ Amnes et al. 2002, 4–6.

³⁷¹ Kaupan vapauttamisen katsotaan olevan tarpeellista kasvulle ja köyhyyden vähennykselle, mutta kuitenkin halutaan tuoda esille, että ennen kaupan vapauttamista joitakin esivalmisteluja tulee tehdä. Sopivina toimina pidetään nimenomaan makrotalouden vakauttamista otolliseksi kaupan vapauttamiselle ja vapaata kauppaa tukevien käytäntöjen voimaan saattamista. (Hoekman et al. 2002, 30, 47.)

³⁷² Hoekman et al. 2002, 30, 47. ”Trade does seem to create, even sustain higher growth/ Trade liberalization can therefore be expected to help the poor overall, given the positive association between openness and growth.”

³⁷³ Wodon–Yitzhaki 2002, 77, 95. ”In very poor countries, economic growth rather than income redistribution is the key for long-term poverty reduction.” / “In countries that are preparing a PRSP, economic growth is more important than redistribution for improving well-being and reducing poverty.”

Kaupan vapauttamisen vastustajina nähdään ne, jotka itse hyötyvät protektionismista, sillä se ei ole köyhiä hyödyttävää. Myöskin protektionismin turvin talouskasvun saavuttaneita maita pidetään jokseenkin poikkeustapauksina ja esitetään, miten ei ole olemassa esimerkkejä maista, jotka olisivat merkittävästi vähentäneet köyhyyttä ilman että olisivat merkittävästi lisänneet vientiä. Täten kaikista käytännöllisin tapa stimuloida kaupankäyntiä ja avata maan talous kansainvälisille markkinoille on liberaalin kaupparegiimin hyödyntäminen, eikä protektionismin ja viennin tukemisen monimutkaisten rakenteiden kautta. Myös tariffien, viennin tukiaisten ja alueellisten kauppasopimusten katsotaan olevan haitallisia ja verotukseen suhtaudutaan varauksella.³⁷⁴ Tästä kaikesta tulee ilmi, miten markkinoiden nähdään olevan itseohjautuvia, eikä niihin pitäisi puuttua ohjailevasti. Kasvulla uskotaan olevan vaikutus köyhyyteen ja kehityksen uskotaan jossakin määrin etenevät tietyjen vaiheiden kautta (oikean talouspolitiikan omaksunnalla), vaikka PRS-käsikirjassa kielletään suora kausaalisuhte kasvu ja kehityksen välillä.

PRS-käsikirjasta näin ollen välittyy Maailmanpankin näkemys, että kasvu on yksistään riittämätön keino köyhyyden vähennyksessä, mutta kuitenkin kasvu ja siihen liittyvät keinot nostetaan tärkeimmiksi kuin sosiaaliset tekijät kehityksessä muun muassa vetoamalla pitkän tähtäimen vaikutuksiin, jota pohjautuvat uusliberalistisille oletuksille kasvun ja kehityksestä. Yhtenä tärkeimmistä täydentävistä toimista kaupan vapauttamiselle pidetään toimivia sosiaalisia turvaverkkoja. Ne kuitenkin nähdään erillisenä tarpeena itse kaupan vapauttamisen tarpeesta, joka itsessään lisää kasvua. Turvaverkkojen luonti pitäisi kuitenkin linkittää nekin läpäisevään kaupankäynnin reformeihin.³⁷⁵ Tämä tuo esille sen, miten usko tihkumisvaikutukseen on läsnä, eli kasvua pidetään syynä köyhyyden vähennykselle. Tätä mekanismia voi puolestaan mahdollisesti voimistaa myös muilla keinoilla. Kuitenkaan PRS-käsikirjassa keskeinen tavoite, köyhyyden vähennys, ei ole väistynyt, vaan kasvua ja uusliberalistisia toimia pidetään edelleen keinona sen saavuttamiseksi, ei itse tavoitteena. Yhteyttä kasvun ja köyhyyden vähennyksen välillä ei myöskään nähdä suoraan kausaalina, eli Maailmanpankin linja ei sorru modernisaatioteorioiden kaltaiseen pelkistettyyn näkemykseen kehityksestä. Kasvulla katsotaan kuitenkin olevan vaikutusta kehitykseen ja köyhyyden vähennykseen, joten niiden välillä oletetaan kuitenkin olevan uusliberalistisen arvopohjan mukainen vaikutussuhde.

Maailmanpankin vuoden 2009 käsikirjaa tarkastelemalla on mahdollista selvittää, onko tämä näkemys pysynyt samana 2010-luvun loppuun tultaessa. Vuoden 2009 käsikirjassa todetaan, että käytettävissä olevien tietojen perusteella on hyödyllistä tarkastella, miten köyhyys on aiemmin

³⁷⁴ Hoekman et al. 2002, 31–32, 34; Wodon–Yitzhaki 2002.

³⁷⁵ Hoekman et al. 2002, 47.

kehittynyt ajan kuluessa. Muutokset köyhyystilanteissa ovat usein yhteydessä taloudelliseen kasvuun, joissakin tapauksissa hallituksen harjoittamaan tiettyyn politiikkaan.³⁷⁶ Kasvu nähdään erityisenä ja muista tekijöistä riippumattomana vaikuttimena köyhyyden vähennyksessä: ”*Harva taloustieteilijä epäilee, etteikö taloudellinen kasvu olisi tarpeellista köyhyyden vähennyksessä pitkällä tähtäimellä.*”³⁷⁷ Suhteen tiiviyyttä pohdittaessa esitetään erilaisia laajoja tutkimustuloksia.³⁷⁸ Näiden tutkimustulosten yhteyteen myös todetaan, että vaikka monet politiikan keinot, kuten taloudellinen avoimuus, oikeusturva tai verojärjestelyt, näyttävät lisäävän taloudellista kasvua, niillä ei ole itsenäistä vaikutusta köyhien tulotasoon. Tästä johtuen keinoja lisätä juuri talouskasvua tulisi edistää.³⁷⁹ ”*Maailmanpankki esittää, että vankka taloudellinen kasvu on avainasemassa luotaessa mahdollisuuksia.*”³⁸⁰ Lähtökohtaisesti siis oletetaan yhteys talouskasvun ja köyhyyden vähentämisen välillä, vaikka suoranaista kausaliteettia ei kuitenkaan nähdä olevan kasvun ja kehityksen välillä.

Kirjassa kuitenkin myös todetaan, että ”*Tunnustaen sen, että taloudellinen kasvu ohjaa köyhyyden vähennystä pitkällä tähtäimellä, näin ei tarvitse olla aina lyhyellä tähtäimellä.*”³⁸¹ Samalla siis tunnustetaan se, että kasvun uskotaan ohjaavan köyhyyden vähennystä pitkällä aikavälillä tarkasteltuna. Joissakin tapauksissa on kuitenkin huomattu, että talouskasvusta huolimatta köyhyys ei ole tilastoissa vähentynyt. Tämän kuitenkin nähdään johtuvan mittauksen epätarkkuudesta ja peräänkuulutetaan tutkimusta, jossa tarkastellaan kasvua ja köyhyyden suhdetta tarkemmin.³⁸² Vetoamalla myös laajoihin tutkimustuloksiin vuoden 2009 käsikirjassa tuodaan esille, miten talouskasvun ja tasa-arvon muutosten välillä ei ole vankkaa korrelaatiota, ja keskimääräisesti talouskasvulla on taipumus jakautua tasaisesti. Täten tullaan johtopäätökseen, että eriarvoisuuden lisääntyminen ei ole välttämätön seuraus kasvusta ja kehityksestä. Tosin, empiiriset tulokset ovat joissakin tapauksissa osoittaneet, miten epätasa-arvo on aluksi kasvanut, mutta sitten vähentynyt taloudellisen kehityksen myötä.³⁸³ Kuitenkin tuodaan esille myös tutkimustuloksia, joiden perusteella on osoitettu, että köyhyys reagoi hitaammin talouskasvuun maissa, joissa vallitsee korkea eriarvoisuus. Tästä syystä maiden mahdollisesti pitää pyrkiä pitämään eriarvoisuus matalalla tasolla, jotta talouskasvusta saatu hyöty siirtyy tehokkaasti parantamaan köyhien asemaa. On myös

³⁷⁶ Haughton–Khandker 2009, 121.

³⁷⁷ Haughton–Khandker 2009, 162. ”Few economists doubt that economic growth is necessary for the long-term reduction of poverty.”

³⁷⁸ Ks. esim. Haughton–Khandker 2009, 161.

³⁷⁹ Haughton–Khandker 2009, 161.

³⁸⁰ Haughton–Khandker 2009, 170–171. ”The World Bank argues that robust economic growth is at the heart of generating opportunity.”

³⁸¹ Haughton–Khandker 2009, 182. ”Recognize that while economic growth drives poverty reduction in the long run, this need not be the case in the short run.”

³⁸² Haughton–Khandker 2009, 191–192.

³⁸³ Haughton–Khandker 2009, 168.

osoitettu, että korkean eriarvoisuuden maissa kasvu on hitaampaa. Tässä kohtaa halutaan kuitenkin tuoda esille, että esimerkiksi Kiina ja Vietnam kasvoivat nopeasti ja menestyneesti osittain sen ansiosta, koska ne sallivat suuremman eriarvoisuuden.³⁸⁴ Näin sivuutetaan se näkemys, että epätasa-arvon lisääntyminen olisi itsessään köyhyyttä. Kehitys nähdäänkin ensisijaisesti taloudellisten tekijöiden kautta. Täten näyttöä siitä, että kasvu tarvitsisi kumppanikseen tasa-arvon lisääystä köyhyden vähentämisessä pidetään empiriaan vedoten puutteellisena. Näin ollen uusliberalistinen linja on vahvistunut Maailmanpankin kehityspolitiikassa.

PRS-käsikirjassa myös todetaan, että ennusteet kasvusta ovat vain niin tarkkoja kuin niiden perustana olevat oletukset ja tavoilla mitata köyhyyttä on rajoituksia, jotka linkittyvät niiden perustana oleviin oletuksiin.³⁸⁵ Kuitenkaan näitä oletuksia, joille Maailmanpankki uusliberalistisen kehityspolitiikkansa pohjaa, ei missään vaiheessa varsinaisesti kirjoiteta auki.³⁸⁶ Jotta kuitenkin hyviksi katsottuja talouden reformeja voidaan toteuttaa, Maailmanpankin näkemyksen mukaan hallituksen vahvan sitoutumisen lisäksi ainakin osittainen kansalaisyhteiskunnan tuki on saavutettava. Tämän tuen voittamiseksi hallitusten tulee selittää kansalaisille perustelut toteutettaville uudistuksille.³⁸⁷ Tämä näyttäisi olevan merkki siitä, että Maailmanpankki katsoo tarpeelliseksi viedä uusliberalistisen ajattelun kehityksessä arkiajattelun tasolle, mutta katsoo tarpeettomaksi selittää sitä sen syvällisemmin. Tämä kertoo myös mahdollisesti Maailmanpankin hegemoniapyrkimyksistä nimenomaan uusliberalistisen kehityspolitiikan kautta.

Uusliberalistisen diskurssin esiintyminen Kiinan kehityspolitiikassa ennen sen edustuksen lisääntymistä Maailmanpankissa on kaksijakoinen: näkemystä avoimesti kritisoidaan ja peräänkuulutetaan muutosta kansainvälisissä talousrakenteissa vastuun lisäämiseksi, toisaalta arvojärjestyksen ajatuksia kannatetaan, etenkin kaupan esteiden poistamisessa ja vapaan kaupan edistämisessä. Kriittisessä kannassaan Kiina nostaa esille, miten etenkin suurten maiden makrotalouden toimilla on vaikutusta globaalilla tasolla. Siksi globaalit intressit ja vaikutukset tulisi huomioida laajemmin.³⁸⁸ Kiina myös toteaa kannanotossaan, että ”[...] kuitenkin, markkinat eivät paranna kaikkea. Täydellinen laissez-faire lähestymistapa johtaa väistämättä taloudelliseen epäjärjestykseen ja epätasa-arvoiseen sosiaaliseen jakoon, ja vaatii lopulta veronsa. Uskottavan

³⁸⁴ Haughton–Khandker 2009, 169.

³⁸⁵ Christiansen et al. 2002, 145; Coudouel et al. 2002, 51.

³⁸⁶ On myös huomionarvoista tuoda esille, miten Maailmanpankki pitää makrotalouden epävakauden syinä joko ulkoisia shokkeja, esimerkiksi luonnonkatastrofeja tai laajempia talouskriisejä, tai harjoitetun talouspolitiikan sopimattomuutta. (Amnes et al. 2002, 7–8.) Tällä poistetaan se mahdollisuus, että itse uusliberalistisissa malleissa tai oletuksissa olisi vikaa. Talouspolitiikan toimimattomuuden katsotaan nimenomaan johtuvan joko ulkoisista, hallitsemattomista tekijöistä tai maan kykenemättömyydestä harjoittaa oikeaa talouspolitiikkaa.

³⁸⁷ Hoekman et al. 2002, 50.

³⁸⁸ Yang Jiechi 2009a; Dai Bingguo 2009a.

markkinaorientoituneen reformin ei pitäisi koskaan asettaa markkinoita vastakkain hallituksen makrotason säätelyn kanssa. Markkinoiden näkymättömän käden ja hallituksen sekä sosiaalisen valvonnan näkyvän käden pitäisi molempien toimia yhtäaikaisesti ja ponnekaasti.” Myöskin todetaan, että ”*mikään ei ole suurempaa kuin moraal*”, täten suurten talousteorioiden ei tulisi koskaan olla konfliktissa moraalin ja eettisten periaatteiden kanssa. Tällaisesta moraalin puutteesta kritisoidaan Adam Smithin teoriaa, jonka ajatukset nimetään vuoden 2009 talouskriisin yhdeksi syyksi.³⁸⁹

Vuonna 2003 Kiina esitti huolensa siitä, miten protektionismi kauppasuhteissa oli lisääntynyt kehittyneiden maiden taholta. Tällöin kehittyneiden maiden vastuuksi nähtiin maailman talouden kehittämisen edistäminen, kaupan esteiden poistaminen ja yhteistyön kasvattaminen kehittyvien maiden kanssa kauppasuhteissa.³⁹⁰ Myöhemmin, etenkin vuonna 2009, Kiina useaan otteeseen painottaa Maailman kauppajärjestön WTO:n kontekstissa käydyn Dohan kierroksen edistämistä ja positiivisen tuloksen loppuunsaattamista. Kiinan mielestä kehittyneiden maiden tulisi osoittaa suurempaa vilpittömyyttä neuvotteluissa, leikata maatalouden tukia, poistaa kaupan esteitä ja helpottaa kehittyvien maiden pääsyä markkinoille. Tämän tulisi olla yksi prioriteetti transformoitaessa kansanvälistä rahallista säännöstelyjärjestelmää (financial regulatory system)³⁹¹

Tiiviimpi taloudellinen yhteistyö ja protektionismia vahvasti vastustava kaupankäynti sekä eri maanosien välinen kaupankäynti on tarpeen. Samalla myös vapaankauppa-alueiden ja multilateraalien, mutta kuitenkin myös kahdenvälisen kauppasopimusten edistämisen katsotaan olevan tarpeen.³⁹² Tämä on toisaalta ristiriitaista uusliberalismin arvojärjestyksen kanssa, jossa kahdenväliset kauppasopimukset tulkitaan liikaa vapaisiin markkinoihin puuttumiseksi. Kauppa kuitenkin nähdään kehityksen yhtenä moottorina. ”*Vapaa ja järjestäytynyt kansainvälinen kauppa on edellytys ja tehokas tapa edistää kestävää kehitystä kehittyvissä maissa.*”³⁹³ Kiina katsoo myös avoimen ja tasapuolisen, monenkeskisen kaupan ja rahoitusjärjestelmien olevan tarpeen vuosituhattavoitteiden saavuttamiseksi³⁹⁴ ja että taloudellinen kehitys on perusta ja edellytys

³⁸⁹ Wen Jiabao 2009a. ”[...] however, that the market is not a cure-all, either. A totally laissez-faire approach will inevitably lead to economic disorder and unfair social distribution, and will eventually take its toll. A credible market-oriented reform should never set the market against government macro-regulation. The invisible hand of the market and the visible hand of government and social supervision should both act, and act vigorously..” / ”Nothing is greater than morality.”

³⁹⁰ Chinas’ view on the Current World Economic Situation 2003.

³⁹¹ Ks. esim. Hui Liangyu 2009; Hu Jintao 2009b; Dai Bingguo 2009a; Liu Jioyi 2009.

³⁹² Wen Jiabao 2009b.

³⁹³ Liu Zhenmin 2008. ”Free and orderly international trade is a requisite and effective way to promote sustainable development of the developing countries.”

³⁹⁴ Chair statement 2009.

monien ongelmien ratkaisussa,³⁹⁵ mistä johtuen talouskasvun ylläpitäminen katsotaan oleelliseksi.³⁹⁶ Täten usko tihkumisvaikutukseen on olemassa. Tämä kaikki osoittaa, miten pragmaattisesti ja valikoivasti Kiina tukee uusliberalistista arvojärjestystä omassa kehityspolitiikassaan: yhtäältä sen diskurssia uusinnetaan, mutta toisaalta esitetään sitä haastavia näkemyksiä.

Kiinan esittämän näkemyksen mukaan se on jo vuosia edistänyt kehitys-orientoituneen kansainvälisen kaupparegiimin vakiinnuttamista ja Kiinasta on tullut yksi maailman avoimimmista talouksista, mikä on hyödyttänyt sitä.³⁹⁷ Tämä Kiinan esittämä virallinen kanta tosin poikkeaa siitä, miten useat tutkijat ovat nähneet Kiinan kehittyneen: suurelta osin protektionismin turvin, avaten markkinansa vasta kun se oli sitä itseän hyödyttävää.³⁹⁸ Useaan otteeseen kuitenkin Kiinan puheissa toistuu näkemys siitä, että protektionismi on kaikissa muodoissa pahasta. Kansainvälisen yhteisön tulisi vastustaa protektionismia kaupankäynnissä, jotta kansainvälinen kaupankäynti lisääntyisi.³⁹⁹ ”Kaikkien maiden tulisi yhdessä vastustaa kaupan esteitä sen kaikissa muodoissa.”⁴⁰⁰ Maailmantalouden kasvun edistämiseksi takia kauppa ja investoinnit tulisi vapauttaa ja niitä helpottaa.⁴⁰¹

Kiina pitää kuitenkin myös tärkeänä toteuttaa koordinoitua makrotaloutta sekä markkinoiden vakiinnuttamista makrotalouden avulla.⁴⁰² Kuitenkaan ei sen tarkemmin eritellä, millaiseksi makrotalous tulisi rakentaa, uusliberalismia suosivaksi vai säännöstelyyn perustuvaksi. Kiina nimittäin puhuu myös *osallistavasta kasvusta* (inclusive growth), jonka on avuksi kestävän sosiaalisen kehityksen toteutumisessa. Sen kautta taataan, että taloudellinen globalisaatio ja taloudellinen kasvu hyödyttää kaikkia maita, alueita ja ihmisiä eri sektoreilla. Yhteistyössä muun kansainvälisen yhteisön kanssa Kiina sitoutuu edistämään osallistavan, kestävän ja tasapainotetun talouskasvun toteutumista, tavoitteena yhteinen hyöty.⁴⁰³ Täten kasvun nähdään tihkuvan alaspäin, kunhan tihkumisen tukkeet huomioidaan. Tämä ei kuitenkaan ole varsinaisesti uusliberalistinen diskurssi, sillä siinä kasvun ja kehityksen välillä ei oleteta olevan itsestään ohjautuvaa automaatioita. Kuitenkin se, että osallistaminen mainitaan kasvun yhteydessä antaa viitteitä siitä, että Kiinan näkemyksessä on jotakin yhtenevää Maailmanpankin linjan kanssa. Kiina katsoo myös

³⁹⁵ Dai Bingguo 2009b.

³⁹⁶ Liu Jieyi 2009.

³⁹⁷ Liu Zhenmin 2008

³⁹⁸ Ks. esim. Liew 2005, 334.

³⁹⁹ Yang Jiechi 2009a.

⁴⁰⁰ Hui Liangyu 2009. ”All countries should jointly oppose trade protectionism in all its forms.”

⁴⁰¹ Hu Jintao 2009b.

⁴⁰² Yang Jiechi 2009a, Liu Jieyi 2009.

⁴⁰³ Hu Jintao 2009c.

Maailmanpankin tehtäväksi edesauttaa talouskasvun toteutumista.⁴⁰⁴ Myös ”Aid for Trade” – varojen määrään kasvattaminen katsotaan hyväksi.⁴⁰⁵

Kiinan kohdalla uusliberalistisen diskurssin käyttö kehityspoliitikassa ei ole täysin selkeää. Yhtäältä se korostaa vapaan kaupan ja talouskasvun merkitystä kestäväen kehityksen ja YK:n vuosituhattavoitteiden saavuttamisessa, toisaalta todetaan, että markkinoita tulee valvoa tasapuolisuuden toteutumiseksi. Kiina kuitenkin edistää diskurssia, jonka mukaan vapaa kauppa on hyväksi kehityksessä. Kuitenkin, vapaan kaupan vaatimukset ovat suurelta osin kehittyneiden maiden suuntaan, eikä niinkään kehittyville maille suunnattuja ehdotuksia. Ottaen huomioon, että Kiina itse nimeää itsensä kehittyväksi maaksi, joille vaatii suurempaa ja helpompaa pääsyä kehittyneiden maiden markkinoille, kyse ei ole ehkä niinkään kehityspoliittisesta suosituksesta. Kyseessä on ennemminkin kehityspoliitikan käyttö perusteena sille, miksi kehittyvien maiden Kiina mukaan luettuna, tulisi päästä helpommin kehittyneiden maiden markkinoille. Tässä mielessä Kiina käyttää kehityspoliitikkaa oman edun tavoittelun välineenä. Ei niin, että se pyrkisi välttämättä hyödyntämään muiden kehittyvien maiden markkinoita, mikä ei nouse analysoimasta aineistostani ainakaan esiin, vaan ennemminkin niin, että Kiina hakee vahvempaa kauppapoliittista asemaa kehitysmaastatuksen turvin. Vuoden 2009 talouskriisin edessä Kiina myös totesi, että nykyisen talousjärjestelmän rakenteelliset ongelmat ovat tulleet yhä vahvemmin esille.⁴⁰⁶ Kiinan mielestä taloudellisen kehityksen keinoja pitäisi transformoida innovatiivisilla ideoilla, jotta tasapainotettu ja järjestyksellinen kehitys saataisiin aikaan maailmantaloudessa. Juuri kriisin jälkeisen ajan Kiina näkee otolliseksi tällaiselle edistykselliselle kehitykselle ja toimintatapojen muutokselle.⁴⁰⁷ Näin ollen on mielenkiintoista analysoida myöhempää aineistoa Kiinan osalta tästäkin syystä: jotta on mahdollista havaita, jos Kiina ehdottaa jotakin omaa talousmallia tai sovellutusta osana kehityspoliitikkaansa.

Venezuelan kannan uusliberalismia kohtaan voisi tiivistää avoimen kriittiseksi. Chávez on muun muassa todennut, että uusliberalismi on tie helvettiin, etenkin Venezuelan ja Latinalaisen Amerikan kontekstissa. Täten onkin tarpeen tarkistaa nykyisin toteutettua politiikkaa ja talouspolitiikkaa.⁴⁰⁸ Uusliberalismilla ja sen toteuttamisella nähdään myös olevan suora yhteys kurjuuteen ja köyhyyteen: ”[...] esimerkiksi, nykyinen hallitseva kansainvälisen talouden järjestelmä [...], joka perustuu sivistymättömän uusliberalismin kieroutuneelle doktriinille, tuottaa joka päivä lisää

⁴⁰⁴ Dai Bingguo 2009b.

⁴⁰⁵ Yang Jiechi 2009a; Chinese Foreign Minister Calls for International... 2009.

⁴⁰⁶ Wen Jiabao 2009a.

⁴⁰⁷ Hu Jintao 2009b.

⁴⁰⁸ Chávez 2001, 59.

kurjuutta, tuottaa joka päivä lisää epätasa-arvoa ja tuottaa joka päivä lisää epätoivoa köyhän kansan keskuudessa.”⁴⁰⁹ Näin ollen uusliberalistisen talousmallin kohdalla valtioiden tulee päättää, millä puolella ne ovat.⁴¹⁰

Uusliberalismia ja sitä harjoittavia tahoja myös demonisoidaan nimeämällä ne egoistisiksi ja tunteettomiksi, muun muassa käyttämällä lainauksia uskonnollisilta auktoriteeteilta, jotka ovat kritisoineet uusliberalismia.⁴¹¹ Uusliberalistisen globalisaation nähdään myös tuottaneen maailmantalouden, jonka tuloksena on nälkä ja köyhyys sekä suunnattomia epäoikeudenmukaisuuksia. Näin ollen viimeksi kuluneen ”*lähes kolmen uusliberalistisen vuosikymmenen aikana*” köyhyyden nähdään kasvaneen. Uusliberalismin huonoina vaikutuksina nähdään myös yksityistämisen ja sosiaalisen marginalisoitumisen ongelmat.⁴¹²

Näiden selkeästi uusliberalistiselle järjestykselle kriittisten lausumien esiintuomisen jälkeen on kuitenkin syytä tarkastella, missä määrin Venezuela on lopulta kehityspoliittisessa linjauksessaan uusliberalistista arvojärjestystä vastaan. Nykyisen talousjärjestelmän epäoikeudenmukaisuutta eritellessään Venezuela muun muassa toteaa, että uusliberalistisen järjestyksen myötä kehittyvien maiden ulkomaanvelat ovat kasvaneet, mikä on puolestaan suurimpana esteenä taloudelliselle kasvulle ja sosiaaliselle kehitykselle.⁴¹³ Tässä lausumassa kuitenkin tulee esille se, että talouskasvun katsotaan olevan tarpeen kehityksessä. Venezuela myös kritisoi uusliberalistisessa järjestyksessä edistettyä vapaata kauppaa siitä, ettei se todellisuudessa ole vapaata, vaan ainoastaan uusliberalismin julkisivu, jonka turvin kehittyneet maat ovat voineet harjoittaa protektionismia ja korkeita tullimaksuja kehittyvien maiden tuontitavaroita vastaan. Näin ollen maailman köyhimmät maat ovat Venezuelan mukaan niitä, jotka kärsivät eniten kehittyneiden maiden protektionismista. Etenkin Yhdysvaltojen mainitaan harjoittavan tällaista vahingoittavaa protektionismia kehittyviä maita kohtaan. Lisäksi Venezuela katsoo, että tukien poisto muun muassa maataloustuotteille tulisi poistaa kehittyneissä maissa, jotta kehittyvien maiden tuotteet pääsisivät helpommin kansainvälisille markkinoille.⁴¹⁴

Näin tarkasteltuna ei ole selkeää, että Venezuela on lopulta uusliberalistista arvojärjestystä vastaan. Markkinoiden ei katsota olevan tällä hetkellä itsestään ohjautuvia, mutta ne voisivat olla sellaiset,

⁴⁰⁹ Chávez 2002, 75. ”[...] por ejemplo, que el sistema económico internacional imperante hoy, [...] basado en la doctrina per-versa del uusliberalismo salvaje, genera cada día más miseria, genera cada día más desigualdad y genera cada día más desesperanza en los pueblos pobres del planeta.”

⁴¹⁰ Arnaldo 2004, 113.

⁴¹¹ Chaderton 2003, 99.

⁴¹² Chávez 2004, osat 3, 4, 4.5, 7.

⁴¹³ Chávez 2004, osa 4.1.

⁴¹⁴ Chávez 2004, osat 4.1–4.3.

jos kehittyneet maat eivät puuttuisi niiden toimintaan. Itsestäänohjaavuuden mekanisme ei siis pohjimmiltaan kiistetä tai kritisoida. Venezuelan julistusten taustalla näyttäisi myös olevan usko siihen mekanismiin, että kansainvälisen kaupan kautta kasvu on mahdollista. Kasvu taas puolestaan vähentää köyhyyttä. Tulojen jakautumista kansainvälisellä tasolla kritisoidaan epäoikeudenmukaiseksi, mutta kasvun jakautumiseen tasan yhteiskunnan sisällä ei kiinnitetä sen enempää huomiota: tärkeää on päästä osaksi markkinoita. Tämän kuitenkin ovat estäneet uusliberalismin pahat voimat.

Uusliberalismin kritiikissä osana kehityspolitiikkaa on kenties siis pohjalla muuta kuin uusliberalistisen arvojärjestyksen ajatusten haastaminen. Venezuela julistaakin, että ne tahot, jotka eivät täytä velvollisuuksiaan kehitysavun tavoitteissa, eivätkä anna tuntuvia helpotuksia ulkomaanvelassa ja estävät kehittyvien maiden pääsyn markkinoille, eivät säästele sotilaallisissa kuluissa.⁴¹⁵ Tällä mitä ilmeisemmin viitataan Yhdysvaltoihin. Lisääntyneen köyhyyden katsotaan olevan seurausta myös epäoikeudenmukaisesta tulojaosta suurimmassa osassa maita ja niistä toimintatavoista, joita IMF ja Maailmanpankki pyrkivät edistämään.⁴¹⁶ Kapitalistisen uusliberalismin ja Washingtonin konsensuksen nähdään tuottaneen etenkin kurjuutta, epätasa-arvoa ja ääretöntä tragediaa Latinalaisen Amerikan maissa.⁴¹⁷ Venezuela oikeuttaakin uusliberalismin kritiikkiään sillä, että Latinalaisen Amerikan maat toimivat ensimmäisinä ”laboratorioina” Washingtonin konsensuksen aikaansaamissa uusliberalistisissa kokeiluissa, joissa maita istutettiin hyviksi katsottuihin malleihin. Täten Latinalainen Amerikka on myös oikeutetusti ensimmäinen paikka, josta avoimesti kriittinen linja voi alkaa.⁴¹⁸

Venezuelan ja etenkin Chávezin kritiikkiin Yhdysvaltoja vastaan uusliberalismin kritisoimisen kautta vaikuttavat varmaankin enemmän sisäpoliittiset tekijät ja Chávezin, kenties osin laskelmoitukin, henkilökohtainen kauna Yhdysvaltoja vastaan. Chávezin noustessa valtaan ei tällaista vastakkainasettelua ollut vielä havaittavissa. Vaikka Chávez jo vuonna 1999 toi YK:ssa esiin sen, miten Venezuelassa ollaan toteuttamassa uutta, humaania talouden mallia ja miten nykyisessä maailmanjärjestyksessä tulisi lisätä oikeudenmukaisuutta ja taata aiempaa paremmin se, että kaikki tahot saavat tyydytettyä tarpeensa,⁴¹⁹ vasta vuonna 2002, Venezuelan sisäisen vallankaappauksen jälkeen, kyseinen projekti nimettiin uusliberalismin vastaiseksi, vallankumoukselliseksi projektiksi.⁴²⁰ Ennen vuotta 2002 Chávez myös painotti yhteistyötä ja

⁴¹⁵ Chávez 2004, osat 4.1–4.3.

⁴¹⁶ Publicación del Ministerio de Comunicación e información 2004, 4.

⁴¹⁷ Chávez 2005, 75, 142.

⁴¹⁸ Arnaldo 2004, 119.

⁴¹⁹ Chávez 1999, 25.

⁴²⁰ Chávez 2002, 86.

kansojen välistä ystävyyttä sekä vuonna 2002 Venezuelassa toteutettu vallankaappaus julistettiin fasistisen liittouman, muun muassa yksityisen sektorin, organisoimaksi, jossa apuna käytettiin median avulla tuotettua terrorismia.⁴²¹ Vasta vuonna 2003 Yhdysvaltoja syytettiin epäsuorasti vallankaappauksen organisoineiden tahojen tukemisesta.⁴²²

Vuonna 2005 Chávez aloitti avoimesti Yhdysvaltoja kritisoivan diskurssin, missä muun muassa kyseenalaistetaan Yhdysvaltojen oikeus käydä sotaa Irakissa ja syytetään Yhdysvaltoja Venezuelan vallankaappauksen organisoimisesta sekä Cháveziin kohdistuneen vihan lietsomisesta.⁴²³ Vuonna 2006 Chávez päästi Yhdysvaltoihin kohdistaman vihansa lopullisesti valloilleen kutsumalla Yhdysvaltojen silloista presidenttiä Goerge W. Bushia paholaiseksi YK:n edessä ja esittämällä miten ”Yhdysvallat suunnitteli, rahoitti ja pani liikkeelle vallankaappauksen Venezuelassa. Yhdysvallat jatkaa vallankumouksellisen liikkeen tukemista, Venezuelassa ja Venezuelaa vastaan, jatkaen terroristien tukemista.”⁴²⁴ Yhdysvaltoja kohtaan lietsomassaan vihassa Chávez haluaa kuitenkin tuoda esiin, että hän ei ole Yhdysvaltain kansalaisia vastaan, vaan sen johtajia. Chávez on kansan puolella.⁴²⁵ Chávez myös kiistää syytökset, että hän edustaisi ääriliikettä ja kääntää syytöksen ääriliikkeen edustamisesta Yhdysvaltoja vastaan.⁴²⁶

Kuten historiallisen materialismin kautta analysoitua on käynyt esille, Chávezin asema ja kannatus on tällä hetkellä Venezuelassa varsin epävarmaa. Näyttäisikin siltä, että Chávez pyrkii lähinnä piilottamaan sisäistä hajanaisuutta Venezuelassa pitämällä yllä uusliberalistisen näkemyksen ja Yhdysvaltojen kritiikkiä. Samalla myös Venezuelan sisällä yritetään kenties hakea uutta yhtenäisyyttä syyttämällä ulkopuolista tahoa, Yhdysvaltoja, maan lisääntyvästä kurjuudesta. Tämä toimintamalli tuskin kuitenkaan auttaa siinä, että Venezuela saisi kansainvälisesti yhtään vahvempaa asemaa kehityspolitiikassa.

7.3.1. Kiinan ja Venezuelan uusliberalismin diskurssi suhteiden muututtua

Suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen Kiina tuo edelleen esille pyrkimystään lujittaa kehittyvien maiden välistä yhteistyötä nimenomaan taloudessa ja kaupankäynnissä. Tämä nähdään tärkeäksi yhteisen hyödyn ja kehityksen realisoitumiseksi. Tekstissä rakennetaan historiallista tarinaa siitä, miten perusta pitkäaikaiselle ystävyyteen perustuvalla yhteistyöllä kehittyvien maiden kanssa on

⁴²¹ Chávez 2002, 80, 82.

⁴²² Chaderton 2003, 99.

⁴²³ Chávez 2005, 138, 151.

⁴²⁴ Chávez 2006, 156–7, 169. ”Ya Estados Unidos planificó, financió e impulsó un golpe de Estado en Venezuela. Estados Unidos sigue apoyando movimientos golpistas, en Venezuela y contra Venezuela, sigue apoyando el terrorismo.”

⁴²⁵ Chávez 2006, 160–162.

⁴²⁶ Chávez 2006, 166.

muodostunut taloudellisen yhteistyön avausten jälkeen, ja miten alun perin taloudellinen yhteistyö on laajentunut monimuotoiseksi ja vastavuoroisesti hyödyttäväksi yhteistyöksi, tarjoten apua erilaisin ja joustavin keinoin muille kehittyville maille. Näiden periaatteiden pohjalta toimivan Kiinan avun nähdään vastaavan paremmin sekä Kiinan nykyisen tilanteen tarpeisiin että vastaanottajamaiden tarpeisiin.⁴²⁷ Taloudellista yhteistyötä siis perustellaan sillä, että se on ollut historiassa kehityksen niin kutsuttujen spillover-vaikutusten lähtökohta ja yhteistyön ensimmäinen muoto. Taloudellisesta, yhden sektorin yhteistyöstä yhteistyö on edennyt uusille sektoreille, saaden näin aikaan kokonaisvaltaisempaa kehitystä.

Kiinan ja Afrikan maiden taloudellisen ja kauppayhteistyön nähdään palvelevan molempien tahojen intressejä, edistävän yhteistä vaurautta ja edistystä. Lisäksi taloudellisen yhteistyön nähdään olevan avuksi Afrikan maiden pyrkimyksessä saavuttaa YK:n vuosituhattavoitteet. Eli taloudelliset tekijät ovat korostuneet siinä, mitä painotetaan yksittäisiksi keinoiksi köyhyyden vähennyksen tavoitteiden saavuttamisessa. Yhteistyö nähdään merkittäväksi myös, jotta kehittyvien maiden yhteisiä intressejä saadaan edistettyä kansainvälisesti. Kiina katsookin taloudellisen yhteistyön tuovan uutta henkeä kehittyvien maiden väliseen yhteistyöhön ja vahvistavan kehittyvien maiden poliittista ja taloudellista asemaa maailmassa.⁴²⁸ Kiina luo kuvaa nykyisestä epävarmuuden ja murroksen tilasta kansainvälisessä taloudessa, jonka katsoo otolliseksi hetkeksi Kiinalle ja Afrikan maille lisätä niiden kasvua. Yhteisten intressien nähdään koko ajan laajenevan ja yhteistyö kaupankäynnissä tulevaisuudennäkymiltään kirkkaana.⁴²⁹ Historian saatossa Kiinan ja Afrikan maiden välisessä kaupankäynnissä maiden tuotteet ovat onnistuneesti päässeet toistensa markkinoille.⁴³⁰

Tahojen tuottamat tuotteet ovat kuitenkin varsin erilaisia. Afrikan maiden Kiinaan tuomat hyödykkeet ovat ensisijaisesti primaarituotannon tuotteita, ja esimerkiksi maataloustuotteiden vienti Kiinaan on kasvanut. Puolestaan Kiinan Afrikkaan viemät tuotteet ovat ensisijaisesti koneita ja muita sekundaarituotantoon kuuluvia tuotteita.⁴³¹ Kiina puhuukin *kansainvälisestä työnjaosta* (international division of labour) pyrkimyksissään tehostaa kansainvälisen kaupan mekanismeja, vastustaen edelleen protektionismia kaupankäynnissä.⁴³² Kiina myös julistaa, ettei se ikinä sulje ovia muilta mailta ja että se pyrkii avoimen talousjärjestelmän perustamiseen, joka yhdistää tiiviimmin globaalin talouden, vasavuoroisesti hyödyttävän yhteistyön kuin myös turvallisuuden ja

⁴²⁷ China's Foreign Aid 2011, Osa I.

⁴²⁸ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, Foreword.

⁴²⁹ Emt, Conclusion.

⁴³⁰ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, osa I.

⁴³¹ Ibid.

⁴³² China's Peaceful Development 2011, Osa II.

tehokkuuden. Kiina myös katsoo tarpeelliseksi parantaa investoinnin rakenteita, moninaistaa investointitapoja ja laajentaa investointikanavia.⁴³³

Vastavuoroiseen hyötyyn vedoten todetaan, että Kiina antaa Afrikan maille yhtäläiset sijoitusmahdollisuudet Kiinassa kuin ne Kiinalle Afrikassa, kuitenkin ottamatta huomioon, että monellakaan Afrikan maalla tuskin on resursseja sijoittaa Kiinaan samalla tavalla kuin Kiina sijoittaa Afrikkaan. Kiina myös tuo esille, että kehityksen ja vastavuoroisesti hyödyttävän yhteistyön periaatteen pohjalta, useat kiinalaiset yritykset ovat aktiivisesti osallistuneet muun muassa Afrikan resurssien kehittämiseen, lisäten resurssien arvoa ja hyödyntäen näitä resursseja sosiaalisessa ja taloudellisessa kehityksessä, kuitenkin painottaen läpinäkyvyyttä.⁴³⁴ Tämä kuitenkin nostattaa jonkin verran epäluuloja siitä, onko Kiinan vastavuoroisuudella perustelema taloudellinen aspekti kehityksessä niinkään edullinen muille kuin Kiinalle itselleen.

Kiina myös nimeää ulkomaanapunsa kohdentamisen prioriteeteiksi maatalouden, maaseudun kehittämisen ja köyhyyden vähennyksen.⁴³⁵ Tätä Kiina perustelee esimerkiksi sillä, että ”ruokaturva on tärkeää vakaalle kehitykselle ja köyhyyden vähentämisen pyrkimyksille Afrikassa”, ja Afrikan ruokaongelman ratkaiseminen on Kiinan perimmäinen tavoite Afrikan kanssa tehtävässä maatalousyhteistyössä.⁴³⁶ Kiinan kohdalla on spekuloitu, onko sillä itsellään tulevaisuudessa nykykehityksen jälkeen enää omavaraisia resursseja tuottaa maataloustuotteita kaikille kansalaisilleen vai onko Kiina orastavan ruokakriisin edessä.⁴³⁷ Kiina kuitenkin kiistää tällaisen haasteen olevan edessä. Sen väistämiseksi on tehty useita toimia, muun muassa lisätty tuontia muista maista.⁴³⁸ Nämä tekijät ja se, että Kiina nostaa maataloustuotannon edistämisen kehittyvissä maissa niin suureen huomioon herättää epäilyksiä vilpittömyydestä ja siitä, ettei Kiina mahdollisesti pyrkisi ohjaamaan muiden maiden tuotantorakenteita haluamaansa suuntaan omien tarpeidensa ja etujensa takia. Sellaista toimintamallia, jossa kehittyviä maita pidetään primaarituotteiden tuottajina vedoten kansainväliseen työnjakoon, eikä niitä kannusteta teollistumaan, on kritisoitu paljon kehityspolitiikassa aiemmin. Sen katsotaan hidastavan kehitystä ja lukitsevan kehittyviä maita alikehitykseen.

⁴³³ China’s Peaceful Development 2011, Osat I–II.

⁴³⁴ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, Osa II.

⁴³⁵ China’s Foreign Aid 2011, Osa IV.

⁴³⁶ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, Osa V. ”Food security is important for stable development and poverty relief efforts in Africa.”

⁴³⁷ Ks. esim. Watts 2010.

⁴³⁸ People’s Daily Online 2011.

Venezuela puolestaan julistaa, miten viime vuosien globaalin talouden ja kapitalismin finanssikriisi on aiheuttanut lisää köyhyyttä, eriarvoisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta.⁴³⁹ Venezuela myös vertaa uusliberalismia uskontoon, jonka jumala on markkinat. Tämä esitetään epäpuhtautena oikeiden uskontojen pyhyyteen verrattuna. Täten peräänkuulutetaan sen harhaoppisuuden hylkäämistä, ettei nykyiselle järjestykselle olisi vaihtoehtoja. Markkinavoimista nähdään siis tarpeelliseksi vapautua.⁴⁴⁰ Venezuela myös kiistää länsimaista lähteneen ”*historian loppu*” (end of history) – ajatusmallin julistaen, että nyt on tultu yhden historian päätepisteeseen, nimittäin ”*uusliberalismin painajaisen, jossa hallitsi sivistymätön kapitalismi*”, sekä sosiaalinen väkivalta ja jatkuva globaali ihmisoikeuksien rikkominen.⁴⁴¹

Nykyisten rahoitusmarkkinoiden nähdään harjoittavan hegemoniaa, jolla ei ole mitään hyviä seurauksia. Sen aiheuttama yksityistäminen nähdään pahasta. Venezuela menee myös niin pitkälle, että katsoo nykyisen uusliberalistisen talousjärjestelmän estävän ihmisoikeuksien toteutumisen, muun muassa oikeudessa kehitykseen.⁴⁴² Uusliberalistisen globalisaation vastineeksi Venezuela tarjoaakin oikeudenmukaisuutta ja tasavertaisuutta. Vapaan kaupan, jonka nähdään tuottavan negatiivisia vaikutuksia, sijaan Venezuela haluaa ajaa solidaarisuutta ja kumppanuutta. Vapaan kaupan nimissä nähdään aiheutetun köyhyyttä, väkivaltaa, kidutusta, sotia, invaasioita, alistusta ja sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta.⁴⁴³

Venezuela myös tuo uusliberalismin kritiikkiinsä luokkataistelun näkökulman esittämällä, miten ”*miljoonat yhdysvaltalaiset veljet*” kärsivät myös ylemmän luokan harjoittaman ”*uusliberalistisen politiikan brutaalien sovellutusten kieroutuneista vaikutuksista*” samalla tavalla kuin Venezuelan kansalaiset.⁴⁴⁴ Myös alueellisten vapaakauppa-alueiden perustamista perustellaan sillä, että taloudellisia hyötyjä ei voi sallia vain eliitille ja transnatiinaaleille tahoille.⁴⁴⁵ Sosialismin projektiin liittyy myös aiemmasta kapitalismista poiketen sellaisten tuotannon ja vaihdon keinojen luominen, jotka ovat aidosti oikeudenmukaisia, tasavertaisia ja solidaarisia. Näin nähdään myös luokkaerojen kaventuvan. Tuotannon tarkoituksena olisi myös luoda työpaikkoja kaikille ja välttää luokkaerojen syntymistä.⁴⁴⁶ Nykyisen vallitsevan kapitalismin nähdään sen aiheuttamien kärsimysten lisäksi

⁴³⁹ Valero, 2010.

⁴⁴⁰ Chaderton 2008, 197–198.

⁴⁴¹ Chaderton 2008, 217.

⁴⁴² Valero 2010.

⁴⁴³ Chaderton 2008, 198.

⁴⁴⁴ Chaderton 2008, 199. ”Millones de nuestros hermanos estadounidenses” / ”[...] a sufrir los efectos perversos de la brutal aplicación de las políticas uusliberals.”

⁴⁴⁵ República Bolivariana de Venezuela 2010, 18.

⁴⁴⁶ PPS 2007, 9, 21.

estävän YK:n kehitystavoitteiden täyttymisen.⁴⁴⁷ Sen nähdään myös tuotantotavoillaan vaarantavan kestäväen kehityksen mukaista toimintaa.⁴⁴⁸ Sitä vastoin Venezuelan Bolivarilaisen vallankumouksen tuottama malli tarjoaa vaihtoehtoisen, oman ja ainutlaatuisen mallin kehityksestä.⁴⁴⁹ Venezuelassa onkin tuotettu Hugo Chávezin johdolla vaihtoehtoisen mallin kehitykselle, jossa on humaani lähestymistapa ja jolla saadaan aikaan rakenteiden muutosta marginalisoituja hyödyttäen. Vaikka Venezuelakaan ei ole täysin päässyt pakoon kapitalismin aiheuttamia kriisejä, sosiaaliset investoinnit ovat lisääntyneet ja Venezuelassa on nykyään paremmat elinolosuhteet. Sosiaaliset investoinnit ovatkin Venezuelan tarjoaman vaihtoehtoisen kehitysmallin ytimessä: ”*Olemme matkalla kohti universaalia sosiaaliturvajärjestelmää*”.⁴⁵⁰ Näin aiemmin esitetystä kritiikistä on siirrytty koherentimpaan, sosialismia painottavaan vaihtoehtoisen kehitysmallin tarjoamisen suuntaan, mutta samalla kärjistäminen on lisääntynyt uusliberalismin kritiikissä.

Kuten Chávez itsekin kautensa alussa julisti, yksikään maa ei voi osallistua kansainvälisiin suhteisiin koko potentiaalillaan, ennen kuin se on sisäisesti voimistunut. Myös teoriaosuudessa olen tuonut ilmi, miten sosialististen maiden johtajien luokan on saavutettava johtajuus ensin kotimaan tasolla, ennen kuin ne voivat pyrkiä johtajuuteen transnationaalilla tasolla. Venezuelan kohdalla sisäinen tilanne on lähinnä kaoottinen ja kahtijakautunut. Näin ollen myös kritiikki uusliberalismille jää lopulta kansainvälisellä tasolla hajanaiseksi, eikä varsinaista haastavaa mallia kyetä esittämään.

7.4. Osallistamisen arvojärjestys: hegemonista agendaa kritisoiva diskurssi?

Tarkastelemalla osallistamisen ja globaalin osallistamisen arvojärjestyksille perustuvia diskursseja haluan selvittää missä määrin ja millaisessa muodossa toimijat sisällyttävät nämä ajatukset kehityspolitiikkaan. Haluan myöskin tarkastella onko alkuperäisen osallistamisen tai globaalin osallistamisen ideaa transformoitu alkuperäisestä ajatuksesta, jotta ne sopisivat paremmin yhteen muiden toimijoiden kehityspolitiikassa vallitsevien ajatusten kanssa, kuten esimerkiksi developmentalismin ja uusliberalististen näkemysten kanssa. Haluan myös tarkastella, onko ajatuksia transformoitu siihen suuntaan, että osallistamiseen tai globaaliin osallistamiseen vetoamalla pyritään saavuttamaan lisää valtaa ja vahvempaa asemaa kehityspolitiikassa. Analyysissä olen jakanut osallistamisen ja globaalin osallistamisen diskurssien käsittelyn eri kappaleisiin, jotta niiden sisällöllinen ero ja käyttö kehityspolitiikassa tulisi selkeämmin esitettyä.

⁴⁴⁷ República Bolivariana de Venezuela 2010, 16.

⁴⁴⁸ PPS 2007, 39.

⁴⁴⁹ República Bolivariana de Venezuela 2010, 16.

⁴⁵⁰ Valero 2010. ”We are moving towards a universal social security system.”

Osallistamisen diskurssi perustuu alun perin ajatukselle haastaa näkemys kasvun tärkeydestä kehityksessä. Siinä katsotaan, että kasvu ei yksin riitä kehitykseen, sillä kasvulla on taipumusta jakautua epätasaisesti yhteiskunnassa ilman että hyvinvoinnin jakautumisessa tapahtuu muutoksia. Kehityksellä ei myöskään tarkoiteta vain kasvua tai edistymistä taloudessa, vaan oikeudenmukaisuuden, kestävyuden ja osallistamisen toteuttaminen on tärkeää, jotta kehitystä tapahtuisi. Siinä kiinnittääkin huomiota ruohonjuuritasolta lähtevään kehitykseen ja ihmisten koko potentiaalin hyödyntämiseen. Poliittisen aspektin ja marginalisoitujen ryhmien huomioiminen on tässä tärkeää.

Heti PRS-käsikirjan johdannossa korostetaan maakohtaisuuden merkitystä köyhyyden vähentämisen strategioita suunniteltaessa.⁴⁵¹ Näin sanoudutaan irti modernisaatioteorioiden kaltaisista universaalistavista näkemyksestä kehityksestä. Maailmanpankki määrittelee köyhyydeksi sen, että jollakin hyvinvoinnin sektorilla ei ole tarpeeksi.⁴⁵² Näin on haluttu tuoda esille, ettei köyhyyttä ja kehitystä käsitteellistetä vain rahallisten tekijöiden kautta. Maan osallistamista ja köyhyyden moninaisen luonteen huomioimista tulee myös korostaa, jotta köyhyyden vähentämisen prosessista saadaan kestävä ja sen toimet saadaan alun perin saatettua voimaan maan sisällä. Myös saadun palautteen pohjalta Maailmanpankki katsoo, että köyhyyden käsitteen laajentaminen ottamaan huomioon asioita kuten haavoittuvaisuus ja turvallisuus, voimattomuus ja voimaannuttaminen, on tarpeen, vaikkakin myöntää, että niiden osalta tieto on huomattavasti vähäisempää kuin köyhyyden perinteisemmistä, taloudellisista muodoista.⁴⁵³

PRS-käsikirjasta näkyy myös, miten mahdollisesti kritiikin seurauksena osallistamisesta on tullut tärkeä osa Maailmanpankin suosituksia, sillä: ”...kasvu ei yksin riitä köyhyyden vähentämiseen. Kasvu yhdistettynä esimerkiksi edistyksellisiin hyvinvoinnin jakautumisen muutoksiin vaikuttaa köyhyyteen enemmän kuin kasvu, joka ei muuta vallitsevaa hyvinvoinnin jakautumista.”⁴⁵⁴ Täten harjoitettu politiikka, joka parantaa tulojen ja etuuskien jakautumista yhteiskunnassa samoin kuin toimet, joiden kautta köyhien on mahdollista osallistua rahoitusmarkkinoille, ovat olennaisia maiden köyhyyden vähentämisen strategioissa.⁴⁵⁵ Tässä kuitenkin tulee esille, miten ”muut toimet” nähdään suhteessa uusliberalistisiin toimiin, ja ikään kuin niitä täydentävinä. PRS-käsikirjassa myös korostetaan ruohonjuuritasolta lähtevää kehitystä sen sijaan että kehitettävä kansanosan nähtäisiin kohteina. Yhteisöstä lähtöisin olevan kehityksen vahvuutena on nähty, että se pystyy vastaamaan

⁴⁵¹ PRS-Sourcebook 2002, Preface.

⁴⁵² Coudouel et al. 2002, 29, 47, 54.

⁴⁵³ Klugman 2002, 2–3, 7.

⁴⁵⁴ Amnes et al. 2002, 4. ”Growth alone is in its turn insufficient for poverty reduction. Growth associated with progressive distributional changes, for example, will.”

⁴⁵⁵ Amnes et al. 2002, 4.

paremmin kehityksen tarpeisiin ja se on entistä osallistavampaa, kestävämpää ja sijoitusten suhteen kannattavampaa kuin perinteiset keskusjohtoiset ohjelmat. Vaikka kehityksen tulee olla tällöin yhteisöstä lähtöisin, sitä voivat tukea useat toimijat, niin paikallisen hallinnon, yksityisen sektorin kansalaisyhteiskunnan kuin keskushallinnonkin taholta. On myös todettu, ettei tihkumisvaikutus toimi moitteettomasti ja välttämättä köyhiä hyödyttävästi vaan tarvitaan ruohojuuritasolta lähtevää kehitystä, jotta hyödyt siirtyvät köyhille asti. Kuitenkin, vaikka yhteisöstä lähtöisin oleva kehitys näyttää täyttävän perinteisten kehitysohjelmien aukot ja saavuttavan välittömiä ja pitkäaikaisia tuloksia ruohonjuuritasolla, sen nähdään *täydentävän* markkinataloutta ja hallituksen johtamia ohjelmia.⁴⁵⁶

PRS-käsikirjassa kuitenkin todetaan, että eriarvoisuudella on moninaisia vaikutuksia köyhyyteen ja hyvinvointiin yhteiskunnassa. Korkeampi eriarvoisuus viittaa korkeampaan köyhyyteen ja hitaampaan köyhyyden vähennykseen tai kasvun hyötyjen epätasaiseen jakautumiseen. Eriarvoisuudella nähdäänkin olevan myös itsessään negatiivisia vaikutuksia hyvinvointiin yhteiskunnassa, ei vain suhteessa kasvuun ja köyhyyden vähennykseen. Täten eriarvoisuus pitäisi huomioida laajemmin suhteessa köyhyyteen.⁴⁵⁷ Täten osallistamisen ajatusta ei ole aivan täysin transformoitu uusliberalistiseen muotoon, koska köyhyys käsitetään edelleen laajemmin kuin pelkästään taloudellisten tekijöiden kautta. Köyhyyden vähentämisen strategioiden tavoiteksi nimetään nimenomaan köyhyyden vähennys. Kuitenkin huomioidaan, että projekteissa pyritään myös saavuttamaan useita tavoitteita yhtäaikaaisesti. Myös tuodaan ilmi, että köyhyyden vähentämiseen tulee ottaa moniulotteinen, pitkälle tähtäimelle ulottuva lähestymistapa.⁴⁵⁸ Lisäksi PRS-käsikirjassa on haluttu korostaa hallinnon laadun merkitystä köyhyyden vähentämisen toteutumisessa.⁴⁵⁹ Kirjassa ei kuitenkaan oteta kantaa siihen, minkä poliittisen järjestelmän mukaan hallinto tulisi organisoida tai minkä välivaiheiden kautta hyvään hallintoon tulisi pyrkiä, eli modernisaatioteorioiden kaltainen ajattelu politiikan osalta ei ole palannut. Tässä tulee myös ilmi, miten Maailmanpankki on jossakin määrin erottanut talouden ja politiikan toisistaan niin, että näihin osa-alueisiin pätevät omanlaisensa säännöt. Taloudellista osa-aluetta tunnutaan pitävän myös huomattavasti merkittävämpänä kehityksessä kuin politiikkaa.

⁴⁵⁶ Donigier et al. 2002, 303–304.

⁴⁵⁷ Wodon–Yitzhaki 2002, 77.

⁴⁵⁸ Prenchush et al. 2002, 122.

⁴⁵⁹ Hallinolla viitataan laajasti vallan harjoittamiseen maan taloudellisten, sosiaalisten ja poliittisten instituutioiden kautta eli hallintoa pidetään ikään kuin ”pelin sääntöinä” (rules of the game). Vahvaa ja toimivaa hallintoa pidetään lähtökohtaisena vaatimuksena köyhien aseman parantamisessa, huonon hallinnon puolestaan nähdään luovan ja vahvistavan köyhyyttä ja estävän siitä ylitsepääsemistä. (Girishankar et al. 2002, 271.)

Maailmanpankki nimittäin myös katsoo, että välillä kehityksen joidenkin aspektien välillä pitää tehdä valinta tai priorisoida, ainakin lyhyellä tähtämellä.⁴⁶⁰ Tässä tulee ilmi jälleen ajatus, että kehitys on osittain tiettyjen hyväksi katsottujen välivaiheiden läpi etenevää. Lisäksi korostamalla viime kädessä pitkän tähtäimen vaikutuksia kehityksen arvioinnissa, Maailmanpankki pitää kasvua pitkällä tähtämellä merkittävimpänä tekijänä vaikuttamassa köyhyyden vähennykseen, kuten edellisessä kappaleessa todettu. Täten lopputuloksena on osallistamisen arvojärjestyksen transformointi uusliberalistiselle näkemykselle alisteiseksi. Näin käsitteelle on osittain annettu uusi sisältö, joka on linjassa transnationaalien johtajien luokan pyrkimysten kanssa. Eli viime kädessä osallistamisen nähdään voimistavan tihkumisvaikutusta, ei haastavan tai tarjoavan sille vaihtoehtoja. Maailmanpankki on näin onnistunut sisällyttämään alun perin uusliberalistiselle katsontakannalle haasteeksi muodostuneen osallistamisen ajatuksen kehityspolitiikkaansa ja ottanut sen osaksi omaa käsitteistöään. Sen alkuperäistä, uusliberalistista näkemystä haastavaa ajatusta on siis transformoitu niin, että siitä on tullut yhteensopiva ja jopa täydentävä uusliberalistiselle näkemykselle kehityksestä. Tähän lopputulokseen myös Ruckert päätyy artikkelissaan ”Towards an Inclusive-Neoliberal Regime of Development: From the Washington to the Post-Washington Consensus” vuodelta 2006 toteuttaessaan analyysinsä PRS-käsikirjaa tarkastelemalla.

Tätä tulkintaa tukee myös se, että Maailmanpankin PRS-käsikirjassa käsitellään uusliberalistiseen arvojärjestykseen liittyviä linjauksia osittain erillään osallistamisen arvojärjestyksestä.⁴⁶¹ Osallistamisen arvojärjestykseen liittyviä diskursseja ei kuitenkaan juuri esiinny erillään uusliberalismin diskursseista tai ne on niputettu kirjan osioon ”Läpileikkaavat asiat” (Cross-Cutting issues) sen sijaan että uusliberalistiseen arvopohjaan liittyvät asiat on niputettu ”Pääasialliset keinot” (Core Techniques) ja ”Makro- ja rakenteelliset kysymykset” (Macro and Structural Issues) -otsikoiden alle. Osallistamisen arvopohjaan kuuluvien asioiden katsotaan näin olevan läpileikkaavia ja köyhyyden vähentymistä edistäviä, mutta ei itse köyhyyden vähentämistä tuottavia tai aikaansaavia. Itse asiassa, tilastollisen tarkastelun avulla osoitetaan, että tasa-arvon lisääntyminen vauhdittaa kasvun kautta tapahtuvaa köyhyyden vähennystä, mutta kasvu vähentää köyhyyttä myös ilman tasa-arvon lisäystä. Pelkästään tasa-arvon lisäyksen vaikutusta köyhyyden vähennykseen ilman talouskasvua ei sen sijaan edes tarkastella.⁴⁶²

Vuoden 2009 käsikirjassa eriarvoisuus määritellään laajemmaksi käsitteeksi kuin köyhyys, koska se koskettaa myös ei-köyhiä.⁴⁶³ Samalla kuitenkin todetaan, että joissakin maissa kehityksen edetessä

⁴⁶⁰ Klugman 2002, 2–3, 7.

⁴⁶¹ Ks. esim. Amnes et al, 2002, 7.

⁴⁶² Coudouel et al. 2002, 52.

⁴⁶³ Haughton–Khandker 2009, 101.

eriarvoisuus voi ensin kasvaa ennen kuin se vähenee.⁴⁶⁴ Tämä kertonee siitä, että ”kehityksenä” pidetään muita tekijöitä kuin tasa-arvon parantumista. Käytäessä läpi köyhyyden vähennyksen politiikkaa, todetaan heti alkuun, että politiikan keinoilla ei ole yksinään merkitystä köyhien tulotasoon. Vaikka tutkimuksissa onkin käynyt ilmi, että myös politiikalla on väliä ja kasvu ei ole ainut asia, joka parantaa köyhien asemaa, on kuitenkin nähty vaikeaksi nimetä politiikan keinoja, muita kuin ne jotka stimuloivat taloudellista kasvua, joilla olisi kestävä ja merkittävä vaikutus tulonjakoon kaikista köyhimmille. Täten vuoden 2009 käsikirjassa herätäänkin kysymään, onko köyhyyden vähentämisessä edes sijaa politiikan keinoille, jos kasvu on merkittävin tekijä, joka ratkaisee.

Tämän analyysin kautta on kuitenkin helppo nähdä, että Maailmanpankki ymmärtää köyhyyden taloudellisessa muodossa entistä vahvemmin 2000-luvun lopulle tultaessa. Eriarvoisuutta ei enää mielletä yhdeksi köyhyyden muodoksi vaan se nähdään pelkästään tukkeena tihkumisvikutuksessa, jolla pyritään poistamaan ”oikeaa” köyhyyttä, taloudellista puutetta. Inhimilliset, fyysiset, taloudelliset ja sosiaaliset voimavarat, joita köyhillä on tai joihin heillä on pääsy vaikuttavat heidän mahdollisuuksiin paeta köyhyyttä ja hyödyntää mahdollisuuksia. Esimerkiksi parempi koulutus voi auttaa suuremman elannon ansaitsemisessa.⁴⁶⁵ Tämä myös ilmentää sitä, miten itse koulutuksen puutetta ei pidetä köyhyytenä, ja miten mahdollisuuksilla tarkoitetaan taloudellisia mahdollisuuksia. Tämä katsontakanta kiertää alkuperäisen ongelman: miten köyhät saadaan osallistettua niin, että heillä on mahdollisuus päästä osaksi sellaista kehitystä, joka poistaa heidän köyhyyttään myös sen ei-taloudellisissa muodoissa.

Kaiken kaikkiaan suositellaan, että köyhyyden vähennystä tarkastellessa keskityttäisiin ”pro poor growth” tarkasteluun, jossa katsotaan kattavasti köyhyyden vähennyksen olevan taloudellisesta kasvusta lähtöisin. Tämän näkemyksen kautta voidaan tarkastella tasa-arvon kehitystä köyhyyden vähennyksen rinnalla.⁴⁶⁶ Tätä kautta näyttäisi siltä, että Maailmanpankki on onnistunut transformoimaan osallistamisen alkuperäisen idean niin, että se sisäinen merkitys on muuttunut uusliberalistisen näkemyksen kanssa sopivaksi, tai tarkemminkin sitä täydentäväksi. Näin osallistamisesta on tullut osa Maailmanpankin omaa käsitteistöä, tosin transformoidussa muodossa. Osallistamisen käsite on pelkistynyt entistä taloudellisempaan muotoon ja tullut uusliberalistisille keinoille alisteiseksi Maailmanpankin köyhyyden vähennyksen linjauksissa. Näin Maailmanpankin käyttämänä osallistamisen dskurssi ei ole uusliberalismin näkemyksiä haastava tai kritisoiva.

⁴⁶⁴ Houghton–Khandker 2009, 115.

⁴⁶⁵ Emt, 169.

⁴⁶⁶ Emt, 191–192.

Osallistamisen käsitteen onnistuneet transformoinnin jälkeen voin myös huomioida, miten Maailmanpankki on pyrkinyt viemään uusliberalistista näkemystä kehityksestä, missä osallistaminen on transformoitu sen alaiseksi, arkiajattelun tasolle. PRS-käsikirjassa ”osallistuminen” kappaleessa käsitellään osallistumista makrotaloudessa (Macroeconomic-level participation). Osiossa, jossa puhutaan osallistumisesta makrotason päätöksentekoon ja reformiin tuodaan esille, miten osallistuminen on poliittista ja miten osallistumisen prosessissa on tärkeää tarjota perustietoa taloudellisista asioista, tehdä ymmärrettäväksi, mikä tavoiteltu politiikka on, mitkä ovat sen perimmäiset perustelut ja mitkä ovat sen vaikutukset. Nämä Maailmanpankki katsoo oleellisiksi tekijöiksi siinä, että tarvittava tuki löytyy halutuille ideoille. Samalla halutaan myös ”demokratisoida kyky ymmärtää” taloutta makrotasolla. Median ja muiden tiedotuskanavien käyttöä suositellaan, jotta tieto saadaan yhteiskunnallistettua.⁴⁶⁷

Kuten jo muiden diskurssien tarkastelussa on käynyt ilmi, Kiina tukee, mutta kuitenkin kritisoi ja haastaa jossakin määrin developmentalismin ja uusliberalismin arvojärjestyksiä. Tämä ei kuitenkaan vielä itsestään selvästi tee Kiinan kehityspolitiikasta osallistamisen arvojärjestystä tukevaa, vaikka kyseisen arvojärjestyksen alkuperäisenä lähtökohtana olikin kritisoida perinteistä näkemystä kehittämisestä ja haastaa näkemystä taloudellisen kasvun automaattisesti tuottamista mekanismeista kehityksessä. Tulee myös tarkastella, missä määrin Kiina katsoo kehityksen lähtevän ruohonjuuritasolta, kiinnittää huomiota kehitykseen muinakin kuin taloudellisina tekijöinä ja näkee kehityksessä tärkeinä oikeudenmukaisuuden, kestävyuden ja osallistamisen toteutumisen.

Vuoden 2008 Pekingin julistuksesta käy ilmi, että Kiinan mukaan tasa-arvoisessa ja osallistavassa yhteiskunnassa täytyy yhdistyä niin taloudellinen kasvu, sosiaalinen kehitys kuin ympäristökysymysten huomioiminen. Toteutetun politiikan ja toimien tuleekin olla kaikki nämä tasot huomioivaa. Kestävän kehityksen kautta yhteiskunnan vauraus lisääntyy ja hyvinvointi sekä ihmisoikeuksien kunnioittaminen voimistuu. Näin sosiaalinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus saadaan taattua.⁴⁶⁸ Kiina ilmaisee näkemyksensä köyhien heikosta asemasta ja tarpeesta kiinnittää huomiota tulonjaon tasavertaistamiseen, hyvän hallinnon merkitykseen köyhät huomioivan politiikan toteuttamisessa sekä siihen, miten kehityksessä tulee kiinnittää huomiota ruohonjuuritasoon. Yhteiskunnan tulisi tarjota sen kaikille jäsenille mahdollisuuksia.⁴⁶⁹ YK:n

⁴⁶⁷ Tikare et al. 2002, 252, 257–259.

⁴⁶⁸ Beijing Declaration on Sustainable Development 2008, kohdat 15, 28.

⁴⁶⁹ Emt, kohdat 31–32; Liu Jieyi 2009.

vuosituhattavoitteiden toteutumiseksi yhteiskunnan kaikki sektorit tulisi huomioida, kansalaisyhteiskunnasta yrityssektoriin.⁴⁷⁰

Myös muissa dokumenteissa painotetaan, miten kehitykseen tulisi suhtautua entistä holistisemmin ja edistää yhteisen hyvän toteutumista kehityksessä.⁴⁷¹ Kehityksessä tulisi huomioida se, että ihmiset pääsevät laajemmin nauttimaan taloudellisen globalisaation tuomista eduista. Tämän takaamiseksi sosiaalista järjestelmää tulisi vahvistaa ja kiinnittää huomiota etenkin koulutukseen, terveydenhuoltoon, vanhustenhoitoon ja asumiskysymyksiin. Näin taataan, että kehitys on ihmisiä varten, ihmisistä itsestään lähtöisin ja sen hyödyt jakautuvat tasapuolisesti.⁴⁷² Näin kehityksen perustan lujittamiseksi ihmisten hyvinvoinnin parantaminen katsotaan tärkeäksi.⁴⁷³

Kuten jo aiemmin on todettu, Kiina ei usko täysin vapaiden markkinoiden pystyvän ainoastaan takaamaan kehitystä, vaan näkee tarpeelliseksi myös poliittisen puuttumisen, jotta tulonjako on koordinoitua ja siinä toteutuu kohtuullisuus, oikeudenmukaisuus ja kestävyys.⁴⁷⁴ Näin katsotaan, että pelkkä talouskasvu ei yksistään riitä ja myös talouskasvun toteutuessa, sen tulee olla osallistavaa, jotta se tukee kehityksen näkemistä holistisesti.⁴⁷⁵ Kiina siis tukee eri tasoilla osallistamisen arvojärjestystä kehityspoliitikassaan. Mutta myös uusliberalistinen näkemys on jossakin määrin läsnä. Osallistamisen kautta ei myöskään nimetä mitään tärkeämpää yksittäistä tekijää kuin talouskasvu, mikä vaikuttaisi suoraan kehityksen toteutumiseen. Näin ollen analyysini perusteella voin todeta, että myös Kiinan kehityspoliitikassa osallistaminen on ennemminkin uusliberalistisia näkemyksiä tukeva ja täydentävä kuin sitä haastava.

Venezuela tuo linjauksessaan esille kehityspoliittista näkemystään, että köyhyyttä ei voida selättää vain rahalla. Rahalliset varat ovat aina riittämätön keino, jos köyhillä ei ole valtaa päätöksenteossa, jos he eivät osallistu aktiivisesti taisteluun köyhyyttä vastaan, jos heillä ei ole poliittista valtaa, joka toimii köyhien edun mukaan ja jos köyhät eivät itse ota aktiivisesti osaa politiikkaan.⁴⁷⁶ Amartya Senin näkemyksiin vedoten todetaankin, että paras keino nälän ja köyhyyden vähennyksessä on demokratian lisääminen.⁴⁷⁷ Kaikista laajimmalle levinnyttä ja eniten tuhoa aikaan saavana

⁴⁷⁰ Beijing Declaration on Sustainable Development 2008, kohta 10.

⁴⁷¹ Unite as one and Work for Bright Future 2009.

⁴⁷² Yang Jiechi 2010.

⁴⁷³ Hu Jintao 2009b.

⁴⁷⁴ Wen Jiabao 2009a.

⁴⁷⁵ Hu Jintao 2009c.

⁴⁷⁶ Chávez 2004, osat 4.6, 5.

⁴⁷⁷ Arnaldo 2004, 120-121.

terrorismina pidetään köyhyyttä ja sosiaalista marginalisoitumista, jonka on saanut aikaan uusliberalismi.⁴⁷⁸

Vuonna 1999 Chávez julisti, miten demokraattinen tie on oleellinen Venezuelan kehityksessä, samoin kuin ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Köyhien osallistuminen päätöksentekoon on tärkeää legitimitetin ja uuden sosiaalisen kehityksen realisoimiseksi.⁴⁷⁹ Uusliberalistiset mallit nähdään syinä siihen, että yhteisöistä lähtöisin oleva, sosiaalinen kehitys on jäänyt taka-alalle. Venezuela onkin pyrkinyt politiikallaan tekemään marginalisoituja köyhiä näkyviksi, ja näin parantamaan heidän olojaan.⁴⁸⁰ Demokratian ja osallistamisen lisäämiseksi Venezuelan sisällä on pantu alulle Chávezin organisoimat Mission-ohjelmat. Ne toimivat välineinä rakennettaessa uutta yhteiskuntaa, jossa kaikilla on samat oikeudet ja mahdollisuudet. Niistä moni on suunnattu koulutuksen ja terveydenhuollon parantamiseen sekä ne pyrkivät muutokseen ruohonjuuritasolta edeten.⁴⁸¹

Laajasta uusliberalismin kritiikistä huolimatta laajempaa yhteyttä osallistamisen arvojärjestykseen ei tahdo löytyä Venezuelan ajamasta kehityspolitiikasta. Arvojärjestyksen esiin nostamat asiat on huomioitu, mutta ei kovinkaan laajasti tai monipuolisesti. Loppujen lopuksi ei ole aivan täysin selvää, mitä demokratian lisäyksellä tarkoitetaan ja mitä sen nimissä voidaan oikeuttaa, varsinkin kun Venezuelan tämänhetkinen demokratiakehitys on monella tapaa huolestuttavaa. Lisäksi vallankaappauksen jälkeen vaatimus demokratian toteutumisesta on siirtynyt kansainväliselle tasolle ja siihen, miten sisäisiin asioihin puuttumattomuutta ja kansojen itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa.⁴⁸²

7.4.1. Kiinan ja Venezuelan osallistamisen diskurssi suhteiden muututtua

Suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen osallistamisen diskurssi esiintyy Kiinan julkilausumissa, joissa katsotaan tärkeäksi, että annetun avun hyödyt jakautuvat mahdollisimman laajasti apua tarvitsevien kesken. Avulla halutaan edistää sosiaalista kehitystä ja parantaa perustarpeiden täyttämistä koulutuksessa ja terveydenhuollossa,⁴⁸³ samoin kuin auttaa kehittyvien maiden kapasiteetin rakentamisessa (capacity building).⁴⁸⁴ Osallistamisen diskurssi tulee esiin myös Kiinan vaatiessa Afrikassa toimivilta kiinalaisilta yrityksiltä erityishuomion kiinnittämistä hyviin suhteisiin paikalliseen väestöön, hyviin toimintatapoihin ja maiden oman kyvyn kehittämiseen olla kykeneviä

⁴⁷⁸ Chaderton 2003, 106.

⁴⁷⁹ Chávez 1999, 19–20, 24–26, 138, 151.

⁴⁸⁰ Publicación del Ministerio de Comunicación e información 2004, 4.

⁴⁸¹ Chávez 2004, osat 6–10.7.

⁴⁸² Chaderton 2003, 100–101.

⁴⁸³ China's Foreign Aid 2011, Osa IV.

⁴⁸⁴ Ks. esim. Chinese Foreign Minister Calls for International... 2009.

kehittymään ilman ulkopuolisten apua. Yritysten tulisikin aktiivisesti osallistua ohjelmiin, jotka hyödyttävät paikallista väestöä ja jotka ovat saavuttaneet paikallisen hallinnon ja paikallisten hyväksynnän. Yritykset ovat myös lahjoittaneet materiaalia edistääkseen paikallisyhteisöjen kehitystä.⁴⁸⁵

Kiinan hallitus on asettanut paikallisen kapasiteetin vahvistamisen vastaanottajamaassa Kiinan ulkomaanavun yhdeksi komponentiksi. Maan oman vahvuuden vahvistaminen ja perustan rakentaminen sille, että maa pystyy viemään kehitystään eteenpäin ilman ulkoista apua, katsotaan merkittäväksi. Kiina nähdään näissä toimissa mahdollistajana ja vastaanottajamaiden auttajana.⁴⁸⁶ Kiina myös nimeää kapasiteetin rakennuksessa keinoiksi muun muassa koulutuksellisen vaihdon ja yhteistyön voimistamisen ja Kiinan pyrkimyksen tarjota koulutusta sekä lähettää erityisosajia ja vapaaehtoisia Afrikan maihin.⁴⁸⁷ Myös vastaanottajamaiden virkamiehistöä on koulutettu Kiinassa tärkeänä osana kapasiteetin vahvistamista.⁴⁸⁸ Näin osallistamiseen kuuluvat komponentit paikallisen kapasiteetin vahvistamisesta ovat läsnä, mutta Kiina kuitenkin toteuttaa kehitystä itse sanelemallaan tavalla, usein ylhäältä alaspäin. Toisin sanottuna ruohonjuuritasolta lähtevä kehitys ja maiden itsemääräämisoikeus avun kohdentamisessa on jossakin määrin sivuutettu. Kiina myös toteaa, että se harjoittaa monimuotoista teknistä- ja johtamisyhteistyötä avun vastaanottajamaiden kesken, kuten kehitysprojektien monitorointia kohdemaiden puolesta.⁴⁸⁹ Tällainen näkökanta on osallistamisen katsontakannan vastainen, koska se siirtää projektien omistajuuden pois kehittyviltä mailta.

Kiinan nimeämistä kahdeksasta kehitysavun toteuttamismuodosta (kokonaiset projektit, hyödykkeet ja materiaalit, tekninen yhteistyö, ihmisistä lähtöisin olevan kapasiteetin kehittämissyhteistyö, lääkärihenkilökunnan lähettäminen ulkomaille, humanitaarinen hätäapu, vapaaehtoisohjelmat ulkomailla ja lainan helpotukset) mikään ei loppujen lopuksi tue osallistamisen arvojärjestystä. Ihmisistä lähtöisin olevan kapasiteetin kehittämissyhteistyöprojektien voisi kuvitella olevan tällaisia, mutta niiden kuitenkin määrittellään tarkoittavan sitä, että ”*Kiina, multilateraalien tai kahdenvälisten kanavien kautta, johtaa erilaisia tutkimus- ja opetus-ohjelmia hallinnon virkamiehille, koulutusohjelmia, teknisiä opetusohjelmia, ja erialisia vaihdon ohjelmia kehittyville*

⁴⁸⁵ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, Osat II–III.

⁴⁸⁶ China’s Foreign Aid 2011, Osa 1.

⁴⁸⁷ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, Osa III.

⁴⁸⁸ China’s Foreign Aid 2011, Osa 1.

⁴⁸⁹ Ibid.

maille.”⁴⁹⁰ Näin niistäkin puuttuu pohjimmiltaan osallistamisen ajatus. Myös muiden muotojen kautta tapahtuva opetustyö on Kiinan sanelemaa. Kokonaiset projektit nimetään Kiinan ulkomaanavun pääasialliseksi muodoksi. Siinä Kiina on vastuussa koko projektista ja sen jostakin osa-alueesta, lähtien suunnittelusta ja materiaalin tarjoamisesta, toteuttamisesta ja valvomisesta. ”Projektin valmistuttua Kiina luovuttaa sen vastaanottajamaalle.” Tällaisiksi projekteiksi mainitaan esimerkkinä infrastruktuuriprojektit.⁴⁹¹ Näin ollen Kiinalla on suuri vaikutus sen varojen kohdentumiseen kehittyvissä maissa. Jossakin määrin olisi epärealistista ajatella, ettei Kiina pyrkisi esimerkiksi parantamaan infrastruktuuria sellaisilla sektoreilla, jotka ovat eduksi sen liiketoiminnan kannalta enemmän kuin lähtemällä liikkeelle paikallisyhteisöjen tarpeista, varsinkin kun marginaalissa elävät on tehty näkymättömiksi Kiinan teksteissä.

Venezuela korostaa köyhyyden ymmärtämisessä kokonaisvaltaisuutta ja moniulotteisuutta. Köyhyydeksi käsitetään niin varallisuuden puute kuin mahdollisuuksien puute, samoin kuin eriarvoisuus. Täten taloudellisten tekijöiden ei tulisi köyhyyden ymmärtämisessä mennä sosiaalisten tekijöiden eikä osallistamisen pyrkimysten edelle.⁴⁹² Näin Venezuelan näkemys on hyvin pitkälle osallistamisen arvojärjestyksen kanssa yhtenevä ja sisältää huomionarvoisen laajennuksen köyhyyden ymmärtämiseen. Kuitenkin, Venezuela kritisoi ainoastaan Maailmanpankin kaltaisia organisaatioita siitä, että ne käyttävät suppeaa mittaustapaa köyhyydestä, ja pelkistävät sen rahalliseen ”dollari päivässä” –muotoon.⁴⁹³ Venezuela myös itse käyttää samoja mittareita köyhyydessä, jotka ovat itse asiassa YK:n asettamia. Samoin myös Kiina pelkistää köyhyyden mittaamisen tähän muotoon. Täten kritiikki on aiheellista, mutta sen tulisi olla kenties monipuolisempaa, ilman että siihen tulisi poliittisen aseiden värytystä Yhdysvaltoja vastaan.

Venezuela tuo osallistamisessa ja köyhyyden vähentämisessä onnistumisensa esiin, miten se on suurelta osin maassa toteutettujen Misión-ohjelmien ansioita. Venezuela esittääkin, miten ECLAC:in (The Economic Commission for Latin America and Caribbean) on todennut Venezuelan vähentäneen eriarvoisuutta eniten sen toimialueella. Venezuelan katsotaan onnistuneen useissa YK:n kehitystavoitteissa, muun muassa koulutukseen ja terveydenhuollon saralla.⁴⁹⁴ Venezuelan mukaan ”...*olemme siirtymässä kohti laadukasta demokratiaa, jossa keskitytään kansalaisten etuun, tarpeisiin ja toiveisiin. Se on osallistava ja keskusjohtoinen demokratia, jossa vallitsee poliittinen*

⁴⁹⁰ China’s Foreign Aid 2011, Osa III. ”China, through multilateral or bilateral channels, runs different kinds of research and training programs for government officials, education programs, technical training programs, and other personnel exchange programs for developing countries.”

⁴⁹¹ China’s Foreign Aid 2011, Osa III. ”After a project is completed, China hands it over to the recipient country.”

⁴⁹² República Bolivariana de Venezuela 2010, 17.

⁴⁹³ Emt, 16.

⁴⁹⁴ Valero 2010.

vapaus ja kehityksen hyödyistä päästään osallisiksi.”⁴⁹⁵ Venezuela myös tuo esille, että uuden solidaarisuutta, sosiaalista oikeudenmukaisuutta, tasavertaisuutta, yhteistyötä, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja kansalaisten osallistamista korostavan uuden kehitysmallin puitteissa Venezuela toteuttaa omaa kehitystään. Tämän mallin perustana ovat Misión-ohjelmat, joiden nähdään kattavan kaikki sosiaaliset sektorit ja kiinnittävän huomioita juuri heikoimmassa asemassa oleviin. Uuden mallin nähdäänkin takaavan sosiaaliset ja taloudelliset oikeudet Venezuelassa,⁴⁹⁶ sekä poistavan köyhyyttä ja lisäävän sosiaalista osallistamista.⁴⁹⁷

Venezuelan myös nähdään edustavan valtiota, jossa toteutuu onnellisuus ja maksimaalinen sosiaaliturva sekä poliittinen vakaus.⁴⁹⁸ ”Venezuelassa harjoitamme äärimmäistä demokratiaa: äärimmäistä sananvapautta, äärimmäistä vastustusta uusliberalismin hirviölle ja äärimmäistä sitoutumista sosiaaliselle oikeudenmukaisuudelle.”⁴⁹⁹ Venezuela myös esittää, että bolivarilainen eettisen sosialismin suunnitelma vie kohti uuden ihmisen rakentamista, sillä ”socialismin ja uuden ihmisen täytyy olla synonyymeja tosilleen.” Näin omantunnon moraalinen vallankumous jättää taakse historian näkemyksen humanisuudesta ja siirrytään kohti aidosti humanista yhteiskuntaa.⁵⁰⁰ Venezuela myös julistaa, miten kaikki peruspalvelut ymmärretään ihmisoikeutena.⁵⁰¹ Kuitenkin *kansainvälisen äärioikeiston palvelijat*, joiksi nimetään muun muassa venezuelalaiset oppositiomieliset lehdet, yrittävät häpäistä ja alistaa tätä venezuelalaista demokratian mallia.⁵⁰²

Analyyksini perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että Venezuelan osallistamisen diskurssi on entistä enemmän liitetty uusliberalismin kritiikkiin ja pyrkimykseen hakea oikeutusta Venezuelan nykyiselle hallinnolle, niin kotimaassa kuin ulkomailla. Samalla osallistamisesta on tehty luokkataistelun väline. Tämä kuitenkin tuo esille sen, miten Chávezin asema kotimaassa horjuu, ja miten pyrkimyksenä on saada kansainvälistä tukea kotimaan aseman takaamiseksi ja vallan säilyttämiseksi. Venezuela myös peräänkuuluttaa osallistamiseen liittyvissä teemoissa Latinalaisen Amerikan ja Karibian maiden rauhanomaista muutosta ja maiden harjoittaman demokratiaa kunnioitusta. Tämän vaateen Venezuela kuitenkin yhdistää siihen, miten maan presidentin Hugo

⁴⁹⁵ Valero 2010. ”In Venezuela, we are moving toward a democracy of quality, focused on the interests, needs and hopes of our people. It is participatory and protagonist democracy where the political freedoms are exercised and benefits of development are enjoyed.”

⁴⁹⁶ Chaderton 2008, 210.

⁴⁹⁷ República Bolivariana de Venezuela 2010, 17.

⁴⁹⁸ Valero 2010.

⁴⁹⁹ Chaderton 2008, 201. ”En Venezuela practicamos la democracia extrema; extrema libertad de expresión, extrema participación, extremo enfrentamiento al monstruo neoliberal y extremo compromiso con la justicia social.”

⁵⁰⁰ PPS 2007, 7. ”Socialismo y hombre nuevo deben ser sinónimos.”

⁵⁰¹ Valero 2010.

⁵⁰² Chaderton 2008, 201.

Chávezin huono kansainvälinen kohtelu on ollut aiheeton ja miten ulkopuolisten ei tulisi puuttua maassa tapahtuviin perustuslaillisiin reformeihin.⁵⁰³

7.5. Globaalin osallistamisen arvojärjestys: kehityspolitiikan vakiintuneita valtasuhteita haastava diskurssi

Globaalin osallistamisen arvojärjestyksessä osallistamisen tavoitteiden ja huomiokohteiden lisäksi nähdään, että globaalin hallinnan valtasuhteita on demokratioitava tasapuolisen hyvinvoinnin toteutumiseksi. Keskiössä ovat muun muassa voimasuhteet kansainvälisissä järjestöissä ja globaalin hallinnan tasapuolistaminen. Tarkastelen esiintyykö Maailmanpankin kohdalla tällaisten vaatimusten huomioonottamista missään muodossa tai onko ajatusta jotenkin transformoitu niiden poistamiseksi agendalta. Samalla tarkastelen, miten ja millä perusteilla Kiina ja Venezuela mahdollisesti vaativat globaalia osallistamista ja ovatko ne toisaalta transformoineet sen ajatusta omien pyrkimystensä takia.

Globaalin osallistamisen diskurssi puuttuu Maailmanpankin PRS-käsikirjasta. Siihen liittyviä asioita sivutaan vain toteamalla, että nykyiset kehitysavun mallit ovat olleet jossakin määrin riittämättömiä ja on syytä tarkastella kriittisesti miten kehitysapua ja avustusta on annettu, ja miten näitä keinoja ja toimintatapoja tulisi muovata.⁵⁰⁴ Myös vuoden 2009 käsikirjassa epätasa-arvoa käsitellään vain maiden sisäisenä tekijänä, joten globaalin osallistamisen näkökulma sivuutetaan.⁵⁰⁵ Globaalin osallistamisen diskurssin puuttuminen Maailmanpankin dokumenteissa viittaa siihen, että Maailmanpankki ensisijaisesti kehityslinjassaan katsoo, että kehityksen esteet sijaitsevat kunkin maan tasolla, ei kansainvälisissä rakenteissa. Globaaleihin rakenteisiin tai kansainvälisten instituutioiden sisäiseen vallanjakoon ei siis puututa, eli vaatimus tarpeesta muuttaa esimerkiksi Maailmanpankin sisäistä rakennetta on vaiennettu käsittelemässäni köyhyyden vähentämisen dokumenteissa. Lisäksi todetaan, että lähes kaikki kehityskumppanit ovat ilmaisseet vahvan tukensa niille tavoitteille ja periaatteille, joille Maailmanpankki perustaa maakohtaisten PRS papereiden lähestymistavan ja useiden muiden tahojen näin hyödyntävän tätä samaa raamia kehityspolitiikassaan.⁵⁰⁶ Tämä on osittain globaalin osallistamisen arvojärjestyksen vastainen näkemys, koska siinä ilmenee toive ja pyrkimys vakiinnuttaa Maailmanpankin linjasta ja toimintatavoista yhteistä raamia kehityspolitiikkaan. Kuten edellä esitetty, Maailmanpankin päätöksentekorakennetta on kuitenkin laajalti kritisoitu sen demokratiavajeesta ja läntisten maiden vahvasta asemasta Maailmanpankissa.

⁵⁰³ Maduro 2007, 189–190.

⁵⁰⁴ Klugman 2002, 2–3.

⁵⁰⁵ Haughton–Khandker 2009, 115.

⁵⁰⁶ Klugman 2002, 2–3.

Kiinan puolestaan nostaa globaalin osallistamisen toteutumisen yksittäiseksi merkittäväksi tekijäksi kehityksen toteutumisessa. Ennen suhteissa tapahtunutta muutosta Kiina nimittäin katsoo, että osaksi nykyinen kansainvälinen järjestys on syyllinen köyhyystilanteen pahenemiseen.⁵⁰⁷ Tällä perusteella vaaditaan muutosta kansainvälisessä järjestelmässä. Vaade kansainvälisen järjestelmän muutoksesta tulee esiin jo Kiinan vuoden 2003 julkilausumista, toistaen hyvin pitkälle Uuden kansainvälisen taloudellisen järjestyksen -vaatimuksia. ”*Ihmiskunnan rauha ja kehitys kohtaa edelleen haasteita, joita ei tulisi kieltää. Vanhaa, epäoikeudenmukaista ja irrationaalista kansainvälistä poliittista ja taloudellista järjestelmää ei ole oleellisesti muutettu [...] ero Etelän ja pohjoisten maiden välillä on kasvanut.*”⁵⁰⁸

Maiden tulisikin aktiivisesti edistää maailman multipolarisaatiota ja kansainvälisten suhteiden demokratisaatiota, sekä pyrkiä vakiinnuttamaan ”*uusi kansainvälinen talousjärjestelmä*”, joka vastaa useiden maiden kehitystasoon ja vaatimuksiin. Vanhan, irrationaalisen kansainvälisen rahoitus- ja kauppajärjestelmän reformi on tarpeen, jotta oikeus tasavertaiseen kehitykseen saadaan taattua, etenkin kehittyvissä maissa. Kiina on valmis edistämään tällaisen uuden, oikeudenmukaisen ja rationaalisen järjestyksen vakiinnuttamista ja eikä pyri liittoutumaan minkään suuren valtion tai suurten valtioiden kanssa. Päinvastoin, Kiina vastustaa hegemoniaa ja pyrkii kansainvälisen rauhan säilyttämiseen. Kiina myös katsoo, että kaikki maat ovat kansainvälisen yhteisön samanarvoisia jäseniä.⁵⁰⁹ Tämä tukee myös YK:n aseman korostamista kehityspolitiikassa.

Kiina asettaakin globaaleille toimijoille suuren vastuun hallinnon uudistamisessa ja hyvinvoinnin jakautumisen edistämiseksi, jotta kestävä kehitys ja vuosituhattavoitteet toteutuisivat.⁵¹⁰ Vaurauden oikeudenmukaisella jaolla on merkitystä yhteisön yhtenäisyyden kannalta, joten muutos on tarpeen.⁵¹¹ Hyvä hallinto ja läpinäkyvyys ovat Kiinan mukaan oleellisia vuosituhattavoitteiden toteutumisen kannalta, samoin kuin kehitysmaiden suurempi äänivalta kansainvälisissä järjestelmissä.⁵¹² Vaikka jokaisella valtiolla onkin pääasiallinen vastuu omasta kehityksestään, sitä pitäisi olla tukemassa suotuisa kansainvälinen ympäristö. Etenkin YK:lla Kiina näkee olevan johtava rooli kehityksen koordinoinnissa, kansainvälisen kehitysyhteistyön koordinoinnissa samoin kuin rakennettaessa kansainvälistä konsensusta kestäväen kehityksen asioista.⁵¹³ Kehittymisen

⁵⁰⁷ Li Kexin 2009.

⁵⁰⁸ China's View on the Current International Situation 2003. ”Peace and development of mankind are still faced with challenges that brook no neglect. The unfair and irrational old international political and economic order has not been fundamentally changed. [...] The gap between the South and the North has widened.”

⁵⁰⁹ China's View on the Current International Situation 2003; China's Independent Foreign Policy of Peace 2003.

⁵¹⁰ Wen Jiabao 2009b.

⁵¹¹ Beijing Declaration on Sustainable Development 2008, kohta 31.

⁵¹² Chair statement 2009.

⁵¹³ Beijing Declaration on Sustainable Development 2008, kohta 10.

kannalta Kiina katsoo merkittäväksi, että kehittyvät maat voivat osallistua kansainväliseen kauppaan, joten kansainvälisen yhteisön tulisi nähdä enemmän vaivaa sen eteen, että kansainvälinen kaupparegiimi olisi kehitystä edistävä.⁵¹⁴ Eli kansainväliseen kauppaan osallistumisen nähdään olevan hyväksi kehitykselle – kunhan kansainvälinen järjestelmä saadaan reformoituja tasa-arvoisemmaksi.⁵¹⁵ Kiina myös tuo esille, miten sen vaatimus uudesta kansainvälisestä järjestelmästä ei ole suunnattu kritiikiksi millekään tietylle maalle, vaan demokratian edistämiseksi kansainvälisissä suhteissa, muun muassa kehityksen edistämiseksi.⁵¹⁶ Etelän maiden välinen yhteistyö nähdään tärkeäksi myös kansainvälisen talousjärjestelmän uudistamisen toteuttamisessa.⁵¹⁷

Vaade kansainvälisen talousjärjestelmän reformista toistuu Kiinan kannanotoissa useaan kertaan. Keskeistä vaatimuksessa on aina, että kehittyvillä mailla on suurempi sananvalta ja vahvempi asema uudessa kansainvälisessä järjestelmässä. Etenkin vuonna 2009 lähes aina Kiinan nostaessa esiin vaateen kansainvälisen järjestelmän reformista, nousee esille myös vaatimus Maailmanpankin ja IMF:n reformista.⁵¹⁸ Maailmanpankin reformissa nähdään tärkeäksi kehitysmaiden äänimäärän ja edustuksen kasvattaminen, valvonnan lisääminen instituution toimintatavoille ja kansainvälisen rahoitusjärjestelmän parantaminen.⁵¹⁹ Lisäksi kehitysmaista kotoisin olevaa henkilökuntaa tulisi lisätä, etenkin johtoportaan, ja tehdä Maailmanpankin johtajan valintaprosessista avoimempi.⁵²⁰ Kehitysmaiden suurempi osallistuminen Maailmanpankin toimintaan nähdään myös tarpeelliseksi, jotta Maailmanpankki voi vastata sen mandaattiin köyhyyden vähentämisen ja kehityksen edistämisestä uskottavasti jatkossakin.⁵²¹ Kehittyvien maiden tulisikin osallistua tasavertaisina kumppaneina poliittisten toimien suunnitteluun kansainvälisten rahoitusstandardien ja säännöstelyn osalta.⁵²²

Reformi nähdään myös tarpeelliseksi, jotta instituutioiden sisäinen järjestys vastaa niitä muutoksia, joita on tapahtunut maailmantaloudessa.⁵²³ Tämä näkökanta nostaa ainakin voimakkaasti esiin sen, miten Kiinan asema on vahvistunut maailmantaloudessa ja näin perusteltuna sen asemaa tulisi vahvistaa kansainvälisissä instituutioissa. Kansainvälisen yhteisön jäsenenä Kiina on myös valmis

⁵¹⁴ Liu Zhenmin 2008.

⁵¹⁵ Ibid.

⁵¹⁶ China's View on the Development of Multipolarization 2003.

⁵¹⁷ China's Stand on South-South Cooperation 2003.

⁵¹⁸ Ks. esim. Unite as one and Work for Bright Future 2009; Yang Jiechi 2009a; Dai Bingguo 2009a; Hu Jintao 2009a; Yang Jiechi 2009a; China urges IMF, World Bank to speed up voice reform 2009.

⁵¹⁹ Dai Bingguo 2009a.

⁵²⁰ China urges IMF, World Bank to speed up voice reform.2009.

⁵²¹ Chinese official calls for accelerated timetable for Voice and Participation reform of World Bank 2009.

⁵²² China urges actions to reform global financial system 2009.

⁵²³ Hu Jintao 2009a.

syventämään yhteistyötä Maailmanpankin ja IMF:n kanssa, perustuen yhteiselle hyödyille pyrkimyksessä saavuttaa tasapinoista ja kestävästä globaalista kehitystä”.⁵²⁴ Lisäksi Kiina tuo esille sen, miten kestävä rahoituskapasiteetti on olennaista Maailmanpankin kyvyssä täyttää sille kuuluva rooli köyhyyden vähennyksen ja kehityksen edistämiseksi. Kiina myös tarvittaessa tukee Maailmanpankkia sen pyrkimyksissä kasvattaa sen pääomaa sopivaksi nykyisiin tarpeisiin.⁵²⁵

Vaikka Kiinan käyttämä diskurssi globaalista osallistamisesta vaateissa on melko uskollinen arvojärjestyksen alkuperäisille ajatuksille, siinä kuitenkin painottuu ehkä aiempaa enemmän taloudellisen järjestelmän uudistaminen kansainvälisten instituutioiden demokratisoimiseksi. Tällä Kiina saa myös oikeutettua sen, miksi juuri sen edustusta esimerkiksi Maailmanpankissa tulisi lisätä. Näin ollen Kiina näyttäisi käyttävän globaalista osallistamisesta diskurssia oman kansainvälisen asemansa parantamiseen pyrkimisessä.

Venezuelan teksteissä on havaittavissa paljon yhteyksiä globaalista osallistamisesta vaatimukseen. Näkemyksiä kansainvälisen järjestelmän tuottamasta pahasta viedään kuitenkin äärimmäisyyksiin. Venezuela tuo esiin, miten epäoikeudenmukainen ja irrationaali nykyinen kansainvälinen taloudellinen ja sosiaalinen järjestys on sen mielestä ja miten sen transformointi on tarpeen nälän ja köyhyyden poistamiseksi. Tarpeen on myös niiden syiden poistaminen, jotka tuottavat tätä epäoikeudenmukaista järjestystä. Kansainvälinen taloudellinen järjestys nähdäänkin riistävänä, kestäättömänä, kuin myös syynä siihen, miksi vähän ihmisiä elää köyhyyden yläpuolella ja paljon ihmisiä nälässä.⁵²⁶

Venezuela esittääkin vaatimuksensa transformaatiosta selkeästi perustellen nykyistä kansainvälistä järjestystä nälän ja köyhyyden aiheuttajana: ”Nälkä ja köyhyys ovat uusliberalistisen globalisaation määräämän kansainvälisen talousjärjestelmän onnettomimpia seurauksia. Kaikista tehokkain toimi, jonka voimme tehdä on muuttaa tätä järjestystä, joka tuottaa köyhyyttä ja nälkää.”⁵²⁷ Varoja lisäämällä ja muilla toimilla voitaisiin edistyä köyhyyden vähennyksessä, mutta se ei olisi riittävästi. Maailma ilman nälkää ja köyhiä on Venezuelan mukaan mahdollinen vain kansainvälisellä taloudellisella – ja sosiaalisella järjestyksellä, joka on radikaalisti erilainen kuin nykyinen järjestys.⁵²⁸ Kansainvälisen järjestyksen transformointia perustellaan siis sillä, että se itsessään aiheuttaa köyhyyttä ja nälkää, eikä se ole kestävä. Sitä perustellaan myös, jotta

⁵²⁴ China urges IMF, World Bank to speed up voice reform 2009.

⁵²⁵ Chinese minister calls for more World Bank support for developing nations. 2009.

⁵²⁶ Chávez 2004, osa 1.

⁵²⁷ Chávez 2004, osa 3. ”El hambre y la pobreza son los resultados más lacerantes del orden económico mundial impuestos por la globalización uusliberal. Transformar ese orden que fabrica pobreza y hambrientos es la acción más efectiva que pudiéramos hacer.”

⁵²⁸ Chávez 2004, osa 3.

taloudellinen kehitys edistyisi jatkossa.⁵²⁹ Valtasuhteissa yksinapaisuutta myös pidetään huonona ja multilateralismia peräänkuulutetaan kansainvälisissä suhteissa.⁵³⁰ Kansainvälisen tulonjaon nähdään tällä hetkellä olevan niin epäoikeudenmukainen, että se tekee osaltaan nykyisestä kansainvälisestä järjestyksestä kestäättömän. Tämän esittämisen yhteydessä tuodaan etenkin esille, miten etenkin Yhdysvalloissa rikkaat elävät yltäkylläisyydessä maailman köyhien kärsiessä. Myöskin huomautetaan, miten tuloerot Latinalaisessa Amerikassa ovat kasvaneet.⁵³¹ Venezuela tuo myös esille, miten globaalin kansalaisyhteiskunnan kritiikki nykyistä epätasa-arvoa kohtaan on lisääntynyt.⁵³²

Venezuela ei kuitenkaan kannata eristäytymistä vaan muutosta, sillä vaikka nykyisin on valloillaan ”kauhistuttava uusliberalistinen globalisaatio”, siitä huolimatta monien ongelmien ratkaiseminen vaatii kansainvälistä yhteistyötä ja integraatiota.⁵³³ Kuitenkin muutosta YK:n organisaatioissa ja maiden edustuksen tasavertaistamista YK:ssa peräänkuulutetaan.⁵³⁴ Muutoksen perustana tulisi olla kaikkien poliittinen vapaaehtoisuus, jotta suurempi oikeudenmukaisuus toteutuisi maailmassa. Muutos on tarpeen siitäkin syystä, että YK:n nykyinen rakenne osaltaan pitää yllä jaottelua maiden välillä erilaisiin kasteihin.⁵³⁵ YK:n reformi nähdään tarpeelliseksi myös, jotta YK:n vuosituhatavoitteet saadaan täytettyä.⁵³⁶ Vuosien varrella Venezuelan vaatimukset YK:n reformista ovat tulleet yhä radikaalimmiksi ja kytkeytyneet Yhdysvaltoihin kohdistuneeseen kritiikkiin.⁵³⁷

Venezuelan näkemyksen mukaan nykyinen järjestys täytyy tarkistaa perusteellisesti, ”*koska maailma on mennyt hyvin huonoon suuntaan.*” Nykyisin vallalla olevaa järjestystä täytyisi tarkastella sen perusteita myöten.⁵³⁸ Samoin myös julistetaan, miten uuden vuosituhatvoitteen edessä on aika jättää taakse totuudet, jotka olivat paikkaansapitäviä vain menneisyyden hetkinä.⁵³⁹

⁵²⁹ Chávez 1999, 25.

⁵³⁰ Chaderton 2003, 102.

⁵³¹ Chávez 2004, osa 4.5.

⁵³² Arnaldo 2004, 118.

⁵³³ Chávez 2005, 135.

⁵³⁴ Chávez 2002, 43.

⁵³⁵ Chávez 2002, 44.

⁵³⁶ Chávez 2001, 52.

⁵³⁷ Vuonna 2005 vaadittiin YK:n turvallisuusneuvoston laajentamista ja kehittyvien maiden suurempaa edustustoa siinä, sekä esitettiin vaatimus, että YK:n pääkonttorin tulisi sijaita Etelässä. (Chávez 2005, 136, 139.) Vuonna 2006 Chávez julisti, että toisen maailmansodan jälkeen luoto YK-järjestelmä ei enää toimi vaan on romahtanut ja vaatii edelleen, miten YK tulisi siirtää johonkin Etelän valtioon. (Chávez 2006, 162, 173.)

⁵³⁸ Chávez 2001, 56–60.

⁵³⁹ Chávez 2000, 39.

7.5.1. Kiinan ja Venezuelan globaalien osallistamisen diskurssi suhteiden muututtua

Suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen Kiinan globaalien osallistamisen diskurssi on muuttunut ja siirtynyt taka-alalle sen dokumenteissa. Välillä Kiina nostaa esiin tarpeen vakiinnuttaa uusi oikeudenmukainen ja rationaali kansainvälinen poliittinen ja taloudellinen järjestys.⁵⁴⁰ Tätä ei kuitenkaan kytketä enää vaatimukseen kansainvälisten instituutioiden rakenteen muutoksesta. Pikemminkin nähdään, että voimistamalla kehittyvien maiden yhteistyötä uusi kansainvälinen järjestys saadaan vakiinnutettua.⁵⁴¹ Myös globaalille kehitykselle epäsuotuisan ympäristön parantamiseksi kansainvälisen yhteisön tulisi vahvistua ja maiden tulisi kohdata yhdessä kehityksen haasteet.⁵⁴² Myöskään taloudellisen globalisaation mukanaan tuomia ilmiöitä ei pidetä enää uhkana, vaan pikemminkin etuna voimistaessa yhteistyötä Kiinan ja Afrikan maiden välillä.⁵⁴³ On miltei uskomatonta, miten vaade kehittyvien maiden edustuksen lisäämisestä kansainvälisissä instituutioissa on lähes kokonaan poistunut⁵⁴⁴ Kiinan kehityspolitiikan linjauksista sen saatua lisää äänivaltaa Maailmanpankissa, vaikka muiden kehittyvien maiden asema ei merkittävästi muuttunutkaan. Analyysini perusteella näyttäisikin, että Kiina käytti globaalien osallistamisen arvojärjestykseen perustuvaa diskurssia oman kansainvälisen asemansa parantamisen välineenä, vaikka esittääkin osallistuneensa aktiivisesti kansainvälisen järjestelmän reformiin.⁵⁴⁵ Todellisuudessa tämä muutos ei muuttanut merkittävästi muuta kuin Kiinan asemaa.

Kiina kuitenkin näyttäisi jälleen käyttävän globaalien osallistamisen vaadetta oman kehityspoliittisen asemansa vahvistamiseen. Tällä kertaa pyritään oikeuttamaan Kiinan ja muiden kehittyvien maiden yhteistyötä. Eli aiemmista kolmesta Kiinan painottamasta temasta kehityspoliitikassa (kehittyvien maiden välinen yhteistyö, talouskasvun edistäminen, kansainvälisten rakenteiden reformointi) Kiina on nostanut tärkeimmäksi kehittyvien maiden välisen yhteistyön. Tähän tarpeeseen Kiina on kuitenkin joutunut transformoimaan globaalien osallistamisen diskurssia sen alkuperäisestä muodosta ja muovannut sitä niin, että sen kautta kehittyvien maiden välinen yhteistyö nähdään hyvänä ja köyhyyttä vähentävänä kehityspoliitikassa. Kiina toteaaakin, että kansainvälisen yhteisön

⁵⁴⁰ Ks. esim. China's Peaceful Development 2011, Osa II–III.

⁵⁴¹ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2010, Foreword.

⁵⁴² China's Foreign Aid 2011, Conclusion.

⁵⁴³ China-Africa Economic and Trade Cooperation 2011, Conclusion.

⁵⁴⁴ Kiina kuitenkin nostaa kerran vielä esiin sen, miten kansainvälisestä monenkeskeisestä kauppajärjestelmästä tulee tehdä tasavertainen, avoin ja ei-syrjivä, jotta taloudellisen globalisaation hyödyt jakautuvat kaikkiin maihin. (China's Peaceful Development 2011, Osa III.)

⁵⁴⁵ China's Peaceful Development 2011, Osa III.

ei tulisi nähdä kansainvälisiä suhteita vanhanaikaiseen tapaan nollasummapelinä, vaan pyrkiä vastavuoroisesti hyödyttävään kehitykseen ja toteuttaa osallistavaa kehitystä.⁵⁴⁶

Venezuela näkee, että historiassa maan taloudellisia toimia on johdettu hegemonisista valtioista käsin kansainvälisen järjestelmän sisällä. Tämä järjestelmä on ollut laajasti yhteydessä denationalisointi ja tuotannon eri osa-alueiden vähäiseen kehittämiseen.⁵⁴⁷ Näin maan sisäisistä kehitys- ja talousongelmista syytetään edelleen ulkovaltoja, mikä tekee Venezuelan näkemyksestä riippuvuusteorioiden kaltaisen. Myös alueellinen integraatio Latinalaisessa Amerikassa nähdään tarpeelliseksi sisäisen vahvuuden saavuttamiseksi ja toisaalta ulkopuolisten uuskolonialististen voimien torjumiseksi.⁵⁴⁸ YK:n reformi nähdään edelleen tarpeelliseksi, jotta se paremmin edistäisi monenkeskeistä, ei-hegemonista järjestystä. Myös turvallisuusneuvoston reformin vaadetta uusinnetaan.⁵⁴⁹ Myös uuden monenkeskeisen järjestyksen luominen nähdään tarpeelliseksi, jotta yksinapaisesta järjestyksestä siirryttäisiin sosiaalista oikeudenmukaisuutta, solidaarisuutta ja rauhaa takaavaan, suoraa dialogia painottavaan järjestykseen.⁵⁵⁰

Venezuela yhdistää kuitenkin aiempaa hanakammin uusliberalismin kritiikin globaalin osallistamisen vaatimukseen. Markkinauskonnollisuuden globaalit vaikutukset halutaan poistaa ja edistää demokratiaa, edistystä ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta, joiden nähdään takaavan rauhan vapaiden ja solidaaristen, yhdistyneiden valtioiden välillä.⁵⁵¹ Uusliberalististen politiikanmallien nähdäänkin toimineen kansainvälisellä tasolla vuosia, länsimaiden ja kansainvälisten rahoitusinstituutioiden ajamina. Rahoitusinstituutioiden, etenkin Maailmanpankin ja IMF:n toimien nähdään myös johtaneen köyhyiden lisääntymiseen etenkin kehittyvissä maissa. Tämä on seurausta epäloogisesta resurssien jaosta ja resurssien hyväksikäytöstä, mikä vaikutti etenkin työntekijöiden luokkaan. Myös Washingtonin konsensuksen myötä nähdään edistyneen toimintamallien, jotka aiheuttivat jakautumista eri luokkiin yhteiskuntien sisällä ja loivat etuoikeutettujen ryhmän.⁵⁵² Näin luokkataistelun näkökulma tuodaan jälleen osaksi Venezuelan kehityspolitiikkaa ja yhdistetään vaatimukseen kansainvälisen järjestelmän reformista. Uusliberalistinen globalisaatio onkin aiheuttanut sosiaalisen katastrofin ihmiskunnalle. Köyhyyttä ei voida myöskään poistaa, jos nykyisiä uuskolonialismin muotoja ei poisteta.⁵⁵³ Tämä koko keskustelu kuitenkin käydään siitä

⁵⁴⁶ China's Peaceful Development 2011, Osa IV.

⁵⁴⁷ PPS 2007, 29.

⁵⁴⁸ República Bolivariana de Venezuela 2010, 18.

⁵⁴⁹ Maduro 2007, 191–192; PPS 2007, 49.

⁵⁵⁰ Chávez teoksessa PPS, 2007, 4.

⁵⁵¹ Chaderton 2008, 218.

⁵⁵² República Bolivariana de Venezuela 2010, 16–17, 19–20.

⁵⁵³ Emt, 17.

näkökulmasta, että Yhdysvallat on uusliberalismin keskus. Sitä vaihtoehtoa, että Kiina harjoittaisi uusliberalismia tai uskolinialismia ei edes harkita.

Venezuela näkee tarpeelliseksi, että Etelän valtioille olisi olemassa jokin uudenlainen rahoitusjärjestelmä.⁵⁵⁴ Venezuela muun muassa tuo esiin, miten valtion varoja on ohjattu Etelän kehityspankin perustamiseen. Valtion harjoittaman politiikan nähdään myös toimivan välineinä YK:n kehitystavoitteiden saavuttamisen pyrkimyksissä ja edistävän itsenäistä ja autonomista kehitystä ilman Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston tyranniaa.⁵⁵⁵ Kuten aiemmin on todettu, Etelän kehityspankki ei ole toistaiseksi päässyt toimintaan, vaan projekti ei ole oikeastaan edistynyt mitenkään viime vuosina. Yhtenä syynä voisi varmaankin pitää viime vuosien kansainvälistä talouskriisiä. Toisaalta, esimerkiksi Kiina on myös tarjonnut aiempaa huomattavasti enemmän resursseja Latinalaisen Amerikan maille. Tämä on voinut osaltaan hidastaa projektia, koska varsinaista akuuttia kysyntää ei ole ollut, vaikka suhteet Maailmanpankkiin ja länteen ovat mutkistuneet. Näin näyttäisikin siltä, että myös Kiinan ja Venezuelan välille on kehittymässä kehittäjä-kehittettävä suhde, joka kuitenkin esitetään kehittyvien maiden välisenä yhteistyönä. Kuitenkaan tässä tapauksessa ei oteta sitä vaihtoehtoa huomioon, että Kiina voisi harjoittaa alistavaa politiikkaa ja talouspolitiikkaa Venezuelaa kohtaan.

Vuonna 2001 Chávez julisti, että ”*Haluamme nähdä Bretton Woodsin instituutioiden transformaation. Haluamme nähdä sen jo, muutoksen IMF:ssä ja Maailmanpankissa.*”⁵⁵⁶ Vuonna 2002 ja 2003 Venezuela toi esille Chávezin ehdotuksen uudesta ”*Humanitaarisesta rahastosta*”, joka olisi avuksi köyhille maille, jotka eivät pääse osaksi perinteisiä rahoitusmekanismeja.⁵⁵⁷ Vuonna 2005 Chávez yhdisti uusliberalismin kritiikin, Washingtonin konsensuksen kritiikin ja Bretton Woodsin järjestelmän reformin vaatimuksen: Venezuelan näkemyksen mukaan nykyinen talousjärjestys ei eroa Bretton Woodsissa luodusta järjestelmästä, ja siksi sitä tulisi muuttaa. Venezuela vaatiikin niin uutta taloudellista kuin myös poliittista järjestystä. Samaan puheeseen on yhdistetty Venezuelan esittämät syytökset Yhdysvaltojen harjoittamasta kansainvälisestä terrorismista sitä kohtaan.⁵⁵⁸

Venezuelan näkemykset siis yhtenevät Kiinan kanssa siinä, että uusi kansainvälinen järjestys tulisi perustaa. Kiinan tapaan Venezuela ei kuitenkaan vaadi itselleen suurempaa edustusta

⁵⁵⁴ PPS 2007, 49.

⁵⁵⁵ Jorge Valero 2010.

⁵⁵⁶ Chávez 2001, 65. ”Queremos ver la transformación de las instituciones de Bretton Woods. Queremos verla ya, la transformación del Fondo Monetario Internacional, del Banco Mundial.”

⁵⁵⁷ Chávez 2001, 76; Chaderton 2003, 107.

⁵⁵⁸ Chávez 2005, 142, 145–146, 151.

Maailmanpankissa vaan pikemminkin vaatii muutosta sen toimintatapoihin ulkoapäin, samalla haluten korostaa muiden vaihtoehtojen mahdollisuutta. Venezuela sen sijaan pyrkii YK:n transformaatioon ja näkee ainakin ennen vuotta 2007 YK:n vielä mahdolliseksi elimeksi toteuttamaan muutosta maailmassa, vaikka julistaakin sen osittain epäonnistuneen.

8. Yhteenvedo esiintyvistä diskursseista: Haastavatko vai tukevatko Kiina ja Venezuela Maailmanpankin kehityspoliittista asemaa tai sen kehityspoliittista asemaa?

Maailmanpankkia on aiemmin kritisoitu siitä, että sen hyviksi katsomista keinoista ja kohteista köyhyyden vähennyksessä on tullut itse asiassa kehityspoliittikkaa määrittäviä tavoitteita, syrjäyttäen alkuperäiset tavoitteet, kuten köyhyyden vähennyksen. Mielestäni PRS-käsikirjassa on selkeästi haluttu välttää tällainen katsontakanta ja kiinnitetty huomiota siihen, että köyhyyden vähennys on itse tavoite. Vuoden 2009 käsikirjan linjauksia lukiessa tulee kuitenkin väkisinkin mieleen köyhyyden vähentämisen painuminen taka-alalle uusliberalististen näkemysten korostuessa. Paikoitellen kirjassa korostetaan kasvun merkitystä ja siihen pyrkimistä enemmän kuin köyhyyden vähennystä. Jos kasvua ei nyt suoranaisesti nimetä tavoitteeksi, ainakin se nähdään välillisenä tavoitteena köyhyyden vähennyksessä. Tällöin ollaan taas puolestaan palattu modernisaatioteorioiden kaltaiseen ajatteluun, jossa kehityksen tulee edetä tiettyjen universaalisti hyviksi koettujen vaiheiden kautta kohti ideaalia.

Ehkä merkittävin muutos Maailmanpankin linjauksissa on, että aiemmin osallistamiseen sisältyvää tasa-arvon lisääntymistä pidettiin kehityksen yhtenä muotona ja toisaalta taloudellista kasvua voimistavana elementtinä. Eli ennen siis vältettiin priorisoimasta köyhyyden eri muotojen välillä.⁵⁵⁹ Nykyään sanotaan että epätasa-arvo saattaa lisääntyä kehityksen alussa tai sitä voidaan sietää, kun pitkällä tähtäimellä köyhyys vähenee, eli tapahtuu kehitystä. Nykyisin asetetaankin keskustelematta taloudellinen kehitys ensisijaiseksi tarkoitukseksi kehityksessä. Näin ollen muut kehityksen ulottuvuudet on alistettu taloudellista kasvua täydentäviksi. Tämä mielestäni osoittaa analyysini perusteella uusliberalistisen diskurssin voimistumisen vuoden 2009 käsikirjassa vuoden 2002 PRS-käsikirjaan nähden. Osittain aiempaa transformatiota pehmeämpään linjaan on ikään kuin otettu takaisin ja palattu ajatuksen juurille nostamalla kasvun kehityspoliittikan ja köyhyyden vähennyksen keskiöön. Tämän tulisi herättää keskustelua siitä, onko kasvusta tulossa jälleen itse tavoite kehityksessä.

⁵⁵⁹ Ks. esim. Coudouel et al. 2002, 69.

Hegemonian saavuttamiseksi kansan tuki on saatava eliitin haluamalle arkiajattelulle, joka on joko transformoitu muoto aiemmasta ajattelusta tai kokonaan uusi ajattelutapa, jolla pitää pystyä korvaamaan aiempi arkiajattelu. Suuri vaikutus ajattelun levittämisessä on arvovallalla ja institutionaalisella kyvyllä, sekä kyvyllä yhteiskunnallistaa ajatukset kaikille kansan kerrostumille. Näyttäisi siltä, että PRS-käsikirjan myötä Maailmanpankki aloitti prosessin, jossa ryhtyi transformoimaan aiemmin kehityspolitiikan perustana ollutta arkiajattelua sen tultua haastetuksi. Maailmanpankki ei kuitenkaan synnyttänyt kokonaan uutta arkiajattelua, vaan transformoi aiempaa näkemystä ottamalla osallistamisen käsitteen uusliberalistiseen diskurssiin. Vuoden 2009 käsikirjassa voi jo nähdä, miten transformointi on onnistunut ja Maailmanpankki perustelee kehityspolitiikkaansa uudella arkiajattelulla, jonka voisi tiivistää muotoon: kasvu vähentää köyhyyttä itsessään, mutta huomioimalla osallistamisen köyhyyden vähennystä voidaan voimistaa. Tässä köyhyys mielletään ensisijaisesti rahallisten tekijöiden määrittelemänä. Vuoden 2009 käsikirjassa kuitenkin katsotaan, että kehitystä tapahtuu silloinkin kuin esimerkiksi tasa-arvo vähentyy, jos vain taloudellista kasvua tapahtuu.

Maailmanpankin kehityspolitiikkaan on näin ikään kuin luotu verkosto, jossa kehitys nähdään modernin kehityksen kautta kyseenalaistamattomana. Sitä hallitsevat uusliberalismin mukaiset näkemykset kehityksestä. Onnistuneella transformaatiolla osallistamisen aiemmin haastavat näkemykset on saatu alistettua taloudelliseen kasvuun keskittyvien aiheiden alle. Näin ollen Maailmanpankin kehityspolitiikkaan on tehty hierarkkinen järjestys kehitykseen ja köyhyyden vähennykseen liittyvissä asioissa. Ylimpänä hierarkiassa tulee näkemys, että kasvu vähentää köyhyyttä, ja tämän alla osallistamisen merkitykset köyhyyden vähentämisessä. Kuitenkin globaalin osallistamisen arvojärjestyksen vahva näkyminen Kiinan ja Venezuelan kehityspolitiikassa tuo esille, että niiden kehityspolitiikka joltakin osin nojaa riippuvuusteorioiden kaltaiseen näkemykseen kehityksestä. Eli täten luo itsessään jo haasteen Maailmanpankin uusliberalismiin nojaavalle hegemoniselle agendalle katsomalla kehityksen ongelmia myös globaalilla tasolla maakohtaisuuden lisäksi.

Kiina on kuitenkin jossakin määrin valjastanut globaalin osallistamisen diskurssin oman valta-asemansa vahvistamisen keinoksi. Kiinan pääasiallisina teemoina sen kehityspolitiikassa vuoteen 2010 asti näyttäisikin olevan Etelän maiden välisen kehitysyhteistyön tiivistäminen, talouskasvun edistäminen, mutta ennen kaikkea kansainvälisten rakenteiden ja instituutioiden uudistaminen. Osallistamisen diskurssissa Kiinan linjauksissa on nähtävissä viittauksia osallistamisen arvojärjestyksiin ja ehkä jopa syvempää yhteyttä arvojärjestyksen alkuperäisiin ideoihin. Kiina kuitenkin Maailmanpankista poiketen katsoo tukkeen tihkumisvaikutuksessa sijaitsevan

ensisijaisesti globaalilla tasolla, ei pelkästään kansallisen osallistamisen tasolla.

Täten näen, että developmentalismin ja uusliberalismin, samoin kuin osallistamisen ajatuksia on Kiinan kehityspolitiikassa transformoitu niin, että ne sopivat yhteen Kiinan globaalien osallistamisen vaatimuksen kanssa. Eli niitä ei loppujen lopuksi kuitenkaan haasteta, tai niiden sisältö ei ole poikkeava Maailmanpankin linjasta. Merkittävää on myös huomata, että analysoimassani laajassa aineistosta vuodesta 2003 vuoden 2010 alkupuolelle ainoastaan kolmessa dokumentissa ei mainita globaalien osallistamisen vaadetta missään muodossa – kaikkiin muihin dokumentteihin se on sisällytetty jollakin tapaa, usein toistaen samoja vaatimuksia kansainvälisen talousjärjestelmän reformista oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi, kehittyvien maiden suuremmasta osallistamisesta globaaliin päätöksentekoon demokratian toteutumiseksi ja YK:n johtajuudesta kehityspolitiikassa.

Kaiken kaikkiaan näyttäisi siltä, että ennen vuoden 2007 suhteissa tapahtunutta muutosta Venezuelan tarjoama malli kehityksestä on vielä liian hajanainen, jotta siitä voisi muodostua haaste Maailmanpankin kehityksen malleille kansainvälisellä tasolla. Venezuela lähinnä keskittyy kritisoimaan nykyisin toteutettua kehityspolitiikkaa, kuitenkin lopulta tarjoamatta todellisia vaihtoehtoja kehityksen toteuttamiselle. Keskeistä kehityspolitiikassa on Yhdysvaltojen ja siihen liittyviksi miellettyjen instituutioiden kritisoiminen ja demonisoiminen. Näin ollen Venezuelan tarjoamaa kehitysmallia voisi pitää vain arkiajattelun tasolle jäävänä kritiikkinä, ilman filosofista, kriittiselle ajattelulle pohjautuvaa perustaa. Näin ollen sen potentiaali hegemonisen ajattelun perustana on vajaavainen. Venezuela kuitenkin väläyttelee mahdollista vaihtoehtoista mallia kehityksestä ja Etelän kehitys pankin tulevaa potentiaalia, joten tästä syystä oli aiheellista tarkastella, onko Venezuelan kehityspolitiikasta muodostunut koherentimpaa ja selkeämpää vuoden 2007 jälkeen, eli ovatko sen perustana olevat ajatukset kehittyneet yli arkiajattelun. Näin ollen Venezuelan kohdalla myöhemmän aineiston analysointi mahdollisti sen tutkimisen, onko ennen vuotta 2007 alkaneesta kritiikistä mahdollisesti muodostumassa vaihtoehtoinen malli kehityspolitiikkaan ja etenkin onko Venezuela kyennyt ottamaan kehittäjän roolia kehityspolitiikan historiallisen blokin sisällä.

Jos osallistavan uusliberalismin diskurssin ymmärtää niin, että uusliberalistiselle arvojärjestykselle perustuvia linjauksia pyritään edistämään ensisijaisesti ja osallistamisen arvopohjaa hyödyntäen, niin Maailmanpankki ajaa tätä näkemystä. Jos taas osallistava uusliberalismi mielletään globaalista osallistamista vaativaksi ja samanaikaisesti uusliberalistista näkemystä ajavaksi, Kiina tuotti siihen liittyviä diskursseja ennen suhteissa tapahtunutta muutosta. Täten Kiinan kohdalla on kyse globaalista osallistavasta uusliberalismin diskurssista ja Maailmanpankin kohdalla osallistavan uusliberalismin diskurssista, jotka eroavat sisällöltään ja prioriteeteiltaan. Kiina tuki

Maailmanpankin diskursseja uusliberalismin osalta, mutta ei asettanut uusliberalismin diskurssia globaalia osallistamista vaativan diskurssin edelle.

Ennen suhteissa tapahtunutta muutosta Maailmanpankin ja Kiinan osallistamisen diskurssi onkin pohjimmiltaan toisistaan poikkeava siinä, että Kiina vaatii osallistamisen lisäämistä juuri globaalilla tasolla. Myös se, miksi osallistaminen ja globaali osallistaminen on otettu osaksi toimijoiden köyhyyden vähentämisen diskursseja voi johtua eri syistä. Maailmanpankin kohdalla osallistaminen on otettu osaksi diskursseja kansainvälisen kritiikin voimistuttua uusliberalismin arvojärjestystä kohtaan. Osallistamisen sisältöä on kuitenkin transformoitu niin, ettei se haasta uusliberalistisia pyrkimyksiä ja täten ne voidaan esittää rinta rinnan myös Maailmanpankin julkilausumissa. Kiinan kohdalla globaalin osallistamisen esille tuomisessa kyse on ennemminkin maan kansainvälisen aseman vahvistamisesta kehityspolitiikassa. Kiina määrittelee itsensä yhä kehittyväksi maaksi, ja täten globaalin osallistamisen kautta vaatii lisääntyvää valtaa kansainvälisissä instituutioissa, etenkin Maailmanpankissa ja IMF:ssä, itselleen. Tulee myös huomata, Maailmanpankin ja Kiinan osallistamisen diskurssit eivät ole uusliberalismin tai developmentalismin diskurssia haastavia vaikka Maailmanpankin ja Kiinan kehityspolitiikan linjauksia ei voida pitää keskenään täysin yhtenevinä.

Myös Kiinan näkemyksessä kansainvälisten instituutioiden, kehittyneiden maiden ja kehittyvien maiden erilaista toimijuudesta ja työnjaosta kehityspolitiikassa piilee haaste nykyiselle kehityspolitiikan historiallisen blokin rakenteelle, jossa kehitysmaat eivät ole perinteisesti toimineen aktiivisina kehittäjinä. Tässäkin mielessä on aiheellista verrata, miten Kiina on muuttanut näkemystään erilaisista kehittäjien rooleista sen jälkeen, kun sen äänimäärää Maailmanpankissa on lisätty. Vasta tämän jälkeen on mahdollista todeta, onko Kiinan erilaisista, päällekkäisistä kehittäjän ja kehitettävän rooleista kehityspolitiikassa tulossa nykyistä kehityspolitiikan rakennetta mahdollisesti murtavia, vai onko lisääntynyt yhteys transnationaalien johtajien luokan kanssa jotenkin muuttanut Kiinan ajamaa kehityspolitiikkaa.

8.1. Yhteenveto diskurssien muutoksista: Ovatko Kiinan tai Venezuelan linjaukset kehityspolitiikassa muuttuneet sen jälkeen kun niiden suhde Maailmanpankkiin on muuttunut?

Kiina ei enää erottele eri toimijoiden tehtäviä kehityspolitiikassa yhtä selkeästi kuin ennen suhteissa tapahtunutta muutosta. Tämä kertoo siitä, että Kiina on yhä tiiviimmin sulautunut kehittäjien kenttään, eikä kykene enää tekemään merkittävää eroa oman kehityspolitiikkansa ja muiden maiden politiikan välillä, vaikka pyrkiiikin korostamaan kehittyvien maiden välisen yhteistyön erityislaatuisuutta. Kiinan aseman vahvistuttua Maailmanpankissa se on myös vähentänyt

vaateita kansainvälisten instituutioiden kehityspolitiikkaa kohtaan.

Uusliberalistista diskurssia tarkastellessa merkittävämmäksi kenties nousee se, että uusliberalismia kohtaan esitetty aiempi vähäinen kritiikki on väistynyt. Näin ollen Kiina ei enää avoimesti haasta Maailmanpankin näkemyksiä ja linjauksia hyväksi katsotuista keinoista köyhyyden vähennyksessä uusliberalismin osalta. Kiina ei siis puhu enää markkinatalouden rakenteellisista ongelmista uusliberalistisessa mallissa tai aseta moraalisia tekijöitä vastakkain uusliberalististen toimintatapojen kanssa. Myöskään hallituksen ”näkyvän käden” toimia ei painoteta aiemman linjan kaltaisesti. Kiina käytti uusliberalistista diskurssia aiemmin nimenomaan kehittyneiden maiden painostamisessa avaamaan markkinoitaan kehittyville maille, myös Kiinalle. Nykyään diskurssin kautta uusliberalistisen mallin toteuttamista suositellaan suoraan kehittyville maille. Kiina ei siis tarjoa vaihtoehtoja tai haastavaa talousmallia kehityspolitiikassaan, vaan asettuu entistä vahvemmin uusliberalististen keinojen taakse hiljaisella hyväksynnällään. Näin Kiina on omaksunut varsin samanlaisen talouspoliittisen opin ja linjan kehityspolitiikassaan kuin Maailmanpankki. Kiina siis osaltaan tukee Maailmanpankin ajaman näkemyksen hegemonian uudelleenvakiintumista kehityspolitiikkaan.

Kiina ei kuitenkaan näyttäisi esittävän uusliberalistisia diskursseja pohjimmiltaan sen takia, että se näkisi kasvun ja kehityksen välillä tiukemman vaikutuksen perustuvaa syy-seuraussuhdetta. Kiina ennemminkin puhuu spillover-vaikutuksista. Pohjimmiltaan näyttäisikin olevan kyse siitä, että Kiina näkee valtavan markkinapotentiaalin kehittyvissä maissa. Samalla se myös näkee kehittyvien maiden pystyvän tarjoamaan sille niitä perustarvikkeita, joita Kiinan kaltainen valtava maa tarvitsee teollistumisestaan huolimatta. Kiina siis oikeuttaa uusliberalistista kantaansa vastavuoroisen hyödyn perustelulla, vaikka lopputuloksena on mitä todennäköisemmin erittäin epätasa-arvoinen, Kiinaa hyödyttävä ja kehittyviä maita köyhdyttävä suhde. Kiina siis käyttää uusliberalistista diskurssia kehityspolitiikassaan parantaakseen omia markkina-asemiaan kehittyvissä maissa. Tässä mielessä Kiinan kehityspolitiikkaan kielloista huolimatta liittyy hiukan uskolonialistisia piirteitä. Se ei näyttäisi ensisijaisesti tähtäävän kumppanimaiden kehittymiseen vaan oman markkina-asemansa vahvistamiseen.

Osallistamisen ajatus saa yhä vähemmän huomiota Kiinan teksteissä ja osittain sen ideaa on transformoitu niin, että se sopii yhteen Kiinan kehityspolitiikan kolmen pilarin kanssa. Osallistaminen, siten kuin se Kiinan teksteissä ilmenee, ei myöskään haasta developmentalismin tai uusliberalismin arvojärjestyksiä. Osallistamisen diskurssin muunnos yhdistettynä Kiinan näkemyksiin kehityksen taloudellista tekijöistä piirtää kuvaa kehityspolitiikasta, joka toteutetaan pitkälti ylhäältä alaspäin sanelemalla. Näin ollen huomion kiinnittäminen

ruohonjuuritasolle tai maiden omiin näkemyksiin kehitystarpeista näyttää olevan toissijaista. Globaalin osallistamisen diskurssia käytetään enää vain tukemassa näkemyksiä kehittyvien maiden yhteistyön tarpeellisuudesta, vaikka analyysini perusteella Kiina ei vaikuttaisi enää sopivalta kumppanilta tähän kehikkoon. Globaalin osallistamisen idean kautta Kiina pyrkii vahvistamaan kehitysmaiden kansainvälistä asemaa ja kenties juuri itse toimimaan kehitysmaiden edustajana kansainvälisissä instituutioissa eli siis vahvistamaan omaa kansainvälistä asemaansa. Tätä tukee ainakin se analyysin tulos, että Kiina luopui lähes kokonaan globaalin osallistamisen diskurssista sen jälkeen kun sen äänimäärää Maailmanpankissa lisättiin.

Kaiken kaikkiaan näyttäisikin siltä, että suhteen muutoksen jälkeen ja Kiinan lähennyttyä transnationaalia johtajien luokkaa sen ajama kehityspolitiikka on myös tullut yhä lähemmäksi Maailmanpankin hegemonisen agendan kehityspolitiikkaa. Kuitenkin, Kiina myös pyrkii sen puitteissa vahvasti ajamaan omaa etuaan ja asemaansa kehityspolitiikassa. En kuitenkaan näe mitään varsinaista syytä, miksi Kiina ryhtyisi haastamaan jatkossa Maailmanpankin hegemonista agendaa niin kauan kun se voi toteuttaa sille soveltuvaa kehityspolitiikkaa tämän raamin puitteissa tai kun sen toteuttamaan kehityspolitiikkaan ei kohdistu liikaa kritiikkiä. Venezuela tuskin ryhtyy kritisoimaan Kiinan kehityspolitiikkaa, koska siitä on osittain tullut Kiinan kehityspolitiikan kohde. Lisäksi Kiinan tuki on sille merkittävää muuten riitaisissa kansainvälisissä suhteissa. Näin Venezuelalla ei ole oikeastaan varaa ryhtyä kritisoimaan Kiinaa, eikä se myöskään ole sen edun mukaista. Myös sen myötä, että Kiinasta on tullut yhä selkeämmin kehittäjä, sen kaksoisroolitus on poistunut. Näin ollen sen toimijuus kehityspolitiikassa ei haasta kehityspolitiikan vakiintunutta rakennetta. Kiina on nimittäin yhä selkeämmin ottanut vain yhden, kehittäjän roolin siinä.

Tiivistetysti Venezuela siis esittää, että nykyisen köyhyyden ja nälän syynä on epäoikeudenmukainen kansainvälinen järjestelmä ja uusliberalismin kieroutunut järjestelmä. Demokratian kasvattaminen taas puolestaan nähdään keinona voittaa köyhyys. Analyysini perusteella voi todeta, että Venezuelan esittämä kehityspolitiikan malli on edelleen varsin popularistisesti nykyistä kehityspolitiikkaa kritisoivaa, mutta ei varsinaisesti tarjoa mitään koherenttia vastinetta nykyisin harjoitetulle kehityspolitiikalle. Se ei näin ollen ole kehittynyt alkeellista arkiajattelua pidemmälle, eikä pysty haastamaan Maailmanpankin mallia arkiajattelusta, jonka pohjana on syvemmälle ulottuva ajttelu, mutta joka näyttäytyy arkiajatteluna. Näin ollen näiden kehitysmallien perustojen uskottavuudessa on eroja.

9. Eeettis-moraaliset oikeutukset kehityspolitiikan toimijuudelle

Maailmanpankki oikeuttaa toimimistaan kehityspolitiikassa legitimitoimisen strategioista vedoten

eniten rationaalisiin perusteluihin, eli tuomalla esiin pankilla olevaa tietotaitoa ja pätevyyttä kehityskysymyksissä. PRS-käskikirjassa todetaan, että Maailmanpankin käyttämät analyttiset keinot köyhyyden vähentämisen kohteiden määrittelyssä ovat osoittautuneet hyvin hyödyllisiksi⁵⁶⁰ ja Maailmanpankin rooli kehityksessä nähdään prosessin helpottajana sen toimiessa neuvojana ja avustajana, koska sillä on paljon arvokasta tietoa, jota on hyödyllistä jakaa.⁵⁶¹ Tässä tulee myös moraalinen aspekti esiin: koska Maailmanpankillä on tämä tieto hallussaan, sen kuuluu jakaa sitä muille yhteisen hyvän takaamiseksi. PRS-käskikirjassa myös todetaan, että jos uskottavia köyhyyden vähennyksen strategioita ei saada rahoitettua käytössä olevilla varoilla, Maailmanpankin pitää auttaa maata keräämään tarvittavat varat kokoon.⁵⁶²

Auktoriteetin asemaa tuodaan esille esittämällä, että PRS-käskikirjasta voisi tulla yhteinen normisto kaikille kehittäjille, eli vedotaan Maailmanpankin vakiintuneeseen, auktoriteetin asemaan kehityspolitiikassa. Vuoden 2009 käsikirjassa painotetaan useaan otteeseen Maailmanpankin tietotaitoa ja sitä, miten menestyminen köyhyyden vähentämisen tavoitteissa edellyttää tietotaitoa kehityksestä, jota Maailmanpankillä taas on. Kehitysnäkemyksen perusteluina käytetään tilastoja ja tutkimuskirjallisuutta laajasti, sekä esimerkillisiä kehitystarinoita. Täten Maailmanpankki perustelee asemaansa kehityspolitiikassa pääasiallisesti vetoamalla rationaalisiin perusteluihin, käyttäen kuitenkin moraalisia perusteluita tukenaan. Rationaalisia perusteluita vahvasti käyttämällä Maailmanpankki kuitenkin antaa vaikutelman, että sen näkemys kehityspolitiikasta on oikeastaan ainoa mahdollinen, evoluution läpikäynyt suurempi tietous asiasta. Maailmanpankki siis toimii ja perustelee toimintaansa kehityspolitiikassa sen vakiintuneen aseman turvin. Maailmanpankki on näin ollen auktoriteetti kehityspolitiikassa, mikä osaltaan on avuksi sen pyrkimyksissä vakiinnuttaa osallistavasta uusliberalismista arki ajattelun mukaista mallia kehityspolitiikkaan.

Kiina ei periaatteessa voi vedota auktoriteetin asemaan legitimisoidessaan toimijuuttaan kehityspolitiikassa, koska sillä ei ole varsinaisesti auktoriteetin vakiintunutta asemaa. Kuitenkin sillä, että Kiinan tuo esille maan olevan monipuolinen valta, joka on kehittynyt nopeasti viimeisen 30 vuoden aikana, nostaa 250 miljoonaa ihmistä köyhyydestä ja kokien valtaisan talouskasvun, mutta samalla korostaen Kiinan jatkuvaa kehittyvän maan asemaa,⁵⁶³ saadaan tuotua esille se, miten Kiina on onnistunut löytämään toimivat keinot köyhyyden vähennykseen ja miten sen oppeja kenties kannattaisi kuunnella. Toisaalta tällaisen tietotaidon esiintuomista voisi katsoa ennemminkin rationaalisen perustelun keinoja käyttäväksi kuin auktoriteetin asemaan vetoamiseksi.

⁵⁶⁰ Christiansen et al. 2002, 132.

⁵⁶¹ Tikare et al. 2002, 254.

⁵⁶² Ames et al. 2002, 4.

⁵⁶³ Fu Ying 2009, Liu Zhenmin 2008; Hu Jintao 2009b.

Ideaaleina tavoitteina siirryttäessä pois alikehityksestä Kiina pitää vuosituhattavoitteita ja täten myös tukee niitä tapoja, joilla vuosituhattavoitteissa määritellään ja mitataan köyhyyttä. Vuosituhattavoitteiden valitseminen globaaleiksi ideaaleiksi on tuskin pelkkää sattumaa – onhan Kiina itse saavuttanut sille vuosituhannen kehitystavoitteissa asetetut tavoitteet ja tehnyt parhaansa, että muut kehittyvät maat saavuttaisivat omat tavoitteensa.⁵⁶⁴ Omalla kehitystarinallaan Kiina oikeuttaakin sen asemaa kehityksen mahdollistajana muille kehitysmailla. Täten Kiinan neuvojen kuuntelu on jossakin määrin rationaalista.

Kuitenkin rationaalisia perusteluja enemmän Kiina vetoaa moraalisiin perusteluihin ja oikeuttaa asemaansa kehityspolitiikassa myyttien avulla. Moraalisena perusteluna Kiina myös tuo esille, miten sen kehityspolitiikka ei pohjaudu vallan tavoitteluun vaan jalomielisyyteen. Kiina ei tavoittele hegemoniaa, sen kehitys ei uhkaa ketään tai mitään ja se toteuttaa yhteistyötä täydellä vilpittömyydellä ja välttää edistämästä omia intressejään toisten kustannuksella.⁵⁶⁵ Kehittyvien maiden kehityksen voidaan nähdä toteutettavan kaikkien edun mukaisesti,⁵⁶⁶ joten tästäkin syystä kehitykseen osallistumisella on moraalinen perusta. Kiina myös painottaa, miten avunannon tulee ennen kaikkea perustua vilpittömyyteen, sillä mikään ei ole moraaliallisempaa.⁵⁶⁷ Kehityksessä nähdään myös olevan kyse yhteisestä vastuusta.⁵⁶⁸ Näin ollen Kiina katsoo, että sillä on moraalinen oikeutus edesauttaa muita kehittyviä maita kehittymään: ”*Kehittyvät maat tietävät toistensa vaikeudet*”⁵⁶⁹, ja täten kehittyvien maiden keskinäinen yhteistyö kehityksessä katsotaan hyväksi.⁵⁷⁰ Täten Kiinan kehittyvän maan statuksella moraaliseen oikeuttamiseen saadaan vielä lisää syvyyttä.

Kiinan teksteissä esiintyy lisäksi narratiivien avulla myytteihin vetoamista: Kiinan kehitystä kuvaillaan aina menestystarinana, jossa on draaman kaari perustuen kamppailuun, mutta lopussa päästään onnistumiseen. Kiina myös käyttää paljon sanontoja ja muinaisia tarinoita kuvaillessaan kehitystä.⁵⁷¹ Narratiiveja käytetään myös paljon oikeutettaessa Kiinan toimintaa kumppanina esimerkiksi Afrikan tai Latinalaisen Amerikan maille.⁵⁷² Kiina rakentaakin tarinaa yhteisestä

⁵⁶⁴ Liu Jieyi 2009.

⁵⁶⁵ Wen Jiabao 2009a.

⁵⁶⁶ Yang Jiechi 2009a; Wen Jiabao 2009c.

⁵⁶⁷ Wen Jiabao 2009a.

⁵⁶⁸ Dai Bingguo 2009a.

⁵⁶⁹ Dai Bingguo 2009a. ”Developing countries know best each other's difficulties.”

⁵⁷⁰ Yang Jiechi 2009a.

⁵⁷¹ Wen Jiabao 2009a.

⁵⁷² ”Useat ihmiset tietävät, että Kiinan suhteita Afrikkaan ei perustettu eilen. Me aloitimme avunannon Afrikkaan pian Kiinan kansantasavallan perustamisen jälkeen. Kiina ja Afrikka jakavat samanlaiset historialliset kokemukset, ja me kunnioitamme suvereniteettiä, alueellista koskemattomuutta ja Afrikan maiden itsenäisyyttä [...] Avunanto on ollut molemminpuolista. Afrikan maat tukevat Kiina kuin veljeään, ja Afrikan veljien harteilla Kiina kannettiin YK:n jäseneksi. Kuten vanha kiinalainen sanonta kuuluu: ”Unohda ne palvelukset, joita teit muille, mutta muista aina ne palvelukset, joita muut tekivät sinulle”. (Wen Jiabao 2009d.) ”Haluaisin tuoda esiin, että Kiina ei ryhtynyt tukemaan Afrikkaa ja Afrikka Kiinaa yllättäen vain muutama vuosi sitten. Jo 50- ja 60-luvuilla Kiina ja Afrikka taistelivat rinta

kehityksestä veljiensä kesken, perheen sisäisestä kokemuksesta ja läheisyydestä. Ilman tällaisen oikeutuksen hakua Kiinan voisikin olla hankala toimia kehittäjänä Afrikassa tai Latinalaisessa Amerikassa niin, ettei sen toimia leimattaisi imperialistisiksi. Myyttien runsas käyttö toiminnan legitimisoinnissa kertookin siitä, että oikeuttamiselle ei välttämättä ole muita uskottavia perusteita. Tällainen kuvailu tai pelkästään tilastojen esittäminen Kiinan nykytilasta ei myöskään kerro kehityksestä tai siihen johtaneista keinoista paljoakaan.

Suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen lisääntynyt paine oikeuttaa ja perustella Kiinan kehityspolitiikkaa näkyy myös siinä, että Kiina usein sisällyttää kehityspolitiikkaansa koskevaan dokumenttiin tiivistelmän siitä, mitä Kiina on tehnyt vuosien varrella kehittyvien maiden hyväksi ja miten muut kehittyvät maat ovat myös tukeneet Kiinaa, usein korostaen juuri poliittista ja diplomaattista tukea.⁵⁷³ Kiina myös sanoutuu irti kolonialismista tuomalla esille, miten ulkoisen aggression seurauksena Kiinasta osa kolonialisoitui ja tätä kautta siitä tuli köyhä, heikko ja ihmisten kärsimysten täyteinen. Tällä perusteella Kiina sanoutuu irti kolonialismista ja painottaa rauhanomaisen kehityksensä kautta yhteistä kehitystä ja hyötyä kaikille maille.⁵⁷⁴

Venezuela pyrkii kenties oikeuttamaan asemaansa kehityspolitiikan toimijana auktoriteettiin perustuen esittämällä sen tarjoamat kehitysohjelmat, Misionit, menestystarinoina. Tällainen auktoriteetti on kuitenkin kiistetty monella tapaa ulkopäin, sillä monet epäilevät ohjelmien toimivuutta. Venezuela käyttää myös rationaalisia perusteluita hyvin niukasti: enemmän pyritään tunteisiin vetoavaan ja shokeeraavaan esitystapaan kehityspolitiikasta puhuttaessa. Tässä apuna käytetään hyvin vahvasti moraaliin vetoavia perusteluita, ja lisäksi oikeutetaan toimijuutta myytteihin perustuvilla sankaritarinoilla. Tällaisen retoriikan käyttö on todennäköisesti enemmän yhteydessä maan sisäpoliittiseen tilaan kuin pyrkimykseen vakuuttaa ulkomaalaiset kuulijat.

Moraalisena perustana Venezuela käyttää oikeudenmukaisuutta, globaalia vastuuta, tarvetta paljastaa totuus kehityspolitiikasta ja uskontoa. Venezuela herättääkin esiin kysymyksen, miksi köyhyyteen ei puututa, kun se on edelleen suurin kuolinsyy maailmassa.⁵⁷⁵ Esimerkiksi YK:ssa pitämässään puheessa Chávez toteaa: *”Arvon edustajat, ystävät: voisin säästää teidän aikaanne tiivistämällä tämän puheen sisällön kolmeen sekuntiin. Miksi kolmeen sekuntiin? Ainoastaan sen*

rinnan historiallisessa taistelussa imperialismia, kolonialismia ja hegemoniaa vastaan ja pyrkivät vieretysten elvyttämään omia kansallisia talouksiaan.” (Wen Jiabao 2009c.) ”Meidän tulisi kasvattaa kaikilla osa-alueilla yhteyksiä Etelä-Aasian ja Latinalaisen Amerikan maiden välillä, rikastaa ja jakaa menestystarinoita meidän kehityksestä, vahvistaa ystävytemme ja yhteistyömme perustaa, ja lisätä tietoisuutta Etelä-Aasian ja Latinalaisen Amerikan perheestä.” (Hu Jintao 15.11.2009c.)

⁵⁷³ China Africa Economic and Trade Cooperation 2010, Osat I–VII; China’s Peaceful Development 2011, Osa I.

⁵⁷⁴ China’s Peaceful Development 2011, Osa I.

⁵⁷⁵ Chávez 2004, osa 10; Chávez 2000, 40.

*dramatiikan vuoksi, sen kauhistuttavan todellisuuden takia, että aina kun aikaa kuluu sen pienen hetken verran, maailmassa kuolee yksi lapsi nälkään. Yksi, kaksi, kolme: lapsi kuoli nälkään sillä välin kun me olemme täällä.*⁵⁷⁶

Kehityspolitiikassa toimiminen on myös oikeutettu siltä näkökannalta, että se on taistelua paremman maailman puolesta.⁵⁷⁷ Venezuela useaan otteeseen ilmaisee halunsa taistella köyhyyttä ja nälkää vastaan ja herättää keskustelua siitä, miksi tavoitteita ei saada täytettyä resursseista huolimatta.⁵⁷⁸ Köyhyyden ja nälän vastainen taistelu nähdään ”*jalona toimena*”, johon kaikkien tulisi ottaa osaa ja tunnustaa olemassa oleva surullinen kahtiajako edistyneen maailman ja puutteesta kärsivän maailman välillä.⁵⁷⁹ ”*On meidän velvollisuutemme ja vastuumme liittyä taisteluun rauhanomaisemman, paremmin voivan ja oikeudenmukaisemman maailman puolesta.*”⁵⁸⁰ Venezuela myös katsoo, että sillä on kehityspolitiikassa moraalinen velvollisuus paljastaa totuus ja vaatia kansainväliseltä yhteisöltä suurempaa rehellisyyttä.⁵⁸¹

Venezuela käyttää myös uskonnollisia vertauksia peräänkuuluttaessaan suurempia toimia kehityksen hyväksi muun muassa toteamalla, että viimeisestä ehtoollisesta tähän päivään asti kansakunta on kärsinyt samoista epäoikeudenmukaisuuden ongelmista. Nyt on jo aika saada muutosta aikaan.⁵⁸² Sinänsä uskonnon käyttö osana poliittista retoriikkaa ei ole mitään uutta Latinalaisen Amerikan maalle: katolilaisuus on läsnä kaikilla elämän osa-alueilla, jos ei muuta niin tapauskovaisuutena. Enemmänkin huomiota herättävää on Chávezin käyttämässä retoriikassa sen kärjistävyys. Se on myös huomattavasti enemmän tunteisiin vetoavaa kuin järkiperusteluihin pyrkivää.

Chávezin mukaan Latinalaisen Amerikan vapaustaistelijan Simón Bolívarin taisteli aikanaan samoja epäoikeudenmukaisuuksia vastaan kuin mitä nykyisessä kehityspolitiikassa ilmenee.⁵⁸³ Sankarilliseen myyttiin vetoamalla Venezuelan esitetäänkin jatkavan sitä taistelua, minkä Vapauttaja Simón Bolívar aloitti Latinalaisessa Amerikassa. Chávezin teksteissä todetaankin, että ”*Bolívarilla on edelleen paljon työtä tehtävänä Amerikassa*” ja Venezuelassa nähdään toteutettavan

⁵⁷⁶ Chávez 2000, 45. ”*Excelencias, amigas y amigos; yo pude haberme ahorrado este discurso y ahorrarle a ustedes escucharlo reduciéndolo sólo a tres segundos. Por qué tres segundos? Simplemente por la dramática, horrenda realidad de que cada vez que el reloj marca ese pequeñísimo tiempo, muere de hambre un niño en el mundo. Uno, dos, tres; acaba de morir un niño mientras estamos aquí.*”

⁵⁷⁷ Chávez 1999, 29.

⁵⁷⁸ Arnaldo 2004, 122–123.

⁵⁷⁹ Chávez 2004, osa 1.

⁵⁸⁰ Publicación del Ministerio de Comunicación e información 2004, 4. ”*Es nuestra obligación y nuestra responsabilidad incorporararnos a la lucha por un mundo más pacífico, más próspero y más justo.*”

⁵⁸¹ Chávez 2001, 55.

⁵⁸² Chávez 2000, 38.

⁵⁸³ Ibid.

”*Bolivarilaista unelmaa*” köyhien vaikutusvaltaa lisäämällä. Venezuela haluaa oman kehityksensä pohjalta tarjota vapaaehtoista humaniutta Amerikan maiden kehityksen hyväksi.⁵⁸⁴ Venezuela myös haluaa auttaa ”*Afrikan veljiään*” kehityksessä.⁵⁸⁵ Bolívarin sankarihahmon nähdään myös olevan läsnä Misión-ohjelmien hengessä. Useiden Misión-ohjelmien nimet tulevat myös Latinalaisen Amerikan sankaritarinoista.⁵⁸⁶ Samalla myös Venezuelan osallistumista kehityspolitiikkaan oikeutetaan tarinoilla kolonialismin vaikutuksista kehittyvissä maissa.⁵⁸⁷ Bolívarin myytillä myös oikeutetaan Yhdysvaltain kritisoimista.⁵⁸⁸ Jumalalta saatua siunausta hyödynnetään myös Yhdysvaltojen demonisoinnissa todetessa, että Yhdysvaltojen Venezuelaan ja Cháveziin kohdistamat toimet ovat paholaisen tekemiä loukkauksia, ”*mutta Jumala on kanssamme.*”⁵⁸⁹

Suhteissa tapahtuneen muutoksen jälkeen Venezuela oikeuttaa toimijuuttaan kehityspolitiikassa suhteellisen samoilla perusteilla kuin aiemmin. Kuitenkin eettisyyden ja moraalisen toimijuuden korostaminen on lisääntynyt jonkin verran. Eettisyyden ja moraalin nähdään myös liittyvän ”uuteen” sosialistiseen järjestelmään, jota Venezuela harjoittaa Simon Bolívarin jalanjäljissä. Se eroaa radikaalisti ”vanhasta” uusliberalismin moraalittomasta järjestelmästä, johon liittyy individualistista egoismia ja kapitalismista korruptiota.⁵⁹⁰ Venezuelan käyttämissä legitimisoinnin keinoissa välittyy myös tarve hakea oikeutusta Chávezin yksinvaltiutta muistuttavalle johtajuudelle.⁵⁹¹ Tähän eettiseen projektiin yhdistyy lisäksi ihmisoikeuksien kunnioittaminen, etiikan ja moraalin omantunnon vallankumous ja arvot rakkaus ja vastavuoroinen moraalit.⁵⁹² Näin vahva moraalinen oikeuttaminen etenkin Bolívar-myytin avulla kertoo kenties siitä, ettei Venezuelan johdolla ole muuta keinoa oikeuttaa politiikkaansa. Legitimisoinnin keinoilla Venezuela ei siis pysty varsinaisesti vahvistamaan asemaansa kehittäjä tai kykene näyttäytymään uskottavana sellaisena.

⁵⁸⁴ Chávez 2004, osat 6, 10.

⁵⁸⁵ Arnaldo 2004, 125.

⁵⁸⁶ Chávez 2004, osa 6–10.

⁵⁸⁷ Publicación del Ministerio de Comunicación e información 2004, 4–5.

⁵⁸⁸ Chávez 2007, osa 7, 2004.

⁵⁸⁹ Chávez 2006, 174. ”Dios está con nosotros.”

⁵⁹⁰ PPS 2007, 5.

⁵⁹¹ Dokumenteissa todetaan muun muassa, miten valtion tulee olla eettisyyden tila, jossa ”kukaan kansalainen ei ole vasalli, eikä tasavallan herra”. (PPS 2007, 6.) ”Venezuelan eettinen projekti panee liikkeelle pluralistisessa yhteiskunnassa erityisen kansallisetiikan, johon sisältyy yhdistelmä arvoja ja periaatteita, jotka voidaan ja jotka pitää universalistaa, koska ne kehittävät ja laittavat liikkeelle sen inhimillistävän voiman, joka tulee muuttamaan ihmiset oikeudenmukaisiksi, solidaarisiksi ja onnellisiksi persooniksi ja kansalaisiksi.” (PPS 2007, 6.)

⁵⁹² PPS 2007, 6.

10. Johtopäätökset: Onko kehityspolitiikan vakiintunut rakenne muuttumassa ja missä joukoissa seistään?

Kaikki toimijat toteuttavat kehityspolitiikkaansa saman historiallisen blokin puitteissa, jota määrittävät samat päämäärät, kestävä kehitys ja YK:n vuosituhattavoitteet. Kestävä kehitys näyttää olevan jäämässä hiukan taka-alalle kehitysdiskurssissa, tai se on liitetty entistä vahvemmin taloudelliseen kehitykseen, joko esittämällä sopiviksi katsottuja kestäviä ratkaisuja tai tuotaessa esiin talouspolitiikan kestättömyyttä.

Ensimmäisellä tutkimuskysymykselläni halusin selvittää, rikkooko Kiinan ja Venezuelan mahdollinen kehittäjän ja kehitettävän kaksoisrooli tätä kehityspolitiikan vakiintunutta transnationaalia blokkia ja miten vakiintunut toimija, Maailmanpankki vastaa tähän haasteeseen.

Maailmanpankki ja Kiina molemmat pitävät yllä modernia kehityksen käsitettä: kehityksellä nähdään olevan hyvää tarkoittava vaikutus, jota pyritään toteuttamaan tähtäämällä rationaalisesti kohti kehitykseksi määriteltyjä ideaaleja. Lisäksi molemmilla toimijoilla näyttäisi olevan sama käsitys ideaaleista tavoitteista, joihin kehityksellä pyritään. Molemmat tahot näkevät kehityksen tuottavan hyvää, kunhan sitä toteutetaan oikein välinein. Molemmat toimijat myös oikeuttavat moraalisesti osallistumisensa kehityspolitiikkaan. Näin ollen analyysini perusteella tulen lopputulokseen, että sekä Kiinan että Maailmanpankin voidaan katsoa kuuluvan dominoiviin luokkiin kehityspolitiikan tämänhetkisessä historiallisessa blokissa. Venezuela on puolestaan jäänyt kehitettävän rooliin, ja siitä on tullut yhä enemmän Kiinan kehityspolitiikalle alisteinen, vaikka molemmat maat puhuvatkin kumppanuudesta. Tällaisessa asemassa sen itsenäinen, vaihtoehtoinen kehityspolitiikka on jäänyt hataraksi pyrkimykseksi.

Analyysini kautta tulen siis lopputulokseen, että Kiinalla ja Venezuelalla on nykyisin loppujen lopuksi vain yksi vahvempi rooli kehityspolitiikassa: Kiinalla kehittäjän ja Venezuelalla kehitettävän. Kiinan kaksoisrooli kehityspolitiikassa oli vain hetkellinen virtaus, eikä pysyvä muutos, sillä Kiina on yhä selkeämmin siirtynyt kehittäjäksi. Täten sitä ei tule virheellisesti tulkita rakenteen muutokseksi. Sen sijaan tulisi tunnistaa, että Kiinan asema kehityspolitiikassa on muuttunut. Venezuela ei puolestaan ole kyennyt vakiinnuttamaan kehittäjän asemaa kehityspolitiikassa. Päinvastoin, siitä on tullut yhä vahvemmin uuden kehittäjän, Kiinan, kohde. Oman kehitysmallin kansainvälisesti tietäväksi teko on enemmän yhteydessä sisäpoliittiseen valtapeliin ja vaikeisiin suhteisiin Yhdysvaltoihin kuin siihen, että Venezuela kykenisi harjoittamaan vaihtoehtoista kehityspolitiikkaa globaalisti. Lähentyminen Kiinan kanssa voi olla strategisesti hyvä valinta Venezuelan vaikeassa kansainvälisessä tilanteessa, mutta sillä saattaa olla

kauaskantoisia vaikutuksia tulevaisuudessa. Kiina tuskin luopuu kehitysprojekteistaan Venezuelassa lähitulevaisuudessa. Näin ollen kummankaan toimijan asema kehityspolitiikassa ei muuta kehityspolitiikan vakiintunutta historiallista blokkia. Kehityspolitiikan rakenne ei ole muuttumassa tai murentumassa, sillä Kiina ei ole onnistunut tai edes pyrkinyt syrjäyttämään aiempaa historiallista blokkia ja koska se on aiempaa enemmän sulautunut transnationaalien johtajien luokkaan kehityspolitiikassa.

Analyysini kautta voin lisäksi todeta, että myös Maailmanpankki on osaltaan edistänyt sitä, että maiden tuplaroolitus on poistunut ja vakiintunutta rakennetta uhanneet tekijät poistuneet. Transformoimalla kehityspolitiikkaansa, mutta ennen kaikkia antamalla Kiinalle enemmän äänivaltaa itse Maailmanpankissa Kiina on lähentynyt transnationaalien johtajien luokkaa. Kiinan oman edun kannalta ei ole enää hyväksi haastaa tai kritisoida Maailmanpankin toimintaa aiempaan tapaan. Sitä vastoin Kiinan johto on transformoinut kehityspolitiikkaansa yhä yhteensopivammaksi transnationaalien johtajien luokan ajaman kehityspolitiikan kanssa. Maailmanpankin aiemmin haastettu rooli näyttäisikin jonkin verran vahvistuneen kehityspolitiikassa Kiinan tultua yhä lähemmäs sitä.

Näin ollen tullaan lopputulokseen, että kehityspolitiikan vakiintunut rakenne ei ole muuttunut, mutta toimijoiden valta-asema ja niiden väliset suhteet ovat muuttuneet kehityspolitiikan vakiintuneen rakenteen sisällä. Maailmanpankki on saanut Kiinan äänimäärän lisäyksellä itse asiassa vahvistettua kehityspolitiikan vakiintuneen rakenteen, transnationaalien historiallisen blokin sisältöä. Kiinan tuki Maailmanpankin uusliberalismin diskursseille voi myös edesauttaa uusliberalismin arvojärjestykselle nojaavan järjestyksen muodostumista hegemoniseksi kehityspolitiikan historiallisen blokin sisällä, ja täten tulevaisuudessa muuttaa nykyisen ei-hegemonisen historiallisen blokin hegemoniseksi.

Kiinan ja Maailmanpankin hallinnossa on jotain samaa: molemmat ovat melko autoritäärisesti hallittuja ja kritisoituja ei-demokraattisesta päätöksenteosta. Sekä Maailmanpankkia että Kiinaa onkin kritisoitu hyvän hallinnon puutteesta. Tämä haastaa kysymään, miten hyvää hallintoa laiminlyövät tahot voivat toimia sen puolestapuhujina ja edistäjinä. Näin ollen niiden kiistatonta asemaa kehittäjänä tulisi tarkastella kriittisesti, jotta niiden toimintatapoihin sisältyisi tulevaisuudessa lisää läpinäkyvyyttä. Myös uusliberalistisen katsontakannan vahvistumisen myötä aiemmin sitä kohtaan esitetyn kritiikin herättäminen henkiin voisi olla paikallaan aika-ajoin, ettei kehityspolitiikassa tarvitsisi palata ajassa taaksepäin, yhden mallin kehitykseen.

10.1. Missä joukoissa toimijat sanovat seisovansa?

Toisella tutkimuskysymykselläni halusin selvittää, miten toimijuutta kehityspolitiikassa oikeutetaan ja perustellaan. Tämä seikka on varsin merkittävä lopullisten johtopäätöksieni kannalta, nimittäin sen, miten Kiina muuttuneessa kehittäjän roolissa oikeuttaa kehityspolitiikkaansa ja miten Venezuela, edelleenkin kehitettävän roolissa, oikeuttaa kehityspolitiikkaan osallistumistaan. Vaikka Kiina sanookin olevansa kehittyvä maa, on se kuitenkin globaalilla tasolla noussut ensisijaisesti kehityksen mahdollistajaksi. Rakentamalla tarinaa historiallisesta, pyyteettömästä yhteistyöstä Kiina oikeuttaa kehityspolitiikkaansa moraalisesti kehitysmaiden välisellä kumppanuudella. Perusteluna esitetään, että Kiina on itsekin kehitysmaa, aiemman kolonialismin uhri, joten se ei voi pyrkiä kolonialismiin. Apu myös esitetään narratiivien avulla ikään kuin kansainvälisen moraalisen velan takaisinmaksuna kaikesta siitä hyvästä, mitä muut kehittyvät maat ovat Kiinan eteen tehneet. Arvojärjestyksiä analysoimalla Kiinan kehityspolitiikassa pystyn kuitenkin tuomaan esille, miten Kiinasta on tullut kehittäjä, vielä varsin perinteistä ja usein kritisoituja malleja toteuttava kehittäjä. Tämä kuitenkin pyritään jossakin määrin onnistuneesti piilottamaan myyteillä rakennettuun moraalisen legitimisointiin.

Venezuela näyttäytyy käyttämiensä oikeuttamisen keinojen kautta kehityspolitiikassa kehityksen kohteena, mistä roolista käsin se kritisoi kehityksen toteuttajia. Näin ollen sen asemassa kehityspolitiikan historiallisessa blokissa ja sen käyttämien oikeutuksien välillä ei ole suurempaa ristiriitaa, mutta se tuo entistäkin selvemmin esille, miten Venezuelan asema kehityspolitiikassa on kohde, etenkin Kiinan kehityspolitiikan kohde, sillä länttä demonisoimalla Venezuela on tehnyt poliittisista suhteista siihen suuntaan hyvin vaikeita. Näitä kahta maata vertaillessa voikin todeta, että Kiinan dominoiva ryhmä on onnistunut paremmin kansainvälisellä tasolla, koska sillä oli ennen tuotannon mallinsa kansainvälistämistä jo johtava asema kotimaassa. Chávezin hallinnolla on puolestaan haastettu asema jo kotimaassa, mistä johtuen yhteistyö transnationaalien johtajien luokan kanssa voisi horjuttaa johtavan luokan asemaa Venezuelassa entisestään, eikä näin ollen olisi kannattavaa, vaan vältettävää. Teoriani ja analyysini kautta tulen myös lopputulokseen, että Venezuelan kehitysmallin kansainvälistäminen on epäonnistunut myös koska sillä ei ollut hegemonista asemaa ensin kotimaassa, toisin kuin Kiinan johdon esittämillä mailleilla on Kiinassa.

Kiinan kiistäessä sen kolonialismipyrkimyksiä sen kehityspoliittisia linjauksia syvemmin tarkasteltuani tulen kuitenkin johtopäätökseen, että juuri tästä Kiinan kehityspolitiikassa on kuitenkin pohjimmiltaan kyse. Eli Kiina on kehittymisensä myötä tullut veljiensä kaltaiseksi – ei kuitenkaan veljiksi nimittämiensä kehittyvien maiden kaltaisiksi, vaan muiden teollistuneiden veljiensä, perinteisten kehittäjien kaltaiseksi. Analyysin myötä käy myös selväksi, että Kiina on

tullut kehittäjien leiriin jäädäkseen. Toisin sanoen, Kiinan dominoiva keskushallinnon luokka puhuu kuin kehityksen mahdollistaja, toimii kuin kehityksen mahdollistaja, näyttäytyy kehityksen mahdollistajana, mutta sanoo edustavansa kehittyvää maata.

Tästä syystä Kiinan toimintaa kehityspolitiikassa tulisikin tarkastella kehittäjänä. Gramscilaisten teorioiden näkemysten mukaisesti pyrin myös paljastamaan epäkohtia kehityspolitiikan vallitsevan rakenteen sisällä. Kehityspolitiikka on perinteisesti poikkeuksellinen politiikan sara, johon on mielletty liittyvän moraalisen toiminnan takaamiseksi läpinäkyvyys. Ilman läpinäkyvyyttä kehityspolitiikka menettää merkityksensä erityisenä politiikan sektorina ja siitä tulee vain omaan etuun pyrkivän ulkopolitiikan jatke sitä harjoittaville maille. Kehityspolitiikan historiallisen blokin sisälle on kuitenkin luotu mekanismeja kollektiivisesti havaittuihin ongelmiin, esimerkiksi keinoja, joilla kehitysavun antajia voidaan valvoa. Nämä instituutiot ovat kollektiivisesti luotuja ja ne tuottavat tiettyjä toimintamalleja historiallisen blokin sisälle. Toistaiseksi nykyiset mekanismit kuitenkin on ulotettu vain kehittyneitä maita koskeviksi.⁵⁹³ Täten vaatimusta sille, että myös uusien kehittäjien tulisi raportoida kehitysavustaan ja tehdä siitä yhä läpinäkyvämpää, tulisi lisätä. Muuten kehityspolitiikassa ei ehkä kokonaisuudessaan toteudu tasavertaisuus maiden välillä tai on vaarana, että sitä käytetään nykyistäkin enemmän omaa etua ajavan politiikan välineenä. Näin ollen tarvitaan muutos kollektiivisissa toimintamalleissa, jotta uusi ilmiö ei muodostu ongelmaksi vakiintuneen rakenteen sisällä, jossa toimijuus ja sen määritelmät ovat muuttuneet.

Näin ollen, Kiinan siirryttyä kehitettävästä kehittäjäksi myös sen tulisi harjoittaa läpinäkyvää kehityspolitiikkaa. Kiina kuitenkin pakenee tätä vastuuta vetoamalla kehittyvän maan asemaan ja maiden väliseen kumppanuuteen. Kuitenkin, koska Kiina varsin selkeästi harjoittaa laajaa kehityspolitiikkaa, sillä ei loppujen lopuksi ole enää tarjota uskottavia perusteluita sille, miksi sen kehityspolitiikan toimia ei pitäisi valvoa tarkemmin. Tässä asiassa Kiina ei voi vedota suvereeniteettiin ja sisäisiin asioihin puuttumattomuuteen enää kovin pitkään, koska sen harjoittama kehityspolitiikka alkaa saada globaaleja piirteitä. Kiina perusteleekin toimintaa ”erilaisena”. Tämän perustelun taakse tulisi kuitenkin jatkossa nähdä, ja ennen kaikkea katsoa. Kiina on nimittäin uuden roolituksensa kautta juuri niitä toimijoita, joita kehityspolitiikassa tulisi valvoa ja jonka toimia arvottaa.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi otollista tarkastella esimerkiksi sitä, onko uusliberalistisen osallistamisen mallista tulossa hegemoninen kehityspolitiikan historiallisen blokin sisällä. Tämän

⁵⁹³ Esim. OECD:n ja sen alaisen DAC:in tuottama tieto ja tilastot annetusta kehitysavusta maailmassa. Kehittyvien maiden ei tarvitse raportoida näille tahoille tätä tietoa.

tutkimuksen avulla en vielä pysty määrittämään, onko hegemoninen tila jo olemassa. Etenkin Venezuelan kriittinen kanta viittaa siihen, että hegemoniaa ei ole vielä kyetty vakiinnuttamaan. Kuitenkin, ottamalla laajempaa tutkimuksen mukaan esimerkiksi YK:n alaisia organisaatioita ja Euroopan unionin näkemyksiä kehityspolitiikasta, kehityspolitiikan historiallisne blokin rakenteesta ja tilasta voisi saada laajempaa tietoa, etenkin täydentämällä diskurssianalyysillä tehtävää analyysiä johtajien luokkaan katsottujen toimijoiden haastatteluilla. Myös hegemonian tarkastelu ottamalla laajemmin huomioon myös ei-valtiollisia toimijoita olisi paikallaa. Hegemonian tarkasteleminen kehityspolitiikassa on mielestäni relevanttia etenkin siitä syystä, että sen sisällä on jo valmiiksi hierarkisia suhteita kehittäjien ja kehitettävien välillä, mutta tätä ei tunnusteta, vaan oikeutetaan suhteen laatua moraalisisilla tekijöillä. Gramscilaisen emansipaatiopyrkimyksen ja paljastavan tutkimuksen toteuttaminen olisi siis paikallaan juuri kansainvälisen kehityspolitiikan kontekstissa.

11. LÄHDELUETTELO

PRIMÄÄRIAINEISTO

Maailmanpankki

PRS-käsikirja vuodelta 2002:

(World Bank (2002), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies*.

Saatavissa

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPRS/0,,contentMDK:20175742~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:384201,00.html>)

PRS-Sourcebook (2002), "Preface". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. World Bank. Vii–xii.

Amnes, Brian, Ward Brown, Shanta Deverajan & Alejandro Izquierdo (2002), "Macroeconomic Issues". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. Chapter 12. World Bank. 3–27.

Coudouel, Aline, Jesko S. Hentschel & Quentin T. Wodon (2002), "Poverty Measurement and Analysis". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. Chapter 1. World Bank. 27–70.

Cristiaensen, Luc, Christopher Scott & Quentin Wodon (2002), "Development Targets and Cost". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. Chapter 4. World Bank. 131–155.

Donigier, Philippe, Julie Van Domelen, Elinor Ostrom, Andrea Rizvi, Wendy Wakeman, Anthony Bebbington, Sabina Alkire, Talib Esmail & Margaret Polski (2002), "Community-Driven Development". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. Chapter 9. World Bank. 301–330.

Girishankar, Navin, Linn Hammergren, Malcolm Holmes, Stephen Knack, Brian Levy, Jennie Litvack, Nicholas Manning, Richard Messick, Jeffrey Rinne & Helen Sutch (2002), "Governance". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. Chapter 8. World Bank. 269–299.

Hoekman, Bernard, Constantine Michalopoulos, Maurice Schiff & David Tarr (2002), "Trade Policy". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. Chapter 13. World Bank. 30–57.

Klugman, Jeni (2002), "Overview". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. World Bank. 1–24.

Prennushi, Giovanna, Gloria Rubio & Kalanidhi Subbarao (2002), "Monitoring and Evaluating". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. Chapter 3. World Bank. 105–130.

Tikare, Seema, Deborah Youssef, Paula Donnelly-Roark & Parmesh Shah (2002), "Participation". Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*.

Chapter 7. World Bank. 235–268.

Wodon, Quentin–Shlomo Yitzhaki (2002), ”Inequality and Social Welfare”. Teoksessa Jeni Klugman (ed.), *A Sourcebook for Poverty Reduction Strategies (2-volume set)*. Chapter 2. World Bank. 75–104.

Vuoden 2009 käsikirja:

Haughton, Jonathan–Shahidur R. Khandker (2009), *Handbook on Poverty and Inequality*. Washington, DC: The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank.

Internet-lähteet:

World Development Report (2000/2001), ” Overview”. *Attacking Poverty: Opportunity, Empowerment, and Security*. Saatavissa <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/0,,contentMDK:20194762~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:336992~isCURL:Y~isCURL:Y~isCURL:Y,00.html> (Luettu 16.2.2012).

World Bank –kotisivut, MDG-osio: <http://www.worldbank.org/mdgs/> (Luettu 15.3.2012).

World Bank (2005), *Learning from the decade of reform*. Saatavissa <http://www1.worldbank.org/prem/lessons1990s/> (Luettu 15.1.2012).

World Bank (2010), *World Bank Group Voice Reform: Enhancing Voice and Participation of Developing and Transition Countries in 2010 and Beyond*. Saatavissa <http://search.worldbank.org/all?qterm=Voice%20Reform> (Luettu 15.1.2012).

Kiina:

Vuodelta 2003:

China’s Independent Foreign Policy of Peace. 18.8.2003. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24881.htm> (Luettu 10.1.2012).

China’s Stand on South-South Cooperation. 18.8.2003. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24884.htm>. (Luettu 15.1.2012).

China’s View on the Current International Situation. 18.8.2003. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24882.htm>. (Luettu 12.12.2011).

China’s View on the Current World Economic Situation. 18.8.2003. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24879.htm> (Luettu 12.12.2011).

China’s Views on the Development of Multipolarization. 18.8.2003. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/wjzc/t24880.htm> (Luettu 12.12.2011).

Vuodelta 2008:

Beijing Declaration on Sustainable Development (2008), Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/2649/t575945.htm> (Luettu 18.1 2010).

Liu Zhenmin (2008), *Statement by Ambassador Liu Zhenmin, Deputy Permanent Representative of China to the UN, at the Second Committee of 63rd Session of the UN General Assembly on agenda item 47 (a) : Trade and Development* 05.11.2008. Saatavissa http://big5.fmprc.gov.cn/gate/big5/www.china-un.org/eng/chinaandun/economicdevelopment/trade_development/t530468.htm (luettu 13.3.2012)

Vuodelta 2009:

Chair statement (2009), *The 9th Asem Foreign Ministers' Meeting*. 26.5.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/2649/t575968.htm#> (Luettu 18.1 2012).

China Becomes formal member of Inter-American Development Bank Group. 13.1.2009. Saatavissa http://www.gov.cn/english/chinatoday/2009-01/13/content_1203615.htm (Luettu 13.2.2012).

Chinese minister calls for more World Bank support for developing nations. 6.10.2009. Saatavissa http://www.enghunan.gov.cn/wwwHome/200910/t20091006_285627.htm (Luettu 13.2.2012).

Chinese official calls for accelerated timetable for Voice and Participation reform of World Bank. 27.4.2009. Saatavissa <http://sa2.mofcom.gov.cn/aarticle/chinanews/200904/20090406203055.html> (Luettu 13.2.2012).

China urges IMF, World Bank to speed up voice reform. 6.10.2009. Saatavissa http://www.gov.cn/english/chinatoday/2009-10/06/content_1433382.htm. (Luettu 13.2.2012).

China urges developed countries to help developing countries in economic crisis. 3.10.2009. Saatavissa http://www.gov.cn/misc/2009-10/03/content_1432338.htm (Luettu 13.2.2012).

China urges actions to reform global financial system. 9.7.2009. Saatavissa http://www.gov.cn/misc/2009-07/09/content_1361422.htm (Luettu 13.2.2012).

Chinese Foreign Minister Calls for International Cooperation on Development to Address Global Financial Crisis. 25.6.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t569976.htm> (Luettu 15.2.2012).

Dai Bingguo (2009a), *Dai Bingguo Attends the Group Meeting of Leaders of five Developing Countries*. 9.7.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzjg/ldmzs/gjlb/3508/3510/t572364.htm> (Luettu 15.2.2012).

Dai Bingguo (2009b), *Dai Bingguo Attends the G8 and Developing Countries Dialogue*. 9.7.2009. Saatavissa <http://hr.china-embassy.org/eng/zxxx/t572654.htm> (Luettu 15.2.2012).

Fu Ying (2009), *Speech by Fu Ying, China's Ambassador to UK, at the English Speaking Union*. 10.12.2009. Saatavissa http://www.china.org.cn/learning_english/2010-01/22/content_19290924.htm. (Luettu 20.1.2012).

Hu Jintao (2009a), *President of the Peoples's Republic of China, BRIC Summit*. 16.6.2009, Yekaterinburg. Saatavissa

<http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t568774.htm> (Luettu 18.1 2010).

Hu Jintao (2009b), *Meet Challenges Together And Promote Sustainable Development*. 15.11.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t627682.htm> (Luettu 10.2.2012).

Hu Jintao (2009c), *Strengthen Confidence in Cooperation and Revive World Economy*. 13.11.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t627684.htm> (Luettu 23.2.2012).

Hui Liangyu (2009), *Strengthen Cooperation for Global Food Security*. 16.11.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t628178.htm> (Luettu 20.1.2012).

Li Kexin (2009), *Statement by Dr. Li Kexin, Counselor of the Permanent Mission of China to the UN, at the Second Committee of the 64th Session of the GA on "Poverty Reduction and Other Development Issues"*. 22.10.2009. Saatavissa <http://big5.fmprc.gov.cn/gate/big5/www.china-un.org/eng/hyyfy/t622237.htm> (Luettu 23.1.2012).

Liu Jieyi (2009), *Remarks by Assistant Foreign Minister Liu Jieyi At the Ministerial Segment Of the 65th Commission Session of ESCAP*. 27.4.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t559919.htm> (Luettu 201.2012).

Yang Jiechi (2009a), *Tackle Financial Crisis and Achieve Common Development*. Minister of Foreign Affairs of the People's Republic of China, United Nations Conference on the World Financial and Economic Crisis and its impact on Development, 24.6.2009, New York. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t572879.htm> (Luettu 18.1 2010).

Yang Jiechi (2009b), *Yang Jiechi Talks about Premier Wen Jiabao's Visit to Egypt and Attendance of the Opening Ceremony of the Fourth FOCAC Ministerial Conference*. 10.11.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t627429.htm> (Luettu 10.2.1012).

Unite as one and Work for a Bright Future (2009), 30.9.2009. Saatavissa <http://www.china-embassy.org/eng/zt/t607030.htm> (Luettu 15.12.2011).

Wen Jiabao (2009a), *See China in the Light of Her Development--Speech at the University of Cambridge*. 2.2.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t536420.htm>. (Luettu 20.1.2012).

Wen Jiabao (2009b), *Strengthen Confidence and Deepen Cooperation For Win-Win Progress*. 18.4.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t558485.htm> (Luettu 20.1.2012).

Wen Jiabao (2009c), *Building the New Type of China-Africa Strategic Partnership*. 09.11.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t628676.htm> (Luettu 23.2.2012).

Wen Jiabao (2009d), *Premier Wen Jiabao answered questions at the opening session of the Third Annual Meeting of the Summer Davos Forum and meeting with business representatives* 12.9.2009. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t583794.htm> (Luettu 15.2.2012).

Vuodelta 2010:

China-Africa Economic and Trade Cooperation (2010). Saatavissa http://english.gov.cn/official/2010-12/23/content_1771603.htm (Luettu 1.3.2012).

China to boost cooperation with World Bank: vice premier. 14.9.2010. Saatavissa

http://www.gov.cn/english/2010-09/14/content_1701845.htm (Luettu 15.2.2012).

China urges World Bank to give more say to developing countries. 15.9.2010. Saatavissa http://www.gov.cn/english/2010-09/15/content_1703556.htm (Luettu 15.2.2012).

China, Venezuela pledge to boost co-op. 3.12.2010. Saatavissa http://www.gov.cn/english/2010-12/03/content_1759246.htm (Luettu 1.3.2012).

China, Venezuela sign agreements on oil, hydropower projects. 18.4.2010. Saatavissa http://www.gov.cn/misc/2010-04/18/content_1585628.htm. (Luettu: 1.3.2012).

Chinese Vice Premier calls for international cooperation to promote development. 14.9.2010. Saatavissa http://www.gov.cn/english/2010-09/14/content_1701853.htm (Luettu 1.3.2012).

Hu urges to help developing countries achieve development. 28.6.2010. Saatavissa http://www.gov.cn/misc/2010-06/28/content_1639129.htm (Luettu 15.2.2012).

Yang Jiechi (2010), *Towards Greater Cooperation and Common Development Between East Asia and Latin America*. Remarks by H. E. Yang Jiechi Minister of Foreign Affairs of the People's Republic of China At the Fourth Foreign Ministers' Meeting Of the Forum for East Asia-Latin America Cooperation. 16.10.2010. Saatavissa <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjdt/zyjh/t653251.htm> (Luettu 2.2.2012).

Vuodelta 2011:

China's Foreign Aid (2011). Saatavissa http://english.gov.cn/official/2011-04/21/content_1849913.htm. (Luettu 1.3.2012).

China's Peaceful Development (2011). Saatavissa http://english.gov.cn/official/2011-09/06/content_1941354.htm (Luettu 1.3.2012).

China's aid to Africa for friendship, not resources. 26.4.2011. Saatavissa esim. <http://big5.fmprc.gov.cn/gate/big5/www.chinaembassy.org.zw/eng/xwdt/t820616.htm> (Luettu 1.3.2012).

Senior Chinese officials meet World Bank chief. 2.9.2011. Saatavissa esim. http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-09/02/c_131094783.htm (Luettu 1.3.2012).

World Bank president to visit China to discuss key challenges. 31.8.2011. Saatavissa esim. http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2011-08/31/c_131086945.htm (Luettu 1.3.2012).

China Offers 14 mln USD emergency aid to drought-hit Horn of Africa. 29.7.2011. Saatavissa <http://big5.fmprc.gov.cn/gate/big5/www.chinaembassy.org.zw/eng/xwdt/t845208.htm> (Luettu 1.3.2012).

China to provide grain to famine-plagued African nations. 27.7.2011. Saatavissa <http://big5.fmprc.gov.cn/gate/big5/www.fmprc.gov.cn/zflt/eng/zfgx/t843459.htm> (Luettu 1.3.2012).

China does not pursue new colonialism policy in Africa. 29.7.2011. Saatavissa esim. <http://big5.fmprc.gov.cn/gate/big5/id.china-embassy.org/eng/xwdt/t843861.htm> (Luettu 1.3.2012).

"China-Africa co-op should be treated in 'objective, fair way'": FM spokesman. 15.6.2011.

Saatavissa esim. <http://english.people.com.cn/90001/90776/90883/7409895.html> (Luettu 1.3.2012).

China says soft loans to Pasific island nations well-received. 18.7. 2011. Saatavissa esim. <http://big5.fmprc.gov.cn/gate/big5/id.china-embassy.org/eng/xwdt/t840389.htm> .(Luettu 20.1.2012).

People's Daily Online (2011), "*China will not see food shortage*". 25.3.2012. Saatavissa <http://english.people.com.cn/90001/90776/90884/7331719.html> (Luettu 13.3.2012).

Verkkosivut:

The Central People's Government of the People's Republic of China (2004), Kiinan hallituksen sivut; History. Saatavissa http://english.gov.cn/2005-08/06/content_24233.htm (Luettu 18.1.2012).

Venezuela:

Chávez Frías, Hugo (2004), *¿Queremos acabar con la pobreza? Demos poder a los pobres (La experiencia venezolana)*. Naciones Unidas. Reunión de jefes de estado convocada por el presidente de Brasil Luis Inacio Lula da Silva.

Publicación del Ministerio de Comunicación e información (2004), *El Gobierno Bolivariano por la Erradicación de la pobreza*. Caracas.

Puheet YK:ssa vuosina 1999-2007:

Arnaldo Pérez, Jesús (2004), "Otro mundo es esencial para la humanidad". (24.9.2004) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el debate*. Caracas. 111–126.

Chaderton Matos, Roy (2003), "No habrá pas ni libertad sin justicia social". (26.9.2003) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el debate*. Caracas. 93–109.

Chávez Frías, Hugo (1999), "Una Venezuela nueva está naciendo". (21.9.1999) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el debate*. Caracas. 13–31.

Chávez Frías, Hugo (2000), "De una vez y para siempre ¡Savemos al mundo!". (7.9.2000) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el debate*. Caracas. 35–45.

Chávez Frías, Hugo (2001), "Llegó la hora de los pueblos". (10.10.2001) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el debate*. Caracas. 47–66.

Chávez Frías, Hugo (2002), "El camino a la paz verdadera". (13.9.2002) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el debate*. Caracas. 69–90.

Chávez Frías, Hugo (2005), "La ONU ha agotado su modelo". (15.9.2005) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el*

debate. Caracas. 131–152.

Chávez Frías, Hugo (2006), "Ocurre que el mundo está despertado". (20.9.2006) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el debate*. Caracas. 153–174.

Aineisto vuoden 2007 jälkeen:

Gobierno Bolivariano de Venezuela (14.4.2011) "Presidente Chávez: China es una aliada vital para el tercer mundo".

Saatavissa <http://www.rnv.gov.ve/noticias/?act=ST&f=2&t=151482> (Luettu 28.11.2012).

Ministerio del Poder Popular para la Comunicación y la Información (2010), *Venezuela cumple las Metas del Milenio – 2010*. Caracas: Impreso en la República Bolivariana de Venezuela.

PPS: Proyecto Nacional Simón Bolívar primer plan socialista (2007), *Desarrollo Economico y Social de la Nación 2007-2013*. Caracas: República Bolivariana de Venezuela Presidencia.

República Bolivariana de Venezuela (2010), *Cumpliendo las Metas de Milenio 2010*. Caracas.

Valero, Jorge (2010), *High-Level Plenary Meeting On the Millennium Development Goals. Statement by Ambassador Jorge Valero, Vice-Minister for North American and Permanent Representative of the Bolivarian Republic of Venezuela to the United Nations*. (21.9.2010). New York: The Bolivarian Republic of Venezuela Permanent Mission to the United Nations.

Venezuela en Noticias (2011a), "Bank of South to Initiate Operations this Year" (20.5.2011) Saatavissa esim. <http://venezuelanalysis.com/news/6204> (Luettu 23.5.2011).

Venezuela en Noticias (2011b), "China y Venezuela firman acuerdos de financiamiento, energía, agricultura y tecnología". (24.11.2011) Saatavissa http://www.minci.gob.ve/noticias_-_prensa/28/209543/china_y_venezuela.html (Luettu 3.1.2012).

Venezuela liquidó su deuda con el Banco Mundial y el FMI. 14.4.2007. Saatavissa http://www.minci.gob.ve/noticias/1/13253/venezuela_liquidu_deuda.html (Luettu 30.3.2012).

Retiro de Venezuela del FMI y BM no afecta compromisos externos del país. 3.5.2007. Saatavissa http://www.minci.gob.ve/noticias/1/13600/retiro_de_venezuela.html (Luettu 20.2.2012).

Puheet YK:ssa vuoden 2007 jälkeen:

Chaderton Matos, Roy (2008), "Estamos al final de la pesadilla uusliberal". (29.9.2008) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el debate*. Caracas. 195–218.

Maduro, Nicolás (2007), "Es necesario un mundo pluripolar, sin hegemonismos imperiales. (2.10.2007) Teoksessa *La Revolución Bolivariana ente la ONU. Hugo Chávez Frías y otros. Colección Cuadernos para el debate*. Caracas. 177–193.

Verkkosivut:

Gobierno en Línea: Misiones

Saatavissa <http://www.gobiernoenlinea.ve/miscelaneas/misiones.html#> (Luettu 20.6.2011).

SANOMALEHDET

BBC News, Caracas (2006), ” Venezuela: A nation divided” . 27.11.2006. Saatavissa: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6179612.stm> (Luettu 19.1.2012).

Financial Times (2011), ”China’s lending hits new heights”. 18.1.2011. Saatavissa <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/488c60f4-2281-11e0-b6a2-00144feab49a.html#axzz1ruLfZE1t>. (Luettu 15.12.2011).

Financial Times (2011b), ”Venezuela: a good deal from China?” 15.3.2011. Saatavissa <http://blogs.ft.com/beyond-brics/2011/03/16/venezuela-getting-a-good-deal-from-china/#axzz1aMjs54Lw>. (Luettu 15.12.2011).

Newsweek (2009) ”The Bolivarian Brain Drain”
Saatavissa <http://www.thedailybeast.com/newsweek/2009/06/30/the-bolivarian-brain-drain.html>
(Luettu 18.1.2011).

Reuters (2010), ”China gains clout in World Bank vote shift”.
Saatavissa <http://www.reuters.com/article/2010/04/25/us-worldbank-idUSTRE63O1RQ20100425>
(Luettu 30.22.2011).

Venezuelan opposition lehtiartikkelit:

El Nacional (2011a), Maru Morales–Hernán Lugo-Galicia, ”Chávez tuvo dinero pero incumplió sus promesas”. 1.2.2011. Saatavissa http://www.el-nacional.com/www/site/p_contenido.php?q=nodo/181470/Naci%C3%B3n/Ch%C3%A1vez-tuvo-dinero-pero-incumpl%C3%B3-sus-promesas (Luettu 2.2.2011).

El Nacional (2011b), Diana Lozano Perafán: ”Huelgas de hambre aumentaron en Venezuela durante 2010”. 15.3.2011. Saatavissa esim. <http://vprimero.blogspot.com/2011/03/huelgas-de-hambre-aumentaron-en.html> (Luettu 15.3.2011).

Tal Cual (2011), José Guerra, ”Todo el petróleo para Chávez”. 27.4.2011. Saatavissa <http://www.analitica.com/va/economia/opinion/6754551.asp> (Luettu 27.4.2011).

KANSAINVÄLISTEN JÄRJESTÖJEN TUOTTAMAT DOKUMENTIT

Brundlandin komission raportti (1987). The World Commission on Environment and Development. Eighth and Final Meeting of the World Commission on Environment and Development. 27.2.1987. Tokyo Japan.

”Millennium Development Goals, Goal 1”. A Gateway to the UN System’s Work on MDGS, *Millennium Development Goals End Poverty 2015*. Saatavissa <http://www.un.org/millenniumgoals/poverty.shtml> (Luettu 16.8.2011).

”Tokyo Declaration” (1987), Dokumentissa *Brundlandin komission raportti* (1987). The World Commission on Environment and Development. Eighth and Final Meeting of the World Commission on Environment and Development. 27.2.1987. Tokyo Japan.

Transparency international (2010), Corruption Perceptions Index 2010 results. Saatavissa http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/results (Luettu 16.1.2011).

UN Documents (1987), *Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future*. Cathering a Body of Global Agreements, Transmitted to the General Assembly as an Annex to document A/42/427 - Development and International Co-operation: Environment. Saatavissa <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm> (Luettu 30.1.2012).

KIRJALLISUUS

Alasuutari, Pertti (1999), *Laadullinen tutkimus*. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Bieler, Andreas (2001), "Questioning Cognitivism and Constructivism in IR Theory: Reflections on the Material Structures of Ideas", *Politics* 21(2), 93–100.

Bieler, Andreas–Adam David Morton (2003), "Theoretical and Methodological Challenges of neo-Gramscian Perspectives in International Political Economy", *International Gramsci Society* Saatavissa: http://www.internationalgramscisociety.org/resources/online_articles/articles/bieler_morton.shtml (Luettu 15.1.2012).

Bieler, Andreas–Adam David Morton (2004), "A critical theory route to hegemony, world order and historical change: uus-Gramscian perspectives in International Relations", *Capital & Class* 28, 85–113.

Bienefeld, Manfred–Ame Ruckert (2009), "Introduction to Special Issue: A Decade of Poverty Reform at the World Bank", *Capital and Society, Special Issue: A Decade of Poverty Reform at the World Bank* 42 (1&2), 5–31.

Bottelier, Pieter (2007), "China and the World Bank: how a partnership was built", *Journal of Contemporary China* 16 (51), May, 239–258.

Campbell, Horace (2008), "China in Africa: challenging US global hegemony", *Third World Quarterly* 29 (1), 89–105.

Cammack, Paul (2009), "Poverty Reduction and Universal Competitiveness", *Capital and Society, Special Issue: A Decade of Poverty Reform at the World Bank* 42 (1&2), 33–54.

Chang, Ha-Joon (2002), *Kicking Away the Ladder*. London: Anthem.

Corrales, Javier (2009), "Using Social Power to Balance Soft Power: Venezuela's Foreign Policy", *The Washington Quarterly* 32 (4), 97–114.

Cox, Robert W. (1981), "Social Forces, states, and world orders: beyond international relations theory". Teoksessa Robert W. Cox–Timothy J. Sinclair (ed.), *Approaches to World Order*. Cambridge: Cambridge University Press, 85–123.

Cox, Robert W. (1983), "Gramsci, hegemony, and international relations: an essay in method". Teoksessa Robert W. Cox–Timothy J. Sinclair (ed.), *Approaches to World Order*. Cambridge: Cambridge University Press, 124–143.

Cox, Robert W. (1985), "Realism, positivism, and historicism". Teoksessa Robert W. Cox–Timothy J. Sinclair (ed.), *Approaches to World Order*. Cambridge: Cambridge University Press, 49–59.

Cox, Robert W. (1987), *Production, Power, and World Order*. New York: Columbia University Press.

- De Zoysa, Richard–Otto Newman (2008), ”American declinism and the impact of petro-socialism”, *Contemporary Politics* 14 (4), December, 411–428.
- Fairclough, Norman (2001), *Language and Power. Second Edition*. Harlow: Pearson Education Limited.
- Fairclough, Norman (2003), *Analyzing Discourses*. New York: Routledge.
- Fischer, Stanley–James D. Wolfensohn (2000), “The Comprehensive Development Framework (CDF) and Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP)”, *Joint Note*. International Monetary Fund.
- Gill, Stephen (2008), *Power and Resistance in the New World Order*. 2nd Edition, Fully Revised and Updated. New York: Palgrave Macmillan.
- Gill Stephen (2011), *Valta ja vastarinta uudessa maailmanjärjestyksessä*. Alkuteos (2002) *Power and Resistance in the New World Order*. Suomennos Timo Soukola. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Gold, Jeremy (ed.) (2005), *The New Conditionality: The Politics of Poverty Reduction Strategies*. Zed Book.
- Gramsci, Antonio (1979), *Vankilavihkot valikoima*. Mikael Böök (toim.) Helsinki: Kansankulttuuri Oy. Alkuperäinen teos (1975), *Quaderni del carcere*. Martti Berger, Mikael Böök, Leena Talvio (suom.), Torino.
- Haavisto, Pekka (2010): *Afrikan tähteä etsimässä*. (selvitys Evalle)
 Saatavissa <http://www.eva.fi/julkaisut/eva-raportti-afrikan-tahtea-etsimassauusi-kilpajuoksu-afrikkaan-on-kaynnissa-kirjoittaa-kansanedustaja-pekka-haavisto-tanaan-julkaistussa-eva-raportissa-afrikan-tahtea-etsimassa-haavisto-toteaa-afri/643/> (Luettu 29.10.2011).
- Hall, Stuart (1992), *Kulttuurin ja politiikan murroksessa*. Koivisto, Juha, Mikko Lehtonen, Timo Uusitupa & Lawrence Grossberg (toim.). Tampere: Vastapaino.
- Hakapää, Kari (2010), *Uusi kansainvälinen oikeus*. 3. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.
- Hart, Gillian (2010), ”D/development after the Meltdown”, *Antipode*, Supplement 1, 41, 117–141.
- Herrera, Alvarez (2008): ”Revolutionary Road? Debating Venezuela’s Progress. How Chávez Has Helped the Poor”, *Foreign Affairs* 87 (4), July/August, 158-160.
- Higgot, Rich–Richard Robinson (ed.) (1985), *Southeast Asia, Essays in the political economy of structural change*. England: Routledge & Kegan Paul plc.
- Jubas, Kaela (2010), “Reading Antonio Gramsci as a Methodologist”, *International Journal of Qualitative Method* 9 (2), 224–239.
- Kiely, Ray (2005), “Globalization and Poverty, and the Poverty of Globalization Theory”, *Current Sociology* 53 (3), November, 895–914.
- Koponen, Juhani (2007), *Kehityksmaatutkimus. Johdatus perusteisiin*. Helsinki: Gaudeamus.

- Liew, Leong L. (2005), "China's Engagement with Uus-liberalism: Path Dependency, Geography and Party Self-Reinvention", *The Journal of Development Studies* 41(2), February, 331–352.
- Liguori, Guido (2009), "Common sense in Gramsci". Teoksessa Joseph Francese (ed.), *Perspectives on Gramsci. Politics, culture and social theory*. London and New York: Routledge, 122-133.
- Marangos, John (2009), "What happened to the Washington Consensus? The Evolution of International Development policy", *The journal of Socio-economics* 38, 197–208.
- McGrew, Anthony (2000), "Sustainable globalization? The global politics of development and exclusion in the new world order". Teoksessa Allen Tim–Alan Thomas (ed.), *Poverty and Development into 21st Century*. New York: Oxford University Press Inc, 345–364.
- Moisés, Naím (2007), "Rogue Aid", *Foreign Policy* 159, March/April 95–96.
- Morton, Adam (2007), "Waiting for Gramsci: State Formation, Passive Revolution and the International", *Millennium –Journal of International Studies* 35, 597–621.
- Morton, Adam David (2011), "Social Forces in the struggle over hegemony: Neo-Gramscian perspectives in international political economy". Teoksessa Green, Marcus E. (ed.), *Rethinking Gramsci*. London and New York: Routledge, 147–166.
- Neumann, Iver B. (2009), "Discourse Analysis". Teoksessa Klotz, Audie – Deepa Prakash (toim.), *Qualitative Methods in International Relations, A Pluralist Guide*. New York: Palgrave Macmillan, 61–77.
- Patomäki, Heikki–Teivo Teivainen (2004), *A Possible World. Democratic Transformation of Global Institutions*. New York: Zed Books Ltd.
- Poole, Brian (2010), "Commitment and criticality: Fairclough's Critical Discourse Analysis evaluated", *International Journal of Applied Linguistics* 20 (2), 137–155.
- Ramo, Joshua Cooper (2004): *The Beijing Consensus*. Saatavissa <http://fpc.org.uk/publications/TheBeijingConsensus> (Luettu 20.10.2011).
- Ratliff, William (2006), "Beijing's Pragmatism Meets Hugo Chavez", *Brown Journal of World Affairs* 12, Winter-Spring 2005–2006, 75–83.
- Reuss, Alejandro (2007), "Anti-Uusliheral Backlash: Leaving the World Bank and IMF Behind". *NACLA Report on the Americas*. Saatavissa esim. <https://nacla.org/article/anti-uusliberal-backlash-leaving-world-bank-and-imf-behind> (Luettu 30.11.2011).
- Rieck, Christian E. (2008), "Santo Hugo—The Messiah from the Orinoco", *American Foreign Policy Interests* 30(1), 30–39.
- Rigg, Jonathan (2003), *Southeast Asia, the Human Ladscape of Modernization and Development. Second edition*. New York: Routledge.
- Rodrigues, Francisco (2006); "Is Chávez Helping the Venezuelan Poor?" (27.12.2006) Saatavissa <http://www.independent.org/newsroom/article.asp?id=1882> (Luettu 20.6.2011).

- Rodríguez, Francisco (2008): "Revolutionary Road? Debating Venezuela's Progress. Rodríguez Replies", *Foreign Affairs* 87 (4), July/Augus, 160–162.
- Ruckert, Arne (2006), "Towards an Inclusive-Neoliberal Regime of Development: From the Washington to the Post-Washington Consensus", *LABOUR, Capital and Society*, 39 (1), 34–67.
- Ruckert, Arne (2009), "A Decade of Poverty Reduction Strategies in Latin America: Empowering or -Disciplining the Poor?", *Capital and Society, Special Issue: A Decade of Poverty Reform at the World Bank* 42 (1&2), 56–81.
- Rueda, Jorge: "Venezuela Pulling Out of IMF, World Bank", *The Associated Press*. 30.4.2007. Saatavissa http://www.breitbart.com/article.php?id=D8ORABSG1&show_article=1 (Luettu 30.11.2011).
- Sanoja, Pedro (2009), "Ideology, Institutions and Ideas: Explaining Political Change in Venezuela", *Bulletin of Latin American Research* 28 (3), 394–410.
- Sinclair, Timothy J. (1996), "Beyond international relations theory: Robert W. Cox and approaches to world order". Teoksessa Robert W. Cox–Timothy J. Sinclair (ed.), *Approaches to World Order*. Cambridge: Cambridge University Press, 3–18.
- Stiglitz, Joseph E. (1998), *More Instruments and Broader Goals: Moving toward the Post-Washington Consensus*. World Institution for Development Economics Research, The United Nations University.
- Suomen ulkoasiainministeriö (2011): Maatiedosto Venezuela. Saatavissa: <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=43996&contentlan=1&culture=fi-FI> (Luettu 18.1.2012).
- Teivainen, Teivo (2002), *Enter Economism, Exit Politics*. New York: Zed Books Ltd.
- Thomas, Alan (2000a), "Meanings and views of development". Teoksessa Allen Tim–Alan Thomas (ed.), *Poverty and Development into 21st Century*. New York: Oxford University Press Inc, 23–48.
- Thomas, Alan (2000b), "Poverty and the end of development", Teoksessa Allen Tim–Alan Thomas (ed.), *Poverty and Development into 21st Century*. New York: Oxford University Press Inc, 3–22.
- Watts, Jonathan (2010) "China's ability to feed its people questioned by UN expert", *The Guardian*. Saatavissa: <http://www.guardian.co.uk/environment/2010/dec/23/china-ability-to-feed-population-warning> (Luettu 13.3.2012).
- Wilpert, Gregory(2003): "Venezuela's Mission to Fight Poverty". 11.11.2003. Saatavissa <http://venezuelanalysis.com/analysis/213> (Luettu 20.7.2011).
- Williamson, John (1999), *What Should the World Bank think about the Washington Consensus?* Saatavissa <http://www.iie.com/publications/papers/paper.cfm?researchid=351> (Luettu 18.9.2011).
- Williams, Raymond (1977), *Marxismi, kulttuuri ja kirjallisuus*. Suom. Mikko Lehtonen. Tampere: Vastapaino.

Woodhaus, Philip (2000), "Environmental degradation and sustainability". Teoksessa Allen Tim–Alan Thomas (ed.), *Poverty and Development into 21st Century*. New York: Oxford University Press Inc, 141–162.

Worth, Owen (2010), "Recasting Gramsci in international politics", *Review of International Studies* (2011), 37, 373–397.

Ziai, Aram (2010), "Post-positivist metatheory and research in International Relations: A comparison of uus-gramscian, feminist and post-structuralist approaches", *Hamburg review of social sciences* 5 (1), 32–61.

Zoellick, Robert (2009), *After the Crisis—World Bank President lays out vision for new global system*. 28.9.2009, Saatavissa <http://blogs.worldbank.org/meetings/after-the-crisis-world-bank-president-lays-out-vision-for-new-global-system> (Luettu 27.3.2010).